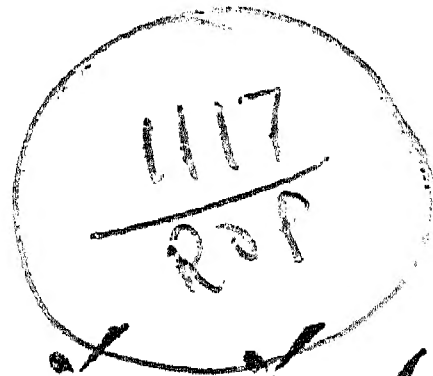

భాగవత కథా గ్రంథమాల 14, 15 పుష్పములు.

జ ధ భ ర త (ధ)

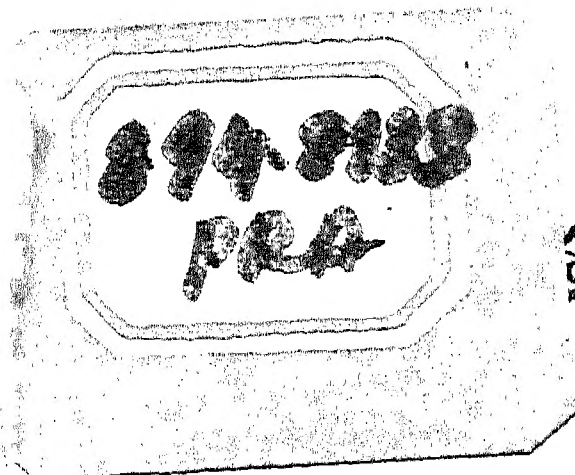
~~~~~

రచన:- శ్రీ ప్రభుదత్త బ్రహ్మచారిజీ

అనువాదము:- శ్రీ రామ శరణ్

8313
RA

కథా గ్రంథమాల

మచిలీ పట్టణము

బాగించీలు:- బుద్ధాం :: బాపట్ల

వెల 4-50

శ్రీ రామ శరణ్

కుండుర్తి వేంకటనరసయ్య గారి ప్రచురణలు

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము	2-50
భాగవత కథ 1వ భా॥ నుండి 12 భా॥ వరకు 1కి	2-50
నవవిధ భక్తులు	2-50
కలిసంతరణోపనిషత్తు (వ్యాఖ్యానము)	1-50
సంకీర్తన మీమాంస	0-10
భారతీయ దర్శనము	1-50
పరమార్థ తత్వము	0-75
అర్థ పంచకము	0-75
నరసదాసు కీర్తనలు	0-75
ధ్యానపద్ధతి	0-50
ప్రణవ ప్రభావము	0-50
శ్రీరామనామ ప్రభావము	0-50
బ్రహ్మచర్యము	0-37
ఆధ్యాత్మిక సాధనచక్రము (1వ సా)	1-00
అనుష్ఠానచక్రము	0-25
భగవన్నామ ప్రభావము	0-40
శ్రీరామ పటలము	0-40
తత్త్వత్రయము	0-20
గురుపూజా విధానము	0-20
శ్రీరామ పూజావిధానము	0-25
ప్రశ్నోత్తరము	0-15
శ్రీకృష్ణ పూజా విధానము	0-30

శ్రీ రామ శరణ మందిరము

బుద్దాం, కర్లపాలెం పోస్టు

(గుంటూరు జిల్లా)

Dec 1945

పు రం జ నో పా ఖ్యా న ము

1117

K40

ప్రియవ్రత చరిత్రోపోద్ఘాతము

307

శ్లో॥ ప్రియవ్రతో భాగవత ఆత్మారామః కథంఘనః ।

గృహైరమతే యన్మూలః కర్మబంధః పరాభవః ॥

శ్రీమద్భాగ. గే. స్కం. ౧. ఆ. ౧ శ్లో.

“వ. మనంద్రా ! పరమ భాగవతుండు నాత్మారామండు నైన
ప్రియవ్రతుండు గృహంబున నుండి యెట్లు రమించె కర్మబంధంబులును
పరాభవంబులు గల గృహంబులయందు ముక్త పంపించుటైన పునఃపునః
సంతోషంబు నావేరదులు

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము

అనాది కాలమునుండియు బ్రహ్మ తిమార్గము, నిష్కృతి
మార్గముని రెండు మార్గములున్నవి. బ్రహ్మ తి మార్గమునందు
స్వర్గాదిలోకములను బొందిన బొందునుగాక, ఆలోచన జనన
మరణములను నానాగమనములనుండి విముక్తుడై కాజాలడు.
ఆతనికి పార్థివ విషయముల మీదఁగా నిండు నిష్కలించు
ముల మీదఁగానిండు కొంచెమో గొప్పయో చన కి
యుండును. ఆయాస క్రివలనఁ బుణ్యము క్షీణింపఁగా మరల
జన్మింప వలసియుండును. నిష్కృతి మార్గమునందు శరీరమున్నంత
వఱకు పార్థివకర్మల వనాస క్రిభావముతో భోగించు

చుందురు. ప్రార్థన క్షీణము కాఁగానే వారికి పరమపదప్రాప్తి కలుగును. వారు సత్స్వరూపులగుదురు, ప్రవృత్తి మార్గమునే నివృత్తిమార్గ సాధనముగ భావించి, వాసనాక్షయము కావించుటకును అంతఃకరణమును నిర్మలము గావించుకొంటుకును స్వీకరించిన, వారికి సాంసారిక వాసనలెచ్చట శాంతించునో అచ్చటనే వారు సమస్తమును దృఢించి భగవదా రాధన తత్పరులగుదురు. ఇట్టివారికి ప్రవృత్తిమార్గము బంధనముగాక నివృత్తి మార్గ సహాయకులగుదురు.

శ్రీశుకుఁజిల్లనెను:— “రాజా ! స్వాయంభువమనువు పుత్రుఁడును, పుణ్యశ్లోకుఁడనగుఁ బ్రియవ్రతఁడు గొప్ప ధార్మికుఁడు, భగవద్భక్తుఁడు, స్వాత్మారాముఁడు. అతఁడు చిరకాలము గృహస్థధర్మమును మిక్కిలి నేర్చుగఁ బరిపాలించెను.”

అంతఁ బరీక్షిస్తూహరాజిల్లనెను:- ప్రభూ ! పరస్పర విరుద్ధములగు నీ వాక్యములు వినఁగానే నామనస్సున సందేహమువయించుచున్నది. ప్రియవ్రతఁడు పరమభాగవత భగవద్భక్తుఁడనియు, ఆత్మారాముఁడనియు ముందుగఁజెప్పితిరి. తర్వాత నేర్పుగ గృహస్థశ్రమమును బాలించెనని చెప్పితిరి. స్వామీ! మనస్సెక్కటియే. మానవుఁడొకే విషయమున నేర్పుగఁబూర్ణముగ నడువఁగలడా? సాంసారిక విషయవాసనల యందును వ్యవహారములందును గుశలత్వముగ నడుచువాఁడు పూర్ణముగఁ బరమార్థ సాధన మొనర్పఁజాలడు. పరమార్థ చింతనమందుఁ జిత్తమును లగ్నముచేసినవానికి సాంసారిక

ప్రపంచముననుండదు. ఒక్కసారిగా రెండుకార్యములు కుశలముగ జరుగఁగలవు? ప్రియవ్రతుఁ డాత్మాతాముఁడయ్యు గృహస్థాశ్రమ మందెట్లు ప్రవృత్తుఁడై నాఁడు? ఏలననఁగా నసంగుఁడైనవానికి గార్హస్థ్యముమీఁద నభిమానముండదు. అభిమానములేకున్న గార్హస్థ్యము నడువదు.”

శుకుఁడిట్లనెను:- “ ఏ ల న డు వ దు? గృహస్థాశ్రమ మందును సాధన జరుగును. అచ్చట మాత్రము ప్రయత్న మొనర్చిన సిద్ధింపదా? ఎచ్చటనై న నుండుఁడు. పృథివ్యాప స్తేజో వాయురాకాశములుండనే యుండును. సమీపమునఁ జీమలు, దోమలు, పురుగులునుండును. గృహస్థాశ్రమములో సిద్ధింపని దేమున్నది?

రాజిట్లనెను:- “స్వామీ ! ఇది నిజమే. ఎచ్చటనున్నను బంచభూతములుండనే యుండును, కాని స్త్రీ, పుత్ర, ధన. ధాన్య, గృహారామక్షేత్ర వాహనాదు లందాసక్తి యుండును. మరలఁజిత్తమా చింతనుండి యీవలకురాదు. చిత్తమాచింత యందే ఆసక్తియైయుండిన నది పుణ్యకీర్తియగు శ్రీహరి చరణ శీతల ఛాయలకుఁబోవుట కిచ్చునుండదు. శాంతి సుఖముల ననుభవించుటకు వానికవకాశమే యుండదు భగవద్భక్తిరసా స్వాదనమొసర్చిన వారికీ నీరసమును, దుర్గంధయుక్తము నగు నీకుటుంబమను మురుగుగుంటపై నాసక్తియుండదు.

ఇది విని నవ్వుచు శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! నీవు యథార్థమునే చెప్పుచున్నావు. వాస్తవిక విషయమేమనఁగా శ్రీహరి రూపమాధురి యందాసక్తియైయుండిన స్త్రీ పుత్రాదు

లండానక్తి సర్వథా వీడిపోవును. కాని రాజా ! ఎవడైనా నొక్కసారియేదైన పుణ్యపథమునుగాంచి పోవుచుఁబోరపాటున నేదైన కుమార్గమునఁబడిన వెంటనే సావధానుఁడై తన గంతవ్య మార్గమిది కాదని తెలిసికొనును. ఆతనికట్టిచెతన్యము కలుగఁగానే ఆతఁడట్టి మార్గమును బరిత్యజించి రాజపథమున మరలఁబోవును ఇదే విధముగఁ గమలాకాంతుఁడగు శ్రీహరి చరణారవింద మకరందానక్తుఁడగు వానికేవల విఘ్నములు ప్రాప్తించినచో సాధారణముగ వానుడేవ భగవానుని భవ భయహరి కథాతూప పథమును బరిత్యజింపఁజాలఁడు. భగవద్భక్తియనునది ఒకజన్మలోని సుకృతఫలముకాదు. అనేక జన్మములు పరమ పుణ్యకర్మలొనర్పఁగా నొనర్పఁగా నమస్త పాపములు క్షీణించును. అట్టి నిష్పాపపురుషుల హృదయమందు ప్రభుకృపచే భక్తిబీజములంకురితము లగును. అది వెంటనే కలుగదు. అది జన్మసిద్ధము. మధ్యనేమైన విఘ్నము కలిగిన నల్పకాలముననే ఆవిఘ్నము శాంతించును.

ప్రియవ్రాతుఁడు జన్మతోడనే భగవద్భక్తుఁడు. ఆతనికి శ్రీహరి పాదపద్మములందు స్వాభావికమగు ననురక్తికలదు. అదృష్టమున భక్తిమార్గమునకుఁ బరమాచార్యుఁడగు నాకుదుఁ డాతనికి సత్సమప్రగ లభించెను. ఆతని పాదపద్మ పరిచర్య ప్రభావమున సుగమముగఁ బరమార్థ తత్త్వమాతనికి బోధ పడెను. నారద చరణారవిందములం దాతనికి దృఢమగు ననురాగముకలదు. గురుశిష్యులిద్దరును బరస్పరము ఆత్మచింతనముఁ జేయుచుండెను. సత్సంగ సరిత్ప్రవహించుచుండెను.”

పరీక్షి న్యహారాజిట్ల నెను:- “స్వామీ ! ఈ బ్రహ్మగుత్రి
మింటిలోనే జరుగుచుండెడిదా ? ఆతఁడిట్లు నిరంతరమాత్మ
చింతనములో నిమగ్నుఁడగుటచే నాతని తండ్రి యభ్యంతర
పెట్టలేదా?”

ఇవిని శుకుఁడు లోలోన నవ్వుకొని యిట్లనెను:-
“రాజా ! తనవలె దనపుత్రుఁడును వివాహమాడి కులవంశ
పరంపర అవిచ్ఛిన్నముగ నుంచుటకుఁ గాంక్షించుచుండును.
అందువలననే తనపుత్రుఁడు సాధుసాంగత్యమున నుండుటను
గాంచి యీతఁడును సాధువగునేమోనని భయపడుచుండును.
మంచి త్యాగియగు మహాత్మునిగాంచిరేని వృద్ధులిట్లందురు:-
“ఇట్టి భగవద్భక్తుని బుత్రినిఁగఁగన్న తల్లిదండ్రులు ధన్యులు.
అట్టివాఁడఁ తనభక్తిచే నిరువదొక్క తరమును దరింపజేయును.”
కాని అట్టివానితో నీపుత్రునట్టి సాధువునొనర్చి ౨౧ తరముల
నేలధన్యుల జేయగూడదని యెవ్వరైన నడిగినచో నిట్టిమాట
వినఁగానే ఆతఁడు దిగజారిపోయి, యిట్టిసాధువులకు మావాఁడు
దూరముగనుండుట మంచిది. ఎచ్చటను వారిస్వర్గ తగుల
రాదనును. దీనినే మోహమందురు. రాజా ! స్వాయంభువ
మనువు తనపుత్రుఁడిప్పుడు యువకుఁడై, పృథ్వీపాలనమునకై
రాజులో నెన్ని సంగ్రామములుండ వలయునని శాస్త్రములలోఁ
జెప్పఁబడినదో అవియన్నియుఁ బూర్ణముగ నీతనిలోనున్నవని
తెలిసికొని ఒకదినమునఁగొడుకుతో నిట్లనెను:- “నాయనా !
నీవింకను జిన్నవాఁడవుకాదు యువకుఁడవైతివి. హితాహిత
ముల నెఱుఁగుదువు. నాయనా ! నీవిప్పుడు ధర్మముగఁ బ్రజా

పాలనము చేయుము. గృహభారమును వహించుము. నాబరువును దింపుము. నా కార్యములలో సహాయపడుము. నేనింకఁ గూర్చుంచును. వెనుకముంచు కార్యముల వన్నిటిని నిర్వహింపుము.”

మాయామోహపూర్ణమగు తండ్రివాక్యములు ప్రియ వ్రతునకు రుచింపలేదు. ఏలననఁగా నాతఁడు తన సమస్తేంద్రియ క్రియాకలాపములన్నిటిని వాసుదేవ భగవానుని చరణారవిందములపై సమర్పించెను. సమాధియోగము ద్వారా ఆతఁడు పరిమార్థ పథానుసరణముజేయ సిద్ధపడుచుండెను.

ఆతఁడు తన మనస్సులో నిట్లునుకొనెను:- “నేను రాజకార్యములలో నిమగ్నుడనై తినా నాయాత్మస్వరూప మసత్యపంచముచే నాచ్ఛాదితమగును. అప్పుడు నాకు సత్స్వరూప విస్మృతి కలుగును.” అనుకొని యాతఁడు తన తండ్రియాజ్ఞను మన్నింపలేదు. సత్పుత్రునకు పిత్రాజ్ఞ నుల్లంఘించుట అత్యంతానివార్య కార్యమైనప్పటికి, ఆతఁడేమిచేయగలఁడు. అట్లు చేయుటకు వివశుడయ్యెను.

ఇంతటి యోగ్యుడగు పుత్రుఁడు తనయాజ్ఞనవహేళనముసేయుటనుగాంచి స్వాయంభువ మనువు మిక్కిలి దుఃఖించెను. తనవంశమెట్లు వృద్ధిచెందునో, సృష్టికృమమెట్లు నడచునో. ఈతఁడు సాధువగునేమో ! బ్రహ్మవలన నేర్పడిన యీ సృష్టి వృద్ధియెట్లు కాఁగలను? ఇచ్చట మనువిట్లు చింతించుచుండ నచ్చట లోకపితామహుడగు శభవుఁడిట్లు చింతించుచుండెను. “నా మానసిక పుత్రులలో ననకనంద

నాదులును, నారదుడును, విరాగులైరి. వారంతట వారట్లైన బాగుండెడిది. మానవుల స్వభావము తామెట్లుండిరో మిగిలిన వారిని నట్లు చేయఁజూతుకు. తనకుఁబ్రియమగు వస్తువును నితరులకును నాస్వాదింపఁజేయ జూచును. ఈ నారదుడు తిరుగుచు, దిరుగుచు సందఱకును నివృత్తిమార్గము నుపదేశించు చున్నాఁడు. అందఱును నివృత్తి మార్గనిష్ఠులైయెనచో నీతిగఁ జాత్మిక జగత్తెట్లు వృద్ధి కాఁగలదు?" అనియాలోచించి యాతఁడు తన మనుమఁడగు బ్రియవ్రతునకుఁ గృహస్థధర్మము నుపదేశింప నిశ్చయించెను. ఇటు నారదుఁ డేకాంతమునకుఁ దీసికొనిపోయి నివృత్తిమార్గమునకు బలము కలిగించుచుండెను. ఆతఁడీ సాంసారిక పదార్థములన్నిటి నసారముగఁ జెప్పుచుండెను. సంసారమును వీడి ప్రభుపాదపద్మముల నేవిధముగ నాశ్రయింపనగునో ఆ రహస్యమును జెప్పుచుండెను.

ఏకాంతములో గురుశిష్యులిద్దరును పరమార్థ రహస్యములను దెలిసికొనునపుడు చిత్తమేవిధముగఁ దన్మయమగునో, వారి దృశ్యజగత్తు నేవిధముగ మఱచియుందురో ఆయనిర్వచనీ యానందము నెవరు వర్ణింపఁగలరు?

శుకుఁడిట్లు నెను:- “రాజా ! ఇచ్చట ప్రియవ్రత నారదులు పరమార్థచింతనమున నిలుగ్నులైయుండ, బ్రహ్మాయాతని గృహస్థునిగాజేయ నిచ్చించి యాతనికడకు వెళ్ళుటకు మాంసరు సిద్ధపఱచుచుండెను. మరీచాది మానసపుత్రులిట్లనిరి:- “స్వామీ! మేమును మీ వెంటవచ్చెదము. అందఱును గలిసిచెప్పిన

దానిపలన ఫలముండును.” ఇదివిని మరీచాది మునులు మూర్తి
భవించిన వేదస్వరూపుడగు బ్రహ్మతో బయలుదేరిరి.

బ్రహ్మ ప్రియంవ్రతుని కడకువచ్చుట

30౮

శ్లో॥ నిబోధ తా తేదమృతం బ్రహ్మ
మానూయకుం దేవమ్హస్యమేయమ్ |
వయం భవంతే తత ఏష మహర్షి
ర్వహామ సర్వే పివశా యస్య దిష్టమ్ ||

శ్రీభాగ. ౫ స్కం. ౧ ఆ. ౧౦ శ్లో॥

క॥ హరి నా ముఖమున నీకుమ
గరమెఱిగింపంగఁ బనిచెఁగావుననిదె ను
క్షిరమతి వినుమంతయు శ్రీ
హరివాక్యముగా నెఱింగి యవనీనాథా ||

ఆ॥ శోభ నేడ్కనీవు నారదుండును నేను
నందమును నీశ్వరాద్భుతముని
యుదుగ కెపుడుజేయ నున్నవారము గాన
నలవి యాహ్లాదము నలవి గాదు ||

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము

మహాపురుషులు దయచేయుట ఒక విధముగు మహా
త్వము. విద్యలోను, వయస్సునందును, బ్రభావమునందును,
దపమునందును, గీర్తియందును, పదప్రతిష్ఠయందును. శ్రేష్ఠు
లైనవారు వచ్చుకొక విధముగు నానందమునుగూర్చును.
వారి దృఢమునకై స్వాభావికముగ నుత్కంఠత చెందియుం

డును. వారికిచ్చు స్వాగత సత్కారమందొక విధమగు నభిన
వోల్లాసముత్పన్నమగును వారి యాగమనమున యథాశక్తి
సామర్థ్యములతో శ్రద్ధాంజలిని సమర్పించుటకు లాలస బల
వత్తరముగనుండును, కొన్ని స్వాగత సత్కారముల నిచ్చా
పూర్వకముగ వివశతతోఁదప్పనిసరిగఁ జేయఁబడును. వానితో
నానందమురాదు. నిర్బలురై వివశతతోఁ జేయఁబడివచ్చు
టొక విధమగు నన్యాయమే. స్వాభావికమగు బ్రవృత్తికలిగి,
రోమరోమమున బ్రస్తుతి మొనర్చునదియే నిజమగు
స్వాగతము.

శుకుఁడిట్లనెను:— “రాజా ! లోక పితామహుఁడగు
బ్రహ్మ రాజకూమాగుఁడుడగు బ్రియవ్రతునకుఁ బ్రబోధింప
సత్యలోకమునుండి క్రిందకు భూమిపై కిదిగఁగా నాతనిచుట్టును
మరీచ్యాది మునివరులువచ్చిరి. నాలుగు వేదములు మూర్తి
మంతములై యాతని ననుసరించెను క్రిందిలోకములలో
విరించి యా మార్గమున వచ్చుచున్నాడను విషయము
తెలియఁగానే అన్ని లోకములలోను నిశ్చితమార్గమున కటు నిటు
నాయాలోకములలో దేవగణములు స్వాగత మొనంగుటకు
సిద్ధపడిరి అందఱు హస్తములలో దివ్యపత్రి, పుష్ప, ఫలము
లను సత్కారమునకుఁగావలసిన వివిధ సామగ్రిలను బట్టికొని
నిలుచుండిరి అందఱును విధికి సుస్వాగతమిచ్చుట కవ్వీళ్ళు
చుండిరి. ఆతఁడెచ్చటినుండి బయలుదేరిన నచ్చటివాడు వివిధ
పూజలొనర్చుచుండిరి. అందఱును దివ్యపుష్పములను వర్షింప
జేసి తమతమ మార్గములను బ్రకటించుచుండిరి. చతురాననుని

సన్నిధిని స్థిత, సాధ్య, గంధర్వ, చారణ, ముని గణములూతని
 సుయశమును గానము చేయుచుండిరి. అప్పరసలు సృత్యము
 చేయుచుండిరి. ఉపదేవులు వివిధవాద్యములను వాయిం-చు
 చుండిరి. శంఖాభనుగు శ్వేతహంసనెక్కి ఋషిముని గంధర్వా
 దులచే బరివృత్తుడైన బ్రహ్మగ్రహతారా పరివృత్తుడగు
 శరత్కాల చంద్రునివలెడన దీధుతులను వెదజల్లుచుండి
 నట్లుండెను.

స్వాయంభువమునుపు చింతలోబడియుండెను. ఆతని
 సమీపముననే రాజకుమారుడగు బ్రియవ్రతుడు దత్త
 చిత్తుడై నారదుని పారమార్థికోపదేశములను శ్రవణము
 చేయుచుండెను. గంధమాదన పర్వత కందరములు స్వయం
 ప్రకాశములయ్యెను. ఉల్కాపాతమున నేవిధముగ నుజ్జ్వల
 ప్రకాశము కలుగునో అట్టి ప్రకాశము గగనమండలమునఁ
 గనఁబడెను. అందఱాశ్చర్య చకితులై యాదృశ్యమును
 జూచుచుండిరి. కొద్ది క్షణములలోనే అందఱును జతురాన
 నుచి వాహనముగు హంస పక్షములు కదలుట కనఁబడెను.
 హంసను జూడఁగనే లోకపితృహుడగు బ్రహ్మవచ్చుచున్నాఁ
 డని యందఱు గ్రహించిరి. నారద స్వాయంభువులు తమ
 తండ్రి వచ్చుటనుగాంచి, వెంటనే సంభ్రమముతో నిలుచుం
 డెను. ప్రియవ్రతుడను సత్కారము నిమిత్తమై అందఱుతో
 బాటుగా నిలువఁబడెను. దగ్గఱకురాఁగానే అందఱును బ్రహ్మ
 పాదపద్మములకుఁ బ్రణమిల్లెను. ఆయనవెంట వచ్చిన ఋషు
 లును బరిస్పరము కుశలప్రశ్నలు చేసికొనిరి. ప్రణామ సమ

స్కారములైన తర్వాత నారదుడు పూజా సామగ్రిలతోఁ బితామహుని విధ్యుక్తముగఁబూజించెను. మరల వివిధవైదిక స్తోత్రములచే నాతనిస్తుతింపి. యాతని యవతారోత్కృష్టతను గూర్చి వర్ణించి. మఱల నాతని చరణ కమలములకు బ్రాణ మిల్లెను. నారద స్వాయంభువమనువుల పూజనుగ్రహించి బ్రహ్మ ప్రసన్నుడై, నవ్వుచు బ్రీయవ్రతునివైపు నయా దృష్టితోఁ జూచుచు “వత్సా నీవేమి చేయుచుంటివ నెను.”

చేతులు జోడించుకొని లజ్జావనత శిరస్కుడై కుమార బ్రీయవ్రతుంట్లనెను:- “స్వామీ! నేను గురుదేవుడగు నారదుని యుపదేశమును శ్రవణముచేయుచున్నాను.”

నవ్వి బ్రహ్మ తనతెల్లని గడ్డమునందు జేతిని నిమురుచు నిట్లనెను. “మంచిది, నారదునివలన నీవు చాలావినియున్నావు. నావికూడ రెండుమాటలు వినెదవా?”

సిగ్గుపడుచుఁ బ్రీయవ్రతుఁడిట్లనెను:- “స్వామీ! మీరట్లనెదరేల? మీ రెట్లా జ్ఞాపించిననునట్లు దానిని శ్రద్ధా పూర్వకముగ స్వీకరించెదను.”

బ్రహ్మయిట్లనెను:- “నా వాక్యములు నారదుని వాక్యములకుఁ గొంచెము ప్రతికూలముగ నున్నట్లుండును. దానివలన నీవు బ్రహ్మయేదో విపరీతోపదేశ మొనర్చి యస్య మార్గమును గొనిపోఁజూచుచున్నాడని భావింపరాదు.”

తలవంచుకొని రాజకుమారుఁడిట్లనెను:- “కాదుస్వామీ! అట్లందులకు జరుగును? మీరేది చెప్పినను నామేలునకే చెప్పెదను. మీ యుపదేశము మంగళకారియే కాఁగలదు.”

బ్రహ్మ యిట్లనెను:- “నాయనా ! నేను నా స్వంత
యభిప్రాయ మేమియునుజెప్పను. నాకు నా తండ్రి యొసంగిన
యుపదేశమును నీకుఁజెప్పెదను నేను కేవలము భగవత్సందేశ
వాహకుఁడను ఆతని యాజ్ఞచే మనుకుద్రోంద్రాదులును
సనుస్త ప్రజాపతులును మేమందరమును వివశులమై కార్య
మొనర్చుచున్నాము.”

ప్రియవ్రతఁడీట్లనెను:- “అవును స్వామీ! ఆ సర్వాం
తర్యామి ప్రభుప్రప్తియే జీవునకుఁజరమ సాధ్యమనియు,
నాతనిఁబొందుటయే పరమ పురుషార్థమనియు నారదమహర్షి
చెప్పుచున్నాడు.”

బ్రహ్మ యిట్లనెను:- ‘నీ సంకల్పమును భగవత్సం
కల్పములోఁ గలుపుమనియు, నీ యిచ్ఛను భగవదేచ్ఛలో
సమావేశ మొనర్పుమనియుఁ జెప్పటకే నేనువచ్చితిని. ఆతఁ
డేదిచేసిన దానిలో నీకు కల్యాణము కలదని భావింపుము.
భగవద్విధానమును నుగ్రతపస్సుచేతను, విద్యతోడను, యోగ
బలమునను, బుద్ధిజలమునను ధర్మార్థాల బ్యారమునను లేక
పరులద్వారానో దిశస్కరింప వలయునని యేప్రాణియైనఁ
స్వయముగనో, దలఁచినయెడల నది ఆతనివలనఁగాఁబోదు.”

అంత రాజకుమారుఁడగుఁ బ్రియవ్రతఁడీట్లనెను :-
“అయితే, పురుషార్థమేమున్నది?”

బ్రహ్మ యిట్లనెను:- “నాయనా ! పురుషార్థము దైవ
సంయోగముద్వారానే కాఁగలదు. ఎట్లు జరుగనున్నదో

దానికి తగినట్లుగనె సాధన సమకూడును. అట్లే విధానమగును. పూర్వజన్మ కృత కర్మాను సాగముగ పోరబ్ధవశమున నట్టి కులమందే జన్మకలుగును. ప్రారబ్ధకర్మ క్షయమేకాలమున నెచ్చట పూర్తియగునో ఆకాలమందచ్చట మృత్యువుకలుగును ఎచ్చట యెవనిద్వారా యేకార్యమువలన నవశ్యము శోక, మోహ, భయములు సంభవింపవలసియున్ననో అచ్చట వాని ద్వారా ఆ కార్యమువలన నవశ్యము శోక మోహ భయములు సంభవించును. జీవుఁడు దేహముతో నెన్ని దినములు దైవవశమున సుఖదుఃఖము లనుభవింపవలయునని వ్రాయఁబడియున్నదో అన్ని దినము లవశ్యము భోగింపవలయును.

ప్రియవ్రాతఁడిట్లనెను:- ‘స్వామీ ! అయితే యిది మిక్కిలి వివశతా విషయమే. తనకిష్టముగాని కార్యము నెవఁడైన జేయుట కిష్టపడ కుండిననో?

సరళముగ బ్రహ్మయిట్లనెను:- “చేయకుండుటెట్లు? అందఱును జేసి తీరవలసినదియే. ఒంటెకు ముక్కునకుద్రాళ్లు వేసి యజమాని యిష్టము వచ్చినచోటకు గొనిపోవునట్లును, ఎద్దులకు ముక్కురంధ్రములు బొడిచినట్లును పేదరూపమగు త్రాడుతో సత్త్వ రజస్తమస్సులను ద్రివిధకర్మ రూపమగు దుష్టరబంధనములలోనలిగి బంధింపఁబడినట్లాతని యిచ్చకు విరుద్ధముగ నావగింజంతైన నెవ్వరును నిటునటుఁ గదలలేరు.”

ప్రియవ్రాతఁడిట్లనెను:- “ప్రభూ ! వ్యాకరణాది శాస్త్రములలోఁ గర్తకు స్వతంత్రత చెప్పఁబడినది. మనుష్య జన్మచే గాంక్షించినచో ముక్తిని బొందవచ్చునని శాస్త్ర

ములు మాటి మాటికి చెప్పుచున్నవి. మీరనినట్లు జీవుడ వశుడగుచో వానికిచ్చ లేకున్నను వివశుడై గుణకర్మా ధీచుడై నానాయోనులఁ బ్రవేశింప వలసియుండును.

బ్రహ్మ యిట్లనెను:- 'కర్త స్వతంత్రుడని చెప్పఁబడిన చోట జీవుడు కర్తకాడు. ఆ శ్రీహరియే కర్త, హర్త, భోక్త, రక్షకుఁడును, మానవజన్మ మోక్షద్వారమనుట నిజమే, కాని అందఱును ముక్తులుకారు. భగవత్కృపాపాత్రులే కర్మబంధ విముక్తులగుదురు. వారే యెనుబది నాలుగులక్షల జీవచక్రిమునుండి బయట పడఁగలరు. భగవంతుఁడు పక్ష పాతము వహించుననియు, గొందఱు ననుగ్రహించి జనన మరణములనుండి బడవేయుచుఁ గొందఱును నెనుబదినాలుగు లక్షల జన్మ సంసారచక్రిమునఁ బడవేయుచుండిన భగవంతు నకు వైర్ఘ్యదోషము సంభవించునని నీవనవచ్చును. ఆతని కృప అందఱయందును సమానరూపమునఁ గలుగుచుండును. త్రివిధ కర్మరూపబంధనము వీడిపోయినవారే దీని యనుభవమును గమనింపఁగలరు. ఒకానొక దినమున నందఱమును ద్రిగుణాశీతులము కావలసినదే వెనుక ముందుల విషయము వేఱు. భగవంతుడందఱకు నొక్కసారియే ముక్తి నేల నీయఁ డని మీరిప్పుడడుగవచ్చును. అట్టిచ్చిన నీస్పృహ క్రిమమెట్లు నడుచును? ఈ భగవత్క్రిడ యెట్లునడుచును? వాస్తవమున బంధమును లేదు మోక్షమునులేదు ఇదంతయు నాతని మాయగారడీ ఆటవంటిది. ఆతనిని శరణుజొచ్చిన నేమియును లేదు. ప్రేక్షక స్థానములో దూరముగ నున్నంతవఱకు గారడీ

వాని యిష్టానుసారముగ నడువవలసినదే. ఆతఁడేమిపలికించిన దానినిఁబలుకవలసినదే లేపిన లేవవలయును, బడవేసినఁబడి పోవలెను. కూర్చుండఁబెట్టినఁ గూర్చుండ వలయును. కన్నులున్నవాఁడు గుడ్డివానినిఁ బట్టుకొని యెచ్చటికిఁ దీసికొని పోయిన నచ్చటికావిధముగనే మన గుణకర్మానుసారముగ మనలను శ్రీహరి యేజన్మకు నియోగించునో ఆయాజన్మల నంగీకరించి, ఈశ్వరునిచే నియతమైన సుఖదుఃఖములను భోగించుచుందుము. అన్నియు నాతని యిచ్చప్రకారమే జరుగును. భగవత్కృపా సాక్షాత్కారమును బొందినవారును, ఆతని యనుగ్రహమును బొందినవారును నాతని యాజ్ఞలనుసరించి కార్యము లొనర్పవలయును.

శుకుఁడిట్ల నెను:- “రాజా ! బ్రహ్మయిట్లు పలుకఁగా రాజకుమారుఁడగుఁ బ్రియవ్రతుఁడు కొంచెము సేపు దీర్ఘచింతలోఁబడిపోయెను.

బ్రహ్మజ్ఞుచేఁ బ్రియవ్రతుఁడు గృహస్థుఁడగుట

30౯

శ్లో॥ భయం ప్రమత్తస్య విశేష్యపి స్యా
ద్యతః స ఆస్తే సహవత్స పన్నః ।
జితేంద్రియస్యాత్మక తేకృతస్య
గృహశ్రిమః కిం న కరోత్యవద్యమ్ ॥

శ్రీభాగ. రాష్ట్ర. ౧ ఆ. ౧౭ శ్లో॥

“మోక్షార్థమైన సుజ్ఞానవగతుఁడు ప్రార్థన సుఖదుఃఖము లనుభవించుచు దేహాంతరారంభక కర్మములం జేయ నొల్లఁడు వనవాసియైనను

జిలేంద్రియుండు గాకుండెనేనిఁ గామాది సహితుండగుటంజేసి సంసార
బంధములు సిద్ధించు, గృహస్థాశ్రమంబందును జిలేంద్రియుండై యాత్మ
జ్ఞానంబుగల పురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు, శత్రువుల గెలువ నిశ్చ
యించిన పురుషుండు దుర్గంబాశ్రయించి శత్రువుల జయించిన మాడ్కిని
మోక్షార్థియగు నీవును గృహాశ్రయింపవగుచు శ్రీనారాయణ చరణారవిం
దంబులను దుర్గంబాశ్రయించి యరిషడ్వర్గంబుల జయించి ముక్తసంగుండవై
యీశ్వర కల్పితంబులగు భోగంబులననుభవించి ముక్తింజేందుము

అంధ్రమహాభాగవతము.

సాధనకు వీలుగానుండుటకై దేశ, వర్ణాశ్రమాదు
లేర్పడినవి. వాస్తవికముగ భావ్యావస్తువులలో బంధములేదు.
ఏవస్తువును మనలను బంధింపజాలదు. మనస్సువలననే
బంధము, మనస్సువలననే ముక్తి. మనస్సు దేనిని సుఖముగ
భావించునో అది సుఖమగును, దేనిని దుఃఖముగ భావించునో
అది దుఃఖమగును. జీవుండు ప్రారబ్ధ కర్మాధీనుడై కర్మ
లొనర్చి ఆ కర్మలందెట్టి యానక్తికలుగునో, అట్టి సుఖదుః
ఖానుభవమును మనస్సుపొందును. కర్మమూడు విధములు
జన్మ జన్మాంతరములలోజేసిన అనంత కర్మసమూహమునకు
సంచిత కర్మయందురు. ఆ సంచితకర్మనుండి ఒక జన్మము
నకు భోగింపవలసిన దానినిఁ దీయఁగా నాజన్మలో ననుభవింప
వలసినదానికి ప్రారబ్ధమందురు. ప్రారబ్ధకర్మను భోగించునప్పుడు
దానిలో నానక్తివలనజేసిన కర్మలు సంచితములలోబోయి
కలియును. ఒకనివద్ద యక్షరూపాయలున్న వనుకొనుండు, అది
అతనిమూలధనము. దానిలోనుండి జీవన నిర్వాహమునకుఁ

దీసినదియే ప్రారబ్ధము. మూలధనమున్నంతవఱకు నిరంతరము వడ్డీపెరుగును. మూలధనమంతయు దివాలా యెత్తినపుడు పోవును. వడ్డీయు నాగిపోగలదు. కాని మనచేతికివచ్చిన ధనము ఖర్చుకానంతవఱకు సమాప్తముకాదు. అదే విధముగ సంచితకర్మ యున్నంతవఱకు అది నిరంతరము పెరుగుచునే యుండును. జననమరణములలో బడుటతప్పదు. సంచితకర్మ జ్ఞానముచేగాని, భగవద్భక్తిచేగాని నష్టముకాగా క్రియ నూణమగు కర్మయు ననగా నాగామియుచుండదు. ప్రారబ్ధమున్నంతవఱకు భోగించి జననమరణ బంధనమునుండి బయట పడి పరమవదమును బొందును.

శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! బ్రహ్మ గుణప్రవాహ రూపకర్మలం దత్యధిక ప్రాధాన్యమియుటచే బ్రారబ్ధమునకే ప్రాధాన్యత నొసంగెను. అంతఃజాలగా నాలోచించి రాజ కుమారుఁడగు బ్రీయవ్రతుఁ డిట్లడిగెను “స్వామీ ! మీరు ప్రారబ్ధమును దుర్నివారముగాఁ జెప్పుచున్నారు. అట్లయిన బ్రాణులందఱును బ్రారబ్ధభాధీతులే కదా ! జీవన్ముక్తులకుఁ గర్మబంధములుండవని మేము వినియుంటిమి. వారులోకములో స్వచ్ఛందులై తిరుగుచుందురు. వారికి దుఃఖానుభవముగాని సుఖానుభవముగానిలేదు. వారికి దుష్కర్మ దుఃఖమును దీసికొని రాజాలదు, సత్కర్మసుఖమును దీసికొనిరాజాలదు, వారు ద్వంద్వాతీతులై బాలురవలె సంచరించుచుందురు.”

బ్రహ్మయిట్లనెను:- “అవును, అదినిజమే. జీవన్ముక్తులకుఁ గర్మబంధములుండవు. వారు సర్వదా సుఖదుఃఖముల

కత్తితొలైయుందురు. వారి నంచిత కర్మయంతయు నశించి
 పోవును, వారికి ఆగామికర్మలేదు. అది బంధింపదు. ఇట్లున్నను
 బ్రాహ్మ కర్మానుభోగమును జీవన్ముక్తులును ననుభవించి
 తీరవలెను. కర్మ ల ద్వా రా వారికి సుఖదుఃఖానుభవము
 లేదనుట సత్యమేకాని వారికిని బ్రాహ్మకర్మము భోగించిననే
 తీరఁగలడు. ధనుస్సునుండి విడువఁబడిన బాణము దానివేగ
 మున్నంతవఱకు క్రిందబడక వెళ్ళుచునేయుండును. బ్రాహ్మను
 సారముగఁ గర్మ యంత్రమువలె నడుచునుకాని వారికి
 ఆగామికర్మ యేర్పడదు వేయించిన శనగలు మామూలు
 శనగలవలెనే కనబడునుగాని అంకురింపవు. జీవన్ముక్తునకు
 గర్మలలోని సుఖదుఃఖములు సమానముగనుండును. మంచి
 కమ్మని సుగంధయుక్తమగు పాయసము వచ్చినట్లును, ఎవడో
 వచ్చి కఱ్ఱతోఁదలను బగులఁగొట్టినట్లును కలవచ్చిన దను
 కొనుఁడు. ఏద్రీలేవఁగానే ఆపాయసమునులేదు, తలబ్రద్దలును
 గాలేదు. మేల్కొన్నతర్వాత దీనిని స్మరించిన నెట్లు నవ్వు
 కొనునో. వానికి క్షీరాన్న సుఖముగానీ, తల బ్రద్దలైన
 దుఃఖముగాని నిజముగఁదోచక మిథ్యలుగఁదోచును. అదే
 విధముగా జ్ఞానికి బ్రాహ్మము మిగిలినంతవఱకు దానిని భోగిం
 చుటకు దేహమును ధరించును. దానియందు నిజత్వాభిమా
 నముండదు. అన్యదేహమును బొందుటకుఁ గావలసిన
 సంస్కారములను స్వీకరింపఁడు.”

ఇది విని రాజకుమారుడగుఁ ప్రియవ్రతుఁడిట్లనెను:-
 “ఈసమస్త బంధనములను వదలుకొని శాంతచిత్తముతో

నేకాంతమునకుఁబోయి సర్వేశ్వరుఁడగు శ్రీహరి భజనచేయు
యే శ్రేష్ఠమైనది. ఈ గృహస్థరూపముగు వలలోఁబడరాదు.
పీనిలో నానావిధములగు క్లేశములుకలవు, వివిధ బంధనములు
కలవు.”

ఇది విని బ్రహ్మనవ్వి యిట్లనెను:- “నాయనా ! వెళ్లఁ
గానే వనమునఁ జిత్తశాంతి లభించుట కచ్చట గారడీ యేమి
యునులేదు. ఇంకను నేకాంతమునఁ గామ వాసనలత్యంత
ప్రబలములగుటను మనము గాంచుచున్నాము. నాయనా !
ఎచ్చటను నేమియునులేదు. మనస్సు స్వాధీనమైనచో మఱి
మంత తంత్రములేల? ఇంద్రియములను జయించియుండినచో
వనమున నివసించినను నొకటే, గృహమున నున్నను నొక్క
టియే. రెంటిలోను నా నందము కలదు. మనస్సు
చంచలమై ఇంద్రియములు స్వాధీనము కాకున్నచో నీవు
లక్షవనములకుఁ బోయినను బలనము తప్పదు. ఏలననఁగా
విఘ్నములు గలిగించు కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద,
మత్సరములను నార్దురు శత్రువులు మన వెంటనేయుందురు.
ఎచ్చటికి వెళ్ళినను నవిమనలను వదలవు. కామ కోఁధాదు
లను జయించినచో నెచ్చటైనను నానందమే”.

ప్రియవ్రతుఁడిట్లనెను:- “ప్రభూ ! మానవుఁడు జితేం
ద్రియుఁడు కానంతవఱకు, కామకోఁధాది శత్రువులను
జయించనంత వఱకు వాని కేకాంతవాసమును, జప, తప,
పూజాపాఠాదులును, వేదాధ్యయనము వ్యర్థములనుట నిజమే;
కాని గృహస్థాశ్రమమునందు సర్దిక్కులను కామకోఁధాదులు

నిండియుండుటచే దానినిద్యజించి, యే కాంతమున సాధన
ద్వారమున నీ శత్రువులను జయించి జీవన్ముక్తి సుఖము
నాస్వాదించుట మేలుగదా! వీటిని జయించుటకై నను గృహ
మును ద్యజించుటయు సత్యంతావశ్యకము గదా ! ”

బ్రహ్మయిట్లనెను:- “పత్నా ! గృహస్థాశ్రమమును
వీడియు షడ్విధములను జయించ వచ్చుననుట నిజమేకాని
నానునా ! ఇది మైదానమునజేయు రణమువంటిది. ఇది
మిక్కిలి సాహసకార్యము. యుద్ధము రెండు విధములు. ఒకటి
మైదానములోని యుద్ధము. మఱియొకటి గోటలోనుండి
యుద్ధముచేయుట. శత్రువు నిర్బలుడై తాను సబలుడగుచో
మైదానమున యుద్ధముచేయవచ్చును. కాని సబలుడవైనను
మైదానముమీది యుద్ధమున విజయము సందేహస్పదముగనే
యుండును. గోటలోని యుద్ధమున సదాసురక్షితముగనే
యుండవచ్చును. గోటలోనుండి యుద్ధముచేయుటచే శత్రువు
ప్రబలుడైనను విజయమున సందేహములేదు, ఏలననగా
శత్రువుకిందనున్నాడు. వానికి నల్లిశలను నడ్డులేదు. తాను
గోటలోనుండుచో సురక్షితముగ నుండవచ్చును. తాను పైన
నుండి కిందనున్న శత్రువులపై బాణప్రయోగము కావింప
వచ్చును; వారిని సులభముగ సంహారము చేయవచ్చును,
వారు తమ ప్రయోగమును బైకిచేయను లేదు; అట్లు ప్రయో
గించినను గోటలో దాగియున్నవారి కవి తగులను దగులఁ
జాలవు. ఇట్టి యుద్ధములోఁ బరాభవమనునది యుండఁజాలదు.
అదియును గోట గట్టిగానుండవలెను. జీవితావసరవస్తువులు

పూర్తిగా సంగ్రహించుకొని యుండవలయును. ఈ విధముగా గృహస్థాశ్రమములోనుండి సాధనమొనర్చుట కోటలోనుండి యుద్ధముచేయుటవంటిది. గృహస్థుగానుండి కామవిజయమును బొందు సాధనమొనర్పవలయును. పొరపాటున జారిపోవుచో ధర్మపత్నియందు గామత్వప్రిని జెందుట అంతగా పాపముకాదు, త్యాగిలేక సన్న్యాసినిగ్రహించుకొనఁ జాలక విచలితుఁడగుచో వానికి సర్వనాశనమే కాఁగలదు ఘోరపతనమే కాఁగలదు. తర్వాత దానిని నిగ్రహించుటచాల కష్టము. అట్టివాఁడు రౌరవాది నరకములలో ననేక యాతనలు పడవలసియుండును. అదే విధముగ కోరిధము వచ్చిన దనుకొనుఁడు. అట్టి కోరిధో ద్రేకమును పిల్లలకైఁ జూపించుకొనును. లోభ మద మత్స రాదుల సంయమమును గృహస్థాశ్రమమందుండియే బాగుగా సాధింపవచ్చును. ఇది సరళ సుగమ మార్గము. మనోవాస నలు శాంతింపవలెను. చిత్తచంచలతను వీడవలయును. మనస్సిప్పుడెక్కువగ దూకదని తెలియఁగానే గృహత్యాగము కావించి యేకాంతమున భజనమొనర్పవలయును. నాయనా ఇది రాజపథము. కన్నులు మూసికొనిపోయినను భయమును లేదు చింతయునులేదు.”

ప్రియవ్రతుఁడాత్మగ్గాని స్వరమున నిట్లనెను:-“స్వామీ! నా చిత్తము చాల చంచలమైనది. మీరు నన్ను గృహస్థాశ్రమమును స్వీకరింపుమని చెప్పుచున్నారు. మీరు గురువులకు గురువులరు పూజనీయుఁడగు తండ్రికిని బూజనీయులు, మీయాజ్ఞను దిరస్కరింప వీలులేదు; కాని గృహస్థుఁడనై

నేనింకను వివేకమును బోగొట్టుకొందును. విషయసుఖము లలోఁ బడిపోగలను.”

బ్రహ్మ అత్యంత స్నేహస్వరమున నిట్లనెను:—“వత్సా! అట్లు మాటలాడెదవేల ? నీవు కామాది శత్రువులకు వశుఁడ వెట్లయ్యెదవు? నీవు పరమారాధ్యుఁడగు పరమ పాదపద్మరూప కర్ణీయను దుర్గము నాశ్రయించి కామకోధాది శత్రువుల నిదివఱకే జయించితివి. కావున నీకు బంధమోక్షము లేమి కలవు? నీవు భగవత్కృపాపాత్రుఁడవు. సృష్టిని వృద్ధిచేయు టకే నీవీ పృథియందుద్భవించితివి. నీవు నిస్సంగభావమున ననాన క్తుఁడవై సాంసారిక భోగములను భోగింపుము. వివా హముచేసికొనుము. సంతానమును గనుము. సృష్టివృద్ధిని గావింపుము ఈ నారదుఁడు సన్న్యాసి. ఒక విధవకు సుధవ యగు స్త్రీ నమస్కరింపఁగా నావిధవ “అమ్మా ! నీవును నావలెనే కమ్మని యాశీర్వదించినదట. ఈ నారదుని స్థితియు నింతే. అందఱకును దలలు గొరిగించి సన్న్యాసులఁ జేయఁజూచు చుండును. ఈ శుష్కసన్న్యాసములో నేమున్నది నాయనా ! పెండ్లిచేసికొని, పిల్లలను జల్లలనుగని అప్పుడు నీకిష్టముండిన నప్పుడేకాంతమునకు బోయి జపతపములొనర్చు కొనుము. ఇప్పటినుండియే యది బాగుండలేదు నేను మీతండ్రికిని దండ్రిని నామాటను వినవా?”

ఇదివిని ప్రియవ్రతుఁడు లోలోన న వ్వు కొ నె ను. ఇప్పుడాతఁడేమి చెప్పఁగలఁడు? బ్రహ్మ బ్రహ్మాండాధిపతి, పూజనీయుఁడు పితామహుఁడు అతని యాజ్ఞానుల్లంఘింప వీలు

లేదు. ఆతని కెదురు చెప్పుటయు ధృష్టతయేకాగలదు. అందు వలన మహాభాగవతుఁడగు బ్రియవ్రతుఁడు తననుజిన్నవానిగా నెంచుకొని, పెద్దల యాజ్ఞను శిరసావహించుటయే ధర్మమను కొని, లజ్జచే నమృతతోఁ దలనువంచి, మిక్కిలిసంకోచముతో మెల్లగా నిట్లనెను:- “స్వామీ ! మీ ఆజ్ఞప్రకారమే జరుగఁ గలదు” ఇదివినఁగానే బ్రహ్మశరీరము పులకించెను. స్వామం భువమనువుయొక్క ఆనందమునకు మేఱయేలేదు ఆతఁడిట్లను కొనెను:- “మంచిదేయైనది. పాముచావనులేదు బడితవిగలును లేదు పని అయినది. నేను మావానికి చెప్పనవసరము లేకయే బ్రహ్మచెప్పఁగా దోవకువచ్చినాఁడు.” ఇటకొని యాతఁడు శీఘ్రముగ లోకపితామహుని విధ్యుక్తముగఁ బూజించెను. మనువు పూజను స్వీకరించి బ్రహ్మనవ్వి నారదునిట్లడిగెను:- “భక్తరాజా ! నేను చెప్పినదానికి వ్యతిరేకముగ నీ బ్రహ్మ చెప్పినాఁడని నీకు కోపములేదుగదా?”

నారదుఁడు సవ్యుచు నిట్లనెను:- “స్వామీ ! ఏమిచెప్పుదును? పెద్దలకు పెద్దమాటలుండును. చిన్నవారమే యిట్లుచేసి యుండినచో, చూచితిరా వీఁడితరుల శిష్యులను బోధించి త్రిప్పివేసినాఁడనియందురు. స్వామీ ! పెద్దవారి నెవరేమనఁ గలదు? మంచిది, ఆతఁడు నాశిష్యుఁడు కాఁడు, నాసోదరుఁడే”

ఇశివిని బ్రహ్మనవ్వి యిట్లనెను:- “అట్లు కాదయ్యా ! ఆతఁడు నీ శిష్యుఁడే, ముందును నీకు శిష్యుఁడుగనే యుండఁ గలఁడు వీనిద్వారా మేము సృష్టికార్యమును వృద్ధిగావింప వలయును. వీనిద్వారా ద్వీప, సముద్ర, దేశాది రచనకావల

యును. ఇది సాధారణులవలనగాదు. ఇట్టిత్యాగియు. విరాగియు మాత్రమే యిట్టిపనిని జేయఁగలఁడు. ఈ పనియంతయు కాఁగానే యీతఁడు నీమార్గమునే అనుసరింపఁగలఁడు.”

నారదుఁడు నవ్వియిట్లనెను:- “లేదు స్వామీ ! అదేమి యునులేదు. మీరు ప్రవృత్తి నివృత్తులరెంటిని ధ్యానమందుంచు కొనవలెను.”

శ్రీ శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా! ఈ విధముగఁ బ్రియవ్రతునకుపదేశించి బ్రహ్మ అవాఙ్మానస గోచరుఁడును, వ్యవహార శూన్యుఁడును, స్వాశ్రయుఁడును, నిర్గుణ, నిరాకార, విశుద్ధ బ్రహ్మను జింతించుచు సర్వశ్రేష్ఠమగు బ్రహ్మలోక మునకుఁబోయెను.

బ్రహ్మవెడలిపోఁగానే నవ్వుచు నారదుఁడు స్వయం భువమనువుతో నిట్లనెను:- “రాజా ! మా ప్రయత్నము వృథాకాఁగూడదు. పుత్రుఁడుకాకున్న తండ్రియైన సరియే. ఇప్పుడు నీకు వృద్ధావస్థ. ప్రియవ్రతుఁడు సర్వసమర్థుఁడు. ఆతఁడు రాజ్యపాలనముచేయ సమర్థుఁడు. నీవు నీ భారము నంతను వీనికి వప్పగించి, యేకాంతమునకుఁబోయి శ్రీహరి నారాధించుటలో నిమగ్నుఁడవు కా వలయును. ఇప్పుడీ భూమండలము భారమునంతను రక్షించుభారమును వప్పగింపుము.”

సంతోషమును బ్రకటించుచు మనువిట్లనెను:- “నారదా ! ఇది లక్షరూపాయలమాట తపోవనమునకు వెళ్లుటకిది సమయమే ఈరాజ్యకార్యముల నన్నిటిని జక్కపెట్టుకొనినచో

నేనిప్పుడే మీ వద్ద దీక్షను దీక్షించి వెళ్ళేదను ” ఇట్లు పలికి మనువు వెంటనే మంత్ర పురోహితులను, ప్రజలను బిలిచి ప్రియవ్రతునకు రాజ్యమొసంగి తాను విషసదృశములగు విషయభోగములను ద్యజించి తపోవసమునకుఁబోయెను.

ప్రియవ్రతునకు విషయసుఖములు ప్రియములు కాకున్నను ఆతని యంతఃకరణములోని సమస్తవిషయవాసనలు నిరంతరము ఆది పురుషుఁడగు శ్రీమన్నారాయణుని యుగళచరణ కపల మకరంద పానమొనర్చుటచే క్షీణములై, సమస్త ప్రపంచముయొక్క జననమరణ బంధములను దెగఁగొట్టి సమర్థములైన ఆది పురుషు నఖిలేశుని పాదపద్మ ధ్యానకారణమున నాతని యంతఃకరణము విశుద్ధమయ్యెను అయినను గుర్వాజ్ఞను శిరసావహించి యాతఁడు సమస్త భూమండలమును ధర్మ పూర్వకముగ శాసించుచుండెను.

కొంతకాలమైన తర్వాత నాతఁడు సుందరియగు విశ్వకర్మయొక్క కుమార్తెను లె దికవిధిచే విధ్యుక్తముగ వివాహమాడెను సర్వగుణ సంపన్నయు సుందరియునగు భార్యను బొంది ప్రియవ్రతుఁడు పూర్వవిషయములను మఱచియే పోయెను. ఎప్పుడు తెల్లవారినదో యెప్పుడు ప్రొద్దుక్రింకినదో కూడ తెలియనంతగ నాతఁడు సాంసార నిమగ్నుఁడయ్యెను. ఆతఁడు గృహస్థాశ్రమములోఁ బూర్తిగా మునిగిపోయెను.

ప్రియవ్రతుని ప్రభావము

300

శ్లో॥ నైవం విధః పురుషకార ఉరుక్రమస్య
పుంసాం తదంఘ్రిరిజసా జితషడ్గుణానామ్ ।
చిత్రం విదూర విగతః సకృదాదదీత
యన్నామధేయ మధునా స జహతి బంధమ్॥

(శ్రీ)భాగ. ౫ స్కం. ౧ అ. 3౫ శ్లో॥

క॥ హరి సేవ నాప్రియవ్రతుః

దేశయఃగః వైవల్యపదవి నందుట యరుజే

ధరః జండాలుండైనను

హరినామస్మరణజేందు నవ్యయ పదమున్ ॥

శ్రీమహాధర్మ భాగవతము .

విషయాన క్తులరై జ్ఞానియు సజ్ఞానియు నిద్దతును నొకే
విధముగఁ గనఁబడుచుందురు. కాని జ్ఞానికి వివేకములు ప్రము
కాదు ఆతఁడు సాంసారిక కార్యములలో నిమగ్నుడైనను
వానికంటకయేయుండును. ఆతఁడు వివేకమును బోనాడివిషయ
ములనే సర్వస్వమనుకొని విషయాన క్తులవలె స్త్రీలకుఁగ్రీడా
మృగమైనాడని యనుకొనుచుందురు. కాని యాతని కత్యంత
ప్రియములుగ భావింపఁబడుచున్న పదార్థములను దృఢప్రియ
ముగఁ దృజించి పోయినప్పుడాతని వివేక విశేషములు లోకము
నకుఁ దెలియఁగలవు.

(శ్రీ) శుకమహర్షి యిట్లనెను:- ‘రాజా ! బ్రహ్మ యొక్క యాజ్ఞను శిరసావహించి ప్రియవ్రతుఁడు గృహస్థ శ్రమమునఁ బ్రవేశించెను. పాణిప్రియయగు నాతని భార్య బర్హిష్మతి మిక్కిలి జాగ్రత్తగఁ ద్రికరణశుద్ధిగ నర్పించి భర్తకు సేవచేయుచుండెను. తనసేవా వినయములద్వారా మహారాజు పాణిముఠకంటె నధికముగ తనను ప్రేమించు నట్లొక ఆతనినిఁ దనవశము మొనర్చుకొనినది. నారీ సులభ సంకోచమయ మధురమందహాసముద్వారా నాతని వైపామె చూచినప్పుడును, లజ్జావనత ముఖారవిందయై యనురాగ ముతోఁ గ్రీగటఁజూచినపుడును, మహారాజుమెకుఁ దన సర్వస్వము నర్పించెడువాఁడు. ఆమె మృదుమధుర వినోదము లొనర్చుచు మధ్యమధ్య నవ్వినప్పుడు శరత్కాల చంద్రుని నుండి ముత్యములు రాలినట్లుండెడిది. ఆమె అట్టహాసముచే మహారాజు తన్నుఁదాను మఱచి పోయెడువాఁడు ఈవిధముగఁ దనపాణిప్రియయగు బర్హిష్మతితోఁ గ్రీమాభివృద్ధిని జెందు చున్న సిత్యనూతనామోద ప్రమోద కీడాకారణమున నాతఁడు తనను దేవేంద్రునికంటెను సుఖవంతునిగ భావించుకొను చుండెడువాఁడు. ఆతఁడు తనధర్మపత్ని యందింతటి యనురాగ మును గలిగియుండుటనుగాంచి యవివేకులిట్లను కొనుచుండిరి:-

“నారదుఁడు బోధించిన ధ్యానజ్ఞానము లిప్పుడు పోయినవి. ఇప్పుడితఁడు విషయాసక్తుఁడును, స్త్రీ లంపటుఁడునునగు నజ్ఞాని వలె నైనాఁడు,” కాని వాస్తవిక విషయమదికాదు. ఆతని పూర్వనిష్ఠ కేమాత్రమును భంగము కలుగలేదు.

మహారాణియగు బర్హిష్మతీ గర్భమున మహారాజుకు
 పదుగురు కొడుకులును, నొకకన్యకయు నుద్భవించెను.
 ఆపదుగురు పదిఅగ్నుల పేరున లోకమున విఖ్యాతులైరి.
 ఆ పదుగుర పేర్లు వరుసగా ఆగ్నీధ్ర, ఇధ్మజిహ్వా, యజ్ఞనాహు,
 మహావీర, హిరణ్యరేత, ఘృతపుష్ట, సవన. మేఘాతిథి,
 వీతిహాత్ర, కపులు. కన్యక పేరు ఊర్జస్వతి

ఈ పదుగురులో నేడుగురు భూమిమోద సప్తద్వీపము
 లకును రాజులైరి, మిగిలిన ముగ్గురిలోఁగవి, మహావీరుఁడు,
 సవనుఁడు వీరు గృహస్థాశ్రమమును స్వీకరించలేదు. వీరవివా
 హితులై వైష్ణిక బ్రహ్మచారులైరి. వీరు ప్రవృత్తి మార్గాను
 సరణముగావించి, మహర్షులచే బ్ర శం సి తు లై నివృత్తి
 మార్గము ననుసరించిరి. ఆ మార్గములో భవభయ భీతులైన
 వారి కాశ్రయ స్వరూపమును, సమస్తజీవులకు నిజమగు
 సుహృదుఁడునగు వాసుదేవుని చరణారవిందములు సర్వదా
 చింతింపఁబడుచుండును. ఆ యాశ్రమమందు అఖండోత్కృష్ట
 భక్తియోగముద్వారా విశుద్ధమైన యంతఃకరణమందు ప్రత్య
 గాత్య స్వరూపుఁడగునా యఖిలేశునిఁ జింతించుచు నవిశేష
 రూపమునఁ దాదాత్మ్యమును బొందుచుందురు. అట్టి పరమ
 హంసాశ్రమమున వారు దీక్షితులైరి. వారు సంసార సాగర
 మును దాటిరి. ఈ శరీరముచేతనే వారు పరమపదమును
 బ్రాప్తించిరి. మిగిలిన యేడుగురు మహారాజు నాజ్ఞానువర్త
 నులై పృథివీపాలన కార్యములందు తోడ్పడుచుండిరి. తన
 పుత్రికయగు నూర్జస్వతిని యసురగురువగు శుక్రాచార్యుల

కొసంగి పెండ్లియొనర్చెను. ఈమెకు దేవయానియను కన్యక
యు ద యి ర ప య గా నామెను యయాతి పాణిగ్రహణ
యొనర్చెను.

ప్రియవ్రతున కింకొక భార్యయ్యెగలదు. ఆమెవలన
నుత్తమ, తామస, రైవతులను ముగ్గురు ప్రభావశాలురగు
బుత్తులుదయించిరి. ఈ ముగ్గురును మన్వంతరాధిపతులగు
మనువు లైరి. ముగ్గురుపేర్లతో వేటు వేటు మన్వంతరములు
ప్రసిద్ధములయ్యెను. వారు తమతమ మన్వంతరముల పర్యంతము
మూడులోకములను శాసించిరి. మహారాజు తన బాహు
బలముచే నర్బుణవర్షము లీసమస్త భూమండలమును బుత్తుల
వలెబరిపాలించెను.

శుకుఁడిట్లనెను:- ‘ రాజా ! ప్రియవ్రతునితో సమా
నుఁడగు తేజస్వియు, ప్రతాపవంతుఁడనగు రాజింతవఱకు
లేడు. ఉండఁగలండను నమ్మకమునులేదు ఆతఁడు బ్రహ్మతో
సమానుఁడగు శక్తిశాలి పరాక్రమ వంతునకేదియో యాల్లో
చన తట్టుచునేయుండును. ఒక దినమున మహాగాజిట్లను
కొనెను:- ‘మరీచి మాలియగు నీ సూర్యభగవానుఁడు
సర్వదా సుమేరు పర్వతమును బ్రదక్షిణము చేయుచుండును.
ఆతఁడెచ్చటికిఁబోవునో అచ్చట ప్రకాశము కలుగుచుండును.
ఆతఁడు లేనిచోట సంధకారమే కలుగును. ఇట్లు సగము
భూ భాగముపైఁ బ్రకాశమును మిగిలిన యర్థభూభాగముపై
సంధకారమునుండును. నేను నా ప్రయత్నముచే నెచ్చటను
జీకటి లేకుండ జేయుదును. ఎప్పుడును బగలేకావలయును.

ఇట్లాగోచించుకొని యాతఁడు సూర్యునికివలె జ్యోతిర్మయ దివ్యరథమును నిర్మించుకొని, దానిపై నెక్కి యాకాశమున సూర్యునికి విరుద్ధముగ సుమేరు ప్రదక్షిణము చేయుచుండెను. ఇప్పుడెచ్చటను రాత్రియే లేకుండెను. ప్రాణులందఱును దుఃఖితులైరి. రాత్రిలందుబాణులు నిద్రించి శ్రమను బాపుకొనుచుండెడువారు, కాని యిప్పుడు రాత్రియే లేకుండెను. మహారాజు యొక్క రథచక్రములు భూమిమీఁదనుండియే ఆకాశమున సూర్యునివలె మెఱయునంతటి దివ్యమైనది. మహారాజు విధముగ రథము మీఁద భూమి కేడు ప్రదక్షిణములొనర్చెను. అప్పుడు మధ్యలో బ్రహ్మవచ్చి అడ్డగించి యిట్లనెను:- “నీవు రద్దిచేయుచున్నావేమి ? నీ ప్రభావము నిట్లు బ్రదర్శింపరాదు. దినరాత్రిలు రెండు నుండవలెను.” అనఁగా బ్రహ్మమాట అను రాజు మన్నించెను. ఆతఁడేడుసార్లు” తిరుగుటచే పడిస గాడియే యేడు సముద్రములుగ నేర్పడినవి.

ఇదివిని శౌనకుఁడెట్లనెను:- “సూతా ! ఈ విషయము మాకు విభ్రాంతిని గలిగించుచున్నది. రథపు చాళ్లవలన నేడు సముద్రములేర్పడినవనుట ఆశ్చర్యకరముగనున్నది. ఇదంతయు అతిశయోక్తుగఁ గనఁబడుచున్నది. మాకు సప్తసముద్రములు కనఁబడుటలేదు. ఇది మాబుద్ధికి నెక్కుటయునులేదు. ఇదెట్లున్నదనఁగా మదిరాసాన మొనర్చి మా నాయన యిట్టివాఁడు అట్టివాఁడు, వేయిమణుగుల దూదితోఁజేయఁబడిన తలపాగ చుట్టుకొనెడువాఁడు. లక్షమణుగులధాన్యమును వెదపెట్టెడు వాఁడు. కోటిమణుగులు పండెడిది. ఒక అర్బుదము జనులు

తినుచుండెడువాడు. అతని ముక్కునుండి ఒక ఖర్వము ఏనుఁగులు వచ్చుచుండెడివి. ఇట్లు తలతోఁకలేని మాటలవలె నున్నవి.”

ఇదివిని నవ్వుచు సూతుఁడిట్లనెను:- “స్వామీ ! ఋషులయ్యును మీరిట్లు పలికెదరేల ? భగవంతుని యపరిమేయ శక్తి మీఁద విశ్వాసములేని నా స్థికులకిట్టి శంకలుప్పోల్లుచుండును. ఈ నదీనదములు, సాగర పర్వతాదులు ఎవనిచేత నైన నేర్పడియుండవలయును.”

శౌనకుఁడిట్లనెను:- “ఇవన్నియు స్వతః ప్రకృతిద్వారా తమకుఁదామే యేర్పడియుండవలెను.”

సూతుఁడిట్లనెను:- “స్వామీ ! ఏవస్తువైనను దానంతట అదియేర్పడదు. ప్రకృతి జడమైనది. దానిలోనికి చైతన్య సమావేశముకానిది ఏవస్తువైనను దానంతట అదియేర్పడుటెట్లు ? దానికొక నిమిత్తముండవలెను. ఉపాదానముండవలెను. అన్నిటికిని నిమిత్తము, ఉపదానము శ్రీహరియే. ఆతఁడే నిమిత్తమై ఎవనిచే నేకార్యమును జేయింపవలయునో ఆపనినిజేయించు చుండును. ఎవనివలన నీసముద్రము లేర్పడినవో అతడే యీప్రియవ్రతుఁడు. వీనికి ఆధ్యాత్మిక అర్థములు కూడకలవు. ఇచ్చట నీ కథా ప్రసంగములో దానినివిస్తరింపఁదలఁచలేదు.”

శౌనకుఁడిట్లనెను:- “శరియే, ఈ విషయములనుగూర్చి సమయానుసారముగ శంకా సమాధానములు జరుపవచ్చును. ప్రస్తుతము కథా ప్రసంగమును బూర్తికావింపుము

సప్తసముద్రములు, సప్తద్వీపములు ఏవేవి ? ప్రియవ్రతుఁడు !
వాని కేయపుత్రుని నేయేద్వీపమున కధిపతిగాఁ జేసెను.
ఈ విషయమును జెప్పవలయును.”

ఇదివిని సూక్కుఁడిట్లనెను:- “స్వామీ ! ఈ విషయము
లను గూర్చిన విశద వివేచనము భూగోళ వర్ణనములో జరుపఁ
గలను. ఇప్పుడు మీకు మాగురుదేవుఁడు చెప్పినద్వీప సము
ద్రముల నామమును జెప్పెదను.”

పరీక్షిన్నహారాజుగఁగా శుక్కుఁడిట్లనెను:- “రాజా !
సప్తసముద్రముల మధ్యమధ్యనేర్పడిన భూమియే సప్తద్వీపము
లయ్యెను అవి జంబూద్వీపము, వ్లక్షద్వీపము, శాల్మలీ
దీపము, కుశద్వీపము క్రొంచద్వీపము, శాకద్వీపము, పుష్కర
ద్వీపము.”

పరీక్షిన్నహారాజుఁడనెను:- “ప్రభూ ! ఈ ద్వీపము
లన్నియు పొడుగు వెడల్పులోను విస్తీర్ణములోను సమాన
ములా ? లేక న్యూనాధికములుగ నున్నవా?”

శుక్కుఁడిట్లనెను:- “లేదు, మహారాజా ! ఇవన్నియును
సమానముగలేవు. ఒక్కొక్కటి రెట్టింపు రెట్టింపుగనున్నవి.
అనగా జంబూద్వీపముకంటెఁ బ్లక్షద్వీపము రెట్టింపు, వ్లక్షద్వీ
పముకంటె శాల్మలీద్వీపము రెట్టింపు, ఇట్లే అన్నియును. ఇప్పుడ
మనమున్న ద్వీపము జంబూద్వీపము, దీనికి నాల్గుదిక్కుల
నొక్కొక్క సముద్రమున్నది ఇది ఇతరమైనవాటికి వేఱు
నున్నది. యోగులుతప్ప యింకెవరును నొకద్వీపమునుం
యింకొక ద్వీపమునకుఁబోఁజాలరు. అందువలన నాస్తికులి

ద్వీపములు కావనియే యనుచుందురు ఇవి అతిశయోక్తులు, కల్పనలందురు ఎవరైనఁగూర్చుండి వ్యాసములు వ్రాసినట్లు అన్నిటిని త్రవ్వించుదురు. వారికి మనమేమి చెప్పవలసి యుండును.”

రాజిట్లడిగెను:- “స్వామీ ! సప్త సముద్రముల పేరేవి? అవియిప్పుడేయేద్వీపములను జుట్టుకొనియున్నవి?”

(శ్రీ) శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా ! ఈ యేడు సముద్రముల పేర్లివి:- ఉప్పుసముద్రము, ఇక్షుసముద్రము, సురాసముద్రము, ఘృతసముద్రము, క్షీరసముద్రము, దధిమండసముద్రము, శుద్ధజలసముద్రము, ఇవి క్రమముగ సప్త ద్వీపములను జుట్టుకొనియున్నవి. జంబూద్వీపమునకు నలువైపుల ఉప్పుసముద్రమున్నది. ప్లక్ష్యద్వీపమునకు నలువైపులను ఇక్షుసముద్రము (చెఱకురసము) కలదు. శాల్మలీద్వీపమునకు నలువైపుల (సురా కల్లు) సముద్రమున్నది. ఇట్లే అన్నియును

రాజిట్లడిగెను:- “స్వామీ ! ఈ విషయమర్థము కాలేదు. పాలు, నెయి, పెరుగు, కల్లు, చెఱకురసపు సముద్రములేమిటి? వీనిలో నేయి, పాలు నిండియుండునా?”

ఇదివిని సూతుఁడిట్లనెను:- “లేదు, రాజా ! వీనిలో నుండునది జలమే; కాని ఆయా జలములలో నాయావస్తువుల తత్త్వమధికముగనుండును. ఎట్లనఁగా-మనజంబూ ద్వీపమునకు నలువైపులను లవణ సముద్రమున్నది. ఇందులోఁ గేవలము లవణములేదు. నీటిలో నుప్పు యెక్కువగాఁగలదు. ఈద్వీప

ములోనుండు వారల యాహారములో లవణపదార్థముల బాహుళ్యముండును, మనము ప్రత్యక్షముగ నుప్పును దిన కున్నను కూరలలోను, ఫలములందును, అన్నాదులలోను అన్యద్వీపములకంటె లవణాంశము నెక్కుడుగనుండును. ఇదే విధముగ పాలు, పెరుగు, నేయి, కల్లు మొదలగు సముద్రములు చుట్టు కొనఁబడిన ద్వీపములలోనుండు వారెచుట్టును నీరేయుండును, కాని క్షీరసాగరజలమందు పాలకుచియుండుచు పాలవలెనే నీరుండును. ఘృతసాగరమందు నేయివలె గుణము నొసంగు స్వాద్విష్టజలముండును, తౌరసముద్ర జలమును ద్రాగిన నోరంతయు నుప్పగానుండునట్లు, ఆయాద్వీపముల జలములనుద్రాగిన నోటికి ఆయాకుచి వచ్చును. ఈసముద్రములన్నియు నాయాద్వీపముల ననుసరించియేయున్నవి. రాజుల కోటలకు చుట్టును బెద్ద పెద్దలోతగు కందకములుండును. వాటి నిండ జలముండును. అట్లే యీద్వీపములను కోటలకు ఆయా సముద్రములే కందకముల వంటివి. ప్రియవ్రతుఁడా సప్త ద్వీపములకు తన పుత్రుల నేడ్వరను రాజ్యాధిపతులుగ నొనరించెను. జంబూద్వీపమునకు నగ్నీధుని, ప్లక్షద్వీపమునకు ఇక్షుజిహ్వాని, శాల్మలి ద్వీపమునకు యజ్ఞవాహుని, కుశద్వీపమునకు హిరణ్యరేతుని, కౌంచద్వీపమునకు ఘృతపృష్ఠుని, శాకద్వీపమునకు మేధాతిథిని, పుష్కరద్వీపమునకు వీతిహోతుని రాజులుగ నొనర్చెను.”

పరీక్షిత్తహారాజుట్లనను:- “రాజా ! ఈ విధముగఁ బ్రియవ్రతుఁడు సప్తద్వీపములను నిర్మించి, సప్తసముద్రముల

నేర్పఱచి, వాటిని తన యేడ్గుకు కుమారులకును బంచి,
రాజ్యభారమునంతను వారి భుజస్కంధములపై నిడగానే ఆత
నికి వైరాగ్యముకలిగెను. వైరాగ్యము కలుగఁగానే ఆతఁడు
మరల నారదోపదేశమును స్మరించెను.

ప్రియవ్రతుని గృహత్యాగము

300

శ్లో॥ ప్రియవ్రతకృతం కర్మ కోను కుర్యా ద్విశేష్యరమ్ ।
యో నేమి నిమ్నైరకరోచ్ఛాయాం ఘ్నస్సప్త వారిధిః॥
(శ్రీభాగ. గీ. స్కం. ౧ అ. 3౯ శ్లో.)

వ. ఇట్లు దనరథ మార్గంబులు సప్తవీస సాగరంబులుగాఁజేసి
నూర్జ్వలకుఁ బ్రతి నూర్జ్వలంజై సరిదిగి వనాదులచేత భూత నిర్వృతికొఱకుఁ
బ్రతిదీపంబునకు నవధులు గల్పించి వదీపవర్ష నిర్ణయంబులం బుట్టించి
పాతాళ భూస్వర్గాది సుఖంబులు నరక సమానంబులుగాఁదలంచి విరక్తిం
బొంది నిరంతర భగవద్భావ విమలీకృతాశయుడగుచు హరిభక్తి ప్రియుం
డయిన ప్రియవ్రతు చరిత్రంబు శీర్ష్యునకుఁ దక్కనన్యుల కెఱుంగఁదరం
బుగాదతని మహిమంబులు నేడును గొనియాడుదురు.

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము .

ఎంతటి బలవంతుఁడైనను, శూరుఁడైనను పరాక్రమ
వంతుఁడైనను, యశస్వియుఁ, దపస్వియుఁ దేజస్వియునైనను
నీ భూమిమీఁదగల సమస్త సాంసారిక భోగములను దృఙింపవ
లసియుండును. ఈభూమిలోని భోగములన్నియు ననుభవింపవల
యుననిన నది యెన్నటికిని జరుగని మనోరథమే. ఎప్పుడో

ఒకప్పుడు వివశుడైన త్యజింపవలసియుండును. బుద్ధిమంతుఁడగువాఁడు దానిని స్వయముగఁద్యజింపవలయును. అందుకనియే వర్ణాశ్రమ ధర్మ మందొక నియమముకలదు. పుత్రునకుఁ బుత్రుఁడు కలుగఁగానే గొప్ప గొప్ప చక్రవర్తులకూడ సమస్తమును ద్యజించి వనవాసులై వానప్రస్థ ధర్మమందు దీక్షితులగుదురు. వారు గ్రామ్యాన్నమును ద్యజించి, వనములలోని కందమూల ఫలాదులను దిని యుందురు. రాజస వనములను ద్యజించి చీరవల్కలములను ధరించి తపస్సునందు నిమగ్నులగుచుందురు.

(శ్రీ) శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా ! ప్రియవ్రతునకు వృద్ధావస్థ ముంచుకొని వచ్చుచుండుటనుగాంచి యాతని చిత్తము సాంసారిక విషయభోగములనుండి తొలఁగెను. పుత్రులకు రాజ్యమునొసంగి, తన హృదయమును దాను బరీక్షించు కొనసాగెను. తన గురుదేవుఁడగు నారదుని చరణ సన్నిధానమునఁగూర్చుండి పమార్థ చర్చచేయుచుండిన యాదినము లాతనికి స్మరణమునకు వచ్చెను. అవి యెంతటి మంచి రోజులు ! ఈ దృశ్యము ప్రాపంచిక దృష్టికల వారలకుఁ గనఁబడదు. అప్పుడేచింతయును, శోకమును నుండదు. సర్వేశ్వర ధ్యానములో నిమగ్నులై సమాధిసుఖమందు నిమగ్నులై యుందురు. ఆస్థితిని వీడి గృహస్థాశ్రమమును స్వీకరించినప్పటి నుండి ఒక దినమైనను నా సుఖానుభవము కలుగలేదు. అట్టి సుఖ మొక్కక్షణము దొరికినను జాలును. ఆ దినములు జ్ఞాపకమునకు వచ్చినప్పటికి ఆతనిహృదయము కదలిపోయెను. ఆతఁడు

పశ్చాత్తాపమును జెందుచు లోలోన నిట్లు విచారింపసాగెను:-
 “అయ్యో ! పథకము చెడినది. నేను విషయములలోఁబడి
 నానపోయితిని. నాకు సదసద్విచారణశక్తి నశించినది. గుడ్డి
 వానివలె నేనవిద్యాజనిత విషయ విషయ రూపమగు సంధ
 కారకూపమున నాకు నేనే దుమికితిని. నా స్వతఃత్ర బుద్ధినిఁ
 బోనాడి పరాధీనుఁడనైతిని. సర్వసమర్థుఁడ నైనను వనితకుఁ
 గ్రిడా మృగమునైతిని. ఛీ ! ఛీ ! ! మందమతినిగూడ జ్ఞాన
 రహితుఁడను, మాఘుఁడనగు నా బ్రదుకు పాడుగాను. ఇంక
 నేనీ గృహస్థాశ్రమ రూపమగు సంధకార కూపమున నింక
 నెన్నోదినములు అచేతనుండునై పడియుండఁజాలను. ఇపుడింక
 శక్తిహీనుఁడనై సంసార సాగరమందు మునిగి తేలుచుండను”
 ఇట్లాలోచించి యాతఁడు తనతనపుత్రిని బిలిచి, తనమనో
 గత సంకల్పమును జెప్పెను. వినియందఱు నధీకులైరి. రాజ
 మహిషియగు బర్హిష్మతి తనపతి రాజ్యాదులను ద్యజించివనము
 లకు వెళ్ళుచున్నాఁడను సంగతిని దెలిసికొని తానును ఛాయ
 వలె నాతని వెనువెంటనే బయలుదేరెను. మహారాజు తన
 పుత్రిలు, ప్రజానీకము దాఁకించుచుండ తనభూమండల
 రాజ్యమునంతను మృత శరీరమువలె ద్యజించి, హృదయ
 మునఁ దీవ్ర వైరాగ్యమును ధరించి భగంవంతుని మధురాతి
 మధురసులలిత లీలాచింతనము గావించుచుండన గురుదేవుఁడగు
 నారద మహర్షి చెప్పిన చొప్పున మరల ననుసరించెను. ప్రాతః
 కాలమున తప్పిపోయి మరల సాయంకాలమునకు ఇంటికి
 వచ్చుచో నది తప్పిపోవుటకాదు. అదేవిధముగ గృహస్థా

శ్రమమందింతటి యంతరాయము కలిగినను ఆతని త్యాగ మందు విశేషాంతరము లేనేలేదు. ఆతఁడు తన వివేక వైరాగ్యములద్వారా ఈయగాధ సంసారసాగరమును నిమిషములోఁ దరించెను.

శుకమహర్షి బరీక్షిన్మహారాజుతో నిట్లనెను:- “రాజా ! సత్యవ్రతుఁడగు నా ప్రియవ్రతుని గుణముల నెవడు వర్ణింపఁ గలరు? ఆతఁడు తన పురుష ప్రియత్నముచే పృథివిని బూజ్యా ప్రదమగు ద్వీపములుగా విభజించినాఁడు. రథచక్రముల చే సముద్రములుగ నొనర్చెను. సూర్యునివలె నాకాశమున నుదయించి సూర్యునకుఁగూడ తన ప్రభావమును జూపించెను. నద నదీ, గిరి, పర్వత, వనోపవనములకు హద్దులొనర్చెను. ఇంతటి వైభవశక్తులున్నను జివరకు పృథ్వీ స్వర్గాది లోక సుఖములను నిరయ సమానముగ నిస్తారముగ, దుఃఖదముగ భావించినాఁడు. అట్టివాని నీశ్వరునిగ భావింపవలయునుగాని సాంసారికునితోఁ బోల్పవీలులేదు. ఆతని ప్రభావమిప్పటికిని వ్యాప్తమైనది. ఆతఁడు ప్రజాపతులకును బూజ్యుఁడు, మనువులకును మాననీయుఁడు, దేవతల కాదరణీయుఁడు”

అంతఁ బరీక్షిన్మహారాజుట్లనెను:- “స్వామీ ! మీరు మనువుఁడగు ప్రియవ్రతుని సంక్షిప్త చరిత్రమును జెప్పితిరి. ఇంక నిప్పుడతని పుత్రిక వంశములనుగూర్చి వివరలఁచుచున్నాను.”

ఇదివిని శుకుఁజిట్లనెను:- “రాజా ! ప్లక్ష, శాల్మలీ, కుశ, కౌఁచ, శాక, పుష్కర ద్వీపములను బ్రియవ్రతుఁ

పుత్రులేలిరిగదా ! వారి నొకవిధముగ స్వర్గములోనియిందుని
 వలె భావింపవలయును. ఏలననగా జంబూద్వీపముతప్ప
 మిగిలిన ఆఱు ద్వీపములను భౌమ స్వర్గములందును,
 వీనిలోని మానవులు కేవలము భూమిపైఁగల దివ్య
 భోగముల ననుభవించుటకే వచ్చుచుందురు. కర్మకొఱకును,
 బరమార్థ సాధనకొఱకు నీ జంబూద్వీపమేకలదు. జంబూద్వీప
 మంతయునుగాదు దీనిలోఁ దొమ్మిది ఖండములుకలవు. ఏని
 మిది ఖండములు స్వర్గసమానములు. కేవలము భరతఖండమే
 కర్మభూమి. ఈ భరతఖండమందే-మానవుఁడు శుభాశుభ
 కర్మలొనర్చి స్వర్గ నరకములకుఁ బోవుచుందురు. జ్ఞానానంత
 రము మోక్షమును బోందవచ్చును. కావున జంబూద్వీపాధి
 పతియును బ్రియవ్రతుని జ్యేష్ఠ శ్రేష్ఠ పుత్రుఁడనగు నగ్నీ
 దుని గుఱించియు నాతని పంశమును గుఱించియు విశేష
 వివరణము కావించెదను. ఆతర్వాత మిగిలిన ఆఱుద్వీపముల
 రాజులను గుఱించియుఁ జెప్పెదను.”

అంతఁబరీక్షింపఁగోరాజుట్లనెను :- “సరియే, మీరు
 ముందుగాఁబ్రియవ్రతుని ప్రథమ పుత్రుఁడను బుణ్యశ్లోకుఁ
 డునునగు నగ్నీధుని చరిత్రమును జెప్పుడు. ఆతఁడెట్లు రాజ్య
 మొనర్చెను? ఆతనికిఁ బుత్రులెందఱు?”

అంత శుకుఁడెట్లు చెప్పఁదొడఁగెను:- ‘రాజా ! జీయ
 వ్రతమహారాజు రాజ్యమును ద్యజించి వనమునకు వెళ్ళఁగానే
 అగ్నీధుఁడీ తూరసముద్ర పరివృతమగు జంబూద్వీపమునకు
 రాజయ్యెను. ఆతఁడు జంబూద్వీపములో నివసించు ప్రజల

సందటను బుత్తురివలె బరిపాలించెను. ఆతఁడు తనవంశము సత్కుణ్యము గావించుటకై పుత్తులు కావలయునని కోరుకొనెను. తనకు మనోను రూపమగు భార్యలభించినప్పుడే పుత్తుఁడు కలుగును. అందువలన నాతఁడు తన భార్యకొఱకై ప్రజాపతి పతియగు బ్రహ్మనారాభింపఁదలఁచెను.”

అంతఁబరీక్షిత్తు ఇట్లు ప్రశ్నించెను:- స్వామీ ! నేటి దినములలో రాజు లెన్నో వివాహములను జేసికొనుచున్నారు. శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ పదునాఱువేల నూటయెనిమిది మందినిఁ బెండ్లాడెను. ఆతఁడు సాక్షాజగదీశ్వరుఁడు కావున వదలి వేయుఁడు. రాజులలో వివాహము కొఱకు తపస్సుచేయువారి నొక్కనినైనను జూడము. పైగాఁదమ కన్యకలకు యోగ్యుఁడగు వరుఁడు కావలయునని ఆతురత పడుచుందురు. ప్రాచీన కాలమున ఫలాని ఋషి వివాహమునకై యింతతపస్సుచేసెను, ఫలాని రాజు భార్యకొఱకిన్ని వర్షము లారాధనముచేసినాఁడు, కర్దమునివంటి మహాముని వివాహముకొఱకు వేలకొలది సంవత్సరములు తపస్సుచేసిననియు, బ్రచేతసులును ప్రజావృద్ధికై భార్యకొఱకు తపంబొనరించెను. ప్రియవ్రత మహా రాజు కుమారుఁడగు అగ్నిధుఁడును సత్పుత్రప్రాప్తి కొఱకును, బిత్తులోక ప్రాప్తికొఱకును గమలాసను నారాధించె నెందులకు? ”

ఇదివిని శుకదేవుఁడు సవ్యయిట్లనెను:- “రాజా ! భగవద్భక్తుఁడును, దాసశీలుఁడును, శూరవీరుఁడునగు పుత్తుఁడే పుత్తుఁడు. కుక్కలవలెను, బిల్లులవలెను, ఎలుకలవలెను

తొమ్మిది నెలలకుఁబుట్టు చిక్కి బక్కగానుండి మానవాకృతితో
 నున్నను వారు నిజముగఁ బుత్రిలుకారు. మూత్రమెచ్చట
 నుండి వెలువడునో పుత్రిఁడు నచ్చటినుండియే వెలువడును.
 వాఁడు ధార్మికుడై, ధర్మాచరణముచేఁ దన పితరులను
 బున్నామ నగకమునుండి యుద్ధరించువాఁడే పుత్రిఁడు.
 లేకున్నచో నాతఁడు మూత్రమందలి పురుగే. యోగ్యమగు
 భార్యవలననే యోగ్యుడగు బుత్రిఁడు కలుగును. అందు
 కసియే ఆర్యధర్మమందఁ వివాహమునకుఁ బూర్వము కన్య
 యొక్క కుల, గోత్ర, శీల, స్వభావములయందు విశేషముగ
 ధ్యానముంచెదరు. కులీ న కన్యను వివాహమాడుటచేతనే
 సుయోగ్య సంతానము కలుగును. అందువలననే పూర్వకాల
 మున నెవతె చిక్కిన నామెను వివాహమాడుటలేదు. ఇంకొక
 విషయమేమనఁగా సృష్ట్యాదియందు స్త్రీలు చాలతక్కువగ
 నుండిరి. మర్త్యలోకమున స్త్రీలకంటెఁ బురుషోత్పత్తి అధిక
 ముగ నుండెడిది. దివ్యలోకములందు తమకుఁదాము పుట్టు
 పరమసుందరులగు నప్పరసలుకలిగెడువారు. వారు దేవతలను
 వదలి మర్త్యలోక మానవులతో సంబంధము నేర్పఱచు
 కొనుట ఆవమానముగ భావించెడువారు. అందువలనఁ గులీన
 పురుషులు భూమియందు ఉచ్చకులమందుత్పన్నమై, దోష
 రహితమగు బరమసుందరులగు కన్యకలను గాంక్షించుచుండిరి;
 లేదా స్వర్గాది యూర్ధ్వలోకములలో నివసించు స్వర్గరమణు
 లను గోరుచుండిరి. స్వర్గీయరమణులు ఘోరతపస్సుచేయక
 లభించెడువారుకారు అందువలన వారుతపస్సు చేయుచుండెడు

వారు. తనకుఁబ్రియమగు నిష్టవస్తువు నెంతగాఁ బ్రీతిక్షించిన, దానిపాఁపి యందంత యధికమగుఁ బ్రసన్నతకలుగును. కావునఁ బ్రీతిక్షావృద్ధిచేఁ బ్రేమభావమభివృద్ధి చెందుటకై తపస్సు చేయుచుండెడువారు.”

పరీక్షీన్మహారాజుట్లనెను : - “స్వామీ ! ఆతఁడు బ్రహ్మనుగూర్చి ఆరాధన యేలచేసినాఁడు ? దేవాధి దేవుఁ డగు విష్ణ్వారాధనము చేయవచ్చునుగదా ! ”

ఇదివిని శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులూ హరి స్వరూపములే. దేవతలు నాతనిరూప ములే, ఆకాశమునుండి వర్షించిన జలము సముద్రమునఁ జేరి నట్లు ఏ దేవతకు నమస్కారమొనర్చినను శ్రీమన్నారాయణునికే చేరును. అయినను వేఱువేఱు కోరికల కొఱకు వేఱు వేఱు దేవతారాధన మొనర్చెదరు. తేజము కావలసినవారు సూర్యునారాధించినట్లును, ధనేచ్ఛ కలవారు వసువుల నాశ్రయించినట్లును, స్వర్గకాముకులు దేవతలను, రాజ్యకాంక్ష కలవారు విశ్వదేవతలను, ప్రతిష్ఠాకాంక్ష గలవారు పృథివిని, రూపేచ్ఛకలవారు గంధర్వుల నుపాసించినట్లు ప్రజాకాముకులు ప్రజాపతియగు బ్రహ్మనారాధింపవలయును. అందువలన అగ్నిధుఁడు సురసుందరీ క్రీడాస్థానమగు మందరాచల పర్వత కందరములకుఁబోయి, వివిధ పూజాసామగ్రిలను సేకరించి ఏకాగ్రచిత్తముతోఁ దపో నిష్ఠుడై లోకపితామహుఁడగు బ్రహ్మనారాధింపసాగెను.

ఆతని ఘోర తపస్సుచే బ్రహ్మసింహాసనము కదల సాగెను. ఆతఁడు అగ్నిధ్రుమహారాజు యొక్క మనోభిలాషను నెఱవేర్చుట కాలోచించుచుండెను. ఆతని సభయందు సర్వ శ్రేష్ఠ సుందరియగు బూర్వచిత్తి యను నప్పరస తాలస్వర లయాదులతో గానమొనర్చుచుండెను ఆమెయొక్క అనింద్య సౌందర్యమునుగాంచి కమల గర్భుడత్యంత తానందమునుజెంది, ఆమె అగ్నిధ్రుని కనురూపమైనదని భావింపసాగెను.

పిరియవృతపుత్రుడగు నాగ్నిధ్రుఁడును

పూర్వచిత్తియు

319

శ్లో॥ కాత్వం చీకీర్షసి చ మునివర్య శైలే
మాయాసి కాపి భగవత్పర దేవతాయాః ।
వింజ్యే బిభర్షి ధనుషీ సుహృదాత్మనోఽర్థే
కిం వామృగాన్మృగయసే విపినే ప్రమత్తాః ॥

శ్రీభాగ. ౫ స్కం. ౨ అ. ౭ శ్లో

అగ్నిధ్రుఁడు పూర్వచిత్తితో నిట్లనెను:-

క॥ సతి నీ వెవ్వతె వీ ప
ర్వతమున కేమేని గోరి వచ్చిన వనదే
వతవో శారదవో చితి
పతి సంచిన మాయావో తపస్సారమవో ॥

శ్లో॥ అంగజుఁడెక్కుడించిన శరాసనమున్ భరియించి యంత నా
యంగజువేట మానవ మృగావళిఁ జూచుచు నున్నదానవో

కంగు నీనిజాకృతి తెలుంగెలుంగు నిజంబు వల్కమా
యంగన నిన్నుగన్గొనిన యంత ననంగుడు సందడించెడున్ ॥

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

రూపకర్షణము మానవుని స్వాభావిక చేతనమును సరింపజేయును. ఎంతటి జ్ఞానియు, ధ్యానియు, వివేకియునగువాడైనప్పటికి తూపగంధము వచ్చినా, సౌందర్య మాదక సుధను బానమొనర్చినచో మత్తుడైపోవును. చరాచర విశ్వమందు అట్టివానికి తన ప్రియవస్తు ధ్యానమేయుండును. సాధారణముగ నెవ్వరి మీదనైనను నెవ్వరికైన నత్యధిక ప్రేమయుండదు. ప్రాకృతవశమున నట్టిప్రేమకలిగెనా అది వానికి బ్రాప్తియిచ్చి తీరవలయును. ఒక వేళ నట్లు ప్రాప్తింపకున్నచో బ్రాణములైన నర్పించుచుండును.

శుకుఁడిట్ల నెను:- “రాజా! ప్రియవ్రతుఁ డచ్యుతభక్తుఁ డయ్యెను. ఆతని పుత్రుఁడో అప్సరాభక్తుఁడయ్యెను. ఆతఁడు మందరాచల గుహయందు సంతానేచ్ఛచ్ఛేగమలాస నారాధనమునందు నిమగ్నుడైనపుడాతని కచ్చట వసంతశోభ గోచరించెను. పర్వతమంతయు నలంకరింపఁబడినట్లు కళకళలాడుచుఁ గనఁబడెను. ఆతని యాశ్రమ ప్రాంతమున పెద్దపెద్ద దట్టమైన చెట్లు అనియమిత పంక్తులతోఁ గనఁబడెను. ఫలపుష్ప సమన్వితములగు వృక్షములతోడను, సువర్ణకాంతులుగల లతలతో ప్రేమభరిత హృదయముతోఁ దమప్రియతముని గాఢాలింగనము చేసికొనినట్లుండెను. ఆలతలపై శుక, శారిక, పారావత, మయూరాది ఖగములు కలరవ మొనర్చుచు నెగురుచుండెను.

అవి తమ ప్రియలతోఁ గిలకిలారవము లొనర్చుచు శరీరమున ముక్కులతోఁ బొడుచుచుఁ బ్రేమకలహమునఁ దమ్ముడాము మఱచుచుండెను. సమీపమునఁగల సరోవరమందు వివిధ కమలములు వికసించెను వాటిపై హంస, సారస, జల కుక్కుట, కారండ వాది జలచరపక్షులు మధుర వాక్కులతో గూయుచుండెను. ఇది యా సరోవరము కమలరూపమగు ముఖమును దెఱచి, తన శుభ్రదంతములను జూపించుచుఁ గిలకిల నవ్వుచున్నట్లుండెను. వనశ్రీ సజీవమై పర్వత ప్రాంతమున నూగుచున్నట్లుండెను. ప్రకృతి స్తబ్ధముగను, శాంతముగనునుండెను ఇట్టి సుఖద సమయమున యశావనమదముచే మత్తిలి, కటిభారముచే నూగుచు నా పూర్వచిత్తి యను నప్పరస ఆశ్రమ నికటవర్తియగు నుపవనమున నిటు నటు చరింపసాగెను. ఆమె తన సులలిత గతిచేతను, బాద విన్యాసముచేతను, విలాసముచేతను, కంకణ, కింకిణి, నూపుర సుమధుర ధ్వనిచే మోహింపఁజేయుచు రాజకుమారుఁడగు నగ్నిధుని చిత్తమును దన్నవైపున కాకర్షించుటకుఁ బ్రయత్న మొనర్చుచుండెను.

విజన వనమందు మధుర మధుర నూపుర ధ్వనిని వినుటచే రాజకుమారుని సమాహిత చిత్తము చంచల మయ్యెను. సామాధియోగముద్వారా మూసిన తన కమల నయనములను గొంచెము కొంచెముగఁ దెఱచి బిత్తర జుక వలెనున్న దేవవధూతిని నెదుటఁగాంచెను. భ్రమరము ఒక పుష్పమునుండి మఱియొక పుష్పము కడకుఁబోయి రసపానము

గావించి మరలఁబరిత్యజించి వచ్చునట్లు ఆమె ఒక పుష్పము నుండి మఱియొక పుష్పముకడకుఁ బోవుచుండెను. ఆమెనడక దేవ, దానవ, మానవులమనస్సులను, నయనములను నాహ్లాద పరుచునట్లుండెను. ఆమె బాలసులభ చంచలత్వముచేఁ జించ లయై కీడించుచుండెను. ఆమె వైఖరిలో లజ్జా, వినయములు కలిసియుండెను. ఆమె మృదుమధురస్వరము వీణాతరంగ సుమధుర ధ్వనిని నిందితమైయుండెను. ఆమె అంగపాత్యంగముల నిర్మాణము సుగతితమై, సుందరమై, యే యవ యవ మెట్లుండవలయునో అట్టి మనోహరముగనుండెను. ఆమె కాశుక్రీడా స్థలమువలెఁగాముకులను దన్నవైపున కాకర్షించుచుండెను.

ఆమె మర్త్యలోక భామినికాదు. బ్రహ్మలోకామృత పానమొనర్చిన సురసుందరివలె నామె పవిత్రులకును, బుణ్యాత్ములకును నుపభోగవస్తువుగనున్నది. ఆమె తనకుఁదానే నవ్వును, నవ్వి నామెయొక్క అమృతమయ మాదకగంధము దళదిశలు వ్యాపించుచుండెను. ఆ సుందరమదగంధముచే నాకర్షింపఁబడి భ్రమరగణము కమలభ్రమచే నామె ముఖకమలముచుట్టును మూఁగుచుండెను. ఆ భ్రమరములను దన కర కమలములచేఁ దోలుకొనుచు, వీడి భావమును గనపఱచుచు, పాదపద్మములను శీఘ్రముగ నెత్తుచు, వక్షస్థల భారమును గదలించుచు, సర్పిణీవలె బాడుగుగ వేరిలాడుచున్న వేణినూగించుచు మొలకుఁగట్టుకొనిన మొవ్వలు గణగణధ్వనులొనర్ప నిటునుండి యటకును నటునుండి యిటకును నర్తకివలె నాట్యముచేయుచుండెను.

ఇప్పుడు రాజకుమారుడు ధ్యాన ధారణములను మఱచిపోయెను. ప్రజాపతి ధ్యానమందేకాగ్రమైన చిత్తము ఇప్పుడు భావీ ప్రజాపతి సతీధ్యానమున నిమగ్నుడయ్యెను. ఆతఁడు రూపాసవమును బాసమొనర్చుచుఁ బిచ్చివానివలె సంజ్ఞాశూన్యుడయ్యెను. జడునివలెఁ జైతన్యమును గోల్పోయి తలతోఁక లేని మాటలు మాట్లాడుచుండెను. ఆ సురసుందరిని లక్ష్మ్యమునఁ బెట్టుకొని ఆతఁడిట్లనెను:- “తేజ స్వినీ ! నీ వెవతెవు ? ఇచ్చటికి నీవే ప్రయోజనము కొఱకు వచ్చితివి? ఓ ! హా ! నీవు పరాత్పరుని మాయగాఁదోచు చున్నావు. నీవే యీ చరాచర విశ్వమును వశముగావించు కొని మోహింపఁజేయుచున్నావు అందుకనియే నేను నిన్నుఁ జూచుటచేతనే మోహితుడనైతిని. నిన్నుఁగాంచి నన్ను నేను మఱచితిని, దేవీ! నీవు తపస్వివా తపస్వినివా? నీవు మృగయా పీక్షగల ప్రబల పరాక్రమముగల శూరవీరుడవనుకొను చున్నావు ”

ఆమెయిట్లనెను:- “నీవు నన్న జీవులను వధించు వధికగాఁజెప్పెదవేల ”

వ్యగ్రతతో నగ్నీధుఁడిట్లనెను:- “శూరవీరా ! నేను నిన్ను వమానించుటకై యిట్లు పలుకలేదు, క్షమింపుము. నీయీ భృకుటి నాకు ధనుస్సుగా గోచరించినది. కమలదళ ములవలెనుండి తెప్ప వెండుకలతోఁగూడి నీకన్నులు నాకు రెండుభాణములుగఁదోచినవి. ఈ భావాటవియందు మృగ రూపులగు విషయాసక్తులను గొట్టుటకు నీవు వచ్చినట్లు నాకుఁ

దోచుచున్నది. ఓహో ! నేను మఱచితిని. ఇది తపోవనము. ఇచ్చట మృగయా వినోదులకేమి పని ? నీవేమైనా దపస్విని వేమోనని తోచుచున్నది ? ”

ఇదివిని పరీక్షిస్తూహారా జిట్లనెను:- “స్వామీ! పూర్వ చిత్తిస్త్రీ కదా ! అగ్నిధృడామెను బురుషరూపమున నేల సంబోధించెను ? ”

ఇది వినగానే శుకుడు నవ్వుచు నిట్లనెను:- “రాజా ! మానవుడున్నట్లుండెనప్పుడు వివేక విహీనుడగును. అట్టియెడ నెదుటనున్నది స్త్రీయైనదియు బురుషుడైనదియు తెలియదు. ఉన్నతతకు నొక విషయమును జెప్పుచుందురు. అప్పుడప్పుడు మదమును బ్రావువానికి శరీరము కొంచెము తెలియుచునే యుండును. ఇదివఱకభ్యాసములేక కొత్తగా మితములేక త్రాగినవానికి బ్రపంచమంతయు దిరుగుచున్నట్లు కనబడును. నవ్వి నవ్వుచుండును. ఏడ్చిన నదేపనిగ నేడ్చుచుండును. ఎవరి వైపునైనను జూచుచుండినా జూచుచునే యుండును. స్త్రీనిజూచి పురుషుడనును, బురుషునిగాంచి స్త్రీ యనును. ఇప్పుడొకటి మాటలాడిన, చిత్తమింకొకచోటకు బోయెనా యింకొకటి మాటలాడుచుండును. అదేవిధముగా మహారాజంతవఱకు మృగయాప్రియుడని సంబోధించుచు నిప్పుడు కులపతియనియు, వేదపాఠియగు ఋషియనియు సంబోధించుచుండెను. నాకీ గానముయొక్క అర్థము తెలియకున్నను ఇదే దియో అవ్యక్త రహస్యమయ సామవేదస్వరముగ గానము చేయుచున్నట్లు తోచుచున్నది. ఆ గానముద్వారముననే

ఋషిప్రణీతులు తమ తమ శాఖలను సేవించుటచే నీశ్వరా
రాధనము చేయుచున్నారు.

కొంచెము సేపాలోచించి యిట్లనెను:- “తైత్తిరీయ
శాఖా శిష్యులును గాశ్యమీంద్రబడి నీవద్ద పాఠమొనర్తురని
తోచుచున్నది. తిత్తిరి పక్షుల స్వరమువలె కమ్మకమ్మని
ధ్వనులతో నది వినబడుచున్నది. కాని దాని రూపము కనఁ
బడుటలేదు. నిశ్చయముగ నీవు తపస్వివి, తేజస్వివియగు
ఋషివే కాని నీ నితంబముల మీంద్రగల పసుపుపచ్చని
కాంతియున్నదే అది నీతపస్తేజమని తోచుచున్నది; కాని
వల్కల వస్త్రములు లేక పోవుటచే నగ్నునివలె దోచు
చున్నది. నీ నడుము కడనుండివచ్చిన గణగణధ్వనియేమిటి?”

ఇదివిని పూర్వచిత్తి యిట్లనెను:- “రాజా ! నేను
ఋషినిగాదు, తపస్వినిగాదు, సాధారణజీవిని”

అదరిపడి అగ్నిధ్రమహారాజిట్లనెను:- నీవే జంతువవు?
పశువుల శిరస్సులపై కొమ్ములుండును. నీకు వక్షస్థలమున
నున్నవే వీటి యగదెట్లు నెట్లని బురద తగుల్కొనియున్నదే.
ఈ బురదచే నా యాశ్రమమంతయును సుగంధితమైనది.
నా చిత్త మీగంధముచే జంచలమైనది. అత్యంత మనోహర
మును, మధురమునగు నీ ముఖకమలము అద్భుత హావభావ
కటాక్ష కారణమున నేను విహ్వలుడను, వికలుడనై తిని.
ఈ యనుపమాన యవలోకనముచే నాకు శరీరము
తెలియుటలేదు. నీయధరసుధారస పానముచే నధీరుడనై తిని.”

అంత నాయప్పరస యిట్లనెను:- “రాజా ! నేను దేవ
లోకములోని వారాంగనను, నేను బురుషుడనుగాను, ఋషిని
గాను, మునినిగాను, కొమ్ములును దోకయుగలిగిన జంతువును
గాను!

రాజదరిపడి యిట్లనెను:- “ఓహో! ఇప్పుడు తెలిసినది.
నీవు మానవస్త్రీవికాదు, దేవతవు. నీవు భౌతికపదార్థములను
దినక దివ్యామృత పానమొనర్చు వారాంగనవు నీవు విష్ణు
భగవానుని కమనీయ కళపు. మనోహరములగు నీ చెవులకుఁ
గల మకర కుండలములును, తెప్పపడని నీ కన్నులనుగాంచి
నీవు పృథ్వీసంబంధమగు స్త్రీవికావనియు న మ ర లోక
స్త్రీవనియు గ్రహించితిని.”

అదివిని పూర్వచిత్తి నవ్వుచు నిట్లనెను:- “మహారాజా!
మీరు కావ్యమును సృష్టించుచున్నట్లున్నారే ? అనుపమాన
మగు నుపమానములను బ్రయోగించుచున్నారే.”

శుభ్రదగితములను, మెఱయుచున్న కన్నులనుగాంచి
అగ్నిధ్ర మహారాజిట్లనెను:- “ఆహా! నీముఖమునేమని వర్ణిం
పఁగలను? సుందర స్వచ్ఛ సలిలయుక్తమై, సకలశోభాయుక్త
మైన సరోవరముగనున్నది. దానిలో నీరసయుక్తములగు భీరు
నేత్రములు చంచలములై రెండు మత్స్యములవలెనున్నవి.
నలువైపులనున్న హంసావళి సరోవరశోభ నినుమడించు
చున్నట్లు నీ దంతావళి నీముఖశోభను నినుమడించుచున్నవి.
ఉంగరములు తిరిగిన నీయలకావళి కమలమునందు మూఁగిన
భ్రమరావళివలె శోభాయమానముగ నున్నవి. వాయువు

నీయెడల నశిష్టవ్యవహార మొనర్చుచున్నను నీవు కుపితవుకాక కోపపడకున్నావు. ఈ ధూర్తుని సాహసమును జూడుమాతఁడు నీ జటాజూటము నూడదీసి చిందరవందరచేసినాఁడు. పట్టువలె మెరియుచున్న కోమల కాలకచము నూగించుచున్నాఁడు. నీక్షీణ కటిప్రదేశము వస్త్రమును దొలిగించుచున్నది. నీవు చూచుచుండియు నేల యుపేక్షించుచున్నావు?”

ఆయస్సరస నవ్వి యిట్లనెను:- “రాజా! నన్ను బ్రహ్మ పంపినాఁడు ఆతని యాజ్ఞను శిరసావహించి యీ తపోవనమున నీతోనుండుటకు వచ్చితిని.”

రాజీమాటను వినఁగానే మరలఁ దిక్మకగ మాటలాడ సాగెను:- “నీవు తప మొనర్పవచ్చితివా? అయితే నీవుకూడ గొప్పోపోధనవే. ఇదివఱకుకూడ నీవిట్టి తపంబొనరించి యుందువు. ఆతపమువలననే నీకిట్టి త్రైలోక్యమోహనమగు ననవద్య సౌందర్యము ప్రాప్తించినది. ఆ తపోదీక్షను నాకును నొసంగుము. నేను నట్టి తపంబొనర్చి నీరూపమువంటి రూపమును భొందెదను. మిత్రవరా ! ఏకాకినై దీనహీన సాధన విహీనుఁడుగనున్న నావెంటచుండి నాకు సాహసమును గలిగింపుము. నన్ను నీకు మంత్రదీక్షిత శిష్యునిగ నొనర్చుకొనుము. మనమిద్దరమును గలిసి తపంబొనర్చి ఆనందముగ నుండెదము. మనమిద్దరమునుగలిసి ఒక్క మనస్సుతోడను, ఒక్కప్రాణముతోడను నా ప్రజాపతి పతియగు బ్రహ్మ నుపాసించినచో నాతఁడవశ్యము మనకిష్టవస్తువును బ్రాప్తింపఁజేసి, మనకు మనోవాంఛిత ఫలము లొసంగఁగలఁడు.”

అంత నప్పరస యిట్లనెను:- “రాజా! నీవు ప్రకృతిస్థుఁ
డవ్వకమ్ము. మోహమును వీడుము, నీయారాధనము సఫలమై
నది. లోకపితామహుడగు బ్రహ్మ నీయెడల సంతుష్టినిఁజెంది
నాఁడు, ఆతడేనన్న నీకుదాసిగా నుండుమని పంపినాఁడు”

రాజిదివినఁగానే కిల కిల నవ్వి యిట్లనెను:- “స్వాగ
తము ! సుస్వాగతము!! చతురాననుఁడు నాపై నింతటికృపఁ
జూపినాఁడు. నిన్ను నాతోనుండఁబంపినాఁడా ? అయితే నాజీ
వన సర్వస్వమూ ! నేను నిన్నేదశలోను విడువఁజాలను. నీవు
నాకడనే కాలమును గడుపుచు నీ విరహవ్యథావ్యచిత
విరహుని శరీరతాపమును బోఁగొట్టుము. నా పాణిగ్రహణము
కావించి నన్ను నీవానిఁగాఁజేసికొనుము. ఇంక నేష్టిపకుము.
నా యీ చంచల నేత్రములు నీ యనూప రూప దర్శనమునఁ
దృష్టిచేందుటలేదు. నీ శరీరమందా లగ్నమైన నాదృష్టి యిం
కెచ్చటికిని బోవుటలేదు. అది నీ విషమశరీరముపై లగ్నమై
ఏకాకారమును జెందినది. చిత్తమింకొకదానిని జింతింపక
నీ యంగములందే చిక్కుకొనినది. ఓ సుందరీ ! నా కన్నిటి
కంటె నీ యీ శృంగములు నచ్చినవి వీనిపై నలఁదఁబడిన
గంధము నా నిర్బల మానసమున కుత్సాహము నొసంగు
చున్నది. ఓ శృంగీ ! నేను నీ పాదములమీఁదఁబడితిని. నీవు
నన్ను స్వీకరించినను సరియే లేక కాలఁ దన్నిననుసరియే.
నన్నిచ్చటనుంచినను సరియే లేక యెచ్చటికైనను గొనిపోయి
నను సరియే. సర్వథానేను నీ యధీనుఁడను. నీ పాదధూళి

నిచ్చించుచున్నాను నేను నీదాసీలకును దాసుడను. నీవు నీ దాసదాసీ జనమునుగూడ వెంటఁగొనిపోము.”

శ్రీశుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా ! ఈ విధముగ ననేక విధముల ననునయ వినయములు కావించి రాజా పూర్వచిత్తినిఁ దనప్రేమ పాశమున గట్టిగబంధించెను. ఆమెను బ్రసన్న మొనర్చుటకుఁ గాముకులవలె సత్యధిక దీనతను బ్రకటించుచు నాకాశ పాతాళముల వఱకు నొక్కటిగఁ జేయసాగెను.

పరీక్షిత్తు కొంచెమాశ్చర్యమును బ్రకటించుచు నిట్లనెను:- “స్వామీ ! ఇంతటి మోహమా ? రాజగదా ! పిచ్చివానివలెఁ దనను దాను మఱచినాఁడే. ఇట్టి యవక తవక మాటలు మాటలాడినాఁడేమి? దీనిలో నాకుఁగొంచెముగ నతిశయోక్తి గోచరించుచున్నది”

అంత సవ్యచు శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! కాలికి ముల్లుగుచ్చుకొననివాఁడు పరాయిపీడ నెల్లెఱుఁగఁగలడు ? కామినీ కటాక్ష బాణములు, భ్రుకుటీ చాపమునుండి లక్ష్యముంచివదలినచో నా బాణములకు వ్యధితుఁడై, సంజ్ఞాశూన్యుఁడైన వానికి; ఆశురావస్థయందు వ్యధితుఁడై ప్రలాపించు వాని మర్మమందఱకును దెలియదు. ఇది యనుభవగమ్య విషయము. భగవంతుఁడిట్టి యవస్థ యెవ్వరికినిఁ గలిగింపకుండుఁగాక ! నీ వెప్పుడు నిట్టి మాయలోఁ బడనట్లు తోచుచున్నది. అందుకనియే తెలియని వానివలె నమాయకునివలె మాటలాడు చున్నావే.”

లజ్జా భావమును బ్రదిగించుచు నుత్తరాతనయుఁడెట్లు నెను:- “లేదు స్వామీ ! మానవుఁడు మోహమునఁబడఁ దని నా యభిప్రాయముకాదు ఇంతగొప్ప తేజస్వీయగు రాజున కిట్టి సంజ్ఞాశూన్యత కొంచెమనుపయుక్తముగఁ దోచు చున్నది.”

ఇది విని నవ్వి శుకదేవుఁడెట్లు నెను:- “మహాగాజా ! అసలేదో కొద్దిగా జరిగియుండును. కవులు దానిలోఁగొంచె ముప్పుకారమునుజేర్చి దానినింతగాఁజేసినారు. ఈ కవుల కిదియేపని. వీరి దృష్టివేటు. సాంసారిక విషయములొక రకముగానుండిన, ఈ కవులు దానిలో సౌందర్యము నన్వేషించుచుందురు. రసాన్వేషణ మొనర్చుచుందుగు ఉపమానములను వెదుకుచుందురు. రసాత్మకమై, నమస్త వర్ణనములు సరసముగనుండిననే కావ్యమగుచున్నది. నవరస సంచార ముండవలయును. కవుల కందలు లొంగవలసినదే. “రవికాన నిచోఁ గవి కాంచునే భువికొ” ఇదంతయుఁ గవులయొక్క సుఖద కల్పనయే. భావజగత్తే అనుపమమైనది. రాజా ! అగ్నిధ్రిఁడా పూర్వచిత్తి యస్పరయందు విముగ్ధుఁడయ్యె ననియే సారాంశము.

మహారాజుఁడెట్లు నెను:- “స్వామీ ! తర్వాత నేమైనది?

అంత శుకుఁడెట్లు నెను:- “ఈ విషయమును రాఁబోవు సధ్యాయమునఁజెప్పెదను.” ఇతి శ్రీ భాగవత కథాగ్రంథే అగ్నిధ్రి వివాహ ప్రస్తావనామకాధ్యాయ సమాప్తః.

శ్రీహరయేనమః. శ్రీరాధే ! శ్రీరాధే !

మగువలేక నిలమగఁడు సగంబే.”

అగ్నిద్రా పూర్వచిత్తుల వివాహము-పుత్రప్రాప్తి

303

శ్లో॥ స త్వాం త్యజామి దయితం ద్విజదేవదత్తమ్
యస్మిన్మనో దృగపి నో స వియాతి లగ్నమ్ ।
మాం చారు శృంగ్యర్హసి నేతుమను ప్రతం తే
చిత్తం యతః ప్రతిసరంతు శివాః సచివ్యః ॥

శ్రీభాగ. ౫ స్క ౭ అ. ౧౯ శ్లో॥

వ.....పద్మాసనుండు నాకుం బ్రత్యక్షంబై నిన్ను నిచ్చినవాడు
గావున నిన్ను విడువం జాలను నీ పశ్చిమంబులు నా వాక్యంబులకు ననుకూ
లింతురు గాక నీవు చనుచోటికి నన్నుం దోడ్కొని చనుము.”

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

దత్త చిత్తుడై యఖిలేశు నారాధించిన వానికిని, తన
యిచ్చాపూర్తికి యుద్రామరణ శీలురగు మానవుల నాశ్ర
యింపక నమగేశ్వరు నాశ్రయించిన వానికి నెఱవేఱని కోరికయే
ముందును. సమస్త విభవస్వామిని బ్రసన్నుని గావించుకొనిన
తర్వాత దుర్లభమగు సప్రాప్యవస్తు వింకేముందును. మనోరథ
ములకు ఉద్గమస్థానమును జేరుకొనినతర్వాత నెఱవేరని మనో
రథమేమియుండును జీవునకు విశ్వాసములేదు, శ్రద్ధలేదు.
తన యుద్రాహృదయముతో యుద్రాజీవుల సమ్మూఖమున యుద్రా
తియుద్రా మనోరథములను బ్రకటించి విఫలుడగుచుండును.

నోటితోఁదాఁకిన వస్తువింకొకరికి పనికిరాదు; కాని శంఖము శల్యమే. దాని నందఱును నెంగిలిచేయుదురు. అది పవిత్రము. సువర్ణముద్ర చండాలుని కడనున్నను, ద్విజునికడనున్నను బవిత్రమే. దూడ యెంగిలిచేసినపాలును నందఱునుద్రావెదరు. మధుకరముల నోటినుండియేర్పడిన తేనె నందఱునుద్రావెదరు. దేవతాభిషేకమునకుపయోగించుచుండెదరు. భ్రమరము లెంగిలిచేసిన పూలను దేవతల కర్పించెదరు. పురూరపుండూర్వసీ సాంగత్యముచే జంద్రీవంశమును వృద్ధిగావించెను. స్వర్గము, దేవలోకములలోని స్త్రీలు అనంగ సప్సరసలు సువర్ణశంఖముల వలె బవిత్రులే. అందులోఁ బూర్వచిత్తి అన్నిటికంటె శ్రేష్ఠమైన బ్రహ్మలోకమునకు సంబంధించినది. పితామహుడగు బ్రహ్మచే బంపఁబడినదగుటచే నామెను బాణిగ్రహణ మొనర్చుట శాస్త్రవిధి విహితమైనది, మర్త్యలోకములోని పరభోగ్యభామినివలన ద్విజాతులు వివాహమాడి సంతానమునుగనిన నా సంతానమొసంగిన పిండ జలములు పితరుల కందవు. అది ధార్మికసంతానముకాదు. వైషయికసంతానము.

ఇదివిని రాజిట్లడిగెను:- “స్వామీ ! పూర్వచిత్తవలన నగ్నిధుని కెందఱు సంతానము కలిగిరి ?

అంత శుకుఁ డిట్లు చెప్పదొడఁగెను:- “స్వామీ ! పూర్వచిత్తితో నానందవిహార మొనర్చుచు జాలవర్షములు గడువఁగా నామె గర్భమునుండి గొప్ప పరాక్రమ వంతులును, శూరవీరులును, దృఢ ప్రతిజ్ఞ కలవారును, పరమ యశస్వులు నగు దొమ్మిదిమంది పుత్రులుద్భవించిరి. వారి పేర్లు:-నాభి,

కింపురుష హరివర్ష, ఇలావృత రమ్యక, హిరణ్మయ, కూడ,
భద్రాశ్వ, కేతుమాలులు..

ఆరోజులలో జేష్ఠునకే రాజ్యమీయ వలయునను
నాచారములేనట్లుగఁ దోచుచున్నది. అగ్నిధుగ్రీడి జంబూద్వీప
మును నవఖండములుగ నొనర్చి, తొమ్మిదిమందికి తొమ్మిది
ఖండముల నొసంగెను. అందువలన జంబూద్వీపము తొమ్మిది
ఖండములయ్యెను. ఈ ఖండములన్నియు సగ్నిధుని పుత్రుల
పేరులతోడనే విభజింపబడినవి. నాభిఖండము, కింపురుష
ఖండము. హరివర్షఖండము, ఇలా వృతఖండము, రమ్య
ఖండము, హిరణ్మయఖండము, భద్రాశ్వఖండము, కేతుమాల
ఖండము. మనమున్న ఖండము అజనాభివర్షము లేక ఖండము.
నాభి మనుమడు ఖండమునకు రాజగునప్పటికి దీనికి భరత
ఖండమను పేరువచ్చెను. భరతవర్షమనియుఁ బ్రసిద్ధి చెందెను.

ఈ విధముగ నాయప్పరస తొమ్మిదిమంది పుత్రులను
గని యొకదినమున నకస్మాత్తుగ బ్రహ్మలోకమునకు వెడలి
పోయెను. ఆమె బ్రహ్మాజ్ఞచే సగ్నిధుని వంశపరంపను నడుపు
న్ము కావించుట కొఱకై వచ్చినది. ఆమె శరీరమునుండి
యెన్నడును భూలోకసుందరులకువలె స్వేద ముద్భవింపుచుటగాని,
యే రకమైన దుర్గంధమువచ్చుటగానిలేదు. భూమిపై నుండఁగా
నన్నపానాదులను గ్రహించెడిదికాదు కేవలము ఘృతపానము
చేయుచుండెడిది. ఆమె పుత్రులును నామె యమృతపాన
మొనర్చుటచే మాతృసంబంధమున సుదృఢశరీరముకలవారు
గను, బలశాలురుగను నుండిరి. వారు పెద్దవారగుట కెంతో

కాలముపట్టలేదు. వారికి తండ్రియిచ్చిన తమతమ వర్షములందు సుఖపూర్వకముగ రాజ్యమును భోగించుచుండిరి.

ఇచ్చట పూర్వచిత్తి అగ్నిధునివిడిచి బ్రహ్మలోకమునకు బోగొనే, రాజు విరహమున మిక్కిలి యధీదుడై యుండెను. ఆతనికింకను భోగములందు తృప్తిలేదు. పూర్వచిత్తి సౌందర్యము నందతనికి మనస్సు పూర్తిగలగ్నమయ్యెను. ఆమె లేక ప్రపంచమంతయు శూన్యముగఁ దోచుచుండెను. ఆతని వైదిక కర్మలన్నియు సకామములుగనుండెను. ఆతఁడు రాత్రింబవళ్లు అప్పరసా చింతనమునే చేయుచుండెను. చచ్చినను మఱచునట్లులేదు. ఆమెనే తలఁచుకొనుచు నాతఁడు తన పాంచభౌతిక దేహమును ద్యజించెను అంత్యకాలమున నాతఁడు డప్పరసనే చింతించుచుఁ జచ్చుటచే నాతనికి దివ్యమగు నప్పరాలోకమే ప్రాప్తియైచెను. సకామకర్మలొనర్చువారు పోవులోకమునకుఁబోయెను

తండ్రి పరలోకగతుడైన తర్వాత సోదరులందఱును పరస్పర ప్రేమతోనుండుచు ధర్మముగ జంబూద్వీప ప్రజలను బాలించుచుండిరి.

ఇదివిని పరీక్షి స్వహారాజిట్లనెను:- “ప్రభూ ! నేనగ్నిధుని పుత్రుల వృత్తాంతమునుగూడ వినఁదలచుచున్నాను. దయయుంచి యీ రాజుర్ని వంశవర్ణనమును నాసమ్ముఖమునఁ జేయవలెను.”

రాజునకుఁగల జిజ్ఞాసను గ్రహించి శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా ! అగ్నిధుని పుత్రులందఱును గొప్ప తేజస్వు

లైరి. వారందఱుఁ జేయఁడును, శ్రేష్ఠుఁడు నై నవాఁడు నాభి. ఈతనిచరిత్ర చాల సుందరమైనది. ఈతనికడనే సాక్షాత్తుగ భగవంతుఁడు నరరూపమున నవతరించెను. ఆతని యశస్సార భముచే నీజగత్తంతయు నేటివఱకును సువాసితమైనది. కావున ముందుగ నేను నాభిమహారాజు చరిత్రమునే చెప్పెదను. నీవు దీనిని సమాహిత చిత్తుఁడవై వినుము”.

నాభి చరిత్ర

308

శ్లో॥ బ్రహ్మణ్యోఽన్యః కుతో నాభేర్విప్రీ మంగలపూజితాః |
యస్యబార్హిషి యజ్ఞేశః దర్శయామాసు రోజసా ||

(శ్రీ భాగ. ౫ స్కం ౪ అ. ౭ శ్లో॥

చ॥ సరసత నేన్యపాలకుని జన్మము నందును భూసురోత్తముల్
సతసీజనాభునిం దగఁ బ్రసన్నతఁ బెట్టిన నంత మెచ్చి (యీ
శ్వరుఁడు దనంత గర్భమున వచ్చి తనూభవుడై జనించె నా
నరపతి నాభికిఁ సరియనం దగునే నరనాథ యన్యులక॥)

శ్రీమహాంధ్ర భాగవతము.

శాస్త్రకారులు కామక్రీడను నిందించిరిగాని శాస్త్ర
విహితకామము, ధర్మా విరోధ మగు కామము శాస్త్ర
సమ్మతమే. ధర్మమునుకూర్చి వ్యాసుఁడు చేతులనెత్తి,
గొంతెత్తి యిట్లుచెప్పెను. “సోదరులారా! మీరు నామాటను
వినుటలేదు, నేను మీకు కామోపభోగము లక్కటలేదనుట
లేదు. మీ వద్ద నొక్కపైసనైన నుంచుకొనక బై రాగులు

కమ్మనియు నేననుటలేదు. మీరు అర్థకామముల నుపాశ్చింపుడు. అయితే ధర్మపూర్వకముగ. ధర్మమునఁ బ్రాప్తమైన అర్థకామములు స్వర్గహేతువులు. ధర్మవిరుద్ధమైన నివియే నరక హేతువులు. స్త్రీ ప్రైగోరిక యుండినచో వివాహము చేసికొనుము, ధర్మముగఁగానిని సహధర్మచారిణియగు బిడ్డిగా నొనర్చుకొనుము. పుత్రేచ్ఛకలుగుచో వేదవిధి చొప్పున భగవాను నుపాసించి, పుత్రునికొఱకు ప్రార్థింపుము. నీకు ధనాభావమై, అదిలేక గృహస్థకార్యములు నడువకున్నచో లక్ష్మీపతినారాధించుము. ఆతని శరణుజొచ్చిన వారికేపబార్థమును గొదువలేదు. అన్నియు సులభమే.

శుకుఁడిట్లనెను:— “రాజా! పరలోకమందు అగ్నిధ్రుఁడు పూర్వము తనకు పత్నియగు పూర్వచిత్తినే పొందెను. తన సుకృతముచే నేలోకములలోఁ బితృగణము, ప్రభుగణము నివసించుచుండిరో ఆలోకములన్నిటిని అగ్నిధ్రుఁడుజయించెను. తండ్రి పరలోక గతుఁడు కాఁగానే తొమ్మిదిమంది పుత్రులును రాజ్యలైరి కాని రాణిలేకున్న నందఱకును సర్థ సింహాసనము ఖాళీయే. పురుషుఁడొంటరిగ పురుషుఁడుకాఁడు. స్త్రీతోఁ గలిసియుండిననే పూర్ణ పురుషుఁడు. అందు వలననే పురుషశబ్దమందఱకును వ్యవహరింపఁబడును. అందు వలననే పత్నికి ‘అర్థాంగిని’ యను పేరునుగలదు. బ్రహ్మయు సృష్ట్యాదియందు తనశరీరమును రెండుగాఁజేసికొనెను. ఎడమ భాగము స్త్రీ, కుడిభాగము పురుషుఁడు. అందుకనియే

శ్రీ దేవతనుగానితడు, రాజు రాణినిగానిండు వామభాగమునకు
గూర్చుండఁ జెప్పకొందురు.

అగ్నిధుని తొమ్మిదిమంది కుమారులు మనమెట్లొకే
తండ్రికి కొడుకులమో అట్లే ఒక్కనికే తొమ్మిదిమంది
కూతులొందినచో మనమును గ్రహానుసారముగఁ బంచు
కొన వచ్చుననుకొనిరి. వెదుకఁగా మేరుప్రజాపతికడ తొమ్మిది
మంది కన్యకలు కలరనియు, వారందఱును వివాహయోగ్యుల
నియుఁ దెలియవచ్చెను. ఇంకేమున్నది? తొమ్మిదిమంది రాజు
కుమారులు తొమ్మిదిమందిని వివాహమాడిరి. అందఱకంటె
బెద్దవాడగు నాభి మేరుదేవిని వివాహమాడెను. రెండవవాడగు
కేపురుషుడు ప్రతిరూపను, మూడవవాడగు హరివర్నుడు
ఉగ్రదంష్ట్రుని, నాల్గవవాడగు నిలావృతుడు లతను, ఐదవ
వాడగు రమ్యకుడు రమ్యును, ఆఱవవాడగు హిరణ్మయియుడు
శ్యామను, ఏడవవాడగు కురువు నారిని, ఎనిమిదవవాడగు
భద్రాశ్వుడు భావరను, తొమ్మిదవవాడగు కేతుమాంబుడు
దేవవాణిని వివాహమాడిరి. ఈ విధముగా నీ తొమ్మిది మంది
కిని విధ్యుక్తముగ వివాహమయ్యెను.

పరీక్షిన్మహారాజిట్లడిగెను:- “స్వామీ! యశస్వులగు
తొమ్మిదిమంది భూపతుల చరిత్రమును నాకుఁజెప్పుడు”

ఇదివిని శుకుఁడిట్లనెను:- “భరత్స్వభా! నేనందఱకథను
విస్తారముగఁ జెప్పచో దీనితోడనే కథ పూర్తికాఁగలదు.
వ్యవధి ఏడుదినములేకదా! కావున నేను వీరిచరిత్రములను

సంక్తి ప్రముగ్ధజెప్పెదను. ముందుగా నాభిచరిత్రమును వినుము.”

తండ్రి చనిపోయినతర్వాత నాభి జంబూద్వీపములోని నాభివర్షము (భరత వర్షము) ను ధర్మముగఁ బాలించుచుండెను. ఆతఁడు తనప్రజలను బుత్తులవలెఁ బాలించుచుండెను. ప్రజలకుఁగూడ ఆతని మీఁద నత్యంతానురాగము. ఆతనికి సాంసారిక భోగములన్నియును బ్రాప్తించినవి. కాని ఆతఁడు నిరంతరము చింతించుట కొక్కటే దుఃఖముకలదు. తన తర్వాత రాజ్యపాలన మొనర్చుచు, నాతనికి పిండపదాన మొసంగఁగల పుత్తుఁడు లేకుండెను. సమస్తకొరికలను శార్ఙ్గపాణివలననే నెఱవేఱఁగలవని యజ్ఞపతియగు విష్ణుని వైదిక యజ్ఞములద్వారా ఆరాధించెను. భగవంతుఁడు యజ్ఞముల కొఱకే కనిపెట్టుకొని యున్నాఁడు ఏదోచేసినచాలవా యనరాదు. లోకములో నన్నిటికంటెఁ బ్రియమైనది ధనము. అట్టి ధనమును శ్రద్ధగా నెవఁడు సత్కార్యములయందు వినియోగించునో ఆతని విశుద్ధ భక్తికి భగవంతుఁడు డనుగ్రహించును. ఆతఁడు యజ్ఞ వశ్యుఁడుకాదు భక్తివశ్యుఁడు. ఆతఁడు. ద్రవ్య, దేశ, కాల, మంత్ర, ఋత్విక్, దక్షిణా, విధియను నీ సప్తాంగములుండియు శ్రద్ధా విహీనమగుచో నాతఁడు లభింపఁడు. భక్తిభావముతో శ్రద్ధాపూర్వకముగ నొక్కపుడిసెడు జలము సర్పించినను నాతఁడు వానియెదుట ప్రత్యక్షమగును. అందు కనియే భగవంతుని భక్తవత్సలుఁడనిరి. నాభి పరమభక్తితో యజ్ఞముచేయుచుండెను, యజ్ఞచేయుచున్నప్పుడంతటను యజ్ఞ

పతి నే చింతించుచుండెను. ఆమహాయజ్ఞమందు “ప్రవర్గ్య”
 యను కర్మానుష్ఠాన మొనర్చుచున్నప్పుడు భక్తవత్సలుడగు
 భగవంతుడు సాకారరూపమునఁ బ్రత్యక్షమయ్యెను, ఆసమ
 యమున నాతనికి సుందరమనోహరమూర్తి మనస్సునకును,
 నేత్రములకును బరమాహ్లాద ప్రదానమొనర్చుచుండెను. ఆతని
 యవయవములన్నియును సుందరముగను, గోమలముగను,
 బలిష్ఠముగను, మనోహరముగనుండెను చతుర్భుజములందును
 అప్రతిమములగు శంఖ, చక్రగదా, పద్మా ద్వాయుధములు
 శోభించుచుండెను. వక్షస్థలమున మనోహరమగు శ్రీవత్స
 లాంఛనము శోభాయ మా న ము గ నుం డె ను. గళమున
 వనమాలయు, హార, కౌస్తుభమణులును మెఱయుచుండెను.
 శిరమున మకుటమును, గర్జముల కుండలములును, కటియందు
 మొలనూలును, కరములఁగేయూరములును, జరణములందు
 నూపురములును గణగణ శబ్దమొనర్చుచుండెను.

తన యజ్ఞములో వెంటనే యజ్ఞపతి ప్రత్యక్షమగు
 నప్పటికి నమస్త ఋత్విక్కులుఁ హోత, ఉగ్ధాత, సభ్య,
 సదస్యాదులు, యజమానురాలు, యజమాని, వీరందఱుచు
 దప్పిక గొన్నవానికి నీకులభించినట్లును, ఆకలిగొన్నవాని
 కన్నము దొఱకినట్లును, శీతాక్తున కగ్నికనఁడినట్లు, కాముకు
 నకుఁ గామిని చేకూరినట్లును, గృహణునకు ధనమబ్బినట్లును,
 యాత్రికునకు యానమున స్థలము లభించినట్లును, సంవాద
 దాతకు తీవ్రతరవిచిత్రఘటనను గాంచినపుడును, బంధితునకు
 విడుదలపత్రము వచ్చినట్లును, పరీక్షనిచ్చిన విద్యార్థి పేరు

ఉత్తరముల పట్టినుండుటను గాంచినపుడును, అపుత్రకునకుఁ
బుత్తుఁడు జన్మించినప్పుడును, నిర్ధనునకు నిధిదొఱకినయెడల
నెంతటి సంతోషముకలుగునో అంతటి సంతోషముకలిగెను.
యజమానుఁడు శ్రీస్తతోశిరస్సునువంచి సర్వేశ్వరుని సమస్త
సామగ్రిలతోడను విధ్యుక్తముగఁ బూజించెను.

పూజానంతరము సమస్త ఋత్విగ్గణము నానాస్తోత్ర
ములద్వారా పరమపురుషుని స్తుతింపఁదొడగిరి:- ఋత్విజు
లిట్లనిరి:- “ప్రభో! మీరు పరమపూజనీయులు. మేము మీకు
అనుగత భక్తులము. మీ యందలి శ్రద్ధాభక్తులతో మిమ్ము
లను బూజింపవలయును; కాని మీ రెంతటి శ్రేష్ఠులో అంతటి
శ్రేష్ఠ సామగ్రిలను మేమెచ్చటనుండి తేగలము? పూజావిధి
విధానము నెట్లెఱుఁగఁగలము? మేము కేవలము మీ పునీత
పాదపద్మములకు పునః పునః ప్రణామము మాత్ర మొనర్పఁ
గలము.”

భగవానుఁడిది విని న వ్వి యిట్ల నె ను :- ఏమి
బ్రాహ్మణులారా! దూరమున నుండియే ప్రణామమిడి తప్పించు
కొని పోదలఁచితిరా ? కొంచెము ధూపము, దీపము, నైవే
ద్యము, తాంబూలము, పూగీఫలము, దక్షిణాదులుకూడ
ఉండుటనుంచిది ”

ఋత్విజులిట్లనిరి:- “పూజ్యతమా ! ఈ ప్రాకృత పదా
ర్థములతో మిమ్ములను బూజించుటయును హాస్యాస్పదముగ నే
యుండును. ఏలననఁగా మీరు ప్రకృతికత్తికలు. పోనిండు

పూజచేయక నీమంగళమయ దివ్యగుణగానమైనను జేయుద మన్నచో నదియును జేయఁజాలము.”

భగవంతుఁఁడిట్లనెను:- “నాల్క మీసొత్తుగదా, గుణ గానమువలనఁ గష్టమేమున్నది?”

ఋత్విక్కులిట్లనిరి:- “స్వామి ! కష్టమేమియునులేదు. ఆగుణగానము మీకను రూపముగనుండదు. ఏలననఁగా మీరు ప్రాకృతులుగాక ప్రకృతి పురుషులకును బరుఁడవైన పరమేశ్వరుఁడవు. మా బుద్ధి ప్రకృతి జన్యగుణ కార్యప్రపంచమందు బడుటచే నది మాయిక పదార్థముల వర్ణనమునుజేయునుగాని, ప్రాపంచిక మాయాతీతుఁడవును మాయాపతియునగు మీగుణ గానమొనర్చుటకు మా ప్రాకృత తాకికబుద్ధి యెట్లు సమర్థమై యుండును? ప్రాకృతరూప రహితుఁడవును, పరమేశ్వరుఁడవును, సత్స్వరూపుఁడవునగు నీయొక్కదివ్య నామరూపముల నెల్లు నిరూపింపఁగలదు?”

భగవానుఁఁడిట్లనెను:- ‘ నా భక్త వత్సలతా గుణములు జగద్విదితములు, వాని వర్ణన మొనర్పవచ్చును గదా?

ఋషులిట్లనిరి:- “స్వామి ! నీ కర్మలు కొన్ని విదిత మనుటనిజమే, నీ గుణము లిన్నియున్నవని లెక్కలేదాయెను. సముద్రములోని ఒక బిందువువంటివి నీగుణములు సముద్రము వలె ననంతఁడవు నీవు. నీగుణము లన్నియునుగలిసి యేకప్రదే ములేకదా ! ఒకవేళ నీ గుణవర్ణనమును గావించుచో సింధు బిందువలె నేకదేశీయమే కాఁగలదు. ఇంతటి య స మర్థ త

యున్నను నీవు భక్తులందు అపారమగుఁగృహనుంచి వారితొక్కు
పలుకులకుఁ బ్రసన్నుడవగుచుందువు. స ము ద్ర ము వ లె
సమస్త గత్త రాసులకును స్వామివయ్యును నీవు శ్రద్ధగానొసం
గిన పుణిసెడు జలమునకును, నొక్క తులసీదళమునకును
సంతుష్టుడ వగుచుందువు.”

భగవంతుఁడిట్లనెను:- “బ్రాహ్మణులారా ! మీరంద
ఱును వేదజ్ఞులు. నైదిక విధి విధానమును దెలిసినవాకు. నానా
విధములగు సామగ్రిలతో శాస్త్రీయపద్ధతిని నన్ను యజించు
చున్నారు. మీ కందఱకును బూజయే గొప్పది.”

ఋత్విజులిట్లనిరి:- “స్వామీ ! నీకు గొప్పయేమున్నది?
నీవు సరమానంద స్వరూపుడవు సమస్త పురుషార్థదాతవు
అభిన్న భావముననీవే నీకు స్పృహయేలేదు. కాని ప్రాకృత
పుగుఘులమగు మా హృదయములందు నానావాసనలు నిండి
యున్నవి. అందువలననే మేము సకామభావముతో నిన్నుఁ
బూజించుచుందుము. ఇచ్ఛాపూర్తికొఱకు ఆరాధనమును
జేయుచుందుము. మా త్సుగ్రతను, కామాని దోషములందు
దృష్టియుంచక దయావశమునఁ బరునిడివచ్చునంతటి దయా
సాగరుడవునీవు. నీవు మోక్షదాతవయ్యు మాకు తుచ్చ
సాంసారిక పదార్థములనుగూడ యిచ్చుటకు మా యొనుటఁ
బ్రత్యక్షమైతివి. ఇప్పుడేమి చెప్పఁగలము?”

భగవంతుఁడిట్లనెను:- “మంచిది. మీ యిష్టమువచ్చిన
వరమును గోరుకొనుడు.”

ఋత్విజు లిట్లనిరి:- “ప్రభూ! నమస్త పురుషార్థస్వామి
వగు నీవు స్వయముగ మాకుఁబ్రత్యక్షముకాఁగా, మీ దర్శ
నముకాఁగా నింకమాకు అడుగవలసిన దేముండును?...
అయినను.....

భగవానుఁడిట్లనెను:- “అయినను ఏమిటి ? స్పష్టముగ
చెప్పుడు.”

ఋత్విజు లిట్లనిరి:- “స్వామీ ! ఏమి చెప్పుదుము?
మేము దెబ్బతగిలి క్రిందఁబడినను, వర్షపు బురదలో జారిపడి
నను, ఆకలి దప్పికలుచెంది స్పృహతప్పియున్నను, ఆలస్యముచే
నావలించినను, వివిధ సంకటములలోఁబడి దుఃఖపడుచున్నను,
సకల మలవినాశకముండును, భక్తవత్సలుండును, అశ్రణ
శరఁబుండును, దీనబంధువునగు నీ సుమధుర నామోచ్ఛారణము
చేయుచుండవలయును. మా జిహ్వాలు నీ మంగళమయ నామ
ములను వదలకుండవలయును. ప్రాకృతులమగు మా విషయ
మున నేమిన్నది? రాగద్వేషాది మలరహితమగు మీతో
సమానమగు గుణములుగల ఆత్మారాములగు మునులును
నీ గుణగానముచేయుచుందురు; నీ రూపమును జింతించుచుం
దురు. నీ నామోచ్ఛారణమును గావించుచుందురు. ఈ యిచ్చ
పూర్తికావలెను. ఇంకొక యిచ్చ మాకులేదు.

భగవంతుండు నవ్వియిట్లనెను:- “మీకు సంకోచింప
కుండు. మీ యథార్థమగు నభిప్రాయమును జెప్పుడు.
మీ మనోగత భావములను జెప్పుడు”.

ఋత్విక్కులిట్లనిరి:- “ఏమి చెప్పుదుము స్వామీ ! మాకు సిగ్గుచున్నది. ఇంతటి గొప్పవాడవగు నిన్ను యుద్ర వస్తువుకొఱకు యాచించుటయా ? చక్రవర్తి ప్రసన్నుడై నీకేమి కావలయునో కొరుకొమ్మనగా నాతడు తిన్న దానిలోఁబాసిన, మాడినయన్నము నీయుమని యాచించి నట్లగును.” అట్లడిగినవాడు బుద్ధిమంతుడని యెవరనఁగలరు? అర్థిదోషమును జూడఁడు ఈ రాజర్షి పుత్రహీనుడు నీవు స్వర్గాపవర్గములొసంగ సమర్థుడవగు నప్పటికి మహారాజు నీవంటి ఒక పుత్రునిఁ గోరుచున్నాడు. పుత్రే చ్చ చేత నే యీతడు నీకు సకామ పూజనొనర్చుచున్నాడు. పుత్రుడై నను సాధారణుడుకాఁడు నీవంటివానినే గోరుచున్నాడు.”

భగవంతుడు నవ్వి యిట్లనెను:- “అయితే దీనికింతటి తలక్రిందులుగ మాటలాడు చుంటిరేల. దీనికింత సంకోచింపఁ బనియేమున్నది. నేను సర్వము నీయ సమర్థుడనే.”

ఋత్విజులిట్లనిరి:- “స్వామీ ! నీవు సర్వ సమర్థుడ వైనను విషయరూప విషవేగముచే దూషితమైన స్వభావము గల సకామ మందబుద్ధులు తుచ్చ సాంసారిక వాసనలకు వశి భూతులై నిన్ను యజించుచుందురు. వారికోరికలను నెఱవేర్చుటకు నీవు రావలసివచ్చును. ఇట్టి యుద్రకామములకై నిన్నా హ్వానించుట నీకు ఘోరావమాన మొనర్చుటయే. మేమిట్టి యిచ్చచేఁబూజించి నీకనాదరమును గావించితిమి. నీకృపావశ మున క్షమించి యీ రాజర్షి కోరికను నెఱవేర్చుము.”

భగవంతుఁడట్లనెను, - “బ్రాహ్మణులారా ! మీరు చాల చతురులు. ఆ మాటలీమాటలు తీపితిపిగా మాట్లాడి పన్ను మాయలోఁ బడవైచి నావలన వరములను బొందితిరి. నావంటినారలు పదిమందియో యిరువదిమందియో యున్నచో నందులో నొకనిని రాజర్షియగు నాభికి పుత్రుఁడుగా నొసంగి యుందును; కాని నాకనురూపుడను నేనే. నావంటి వాఁడెం కొకఁడులేడు. నేనే యీ రాజర్షికిఁ గుమారుఁడ నయ్యెదను. ఇప్పుడు బ్రాహ్మణులగు మీరేమి పలికిరో అది సిద్ధాంతము కాఁగలను. అది యెన్నటికిని నశింపదు. అది మిథ్య యెన్నటి కిదిగాఁజాలను.”

శ్రీ శుకమహర్షి యిట్లనెను:- రాజా ! భగవంతుని యీ వాక్యములనువిని ఋత్విక్కులు, శదస్యులు యజమాని, యజమానురాలు మొదలైన వారందఱు ముఖకమలములు వికసించెను. మేరుదేవియొక్క ఆనందమునకు మేఱలేకుండెను, ఆమోక్షమవున భగవంతుఁ డుద్భవింపఁగలఁడను విషయముకంటె నానందకరమగు విషయమింకేమి యుండును అందఱును గొప్ప యుత్సాహముతోఁ దడేక ధ్యానముతో భగవంతునివైపు నూహించుచుండెను. ఇంతలోనే భగవంతుఁ డంతర్ధానమయ్యెను. అందఱును నాశ్చలమునకు శిరస్సొప్పాంగ నమస్కారమొనర్చిరి. తదింతటిము యజ్ఞముయొక్క పూర్ణాహుతి వైభవముగ జరిగెను. బ్రాహ్మణులకు భోజనము, యథేష్ట దక్షిణలీయఁ బడెను. బ్రాహ్మణగణము రాజుచేసిన సత్కారమునకు సంతోషపడెను. అతనికి లోలోన నాశీర్వాదములు కావించుచుఁ

దమతమ యిండ్లకుఁబోయిరి. ఇచ్చట మహారాణియగు మేరు దేవి శుభముఁజూర్తమందు దన పతియగు నాభినిఁగూడి గర్భమును ధరించెను. మహారాణియొక్క యాగర్భము శుక్లపక్షచంద్రుని వలె దిన దిన ప్రవర్ధమానమగుచుండెను.

బువిషభ దేవుని చరిత్ర

కెంగె

శ్లో॥ కోను తత్కర్మ రాజర్షేర్నా భేరన్వాచ కేర్పుమాన్
అవత్య తామగాద్యన్య హరిః శుద్ధేన కర్మణా॥

(శ్రీభాగ. గీ. స్కం. ౪ అ. ౬ శ్లో)

చ॥ (గరవత నే నృపాలకుని జన్మమానందును భూసుతో తమల్
పరసిజ నాభునిం దగఁబ్రసన్నతఁ బెట్టిన నంత మెచ్చి) యీ
శ్వహండు దినంత గర్భమున వచ్చి తనూభవుడై జనించె నా
వరపతి నాభికిన్ పరి యనందగు నే నరనాథ యన్యులన్ ॥

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

పుత్రప్రాప్తి పూర్వపుణ్య ఫలవిశేషముననే కలుగును. అట్టి పుత్రుడుగఁ బరమేశ్వరుడే తన పత్నిగర్భమునఁ బుట్టుచుఁ బ్రేమను బ్రదర్శించుచుండ నాతని సౌభాగ్యము నెన్న నెవరితరము? అనేక కోటిజన్మలలోని పుణ్యముడయించినఁ గాని శ్రీహరి దర్శనముకాదు. దర్శనమైనతర్వాతఁ బుత్రుడై తన భక్తుని జలక పలుకులతోఁ బిలుచుచుండిన నాతనితో సమానుడెవఁడుండఁగలడు. ఇట్టివాడి లోకములో మానసీ యుండును, బూజనీయుండును నభినందనీయుండును బాత్రస్మర

నీయుడగుచున్నాడు. ఇట్టి సౌభాగ్యమే నాభికిని బ్రాప్తిం
చినది. ఋషభదేవుని తండ్రియగుటచే నాతడు జగద్వంద
నీయుడగుచున్నాడు.

(శ్రీ) శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా ! భగవంతుఁ
డంతర్హితుడైన తర్కాత నాభియజ్ఞమునుండి నివృత్తుడై తన
భార్యయగు మేరుదేవితో సుఖముగ సర్వసుఖములను భోగిం
చుచు నానంద పూర్వకముగఁ దనరాజభవనమున నివసించు
చుండెను. కాలాంతరమున నామెకొక పుత్రరత్న ముదయిం
చెను. తండ్రి పుత్రునియొక్క జాతకర్మాది సంస్కారములను
వైదికముగ మిక్కిలియంతాహముతో నొనర్చెను. సాముద్రిక
లక్షణముల నెఱిగినవారు ఆతని (శ్రీ) యంగములనుగాంచి
అందుగల వజ్రాంకుశాది బాహ్యచిహ్నములను గాంచియు,
సమత, ఉపశమ, వివేకవై రాగైశ్వర్యాది మహావిభూతులను
గాంచియు నాతడు సాక్షాద్భగవదవతారమని తెలిసికొనిరి.
ఆతని నుందర సుదృఢ శరీరమునుగాంచి, భవ్యాకృతి, మహాతీ
కృతి అనపాయినీ (శ్రీ), తేజో, బలైశ్వర్య యశోవీర్య శూతపీఠ
త్వాదులనుగాంచియుఁ దండ్రి యాతనికి ఋషభుఁడు అనఁగా
శ్రేష్ఠుఁడని పేరుపెట్టెను. తనయిచ్చచే మానవశరీరమును ధరిం
చిన యాపురాణపురుషోత్తముని నాభి తన పుత్రునిఁగనే భా
వించు చుండెను ఆతడు తన యథార్థరూపమును మఱచి పో
యెను. ఆతని మాయావిలాసముచే భ్రాంతచిత్తుడై యాతడు
జగత్పాలనకర్తను బ్రేమతోఁ బోషించుచుండెను. జగత్పితను
బుత్తునిఁగ లాలించుచుండెను. నా బిడ్డఁడు, నాపుత్రుఁడు,

మారాజు అనుచు నీవిధముగ మధురవాక్కులతో బలుకుచు
 నాతని ముఖకమలమును ముద్దుపెట్టుకొనుచుండెను. తానెంత
 గడనపుత్రిని బ్రేమించునో ప్రజయు నాతని సంతగాఁ బ్రేమిం
 మింతురని తెలిసికొనెను అందఱు నాతనిని దనపుత్రిల
 కంటెను బ్రాణములకంటెను నెక్కుడుగఁ జూచుకొనుచుండిరి.
 దరిదుని మొదలుకొని ధరాధిపుని వఱకును, సిపాయి మొదలు
 కొని సచివునివఱకును, చండాలుని మొదలుకొని వేదజ్ఞుడగు
 విప్రునివఱకును అందఱును నాతని గంటికి తెప్పలవలె నెఱు
 గుచు, మున్నించుచు, ననురాగము చూపుచుండ నాతఁడు
 బ్రాహ్మణులను, బురోహితులనుబిలిచి ఋషభదేవుని రాజ్య
 సింహాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టెను ఆతని రాజ్యమును గుమా
 రునకు ఒప్పగించి తన భార్యయగు మేరుదేవిని వెంటఁదీసికొని
 నాభి తపోవనమునకుఁబోయెను. ఉత్తరదిశయందు హిమాలయ
 శిఖరముల స్నోటినిదాఁటి యాతఁడు గంధమావన పర్వతమున
 నున్న సరనారాయణ నివాసస్థానముగ బదరికాశ్రమమందు
 నివసింపసాగెను. అచ్చట నాతఁడు యమనియమములను
 బాలించుచు వాసుదేవారాధనమునందు తత్పరుడై యాతని
 రూపమును జింతించుచుండెను కాలక్రమమున సమయము
 రాగానే ఆతఁడాతని స్వరూపమునందు లీనమయ్యెను.

తన భుజస్కంధములందు రాజ్య భార ముండుటను
 గాంచి ఋషభదేవుఁడు లోకజిథి ననుకరించుచు మానవులట్లే
 వర్తించుచుండెను. ఆతఁడు కొంతకాలము గురుకులమందు
 నివాస మొనర్చుచు వేదవేదాంగముల సధ్యయనము కావించి

చెను. గురు శుశ్రూషనుగావించి గురుశిష్య సంబంధ మహత్వమును నాదర్శముగఁ బ్రదర్శించెను. గురుకులమునఁ గాలమును విధి పూర్వకముగఁ గడపి, గురువునకు దక్షిణ నొసంగి యాతఁడు స్నాతకవ్రతమును గావించుకొనెను. స్నాతకవ్రతానంతరము నాతఁడు గృహస్థాశ్రమమునఁ బ్రవేశించెను. దేవేంద్రుఁడతని ప్రభావమును గ్రహించి యాతని సమ్మూఖమున లజ్జితుఁడై తనకుమార్తెనిచ్చి పెండ్లియొనర్చెను.

అంతఁ బరీక్షితుఁ డిట్లనెను:— స్వామీ ! ఋషభ దేవుఁడో సామాన్య నరపతి, ఇంద్రుఁడు త్రిలోకాధిపతిగదా, అట్టివాఁడు ఋషభ దేవునకుఁ దనకుమార్తె నెట్లొసంగినాఁడు. దేవలోక కన్యక మర్త్యలోకమున నెట్లు వివాహమాడినది?”

ఇదివిని శుక్రుఁడిట్లనెను :— “మహారాజా ! ఋషభ భగవానుఁడు సమస్తలోకములలోని సమస్తైశ్వర్యములకును నధిపతి. ఆయనకు భూమి యెంతో స్వర్గమంతియో. కాని యింద్రుఁడు తానమరపతినను నహంకారమున మదోన్మత్తుఁడై యుండును. ఋషులును తమతపోమహిమమునుగూడ భగవంతునిపైఁజూపఁజూచిరి. అట్లే పౌరపాటను నది అందఱకును గలదు. అట్లే ఋషభుని యెడలను జూపింపఁగా మొగము మొక్కినది.”

ఇదివినఁగానే ఉత్సాహమును బ్రకటించుచుఁ బరీక్షితుఁ డిట్లు ప్రశ్నించెను:— “ప్రభూ ! ఋషభ భగవానుని యెడల నిందుఁగఁదూచిన మహిమమేది? ఆతఁడెట్లు పరాజితుఁడైనాఁడు? ఈ వృత్తాంతమును వినుటకు నాకు మిక్కిలియిచ్చు

పొడముచున్నది. నయచేసి దీనిని గృహతో విస్తారముగఁ జెప్పఁగోరుచున్నాను.”

రాజిట్లడుగఁగా శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా ! ఋషభదేవుఁడు గాఙ్గాకాఁగానే ప్రజాకార్యముల నన్నిటిని చానే చూచుట కారంభించెను. ఆతఁడు సర్వత్ర సురక్షితముగ నుండుటకేర్పాటుచేసెను. ఆతని రాజ్యవ్యవస్థయు, శాసన ప్రణాళికయు, శ్లాఘనీయముగను, అనుకరణ నీయముగను, అభినందనీయముగనునుండెను. ప్రజలందఱాతనిని దండికంటె నెక్కుడుగఁ బ్రేమించుచుండిరి. అందఱు నాతనిని భగవంతుని వలె భజించుచుఁ బూజించుచుండిరి. ఇట్టి యాదర సత్కారములను గాంచియు, బ్రజలబ్ధారా యీ విధముగఁ బూజింపఁబడుటనుగాంచి యిందున కుఁ జాల యీర్ష్యకలిగెను. మహారాజా ! సమ్మాన ప్రతిష్ఠలను గాంక్షించువారు, ఇతరులున్నతిని జెందుటను గాంచఁజాలరు. ఇతరులకు యశః ప్రతిష్ఠలు కలిగిన నట్టి వారు మిక్కిలిగమానసిక సంతాపమును జెందెదరు. అట్టివారితరుల నెక్కి రానీయరు ఇంద్రుఁడెట్లనుకొనెను:- “నేను త్రిలోకాధిపతి. అందఱకును జీవదాన మొనర్తునే. వర్షమునుగురిపించి యందఱును బోషించుచున్నానే అట్టివన్ను పీరందఱును నొదరింపకున్నారు. నామోదనీతని మోదనున్నంత శ్రద్ధలేదే. మర్త్యలోకాధిపతి యింత ప్రజాప్రియుఁడేల కావలయును? ప్రజలీతనిని బరమేశ్వరుని వలె నేలఁబూజింపవలెను? చూతమీతని ప్రభావమేమో ! ఈతని రాజ్యములో వర్షమును గుళియనీయను ఈతఁడెట్లు

ప్రజలను బోషించునో చూతము. రాష్ట్రమున దుర్భిక్షము
రాజయొక్క పాపమువలన వ్యాపించుచుండును. దేశములో
దుర్భిక్షము వ్యాపించినచోఁ బ్రజలందఱుప్రసన్నులై నానా
మాటలందురు. ఈతనిప్రతిష్ఠ అప్పుడు ధూళిలోఁగలసిపోవును”
అని యిట్లాలోచించి యిందుఁడొక సంవత్సరము రాజ్య
మందు వర్షమును గుఱిపింపలేదు.

ఇందుని కత్యభిమానము కలిగినదని ఋషభుఁడు
గ్రహించెను. తాను వర్షము గుఱిపింపకున్నఁ బ్రజాపాలనము
జరుగదని ఆతనిగర్వము, తన ప్రభావమును దేవేంద్రునికుఁ
జూపవలయునని తనయోగబలముచే జలయుక్తమగు మేఘము
లను సృజించి సమస్తభూమియు సస్యశ్యామలమగునట్లుచేసెను.
దీనినిఁ గాంచఁగానే ఇందుని మదమణఁగి ఆతనిగర్వమంతయు
నశించెను. ఆతఁడు ఋషభదేవుని ప్రభావమును గ్రహించి,
అత్యంత సుందరియగు జయంతియును దనకుమార్తెను ఆతనికిచ్చి
పెండ్లిచేసెను. ఆతని కనురూపమైనదని తెలిసికొని ఋషభ
దేవుఁడు వైదికవిధిచే బాణిగ్రహణమొనర్చెను. ఆతఁడు
ధర్మపూర్వకముగ గృహస్థాశ్రమ నియమములను లోక
మర్యాదకొఱకు పాలించెను. మహారాణి జయంతియొక్క
గర్భమునుండి పరమయశస్వియగు తండ్రినిఁ బోలి న వాడు
నూలుగురు పుత్రులుద్భవించిరి.

ఇదివిని పక్షిన్మహారాజుట్లనెను:- “స్వామీ! ఋషభ
దేవుని నూలుగురు పుత్రులేయోదేశములకు రాజులైరి?”

అంతటశుకుఁడిట్లనెను:- “కురువంశావతంసా! రాజా,
ఋషభదేవుని వలన జయంతి యందుఁబుట్టి నూర్గురు పుత్రులు

జానురేయినబడిరి. వీరందఱు భరతుడు శ్రేష్ఠుడు. ఈయజనాభఖండము భరతఖండమని యిప్పటివఱకును నతని పేరనే పిలువబడునంతటి ప్రసిద్ధుడయ్యెను. భరతుని తర్వాత తొమ్మిదిమంది కుశావర్తుడు, ఇలావర్తుడు, బ్రహ్మవర్తుడు మలయ, కేతు, భద్రసేన, ఇంద్రస్పృక, విదర్భ, కీకటనును వారిలు ప్రసిద్ధులు కలరు. వీరందఱును భరతవర్షాంతర్గతమగు వేలువేలు రాష్ట్రములకు రాజులైరి ఎవరిదేశములు వారివారి పేర్లతో విఖ్యాతమయ్యెను.

ఈ విధముగ భరతుడును, ఈ తొమ్మిది మందియును గలిసి పదుగురైరి. మిగిలిన తొంబదిమందిలో దొమ్మిదిమంది వివాహమును జేసికొనక, ఊర్ధ్వరేతస్కులై, మునివ్రతమును ధరించి పరివ్రాజకులైరి. అందువలన వారు నవయోగేశ్వరులని పిలువబడిరి. వారి సంవాదమును ముందు ప్రసంగానుసారముగ నారద వసుదేవ సంవాదావసరమున వర్ణించెదను ఇంక నెనుబదొక్కమంది మిగిలిరి.

వీరు క్షత్రియ ధర్మము హింసాప్రధానమని తెలిసికొని, దానినివీడి, అందఱును వేదజ్ఞులును, కర్మిష్ఠులును, సదాచారులును, మాతృపితృభక్తులును వినీతులును, శాంతులును, మహాత్ములునైరి. వారు సనాతనజ్ఞయాగపూజాపారాయణములను, దేవార్చనమును జేయుచుండిరి. నిరంతరము పుణ్యకర్మానుష్ఠానము నొనర్చుటచే గర్మణా బ్రాహ్మణులైరి. వారేదేశరాజ్యమును స్వీకరింపలేదు. “రాజా ! ఈ విధముగ నేను నీ కత్యంత సంక్షేపమున ఋషభదేవుని నూర్గురు పుత్రుల వృత్తాంతమును జెప్పితిని. ఇంక నీకేమి చెప్పవలయును ? ”

ఉత్సాహమును బ్రకటించుచు రాజిల్లెను:- "దీని
బంధూ ! మీరు ఋషభుని జ్యేష్ఠపుత్రుడగు భరతునిగూర్చి
విశేషముగఁ ప్రశంసించియాండిరి నిజమున కతఁడట్టివాఁడే.
ఏలననఁగా నాతని కారణముననే నేటికిని ఈభూఖండము భరత
ఖండమును పేరఁబ్రసిద్ధివిజేదెను. ఆతనికిఁగ్గి యిప్పటి
నక్షాణ్యముగనున్నది. నేనా రాజరి చరిత్రమును విపులముగఁ
జెప్పఁగోరుచున్నాను. దయతో నాకు భరత చరిత్రమును
జెప్పుడు."

ఇదివిని శుకుఁడట్లనెను:- "రాజా ! యథార్థముగ భర
తుని చరిత్రములొకకము. అది సమస్త సింహులను, మోక్షమును
బ్రసాదించును. భరత చరిత్రమును సావధానముగ విన్నచో
మోహమునునదియుండదు." ఇట్లు పలికి శుకుఁడు భరతచరిత్ర
మును జెప్పదొడఁగెను.

ఋషభదేవుఁడు తన పుత్రుల కుపదేశించుట

305

శ్లో॥ నాయం దేహూ దేహభాజాం నృలోకే
కష్టాన్కామానర్హతే విడ్భుజాం యే ।
తపో దివ్యం పుత్రకా యేన సత్వమ్
శుద్ధ్యైవ్యస్కాద్బ్రహ్మ సౌఖ్యం త్వనంతమ్॥

(శ్రీ) భాగ. గీ. స్కం. గీ అ-౧ శ్లో.

ఆ॥ తనయులారా వినఁడు ధరలోఁబుట్టిన
పురుషులకును శుశకములకు లేని
కష్టములను దెచ్చుఁగాన కామంబుల
వలన బుద్ధిసేయ వలదు మీరు ॥

చ || నరులకు వే తపంబున ననంత సుఖంబులు గల్గుచుండు శ్రీ
 కరమతి నా తపంబు దగ్గరై నాని చేసిన బ్రహ్మసౌఖ్యము
 దిరముగఁ గల్గు వృద్ధులను దీనులఁ బోవుచుండు దుష్టవర్తక
 జరుగుచు నుండు కాముకుల సంగతిఁబోకుండు మీఁద మేలగుకై ||

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

భగవంతుఁడును, భగవదీయులును సమదర్శనులుగను,
 సమభావముతోడను నుండెదరు. కాని శ్రేష్ఠులైనవారియెడలను
 నెవరియంగు మమకారము వారికి కలిగినదో, గుణాధిక్యము
 వలన వాత్సల్య కారణమునఁ బక్షపాతముండును. ఇంతకు మన
 వారైనవారు సర్వథా శుద్ధముగను సదాచారులుగను నుండ
 వలయుననియు వీరు సర్వదా ప్రపంచమునఁ బూజితులై
 ప్రతిష్ఠితులై యీ లోకమున సుఖమునుబొంది, పరలోమున
 శాశ్వతశాంతి ననుభవింప వలయుననియుఁ గోరుచుందుము.
 ఆహారపానీయముల విషయములలోఁగల ప్రేమ అందఱకును
 సామాన్యమే. మనయాశ్రితులగు మృత్యుముఖమునుండి రక్షిం
 చుటయును, వారిని విషయములలోఁ బడకుండఁ జేయుటయే
 నిజమైన ప్రేమయగును అట్టివారు పరమార్థమునుండిచ్చుతులు
 కాకుండుటకుఁ బ్రయత్నింపవలయును.

శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా ! ఋషభదేవుఁడు
 తన పుత్రులందఱకును నుత్కృష్టమగు పారమార్థికోపదేశ
 మును గావించెను. ఆతఁడతని పుత్రులకుపదేశించిన గూఢాతి
 గూఢ మర్మ విషయములను గమనించి శ్రవణముచేయుచో
 నీ సంసారబంధముల నవశ్యము భిన్నభిన్నములై పోగలవు”

పరీక్షి స్మహా రాజిట్ల నెను:- గురు దేవా ! ఋషభ దేవుడు భగవంతుడే యైనప్పటింక గృహస్థాశ్రమములోఁ బడవలసిన పనియేమున్నది వీకు తనపుత్రులనియు వారన్యులనియు నాతనికి కేల యుండును? ఈసకామక రాక్షాచరణము లజ్ఞానమవలనఁగాని జరుగదు. అట్లే యేదోహోకప్రాప్తి కొఱకు యజ్ఞయాగాదు లందు నిమగ్నమై కర్మకాండలలోఁ బడుటయునంతే.”

అంతనవ్వుచు శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! నీ వనునది యథార్థమే ఆతనికిఁ గర్మచేయవలసిన పనిలేదు. ఆతఁడు స్వభావముచే నిత్యము అనర్థ పరంపరారహితుఁడును, గేవల నందానుభవ స్వరూపుఁడును. సర్వస్వతంత్రుఁడునగు నీశ్వరుఁడైనను నాతనికి ఆజ్ఞానుల నుద్ధరించుటయందే సంకల్పము. జీవిపుట్టునప్పడే నేచ్ఛకొనిరా లేదు శ్రేష్ఠులైనవారేమి చేయుచుందురోచూచి యా ప్రకారము చేయుచుందును. జనులు ధర్మరహితులై విషయములలోఁ బడినచో సదా యెనుబడి నాలుగులక్షల జీవరాసులలోఁ దిరుగవలసియుండును. కామ భోగముల ననుభవింపఁదలచిన ధర్మముగ నొనర్చుఁడు. పూర్వము ఋషులు నివృత్తిమార్గమును బ్రవృత్తి కావించిరి. దానిమూలమునఁ గ్రమక్రమముగఁ గర్మలుపోయి నైష్కర్మ్యమునకుఁబోవును. అందువలనఁ గాలక్రమమున నశించిన ప్రవృత్తి మార్గమును బునరుజ్జీవనము కావించుటకై సమభావమున, శాంత, సుహృద, కారుణిక భావములనుంచుకొని, తన యాశ్రితులందఱకును గృహస్థాశ్రమమును నాదర్శముగఁ జూపించి, తాను ధర్మముగ గృహస్థాశ్రమసుఖముల ననుభవించుచు వానిమీఁద నాసక్తియున్నట్లు కనఁబడుచు సనాసక్తుఁ

దుగ నుగడెను రాజా ! వ్రహ్మచర్యములో బ్రహ్మానందము, విష
యానందమని రెండే యానందములకలవు. బ్రహ్మానందము
త్యాగవైరాగ్యములద్వారా యే కొలది మండికోకాని లభిం
పదు; కాని విషయభోగములు ధర్మపరిత్యాగము కావించి
చేయకుండుచో, నిత్యము ధనపాత్ర ప్రియందును, శరీరారోగ్యము
నందును, బుత్రపౌత్రాదులతోఁగూడి యానందము చెందుట
యందును, సహధర్మచారిణికొంగు ముడివై చుకొని ధార్మిక
కృత్యము లొనర్చుటయందును, ఆమెతో మృదుమధురముగ
మాటలాడుటయందును, పరోపకార్యములొనర్చి యశః కీర్తి
కార్యములొనర్చుట యందును నేయానందము కలుగునో,,
దానివలన శరీరముయొక్క రోమ రోమయు వికసితమగును
చిత్తము ప్రసన్నమగును. ఆ సుఖమును నీజటా జూటములను
రంగుగుడ్డలను ధరించు సాధువు లెల్లెఱుగఁగలను? అజ్ఞానులకీ
సుఖములే సర్వస్వమును, అందుకనియే ఆతఁడు గృహస్థాశ్రమ
మును స్వీకరించియున్నాఁడు.

ఆతఁడీశ్వరఁడయ్యును మర్యాదాపూర్వకముగ రాజ్య
శాసనమొనర్చెను ఆతని రాజ్యమందఱకును సుఖమే ఎవ్వరికి
నెట్టి వస్తువునకును గొడువలేదు. ప్రజలు తమప్రభువు నంద
త్యధిక భక్తికలుగవలెనని ప్రార్థించుటయేతప్ప యింకొక వస్తువు
మీఁద కోరిక లేకుండిరి. తాను స్వయముగ సర్వజ్ఞఁడయ్యును,
వేదములలోని గూఢరహస్యములనెఱిగిన హఁదైనను మర్యాద
రక్షణముకొఱకు సమస్తకర్మలు బ్రాహ్మణుల నడిగియే చేయు
చుండెనువాఁడు. సామ, దాన, భేద, దండోపాయముల నెవరి

యెడల నేవిధముగ నెప్పుడు ప్రయోగింప వలయునో ముందుగ మంత్రుల సమ్మతినిఁగొని చేయుచుండెడువాఁడు.

ఆతఁడు దేవతలం నటకు నధిపతియు, సర్వేశ్వరుఁడై యుండియు లోక సంగ్రహస్థము దేవతలనుద్దేశించి ద్రవ్య, దేశ, కాల, వాయు, శక్తి, ఋత్విక్షదస్యాదులతోఁ గూడి యజ్ఞయాగములను మిక్కిలి శ్రద్ధాభక్తులతో శాస్త్రీయ విధిచేజేయుచుఁ బురాణపురుషుడగు యజ్ఞేశు నారాధించు చుండెడువాఁడు.

ఒకానొకప్పుడాతఁడు పర్యటన మొనర్చుచుఁ దనవర్సము లోని సమస్త దేశములను దిలకించుచు, భూమండలమున సర్వ శ్రేష్ఠమని చెప్పఁబడినదియు, నిత్యము బ్రహ్మర్షులు నివాస మొనర్చుటచే బ్రహ్మర్షి దేశమని పిలువఁబడునదియు, నాతని తృతీయ పుత్రుఁడగు బ్రహ్మవర్తుఁడు పాలించుటచే నాతని పేరనే బ్రహ్మవర్తమని పిలువఁబడుచుండినదియు గంగాయము నలకు మధ్యనున్నదియు నగు నాప్రదేశమునకువచ్చెను.

అచ్చట గొప్ప గొప్ప బ్రహ్మర్షులుండిరి. వారిలో వినీతులు సుకీలునునగు నాతని పుత్రులును కూర్చుండియుండుటను గాంచిరి. ఇది మంచి యవకాశమని భావించి ఋషభ దేవుఁడు తనపుత్రులను లక్షించి వారికుపదేశము చేయఁగోరి అందఱునుద్దేశించి యిట్లనెను.

అచ్చట సమాహిత చిత్తుఁడై కూర్చుండిన తర్వాతఁ బుత్రులచే విధ్యుక్తముగ సత్కృతుఁడై, పుత్రులనందఱును సంబోధించుచు నిట్లనెను:- “పుత్రులారా ! మీ రం దఱు నిచ్చట నీ బ్రహ్మర్షులగుధ్యలో నేల కూర్చుంటిరి?”

వారిలో భర తుండు వినీతభావముతోఁ జేతులను జోడించి యిట్లనెను:- ‘తండ్రి ! మా కందఱకును బ్రహ్మ నందప్రాప్తి యెట్లు కలుగునని యీ బ్రహ్మర్షుల నడుగు చున్నాము. ఈ విషయమునఁ గృపతో మీరును గొంచెముగ నుపదేశింపుడు’

ఋషభ దేవుఁడిట్లనెను:- నేనీ మహర్షుల సమ్ముఖమున నేమి చెప్పఁగలను? అయినను నాకు తెలిసినది చెప్పెదను. మానవదేహముచుబొంది యీ సాంసారిక తుచ్ఛభోగములఁ బడుట యుచితముకాదు. ప్రపంచములో నై దే సుఖములు కలవు. చూచుసుఖము, వినెడుసుఖము, ఘ్రాణేంద్రియసుఖము జిహ్వసుఖము, స్పర్శేంద్రియ సమాగమ సుఖము. ఈసుఖము లను బొందుటే పురుషార్థమనుకొనిన శ్వాససూకరకాకఘూకాది మలభక్షక జంతువులే సుఖముకలవి. ఏలననఁగా మీకు లడ్డు, హల్వాలు తినుచున్నప్పుడు కలుగుసుఖమే వానికి మలమును భక్షించునపుడు లభించుచున్నది. స్త్రీ పురుషుని వలనను, పురుషుఁడు స్త్రీవలనను నేవిషయసుఖము ననుభవిం చున్నాఁడో అట్టిసుఖమునే యిక్క ఆడుకుక్క వలనను, పంది అడుపందివలనను కాకి ఆడుకాకివలనను బొందుచున్నది దీనినిఁ బట్టి విషయ సేవనమువలన బ్రహ్మనంద ప్రాప్తికలుగదని తేలు చున్నది. అది విశుద్ధాంతః కరణము కలవారికే లభించును. అట్టి విశుద్ధాంతః కరణము తపస్సుచేఁగాని కలుగదు. కావున నిరంతరము తపస్సునందే యుండవలయును శుద్ధాంతఃకరణముగల తపస్సులే మోక్షమున కధికారులు.”

అంతఋషభ దేవుని యొక్క ఒకపుత్రుఁడైట్లనెను:-
 “తండ్రి! మోక్షప్రాప్తికి సాధనమేది? ఏపనిచేసిన మోక్షము
 ప్రాప్తించును?”

మిక్కిలి దృఢముగ ఋషభదేవుఁడైట్లనెను:- “నాయన
 లారా ! మోక్షప్రాప్తికి ముఖ్యముగ నుపాయము మహాపురు
 షులను శ్రద్ధతో నేవించుటయే “త్రిజగతి పజ్జన సంగతి రేకా
 భవతి భవార్ణవ తరణే నౌకా” త్రిలోకములలో నజ్జన
 సాంగత్యమొక్కటే సంసారసముద్రమును దాఁలుటకు నౌక
 యగును” భగవద్భక్తుల ధనము శ్రీహరియే. లోభివాఁడు తన
 ధనమును మిక్కిలి సురక్షితముగ నెల్లు దాఁచుకొనునో తమ
 హృదయములో భగవద్భక్తులగు మహాపురుషులు భగవంతుని
 దాఁచుకొందురు. ఎంతటి హృదయహీనుఁడగు పురుషుఁడైనను
 సేవచే వశమైతీరును. అందులో మహాపురుషులు గొప్ప కృత
 జ్ఞులుగను, గుణ గ్రాహులుగను, పరోపకారులుగను నుందురు.
 ఎవరు వారిని శ్రద్ధాభక్తులతో, నిష్కపట్టులై, ఛలఛిద్ర
 రహితులై నేవించెదరో వారలాసేవకు తమహృదయ ధన
 సర్వమునగు శ్రీహరి నొసంగెదగు. తమవారినిఁగాఁ జేసికొం
 దురు. పరశువేది లోహమును బరిగారముగ నొనర్చును. కాని
 మహాపురుషుఁడగు భగవద్భక్తుఁడు తమసేవకులను బరశువేదిగ
 నొనరించెదరు. కావున సాధుసంగమే మోక్షమార్గము.”

ఇంకొకఁడైట్లనెను:- “తండ్రి ! సాధులక్షణములేవి?
 ఏ చిహ్నములచే వీరు సాధువులని గ్రహింపనగును. ఆ సాధు

వులు చాలనుంది సాధువేషముతోఁ జరించుచుందురు. అట్టి వారి సాంగత్యమువలన మోక్షము రాదుకదా ! ”

అంత ఋషభదేవుఁడొక్కఁడైనను:- “నాయనలారా! బాహ్య విహ్నములవలన సాధువు లభింపఁడు. సాధువులను గుర్తించుట మిక్కిలి దుర్లభము. సాధువు వారి కృపవలననే కనుఁగొనఁ బడవలెను వారెవరి ననుగ్రహించెదలో వారికి వారిరూపమును జూపించెదరు. అయినను గొన్నిసాధు లక్షణములను జెప్పెదను వినుఁడు. సాధువులు సమాన చిత్తముతోనుండు వాగును, శాంతచిత్తులును, కోపమెవరి మీఁదనైన నెన్నడు పడనివారును, అందఱును స్వభావమునకు వశీభూతులని తెలిసికొని క్షమించువాగును, సదాచారమును విడువనివారును, సదా శ్రేష్ఠపథము ననుసరించువాగును, సుహృదులును, అకారణ బంధువులును, పరోపకార పాఠీయులును, సదాచార సంపన్నులును, భగవంతునే తమ సర్వస్వముగ నెంచుకొను వారును, ఆతనిప్రేమలో నిరంతరము తన్మయత్వమున నుండు వారును, జహ్వోపస్థలను జయించినవారును, స్త్రీ, పుత్ర, ధన, కనకవస్తు, వాహనములందును, భోగసామగ్రిలందును, సంపన్న గృహములందు నాసక్తిలేనివారును, కేవలము లౌకిక నిర్వాహము కొఱకును, బరోపకారము కొఱకును లౌకిక కార్యములలోఁ బ్రవృత్తులగు మహాపురుషులు సాధువులనఁ బడుదురు. అట్టివారి సాంగత్యముచే మోక్షము లభింపఁగలదు.

ఇదివిని యింకొకఁడొక్కఁడైనను:- “తండ్రీ ! లోకములో నన్నిటికంటె గోతిలోఁ బడవేయు వస్తువేది?”

అంత ఋషభ దేవుణ్ణి నెను:- “అన్నిటికంటే గోతిలోఁ బడ వేయునది ధర్మార్థనిత్య సాంగత్యము. భ్రష్టురాలైన స్త్రీ యింకొక స్త్రీనిగూడ భ్రష్టురాలనొనర్చును. చరిత్ర విహీనుల సాంగత్య మొనర్చినచో వీఁడును జరిత్ర విహీనుఁడు కాఁగలఁడు. ఎట్టి సాంగత్య మొనర్చిననట్టి ప్రభావముపడును. ఏదితినినఁ ద్రేపును నదియేవచ్చును. తెల్లనిగుడ్డ నేరంగులో ముంచి నారంగుగల వస్త్రమగును. కావున మోక్ష మార్గము నపేక్షించువారు సదా సర్వథా స్త్రీలంపటుల తోడను, విషయాసక్తులతోడను సాంగత్యమును మాన వలయును.

శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా ! ఈ విధముగ ఋషభ దేవుణ్ణి నేక యుక్తులతోడను, దృష్టాంతముల తోడను, గథలతోడను బుత్రిలకు ఐవిధోపదేశములను గావించెను. మొట్టమొదట సంసారాసారతను జెప్పి, మానవజన్మోత్కృష్టతను బోధించి, జీవుని పరమ పురుషార్థమునుగూర్చి చెప్పెను. ఏజీవి శ్రేష్ఠుఁడో చెప్పుచు నీతారతమ్యములో బ్రాహ్మణులు సర్వశ్రేష్ఠులనిచెప్పెను. అన్ని కార్యములను బుద్ధిమంతులును, సదాచారులును ధర్మాత్ములగు బ్రాహ్మణుల సమ్మతిని గ్రహించి చేయవలసినదని తనకుమారుల కాదేశించెను. చిట్టి చివర కిట్లుచెప్పెను:- “నాయనలారా ! మీరీ చరాచర ప్రపంచమును శ్రీహరి స్వరూపమని భావించుచుఁ బ్రతిజీవి యంతును నాకువలెఁ బూజ్యబుద్ధినుంచి, అందఱకు శ్రద్ధా పూర్వకముగ సర్వదా సేవచేయుచుండగలెను. సాగింపు.

నందఱును బూజించుటయే నాకుఁజేయు గొప్పపూజ. మనో
హాక్కాయముల సర్వభావములచే నా భక్తవత్సలుఁడగు
భగవానుని అందఱుల సమానముగ వ్యాపించియున్నాఁడని
తెలిసికొని ప్రణామమొనర్పవలయును, ననుస్కరింపవలెను.
అట్లుచేసిన నీ మహామోహమునుండి బయటఁబడఁగలరు అని
ఈ విధముగ సదాచారులును యోగ్యులునగు దన పుత్రులకు
బాగుగానుపదేశించి, సమస్త సందేహములను నివారించెను.

బుద్ధుదేవుని ఆవధూత వృత్తి.

302

శ్లో॥ అహోను వంశో యశసావదూతః
ప్రియవ్రతో యత్ర పుమాన్పురాణః ।
కృతావతారః పురుషః స ఆద్యః
చ చార ధర్మం యదకర్మ హేతుమ్ ॥

(శ్రీభాగ. ౫ స్కం. ౬ అ. ౧౪ శ్లో॥

చ॥ - - - - ఎవ్వని యశశంబున నతికీర్తి మంతుఁడగు ప్రియ వ్రతుండు
గతిగ నెందు జగదాద్యుండు పురాణ పురుషుండవతారంబు నొంది కర్మ
హేతుకంబు గాని మోక్షధర్మంబు దెలిపె -

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

సుఖముకొనిండు, దుఃఖము కొనిండు, మానముగొనిండు
మానముకొనిండు సత్కారముకొనిండు తిరస్కారముకొనిండు,
శరీర భావమున్నంతవఱకు మానముండియే తీరను. ద్వంద్వము
లందు సామ్యబుద్ధి లేనంతవరకు కై వల్యప్రాప్తి అసంభవము,

అశక్యమును. జ్ఞానదృష్టిచేఁ జూచినచో మలమునకును జందనము నకును భేదమేమున్నది? మలమును వ్యక్తియొక్క వికారమే చందనము నంతియే. సుగంధ దుర్గంధ కల్పన మనముచేసికొని నదే. అట్లే జ్ఞానదృష్టిచేఁజెప్పినచో నన్నింటిలో హరియొక్కఁడే యున్నాఁడు. జగత్తాతని రూపము, కాని మనగళమునఁ బ్రేమదా సుఖస్పర్శినీ బాహువు పడినచో నానందమువ మన శరీరమున రోమరోమము నిక్కఁబొడుచును; కాని సర్పమును వేసినచో భయముచే గడగడ వణకుదుము. అప్పుడు మన సమస్త జ్ఞానము, ధ్యానము ఎచ్చటికి పారిపోవునోగాని ఆపామును మెడనుండి తీసిపాటవైచి పరువిడెదము. వాస్తవ ముగఁ జూచినచోఁ బ్రేమదా బాహువునకును సర్పమునకును నేమియును భేదములేదు. రెండును బంచభూతములే. రెండింటి లోను జైతన్య సత్త్వావ్యాపించియున్నది. రెండును పచ్చిదా నంద స్వరూపములే కాని పూర్తిగా నిర్భయపదమును బొంద నంతవఱకును, శరీరముండఁగనే జీవన్ముక్తావస్థ స్థితి రానంత వఱకు భేదభావముండియే తీరును. భేదభావమే బంధనము. అదియే మనలను వివిధలోకములలోఁ ద్రిప్పుచున్నది. ఈభేద భావము పరమహంస వృత్తిధారణ కావింపసిది నశింపదు. ఇదియే అంతిమస్థితి. ఇదియే పరాగతి. ఇదియే కాష్ఠ.

పరీక్షీన్మహారాజిట్లనెను:- “ప్రభూ ! ఋషభ దేవుఁడు తన కుమారులకు శిక్షణ నొసంగిన తర్వాత నేమిచేసెను? ఆతఁడే యాశ్రమమును బాలించెను?”

అంత శుకదేవుఁడిట్లనెను:- ‘రాజా ! ఋషభదేవుఁడి యనర్థ పరంపరాగతమగు జగత్తును మిథ్యగాభావించి, తన

జ్యేష్ఠపుత్రుడగు భరతుని జక్రవర్తిగా నొనర్చి, మిగిలిన వారికి చిన్న చిన్న రాజ్యములను సంగి వనమునకుఁ బోయెను. ఆతఁడింటిలో నుండఁగనే ఆవహనీయాది సమస్తాగ్నులను ఆత్మారోపణము కావించి నిరగ్నికుండయ్యెను. జ్ఞానము కలుగుటచే నాతఁడగ్నిహోత్రమునుగూడ త్యాగము నొనర్చెను. జ్ఞానము కలిగిన, తర్వాత నాతఁడెట్లొనర్చెననుటయు నసంగతమే. ఆతని నజ్ఞానము స్పృశింపనే స్పృశింపదు. ఆతఁడు సదా జ్ఞానస్వరూపుఁడు. కాని తాకికదృష్టిచేఁ బ్రాణులకు శిక్షణ నొసంగుటకును, బరమహంస ధర్మ శ్రేష్ఠతను జెప్పటకును నాతఁడు మహామునుఁజే ననుమోదితమై పూజితమై, భక్తి, జ్ఞాన నైరాగ్యరూప చరమాశ్రమ మహాత్మ్యమును జూపుటకై యున్నంతలవలె వేషధారణము కావించుకొనెను. ఆతనిలో జ్ఞానజ్యోతి వెలుగుచున్నను బైకి యజ్ఞానివలె నాచరణ మొనర్చుచుండెను. ఆతఁడు బాహ్యముగనున్న గుడ్డల నన్నిటిని విప్పిపాఱవైచి, పిచ్చివానివలెను, బిళాచమువలెను గేశములను విఱియఁబోసికొని మొండిమొలతో నేలక్ష్యమును లేక తిరుగుచుండెను.

ఆతని దేశమగు బ్రహ్మావర్తమునుండి బయలుదేరి, ఆతని ముఖ మేదిక్కునకుండిన నా దిక్కునకుఁ బోవుచుండెను. బుద్ధికి నిలయమైయుండియు బుద్ధిహీనుడగు మూర్ఖునివలె నయ్యెను. దివ్యదృష్టిని గలిగియుండియు నాతఁడంధునివలె వృక్షములకుఁ గొట్టుకొనసాగెను. దివ్యవాణిని గలిగియుండియు నెన్నిసార్లు పిలిచినను బలుకకుండెను. ఈతఁడు మూఁగవాడని

భావించి వెంటఁ బిల్లులు పెద్దలు పడిపిలిచినను, గేకలు వేసినను, తాళాలు తప్పెట్లు కొట్టి హాహూ, హూహాయని పిలిచినను వెనుదిరిగి చూడకుండ పోవుటనుగాంచి యీతఁడు చెవిటి వాడనియు భావించితి. వెండుకలు విఱియఁబడియుండెను. శరీరము ధూళిధూసరితమయ్యెను. ఆతని శరీరమునకు గడ్డి పోఁచయంటుకొనెనా ఆతఁడుచేతులను జూడించుచుఁబరువిడును. పిశాచ్యోన్నత వేషమునుగాంచి కుక్కలు మొఱిగుచుండెను. పిల్లులు చప్పట్లు చఱచుచుండిరి. ఈతఁడుమాత్రము మానవ్రతమును ధరించి తనధ్యానములోఁ దానుండి సింహమువలె బోవుచుండెను. ఒక్కొక్కప్పుడు పురములలోనికిఁ బోవుచు, ఇంకొక్కప్పుడు గ్రామములలోనికిఁబోవుచు. వెండి బంగారు పశ్యేములలో భోజనము చేయువాఁడు సాధారణ జనమునఁ గలిసియుండెను. ఒక్కొక్కప్పుడు రైతులతోఁ జేలలోను, కూరగాయల తోటలలోనుండి కూరగాయలను దినియుండెడు వాఁడు. ఒక్కొక్కప్పుడు పర్వతప్రాంత గ్రామములలో దిగి గెడువాఁడు. ఒక్కొక్కప్పుడు సైనిక శిబిరములకుఁబోయి, సైనికులతోనుండ వారీతనిని బట్టుకొని వివిధప్రశ్నలను వేయుచుండిరి. కొండలు వేగులవాడను చుండిరి. మఱికొందఱు సిద్ధపురుషుడనుచుండిరి. ఈతనికి హర్ష శోకములులేవు. పట్టుకొనినచోఁ గూర్చుండును, పదలిపెట్టినచోఁబోవును. ఒక్కొక్కప్పుడూరి వెలుపల గోశాలల సమీపమున నావుదూడలమధ్య పండుకొనును. దూతలతో మాట్లాడును. ఒక్కొక్కప్పుడు గొల్లల యిండ్లకుఁబోయి వెన్నను దినును, మజ్జిగనుద్రావును, మీఁగడనుదినును. మందముగానున్న తొట్టెలను దీసికొని

పోవును. ఎచ్చటనైన యాత్రికులగుంపు కనబడుచో నెలల కొలది వారివెంటఁ బోవుచుండును. తిరిగివచ్చినఁ దిరిగి వచ్చును. ఉత్తరదిక్కుగాఁబోవుచుఁ బోవుచు మరల దక్షిణపు దిక్కునకుఁ దిరుగును. ఒక్కొక్కప్పుడు కొండ కొనలకెక్కి, అచ్చట రాళ్ల మీఁదఁబండుకొనును. ఒక్కొక్కప్పుడు దట్టమైన యరణ్యములకుఁ బోవును. మఱొకప్పుడు జ్ఞానులు, మహాత్ముల యొక్క ఆశ్రమములకుఁబోయి, అచ్చట వారిచే సత్కృతు లందును.

అజ్ఞానులగు మూఁఘులకు ఇతరులను బాధించుటలోనే ఆనందము - ముఖ్యముగ వారు మహాత్ములను సధికముగ బాధించెదరు. విషయా సక్తులంతటను విషయా సక్తులుగనే చూతురు. అకారణముగఁ పరీక్షించుటకు వివిధములగు క్రూర కార్యములొనర్చెదరు. దుష్టులు కుతూహల వశమున మహాత్ములను గొట్టుచుందురు. వారి మర్మస్థానములను వేధించెదరు. అవమానించుచుందురు. సిజమైన మహాత్ముడో మోసకాడో పరీక్షించెదరు. వాస్తవమున వారితరులకు బాధకలిగించుట యందే యానందము ననుభవించెదరు.

తల విటియఁబోసికొని దిగంబరుడై వెళ్ళుచున్న ఋషభ దేవునిఁగాంచి దుర్మార్గులొత్తనినిఁగాంచి నవ్వుచుండెడు వారు. కొందఱు మోసగాడనియు, కొందఱు మహాత్ముడనియు, కొందఱు విరోధించుచుందురు, గోచీని పాఱవైచి దిగంబరియైనంతనే మహాత్ముడగుచో నందఱును దీసిపాఱ వేయవచ్చుననుచుండిరి. ఒకఁడితఁడు సమదర్శియనును, ఇంకొ

కడకు దుష్టుడనును, మంచిదెబ్బపడినచో సమదర్శిత్యము
 బయట పడునందుకు. కొందఱీ విషయములోఁ బరీక్షింపఁ
 దిగుదురు. కొందఱాతనిని బూతులు తిట్టించు నిట్లందుకు:- “ఓరీ!
 ఓ దిగంబరి బాబా ! నిలునిలు. చాలధూర్తుడవు పాపండివి.
 దిగంబరిగాఁ దిరుగుటకు నీకు సిగ్గు కల్గుటలేదా ? ఇంతలో
 నింకొకఁడువచ్చి రెండు దెబ్బలుకొట్టును. దుష్టులుపెట్టు
 యాతనల కాతఁడు కూలబడును. అంతనాతని మీఁదఁ
 గొందఱు మూత్రవిసర్జనము చేసెడువారు. కొందఱు మలవిసర్జ
 నమును జేసెడువారు. కొందఱుమియునురు. మరికొందఱు
 తాళ్ళతోఁ గొట్టుచుందురు. ఆ దెబ్బలకాతని దేహమునుండి
 రక్తము నగ్రివించెడిది కొందఱు మూఁగ మూఁగయని
 యాతనిదై దుమ్మును జల్లుచుందురు. కొందఱు దుష్టులు
 కాళ్ళెత్తియాతని ముఖమున నపానవాయువును బెద్దగవిడుచుచు
 నవ్వి నవ్వి క్రిందఁబడి దొర్లుచుందురు. కొందఱు చెడ్డతిట్లు
 తిట్టెడువారు. ఇంత జరుగుచున్నను ఋషభ దేవుఁడేమియును
 మాట్లాడెడువాఁడుకాఁడు. ఆతనికి శరమునందాసక్తియును
 లేదు, తాను రాజునను నభిమానమునులేదు. ఎవఁడై నను
 గొట్టినచో సహించును. కూర్చుండఁబెట్టినఁ గూర్చుండును.
 తఱిమినఁ బరువిడును. ఈ విధముగ నిరుద్దేశ్యుడై ద్వంద్వము
 లను సహించుచుఁ దిరుగుచుండెను.

శరీరమునందు ధూళి యంటుకొనియున్నను, వెండు
 కలు విఱియఁబడి, బడలు కట్టినప్పటికిని శరీరముమీఁద వస్త్రా
 భూషణాదులు లేకున్నను నాతఁడు మిక్కిలి సుందరుఁడుగఁ

గనఁబడెడువాఁడు. మట్టిలోఁబడినను మణి మణియేగదా ? ఆతఁడు కులీన వంశములోఁ బుట్టినవాఁడు ఆతఁడు చూచుటకు మిక్కిలి రూపవంతుఁడు. ఆతని యంగములన్ని యాను సుందరములు, సుకుమారములు, హృష్టపుష్టములు, లావణ్యయుక్తములు, ఆతని యటచేతులును, అటకాళ్ళును, కనుగొలుకులును నరుణవర్ణముగనున్నవి. బాహువులు, వక్షస్థలము విశాలముగనుండెను. వృషభస్కంధమువలె స్కంధములును, సింహము నడుమువంటి నడుమును, గంభీరముగ శంఖమువలె రేఖలుగల కంఠమును, చీలుక ముక్కునుగలిగి మనోహరముగ నుండెను. ఆతని ముఖము కమలమువలె మందహాసయుక్తమై లావణ్యమయమై ఆకర్షకముగనుండెను. పుర, నగర, గ్రామోద్యమములకుండ వెళ్ళుచుండిన నందఱు మనములను హరించుచు, గామ బాణములచే కామినీ గణములను వేధించుచు, మంద సుగంధిత పవనమువలె నందఱు చిత్తములను బ్రసన్నములొనర్చుచు వెళ్ళుచుండెను. కపోలములనువంచిన నేలమీఁదకు వ్రేలాడుచు భ్రమరావళినున్న యలకావళి జడలు కట్టెను. ఆ జటాభారమును ధరించుచు నాతఁడు స్వచ్ఛంద హరిణమువలెను, మదోన్మత్త గజమువలెను దిరుగుచుండెను. జనులాతని గడ్డలు, తాళ్లు మొదలగు వాటితోఁ గొట్టుచుండిన వారి వైపునఁజూడనై నఁ జూచుటలేదు ”

అంతఁబరీక్షిస్తూహారాజిల్లినను:- “స్వామీ ! ఇంతటి గొప్ప మహాపురుషుఁడును, నీశ్వరావతారమును, జ్ఞానియు, బరమహంసయునగు నీతనినేల వీరందఱును గవ్వపెట్టిచుండిరి.

అతడు శారీరకముగ దిగంబరి. మాటలాడడు, ఎవ్వరికి నవకారముచేయడు, అట్టి వానిని వీక్షించుటచే వారికేమి లాభము ? ” అంత శుకుడు నవ్వుచు నిట్లనెను:- “రాజా ! దుష్టులు లాభమునకై పనులుచేయరు. సాధువులను బాధించుట దుష్టుల స్వభావము. ఏనుగులు దారినే వెళ్లుచుండును కాని కుక్కలు దానినిఁజూచి మొఱుగుచుండును. సింహము స్వచ్ఛందముగ వనమునబోవుచుండును. ఈగల కదియేమి యపకార మొనర్చినది? అవి దానినిఁగొట్టును. ఇదేవిధముగ దుష్టులు సాధువులను జూడఁగనే ద్వేషించుచుందురు. వారిని బాధించుటకు సమస్త విధములగు ప్రయత్నముల నొనర్చుచుండును.”

శుకుఁడిట్లనెను:- “ఇదే విధముగ రాజా ! ఋషభ దేవుడు స్వచ్ఛందముగఁ జరించుచు జీవన్ముక్తానందమును జూరఁగొనుచుండెను. పారమార్థిక పథికులకు దనయాచరణము ద్వారా పరమహంస ధర్మమును బోధించుచుండెను.

ఋషభదేవుని ఆజగర వృత్తి

305

శ్లో॥ కోన్వస్య కాష్ఠామపరోఽను గచ్ఛే
 వృనోరథేనాప్య భవస్య యోగీ ।
 యో యోగమాయాః స్పృహయత్యు పస్తా
 హ్య స త్తయా యేన కృత ప్రయత్నాః ॥

శ్రీభాగ ౫. స్కం. ౬ అ. ౧౫ శ్లో॥

మీ - - - భగవదంశ మైన ఋషభుండు మహానందంబు మనుభవించుచుండ
దనయందు సర్వభూతాంతర్యామి యగు వామదేవుని బ్రహ్మక్షంబుగా
గమంగొనుచు పీఠింబొందిన వైహాయన మనోజవ పరకాయ ప్రవేశాంత
ర్థాన దూర గ్రహణ శ్రవణాధి యోగసిద్ధులు దమంత వచ్చి నందైకొనక
యుండె

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

సంకల్పము లేకున్న శరీరక్రియ యేదియునుండదు.
అందువలన సంకల్పరహితులగు మహాపురుషుల మనస్సులందే
సంకల్పమునుండదు. వారు సంకల్పముచే జరింపరు, సంకల్ప
ముచే నాహారపానియములను గొనరు. శ్వాసప్రశ్వాస గతి
స్వభావానుసారముగ జరుగుచుండును. ఎవఁడెంత సంకల్ప
విహీనుఁడుగనుండిన నంత జ్ఞానిగనుండును. జ్ఞానమున కేడు
భూమికలుకలవు. జీవన్ముక్తావస్థ చతుర్థభూమికలో బ్రాప్తిం
చును. జీవన్ముక్తుడైనవాఁడు సమస్త వ్యవహారమును జేయ
పచ్చును, గృహస్థ సుఖములను భోగింపవచ్చును. రాజ్యము
చేయవచ్చును, సంతానోత్పత్తిని గావింపవచ్చును. ఈ కార్య
ములన్నిటినిఁ జేయఁచున్నను నిర్లిప్తుఁడుగనే యుండును. వానికి
విషయబంధనములేదు. అతఁడన్నిటిని జేయఁచున్నను నకర్తగనే
యుండును. జనకాదులీ భూమికలోనుండి, సమస్తకార్యము
లొనర్చుచును నిర్ద్వండ్వులుగనుండిరి. నాల్గవభూమికకు వైన
నున్న మఱాఁడు భూమికలయందును గేవలము తితిక్షాభ్యాసము
వృద్ధియగుచుండును; ఏలననఁగా సంత్యకాలమున నేమాత్రము
శరీరాన క్రియనున్నను నేదో శరీరమునుధరించి తీరవలయును.
చివరకు శరీర భానముండరాదు. మలమునందును మధుర

పదార్థములందును, స్త్రీయందును ఋషుషునియందును, సర్ప
మందునను మాలయందునను, సువర్ణమందును మట్టియందు
నను, తత్త్వతః కలిగిన జ్ఞానమేకాదు దృష్టిచేతను, వ్యవహా
రముచేతనుగూడ భేదముండదు. ఇది గొప్పస్థితి. కొందఱు
దంభాచానులీస్థితి నడ్డముపెట్టుకొని, తానుజ్ఞానినని చెప్ప
కొనుచు లోకులనుమోసగించి, తన విషయవాసనలను
నీ మిషతోదేస్తుకొందురు.

ఋషభదేవుడు చతుర్థభూమిక యందుండి గృహస్థ
ధర్మమును బాలించెను. పంచమభూమిక యందుండి దిగంజర
వేషముతో నవధూతయై భూమిపైఁ జరించుచుండెను. ఇప్పు
డాతఁడు పంచమభూమికనుగూడ త్యజించి షష్ఠమ భూమిక
యందుఁ బ్రవేశించెను.

(శ్రీ) శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! దుష్టులు ఋషభ
దేవుని ననేకవిధముల బాధించినను నతనికి క్షోభకలుగలేదు.
అప్పుడాతఁడట్లు తిరుగుచుండుటయు దుష్టులవలన తాడనాదు
లును దనయోగమునకు విఘ్నములని భావించెను. అప్పు
డాతఁడు తిత్తిక్వా మాత్రనుబెంచెను. అవధూత వృత్తితర్వాత
చాతఁ డజగరవృత్తి నవలంబించెను.

రాజుట్లడిగెను:- “స్వామీ! అజగరవృత్తి యననేమి?
దానిలో నేమిచేయవలసియుండును?”

అంతశుకుఁడిట్లనెను:- “స్వామీ ! నేయునదేమున్నది?
దైవాధీనమని యుండవలెను తనను సర్వథా సార్థభ్రమునకు
వదలివేయవలెను. యోగక్షేమము విషయమైన ప్రయత్నమే

యుండదు. ఎచ్చటికిని వెళ్ళుట పచ్చుటయుండదు. లభించిన దానితోఁద్రృప్తిపడుచుఁ బ్రార్థనమునకుఁ బ్రీతిక్షించు చుండ వలెను. ఋషభదేవుఁడు తాను మనుష్యుఁడనను సంగతిని మఱచిపోయెను. ఆతఁడు పశువులవలె నీరుద్రావ మొదలిడెను. ఎవ్వరైన దేన్నినైన నొసంగినచోఁ బరుండియేతినుచు. ఈయ కున్నచో నాఁకలితోడనే పడియుండును పశువులుపరుండియు, నిలుచుండియు నెచ్చటనైన మలమూత్ర త్యాగము నెల్లు కావించునో అట్లే ఆతఁడును బిల్లలవలె నట్లే మలమూత్ర త్యాగమును గావించును. తన మలముతోఁ దనశరీరమంతయు నలఁదుకొనును. ఆమలము మీఁదనే కూర్చుండును. దాని మీఁదనే పరుండును. అసహ్యకరమగు నీతని వ్యాపారమును గాంచి యెవ్వరు నాతనికడకు వెళ్ళేడువారుకారు. ఆతని మహ త్వమును దెలిసినవారే ఆతని కడకుఁబోయెడువారు. దుష్టులు భ్రష్టుఁడనిభావించి యాతనికడ నిలువనే నిలిచెడువారుకారు. ఈ మూలమున నాతఁడు బ్రహ్మానంద సుఖమును ఆనంద ముతో ననుభవించుచుండెను.

అంతఃబరీక్షి నృహారాజిట్లడిగెను:- “ఇంతటి జ్ఞానియు, ధ్యానియు నీశ్వరుఁడేయయ్యును ఋషభదేవుఁడెట్టి ఘృణిత బీభత్స ఆచరణమేల యొనర్చెను? దీనివలన సాధకుల యెడల చెడ్డ ప్రభావము పడునుగదా. ఇతియే చివరమెట్టిని భ్రష్టాచారము నాచరించుచుందురు. ఆతఁడు సమదర్శియని నేనొప్పు కొందును. కాని లోకసంగ్రహార్థమిట్టి సదాచార హీనకార్యమును జేసియుండరాదు.”

అంత శుక దేవుఁడిట్లనెను:- మహారాజా ! నీవు చెప్పు నది నిజమే. సాధారణులు బాహ్య విషయములనే కాంచి అట్లే తామాచరించుచుదురు. కాని సత్యముదాగఁదు. మోషము చిరకాలముదాగఁదు. చందన మలములందు మనస్సుతోఁ గాదుగాని వ్యవహారములో భేదమును బోగొట్టుకొనుట చాల కష్టము. దీనినందఱు నాచరింపఁజాలరు.”

నైమిశారణ్యమందు ఋషుల మధ్యలో గూర్చుండిన శౌనకుండు సూతుని నిట్లనెను:- “సూతా ! ఋషభదేవుఁడు తన మలమును శరీరమునకు రాచుకొనఁగా నాతని కడకెవరును నెల్పియుండరు”

అంత సూతుఁడిట్లనెను:- “స్వామీ! సాధారణులొకని నేవగించుకొనెడువారు కాని జ్ఞానులొకని మర్మమును దెలిసి కొనిరి. అతఁడట్టి దశలోనున్నను వారాతనిని మిక్కిలిగ నాదరించెడువారు ”

శౌనకుఁడిట్లనెను:- “సూతా ! పశువులునట్లే చేయును, పిచ్చివాఁడును, జిన్నపిల్లలును నచ్చట్లనైన మలమును విడుచుచుందురు. అట్టియెడ నాతనికిని వీరికిని భేదమేమున్నది?”

అంతసూతుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “స్వామీ! మీకంత యును దెలియును. వీరజ్ఞానమున నట్లుచేయుదురు, జ్ఞానులకు జ్ఞానముయొక్క పరాకాష్ఠను జెందినతర్వాత శరీరమోహమును నశింపఁజేసి కొనుటకును, సమత్వమందు చిత్తమును స్థిరమొనర్చుటకును నిట్టివిచేయుదురు. కొందఱు మోషముగఁ గీర్తికాంక్షతో నిట్లు చేయుచుందురు. కాని చివరకు వాని

మొనర్చు చుండెడువాడు. ఎచ్చటనో బయటనుండి వారణాశి
 కొక రాణివచ్చెను. ఆమె గొప్ప విదుషీమణి, జ్ఞాన సంపన్న.
 ఎవరో వెడలి ఆమెతో నీ యవధూత విషయమును జెప్పి
 ప్రశంసించిరి. ఈమెయు మిక్కిలి భక్తిశ్రద్ధలతో నాతనిదర్శన
 మునకుఁబోయెను. సమీపమున నూర్భ యాత్రికులు మాగి
 యుండిరి. పరమహంస బాబా బట్టెగొడ్డువలె నచ్చటనే పడి
 యుండి తినుచుండెను. రాణియుఁ బ్రణామమొనర్చి కూర్చుం
 డెను. ఇప్పుడు పరమహంస బాబాయొక్క ఆనందమునకు మేఱ
 లేకుండెను. ఆతఁడు లేచి కుతూహలవశమున రాణి వక్షిలోఁ
 గూర్చుండెను. ఆమెయొక్క బహుమూల్యమగు వస్త్రముల
 నుండి వచ్చు అత్తర్లవాసనకు పరమహంసకు మత్తైక్కినను.
 రాణి మిక్కిలి గౌరవముగ నాతనికి మిఠాయిలను దిసిపించు
 చుండెను. తినుచుఁ దినుచుఁ బరమహంస యామె వస్త్రము
 లపై మలవిసర్జనము కావించెను. మురిగిన పేడవలెనున్న
 నాదుర్గంధము ఆమె చిత్తమునకు మిక్కిలి క్షోభనుగలిగించెను.
 ఈ మూలమున నాతనివృత్తిమీఁద నామెకు సందేహము
 కలిగెను. ఆమె వానిని బరీక్షించుటకై మిఠాయినిఁ బెట్టెను.
 నందులో నొకముక్కను మలములో మెదపి నోటిలోఁబెట్టి
 బోగా నాడు ముఖమును ద్రిప్పుకొనెను. అప్పుడీతఁడు
 దాంబిక పరమహంసయని యామెగ్రహించి గట్టి రోషస్వర
 మున నిట్లనెను:— “పరమహంస బాబా ! ఇది స్త్రీయా,
 పురుషుఁడా, రాణియా రంగప్పాయని తెలియుటలేదా? మల
 మాత్ర త్యాగమెచ్చట చేయవలయునో యెచ్చట చేయ

రాదో నీకు తెలియుటలేదుగాని ఇది మినాయి, ఇదిమలము, దీనిని దివవచ్చును దీనిని దినరాదనుజ్ఞానమున్నదా? దానికై ముఖమును ద్రిస్పచున్నావా? దయచేసి లోకులను మోసగించుటను మానుము. పొట్టకొరకై యిట్టిపాపము నొనర్చుకుము. గుడ్డను గట్టుకొని సరళముగా సాధన మొనర్చుము”

భగవదనుగ్రహమో, తిథిక్షాఫలమోకాని యాతని కామెమాటవలన మంచిబుద్ధికలిగి వస్త్రములను ధరించి, సరళముగ భగవద్భక్తి సాధన చేయసాగెను.”

సూతుఁడిట్లనెను:- “మునులారా! అజగదవృత్తిని జీవనమును గడుపుటయును, మలమునందును భేదభావము నుంచకుండుటయు నది మిక్కిలి యుచ్ఛస్థితి. అందువలన ఋషభ దేవుని స్థితినివిని పరీక్షిస్తాహారాజు చకితుఁడయ్యెను. మాటిమాటికి మా గురు వగు శుకదేవుని నాతనిసూచ్చి ప్రశ్నించుచుండెను.

శౌనకుఁడిట్లనెను:- ‘సూతా! పరీక్షిస్తాహారాజు తర్వాత నేచుని ప్రశ్నించెనో దయచేసి చెప్పవలయును.”

ఇదివిని సూతుఁడిట్లనెను:- “మహాభాగా! మఱియు, ములు పూసికొనిన విషయమునువిని పరీక్షిస్తాహారాజుట్లడిగెను:- మలము శరీరమునకుఁ దగిలిన నాతనికి దుర్గంధము వేయలేదా? మల దుర్గంధము చాలదూరము వఱకు వ్యాపించునుగదా!”

అంత శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా! ఆతని శరీరము చిస్మయము, దివ్యమునయ్యెను. దానిలోదుర్గంధ మెచ్చటనుండును? ఇంతేకాదు, ఆతని మలముచుండి మలయగిరి చందనముకంటె

మిక్కిలి సుగంధము వెలువడినది. ఆ సుగంధము నలుబది కోసులవఱకు వ్యాపించెడిది.”

ఈ విధముగ రాజా ! మోక్షపతియగు ఋషభ దేవుడు నానావిధములగు యోగచర్చల నాచరించుచుండెను. ఆతఁడుతృప్తమగు సర్వోపరి నిత్యానందమున నిమగ్నుడై యుండెను. ఆతఁడు సమస్తప్రాణుల యంతరాత్మయందు అభిన్నభావముచే వాసుదేవుని రూపమందుండుటచే సమస్త పురుషార్థములచే బరివ్రాజ్యుడయ్యెను. ఆతని కేవలస్తువునందును నాకాంక్షయునులేదు. అభిలాషయునులేదు. ఆతనికి వచ్చినవస్తువు వలన హర్షమును, బోయిన వస్తువువలన శోకమునులేదు. ద్వంద్వాతీతుడై సుఖదుఃఖములందు సమానముగ నుండుచు బ్రహ్మానంద రూపరసా స్వాదనము చేయుచుండెను.

శ్రీ శుకదేవుఁడిట్లనెను:— “మహారాజా! ఈ విధముగ ఋషభ దేవుఁడి శరీరమందే త్రిగుణాతీతావస్థను బొందెను.

ఋషభుఁడు స్వయముగవచ్చిన సిద్ధులను
బరిత్యజించుట.

307

శ్లో॥ స కుర్యాత్కర్తృచిత్సఖ్యం మనసి హ్యనవస్థితే
యద్విశ్రాంత్యాచ్యురాచ్యుర్జం చస్కంద తప విశ్వరమ్॥
శ్రీభాగ. గీ. స్కం ౬. అ. 3 శ్లో॥

31 చరకాల తపము నైనను

హరియంశఁగ నోపుఁ జిత్తమని పెద్దలు స

మృదు జారుకుక జారిణి

కరణిని నడరించు మనసు కానూదులకుక ।

శ్రీమనాంధ్ర భావము.

మూనవుడు ద్వంద్వతీతఁడు కానంత వఱకును, శారీ
రక సంకల్పములనుండి పైకిఁబోకున్నంత వఱకు మనస్సుండి
సంకల్ప వికల్పము లొనర్చుచుండును. కావున శరీరధారి చాల
జాగ్రత్తగ నుండవలయును. తన మనస్సును దాను నమ్మ
కూడదు. యోగారూఢుడై యోగియుఁ బతనమగుచుండును.
సాంగత్యమునను, ఆసక్తిచేతను యోగియునప్పుడప్పుడు విషయ
ములలోఁబడుటను గాంచుచున్నాము ఎక్కడ యే కొంచెము
విషయ సంసర్గమున్నను జరమార్థ పథికుఁడగువాఁడు వెంటనే
అచ్చటనుండి తొలఁగి పోవలయునని శాస్త్రకారులచ్చటచ్చట
మిక్కిలిగఁజెప్పియున్నారు. కాకున్న దాని వాసనచేతనే వాని
సాధనకు విఘ్నము కలుగును, విషయేంద్రియ సంసర్గముచే
గోరికలు బలవత్తరములగును. జ్ఞానులకును, భక్తులకును వారికి
స్వయముగఁ గోరికలేమియునుండవు. వారన్నిటిని సర్వేశ్వరు
నకే యర్పించెదరు. అయినను లోకసంగ్రహార్థముగ నాతఁడు
బొరపాటుననైనను విషయమాలందాదర బుద్ధియున్నటుల
బ్రదర్శింపరాదు శరీరభావములేకున్న చెప్పఁబడలేదు; కాని
శరీర స్పృహయున్నంతవఱకు, భోజనపానాది యావశ్యకత
యున్నంతవఱకు విషయములకు దూరముగ నుండవలెను.
వాటిసేస్థితిలోను స్వీకరింపకఁబోవుటయే మహాపురుషు
లక్షణము.

శుకుఁడెట్లు నెను:- “రాజా! ఋషభ దేవుఁడు జీవన్ముక్తా
వస్థలోఁగల సుఖము ననుభవించుచుండి నాతఁడాటవ భూమిక
యందుండి జగన్మిథ్యాత్వము ననుభవించుచుండెను ఆ సమయ
మున సమస్త సిద్ధులు మూర్తిమంతములై యాతనికిడకు
వచ్చెను. వాని సహాయమున నాతఁడునిమిషములో నదృశ్యమై
పోవచ్చును. నేలమీఁదవలె నీటిమీఁదఁగూడ నడువవచ్చును.
ఆకాశముమీఁద కెగురవచ్చును. ఇతరుల శరీరములోఁ బ్రవే
శింప వచ్చును. కావలయుననిననూతన సృష్టిని గావింప
వచ్చును.

సిద్ధులన్నియు వచ్చి యిట్లు నెను:- “దేవా! దాసీలమగు
మా కవకాశమొసంగుఁడు, కైంకర్యము నొనర్చెదము.”

వారిమాటలను విని ఋషభ దేవుఁడు నవ్వెను. ఆతఁడు
సిద్ధుల నంగీకరింపలేదు. స్వీకరింపక పోవుటయేగాదు తన్నివైచి,
అచ్చటనుండి వెళ్లవలసినదని యాజ్ఞాపించెను.

అంతఁ బరిక్షిన్నహారాజెట్లు నెను:- స్వామీ! ఋషభ
దేవుఁడు సిద్ధులను దిగ్దశరీంచి యుచిత కార్యమొనర్ప లేదు.
ఆతనికిఁ బ్రియాప్రియములు, సుఖదుఃఖములు. హాని లాభ
ములు, జీవనమరణములు, కీర్త్యపకీర్తులు, శత్రు మిత్రత్వ
ములు, స్వాదు అస్వాదువులు, శోకానుగ్రహములు, స్తుతి
నిందలు మొదలగునవన్నియును సమానములు, ఆతఁడు భూమి
మీఁద నివసించుచున్నాఁడు. వాయువును బీల్చుకుండుటయును
లేదు; సూర్యప్రకాశమువలనఁ గార్యములు జరుగు
చున్నవి; నేలమీఁదఁ బ్రవహించు నీటినిఁద్రాగుచున్నాఁడు,

పరేచ్చచే నన్నమును గూడ తినుచున్నాడు; మలమూత్ర త్యాగమొనర్చుచుండెను; ఆకాశముక్రింద నివసించుచున్నాడు. అట్టియెడ నాతడు సిద్ధులకు దిరస్కరించుటెందులకు?”

అంత శుకదేవుఁడెట్లనెను:- “మహారాజా! సాధువులకు లకు సిద్ధులెందులకు? అవి గారడీవానిపనులు. సిద్ధులొనర్చి యితరులను బ్రభావితములగుగావించి దాని మూలమున యశః ప్రతిష్ఠలును, ధనమును సంపాదించుట వారిపని, కాని సాధువు సను సద్ధనము లక్ష్మీపతియగు శ్రీహరియే.” - 50

పరీక్షిత్తహారాజుట్లనెను:- “లేదుస్వామీ! ధన యశః కీర్తులవసరములేదు. సిద్ధులుండినచో, గోరినప్పు డాకాశమున నెగిరిపోవచ్చును. దీనులకుదుఃఖితుల కుపకారమొనర్పవచ్చును. ఇందులో హానియేమికలదు?” - 51

అంత శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “హాని లేదు గాని యిష్టమువచ్చినట్లు వర్తించినచో మెల్లమెల్లగా విషయముల లోనికి జారవచ్చును. పరోపకారమొనర్ప వచ్చునుగాని మన స్సున నహంకారము ప్రబలును. యోగారూఢుడైనను బతన భయముకలదు.” - 52 . 53

రాజుట్లనెడు:- ‘స్వామీ! ఈ యనుమాన మితరుల విషయములో నుండవచ్చునేమో కాని, జ్ఞానాగ్నిచే గర్మ బీజములను వేయించిన యాత్మారాములను సిద్ధులేమి చెఱువ గలవు? వారిమీఁద వాని ప్రభావమెట్లు పడగలదు? అదియును గాక ఆ సిద్ధుల కొఱకు బ్రయత్న మొనర్చినచో బతన భయ ముండవచ్చును. తమంతట తాముగావచ్చిన సిద్ధులను దోసి వేయుట నా కంత సమంజసముగఁ దోచుటలేదు.”

ఇదివిని శుకుఁడిట్లనెను:- “మహారాజా ! ఋషభ దేవుఁడు సిద్ధులకు సిద్ధుఁడు, ఆతనిని సిద్ధులేమి చెడఁగొట్టఁగలవు? ఈ చంచలమనస్సు నెన్నటికి నమ్మరాదని యాతఁడు మనకు గుణపాఠము చెప్పటకట్లు చేసినాఁడు. నాకు సిద్ధులు పొందినవి, ఈ విషయములు నాబోటివాని నేమి చెడఁగొట్టఁగలవని పొరపాటునైన న విషయప్రవేశము కావించరాదని మనకు గుణపాఠము నేర్పినాఁడు. గొప్ప గొప్ప జ్ఞానులు, ధ్యానులును, యతులును, యోగులును నీ చిత్తమును విశ్వసించి మతులు చెడి లక్ష్మ్యచ్యుతినిఁ జెందిరి. ఒకానొకప్పుడు శివుని భగవానుని దైత్యులను మోహపెట్టిన యామోహినీ రూపము నొక్కసారి చూపింపుమని కోరెను.” ఇదివిని భగవంతుఁడు నవ్వుచు నిట్లనెను:- బోళాశంకరా ! నీవేల మాయలోఁ బడెదవు ? తెలిసి తెలిసి నీ కాశ్యమిఁద నీవు గొడ్డలితో నేల కొట్టు కొందువు? తేనె తుట్టెలోఁ జేతుల నుంచనేల ? వనిలేక మత్త మాతంగము దరిచేరనేల ? సింహము గడ్డమును నవరింప సాహసమేల ? హాయిగా రామరామ యనుకొనుము. ఈవ్యర్థ విషయములందుఁ గుతూహలము పడనేల ? నేను దైత్యులను మోసగించుటకై దానిని దర్శించితిని. దానినిఁజూచుటవలనఁ గామవృద్ధికాఁగలదు, చిత్తము చంచలము కాఁగలదు. కుడిచి కూర్చుండక యుపదో వమేల కొని తెచ్చి కొందువు?”

ఇదివిని యోగేశ్వరేశ్వరుఁడును, త్రినేత్రుఁడును, మదన దహనుఁడును, శూలపాణియు, పినాకియునగు శివుఁడు దృఢ స్వరమున నిట్లనెను:- “స్వామీ ! నేను చాల యవతారము

లను దర్శించితిని. మత్స్యకూర్మ వరాహ నారసింహ. వామన పరశురామ, రామ, కృష్ణ, బుద్ధ, కల్యాది యవతారములను గాంచి నేత్రములను సఫలము కావించుకొంటిని ఈ యవతారమును గూడ దర్శింపఁగోరుచున్నాను.”

భగవానుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “బోళాశంకరా ! ఈ యవతారమువలన నేత్రములు సఫలములగునో కావో తెలియదుకాని ముక్కంటివి నాల్గు కన్నులవాడనై చంచల చిత్తుడవు కాఁగలవు. నిన్ను నీవు మఱవఁగలవు. తర్వాత గోవిందాయ నమోనమః కాఁగలదు. పార్వతికి చాలచింత కలుగఁగలదు.”

శివుఁడెట్లనెను:- “స్వామీ ! మన్మథుని నేనిదివఱకే భస్మమొసరించితిని. నా పై నాతని యాటలు సాగనేరవు. పిచ్చుకలు పోసికొని పోవుటకిచ్చట ధాన్యములేదు.”

శివుని బలవంతమున భగవానుఁడు మోహినీరూపమును జూపించెను. దానివలన శివునకే స్థితి కలిగెనో దానినిచ్చట చెప్పఁదగదు. రాజా ! సిద్ధుఁడు సిద్ధుల వలలోఁబడరాదు. భగవద్భక్తులకు సిద్ధులు సదా కింకరజన్మమై యుండును, కాని వానిని స్వీకరింపవలెనుగాని ప్రకాశింపరాదు. చక్కెరగట్టిగా మూతఁబెట్టి దాచి యుంచినంతవఱకు సురక్షితముగనుండును. అది బయటపడి మూతనుదెఱచి యుంచినచో జీనులు గుంపులు గుంపులుగావచ్చి తినివేయఁగలవు. సిద్ధుడొక సిద్ధిని గనఁబఱచెనఁ యీ సాంసారిక కాముకులు వానికడకుఁజేరఁ బ్రయత్నింతురు. నాకు పిల్లలుకావలెను, ధనము కావలెను,

అందమైనభార్య కావలెను, కోగమును బోగొట్టవలెను, వ్యాజ్యమును గెలిపింపవలెను. జీవితచర్యను జెప్పవలయును అని కోరికలనుగోడుచు, నట్లుచెప్పుచు నానావస్తువుల నడుగుదురు. దీనివలన యోగమునకు విఘ్నము కలుగును గుడ్డలకు బురదచేసి కొని దానినుదుకు కొనుటకంటె నాబురదజోలికే పోకుండుటే మేలు. ఈచిత్తము చాలచెడ్డది దీనినెప్పుడును విశ్వసింపరాదు. జారిణియగు స్త్రీ మొదట భర్తయెడలఁ బ్రేమ విశ్వాసములను జూపించి, మఱపించి, తర్వాత జారునితోఁజేరి వానిమాటలను విని వానినెట్లు చలపునో అట్లే మనస్సును గామమును, దాని మిత్రులగు లోభకోధములకు నవకాశ మొసంగి మానవుని తపస్తేజః ప్రభావ సదాచారములను నాశముగావించి భ్రష్టునిజేయును.

కామ, కోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్య అసూయాదంభ ద్వేషాదులకీ మనస్సే మూలకారణము మనస్సునకు వీనితో స్వాభావిక మిత్రత్వముకలదు. ఇట్టి దుష్ట మనస్సును నెవఁడు విశ్వసింపఁగలడు, ఈ చపలపు గురక నెట్లు పట్టవలెను? కావున రాజా ! ఋషభదేవుఁడు సిద్ధులను స్వీకరింపలేదు. వాటినిఁ దిరస్కరించెను. ఏదైన వస్తువును గ్రహించుటలో నెంత యానందము లభించునో దానిని వదలుటలో నంతకంటె నూఱురెట్లానందము లభించును. అందువలన యోగులు సంగ్రహింపక త్యాగమునం దేతత్పరులై యుందురు."

శుకదేవుఁడిట్లనెను:- "రాజా ! ఈ విధముగ ఋషభదేవుఁడు దేహమున జీవన్ముక్తుఁడై పరరమోత్కృష్ట సుఖ

మను భోగించుచుండెను. బాలవత్కిడ లొనర్చుచుండెను.
అజగరునివలె నిశ్చేష్టుడై కాలయాపన మొనర్చుచుండెను.

ఋషభదేవుని దేహత్మాగమము

3-౨౦

శ్లో॥ నిత్యాను భూతః జలాభ నివృత్త తృష్ణః
శ్రేయస్య తదగ్రచనయా చిరసుప్తబుద్ధేః ।
లోకస్య యః కరుణయా భయమాత్మ లోక
మాఖ్యాన్నమో భగవతే ఋషభాయ తస్మై ॥

(శ్రీ భాగ. గీ. స్కం. ౬ అ. ౧౯ శ్లో॥

సీ॥ నిత్యానుభూత మహిజ రూపలాభ నివృత్తమై తగు మహాత్పష్ట గతిని
యశులిత పిపులమాయారచితం బైన లాభంబుంకు దగులంబు లేని మతి
గల్గి లోకుల నతివేడ్కగరుణించి యభయదానం నేర్చియంగలకొని
సవ్యయంబై నివ్యమై మహాసందమై యత్యంత సేవ్యమై యతులమైన

తే॥ తనదులోకంబు నూపంగం దిగినయట్టి

మోక్షమాన్లంబు నెఱిగించి మా క్షదేహం

డనుచు దాదాత్మ్య మొందె బ్రత్యక్ష విష్ణు

కైన ఋషభుంకు జనులకు సద్భక్తముగ॥

(శ్రీ మహాంధ్ర భాగవతము.

శరీర మభిమానముచే నుత్పన్నమగును. అహంభావ
మున నిలుచును. కర్మలన్నియును సంకల్పముచేతనే జరుగు
చుండును. శరీరమున నహంభావము లేకున్న సంకల్పమునుం
డదు సంకల్పమేలేకున్న గ్రియయునుండదు. క్రియలేకున్న నీ
శరీరస్థితియునులేదు.

శరీరధారణము కొఱకు అహంకార మావశ్యకము, జ్ఞానులకు సాంసారికులవలె నహంకృత భావముండదు. అయినను దానిలోను శరీరధారణము కొఱకు సూక్ష్మాహంకారముండియే తీకును. దానివలన వారి శారీరకక్రియలు స్వభావానుసారముగ సంకల్పములేకయే జరుగుచుండును. ఆ సూక్ష్మాహంకారముకూడ విలీనమైనప్పటి పాంచభౌతిక దేహము అధికకాలము నిలువదు. ఏలననగా నీ శరీరము నిలుచుట కహంకార మావశ్యకము అహంకారశూన్యుడగు వ్యక్తి సర్వగత సూక్ష్మగుణ రహితుడై, సర్వవ్యాపకుడై యుండును. అతని వ్యష్టి అభిమానము సమష్టి రూపమున బయిటనున్నది. స్థూల, సూక్ష్మ భూతములు తమతమ కారణములలో విలీనవము కాగా ముక్తుడగును.

శుక దేవుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! అందతాతనిని మూఢ మతియనియు, సజ్జానియనియు ననుకొనునట్లు ఋషభ దేవుఁడు చరించుచుండెను.”

అంతఁ బరీక్షిస్తాహం రాజుఁడనెను:- “ప్రభూ ! ఇంతటి జ్ఞానియు నవతారమయ్యు ఋషభ దేవుఁడు - డిగంబరిగనుండుటయు, మలమూత్రముల లదుకొనుట మొదలగు లోకవిరుద్ధ కార్యములేల చేయుచుండెను?”

అంత శుక దేవుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! ఋషభ దేవుఁడు పరమైశ్వర్య సంపన్నుఁడును. సమస్త సిద్ధుల కధిపతియు, ఇంద్రాది లోకపాలురకు భూషణమైయుండెను. అట్లయ్యును పరమైశ్వర్యమును దాచుటకై అపధూత వేషమును వేసికొని,

జడపురుషులవలె జరించుచుండెను. కాశా! ఇటు చూడుము. చూల్యమగు వస్తువు కలవాడు దానిని దాచియే యుచు కొనును. దానినేదో విశేషావసరమున నాత్మీయులకడ దానిని బ్రకాశింపజేయును. మీరే ధనవంతులైన నడుగుడు-ఏదో కాలమును వెళ్ళబుచ్చుచున్నామనును. ధనవంతులు తన ధనము నెట్లు దాచియుండుకొనునో అట్లే జ్ఞానియుడన యైశ్వర్య, బల, సామర్థ్య, ప్రభావ, జ్ఞాన, విజ్ఞానములను దాచుకొనును. సభ్యసరనాశీజనమెట్లు తన గుహ్యంగములను దాచుకొందురో జ్ఞానులునట్లు దాచుకొందురు. తనయైశ్వర్య ధన ప్రభావమును, బ్రతిష్ఠను నెవడు తనకుదానే ప్రదర్శించునో ఆతడు వ్యాపారియే. వాటిప్రవర్ధనమువాటివృద్ధికొఱకు చేయుచుండును. ప్రదర్శింపక కేవలమరుమానముచే వానినిధిని గనుకొనినునది వేటువిషయము, అందువలన ఋషభదేవుడు సిద్ధులను స్వీకరింపక, యే విధముగను నుపభోగింపక, తన యీశ్వరీయ ప్రభావమును నుపభోగింపకుండెను జ్ఞానులు మాత్రమాతడీశ్వరుడని జ్ఞానదృష్టిచే దెలిసికొనగలరు. ఆతనికి మిథ్యాభిమానమెన్నడును లేనేలేదు. శారీరకాభిమానమును గూడ ఆతడు త్యజించివేసెను. ఇప్పుడాతడు యోగమాయా వాసనను గేవల మభిమానాభా సాశ్రయముననే ఈశరీరమును ధరించెను. వాస్తవమున నాతడు లింగదేశాభిమానము వీడి, తనయంతరాత్మ యందభేద రూపముననుండిన పరమాత్మతో దాదాత్మ్యమును జెందెను."

రాజిట్లడిగెను:- “స్వామీ ! శరీరమందభిమానమే లేనప్పుడు అది యెన్నాళ్లు నిలిచి చూండగలను?”

శుకజిట్లనెను:- “రాజా ! అదే చెప్పుచున్నాను. ఆతని శరీర మింకెన్నాళ్లు నిలువదు. సంకల్పములేకయే పారభ్రష్టవశమున శరీరమటునిటు దిగుచున్నది. ఆతఁడువక్షిణదేశములోని కొంకణ, వేంకట, కుటక, కర్ణాటకాది దేశములందు, ఆతఁడు తల విజీయఁబోసికొని, వస్త్రవిహీనుడై దిగంబరవేషమున విచరించుచుండెను.

ఒకసారి ఆతఁడునృత్యనివలె శరీరమునుమఱచి బ్రహ్మానందమందు నిమగ్నుడై కుటకాచల ఉపవనములందు చరించుచుండెను. శరీరమందు వస్త్రములేదు సమస్తావయవములందును ధూళినిండియుండెను కన్నుల అమోఘ్యుగ నుండెను. వెండుకలు విజీయఁబడియుండెను. ఈ విధముగ మదోన్మత్తునివలె నోటనొక రాతిముక్కను ధరించి తిరుగుచుండెను.”

అంతఃపరీక్షిస్తామః రాజిట్లనెను:- “స్వామీ ! ఋషభశ్రేష్ఠుఁడు నొటిలో రాతిక్కనేల ధరించివాఁడు. దాని యుద్దేశ్యమేమి?”

ఇదివిని శుకమహర్షి కొంచెము సేపాలోచించి యిట్లనెను:- “రాజా ! అవధూతల చర్యలు మనకుఁదెలియవు. వాగేయభివోదముతో సేకార్యమును జేయుచుందుఁడో మన కేమి తెలియును? అయితే నోటిలో రాయిపెట్టుకొనుటకుఁ గారణము శరీరమునకును రాతికిని భేదములేదని చెప్పటకే. దంతము క్షయిస్తే రాయియునట్టిదే. కావున సమత్వమును జూపుటకై

యూతఁడు నోటిలో రాతిని ధరించెను. లేక ఈ మానవ శరీరమును ధరించియును గేవల మాహారపానీయములందే కాలమును గడపినచో నాతఁడు రాళ్లు దినువాఁడే కాఁగలఁడు. వానినోట దుమ్ముపగును. లేక మూఱ్ఱలు నన్నుబిచ్చివాఁడని బాదినను నేనేమియు ననబోను. అన్నము పెట్టిననన్నమును దినెదను, రాళ్ళనొసంగిన వాటినే యనుభవించెదనను సర్ధమును గావచ్చును. లేక హృదయహీనులు తాతివంటి యంతః కరణము కలవారినిఁ గాలముఖమునఁ బడఁద్రోయ బడుదురు. వారు కాలముఖమునఁబోయిగుఱాప్రకారముగనే బయటకు వచ్చెదరు. మార్పుండదు. జననమరణములను గాంచుచుండియు హృదయము ద్రవింపకున్నచో మనో వికారము కలుగదు; లేక జ్ఞానులై పరమహంసలు బాలునివలె వర్తింపవలయునని బోధించుచున్నాఁడా యనునట్లుండెను. చిన్న పిల్లలు డబ్బులు, మట్టి, ఫలములు, మిఠాయి మొదలగునవి ఏవిదొరికిన వానిని నోటఁబెట్టుకొనినట్లు జ్ఞానులును బ్రార్థనవశముచే నేమి దొరికిన దానితోఁ దృప్తిచెంది యుండవలయు ననుచున్నాఁడా యనునట్లుండెను. మధుర కషాయములకు భేదమూనరాదు. ఇదేవిధముగా, మహారాజా! నోటిలోరాతిని ధరించుట కనేకార్థములుండవచ్చును.

ఇప్పుడు ఋషభదేవుఁడు తన యీ పాంచ భౌతిక దేహమునుఁ బరిత్యజింపఁదలఁచెను. అతఁడు కుటకాచలోప వనములందు జరించుచున్నప్పుడు ఒకానొక దినమున నాయువేగముచేనూగి పరస్పర సంఘర్షముచే పెదురుపొదలల!

దావాగ్ని పుట్టెను. ఆయగ్ని పుట్టఁగానే వనమునంతనునగులఁ బెట్ట నారంభించెను. ఋషభ దేవుఁడును నచ్చటనేయుండెను. ఆతనికి శరీరమునందు మోహముండి, దానిని రక్షించుకొన వలయునని యుండినచో నాతఁడచ్చటనుండి తప్పించుకొన యత్నించెడు నాఁడే. కాని ఆతఁడన్నియును బంచభౌతికము లనియే భావించి యభేదబుద్ధితోనుండి, అట్లే కూర్చుండి యుండెను. అగ్ని ఆతని యీ పాంచభౌతిక దేహమునుగాల్చి వేసెను. అంత నాతనిశరీరము భస్మమయ్యెను.

అంత రాజిట్లడిగెను:- స్వామీ ! ఇంతటి మహాయోగియు, సాక్షాత్తుగ భగవంతుని యవతారమగు వృషభదేవుని శరీరమును గాల్చుటకు అగ్ని కెట్లు సాహసము కలిగినది? అగ్ని భగవద్భక్తుఁడగు ప్రహ్లాదునిఁ గాంక్షించుకొనఁబోయెను. అందులో నీతఁడీశ్వరుఁడే. ఎట్లు కాల్చుకొనినదో ” ఈ విషయము నాకు సం దేహముగనున్నది.”

అంత శుకదేవుఁడెట్లనెను:- ‘రాజా ! ఋషభ దేవునకు ఇష్టము లేకున్న నగ్ని ఆతనినిఁగాల్చు జాలదనుట సత్యమే. కాని యాతఁడీశరీరమును నదలవలయు ననుకొనుచుండెను. ఆతని సంకల్పముచేతనే అగ్ని దేవుఁడాతని యాజ్ఞనుబొలిచెను. ఆతఁడు యోగులకు దేహత్యాగముచేయవలసిన విధినిబోధించుటకై యిట్లు శరీరమును ద్వజించుట యుచితమని భావించెను. అందువలన నాతని శరీరము ఆతనిసంకల్పముచేతనే నశించినది.

ఈ విధముగ మహారాజా ! నీకు సమస్త వేద, లోక, దేవతా, శాస్త్ర, బ్రాహ్మణులకు పరమగురువగు ఋషభదేవుని

పరమపావన పుణ్యప్రద విశుద్ధ చరిత్రమునుజెప్పితిని. ఇప్పుడింక నేను యడుగఁదలచితివి?”

రాజుట్లడిగెను:- “స్వామీ ! కొందఱు ఋషభదేవుని “అర్హత్” అందురే. ఏమి కారణము ? మీరు వేదములను నమ్మరు. యజ్ఞపురుషుని నిందించుచుందురేల?”

అంత శుకదేవుడిట్లనెను:- “రాజా ! కొందఱేదో ఒక మహాపురుషుని పేరుతో నేదో ఒకమార్గము నేర్పఱచుకొను చుందురు. అట్టివారు ఆ మహాపురుషుని యొక్క ఆంతరిక భావములను జ్ఞానవిజ్ఞానములను దెలియఁజాలరు. వారిబాహ్య వేషమును, గాఢాచరణమును ననుసరించుచుందురు. కాశీలో నొక మహాత్ముఁడుండెడువాఁడు. ఒక్కొక్కప్పుడతఁడొక పొడు గాటి టోపీను ధరించుచుండెను. ఆతనితర్వాత నాతనినూర్గ మొక టేర్పడెను. అట్టి టోపీని నెవరు ధరించెదరో వారే ఆమతస్థులు. ఒక మహాత్ముఁడు ముక్కుకొననుండి తిలకమును ధరించెనా. ఇంక నాతని భక్తులందఱును నట్లే ముక్కుకొననుండి తిలక మును ధరింపవలసినదే. ఇంక మిగిలినవియున్నను లేకున్నను ఫరవాలేదు. ఒకానొక మహాత్ముఁడు చీరెపేలికను కాలికీజుట్టు కొనెడువాఁడు. ఆతనిసంప్రదాయస్థులందఱు నట్లేకాలికీ గుడ్డను జుట్టుకొనవలసివచ్చినది. మహారాజా ! మానవుల ఇంద్రియ ములు బయటకుఁజూచుచుండుటచే బాహ్యవిషయములనే శీఘ్రముగ ధరించుచుండును. ధీర వీర పురుషుడగువాఁడే అంతరాత్మను గాంచును. నేను వినినది నీకు చెప్పుచున్నాను వినుము. ఋషభదేవుఁడు కొంకణ, వేంకట, కుటకాది దేశములను

భ్రమించు చున్నప్పుడు అచ్చట ఆతని మహిమయు వెల్లడి
యయ్యెను. కలియుగములో నీ వృత్తాంతమంతయును “అర్హత్”
అనెడు రాజువిని, అట్లే యాచరణముకావించి నూతనమత
మును సృష్టింపఁగలఁడని వింటిని. ఆతని తర్వాతవారు ఈ విష
యములలోని యాధార్థ్యమును గ్రహింపఁజాలక విచిత్ర
విచిత్రార్థములను సృష్టించి. అర్థము సన్ధ్యము కావించెదరు.
వారు దేవమాయామోహితులై శాస్త్రవిహిత శౌచాచరణ
ములను వీడి అధర్మ ప్రభావముచే బుద్ధి విహీనులై అస్త
వ్యస్తముగ మాటలాడెదరు. స్నానముచేయదు. పండ్లుతోము
కొనిన హింసయని పండ్లుతోముకొనరు. పండ్లకు పాచిపట్టి
యుండును. నోటివెంట దుర్గంధము వెలువడుచుండును. తల
దువ్వుకొనరు. క్షౌరము చేయించుకొనరు. ఈశ్వరునిఁ దిరస్క
రించుచుందురు. అహింసకు స్వకపోల కల్పితార్థములనుజెప్పి
వేదములను, బ్రాహ్మణులను సతతము నిందించుచుందురు. అంధ
పరంపరకు వశీభూతులై అవేదికాచరణమే సర్వశ్రేష్ఠమని
భావించుచుందురు. ఇందులో ఋషభదేవుని దోషముగాని,
ఆతనివలె నాచరించు సాధువుల దోషముగానిలేదు. దోష
మంతయును తమస్వార్థమును సిద్ధింపఁజేసికొనుటకై అమా
యకులగు వారిని మోసమొనర్చు స్వార్థపరులలోఁగలరు.
మహారాజా ! ఇందులో నెవ్వరి దోషమునులేదు. ఇది యుగ
ధర్మము. భగవదేచ్చ చేతనే యిదియంతయును జరుగుచుం
డును. ఆతని యిచ్చలేక ఒక్క ఆకై నను గదలదు. లోకుల
స్వాభావిక ప్రవృత్తి ఆముగానుసారముగ నుండునట్లుతఁడే

వారివారి చిత్తవృత్తుల నట్లొనర్చుచుండును. ధర్మాధర్మములు భగవదేచ్ఛచేతనే పెరుగుచుఁ దరుగుచుండును.

శుకదేవుఁడిట్లనెను:— “రాజా ! ఈ ఋషభునిచరిత్ర మత్యంతమంగళమయమైనదియు, శిక్షాప్రదమైనదియును, పాప నము, మనోరమమైనదిగనున్నది. దీనిని శ్రద్ధతో వినువారి కిని, చెప్పువారికిని వాసు దేవుని పాదార విందములందు భక్తి కలుగును. భక్తియే జీవునకు సాధ్యమైనది ఇదియే పరమ పురుషార్థము. ఇది లభించిన శాంతిసుఖములుకలవు. అందు వలననే భక్తి ప్రవాహమునందు పండితులు తమ వివిధ పాప జవిత సంతాపసంతప్తాంతః కరణమును విరంతరము స్నానము చేయించుచుండును. ఆ స్నానమువలన వారికి పరమశీతలతా ప్రాప్తికలిగి, ఆ మూలమున ధర్మార్థ కామముల మాటయేల? చివరకు భగవత్సేవా పరిచర్యాభావమగు మోక్షమునగుఁడ తిరస్కరించెదరు. భగవతీ భక్తి భాగీరథిగో స్నానమొనర్చుటచే వారి సకల పురుషార్థములు సిద్ధింపఁగలవు.

చరిత్ర చరిత్రారంభము

3-౨౧

శ్లో॥ యోదుస్య జాన్దారసుతాన్సు హృద్రాజ్యం హృదిష్టుశః |
జహౌ యువై వ మలవదుత్తమ శ్లోకలాలసః ||

శ్రీభాగ. ౧౧. స్కం ౧౧. అ. ౪౩ శ్లో॥

స॥ “మతీయు నాభరతుండు శ్రీవత్స కౌస్తుభవనమాలాలం కృతుండును సుదర్శనాద్యాయుధోప లక్ష్మీతుండును నిజభక్తజన హృదయారవింద

నివాసుండును బరమపురుషుండునునైన వాసుదేవునియందు నిధికభక్తి
 ననుదినంబును జేయుచు నేబడిండ్లల వేలేండ్లు రాజ్యము నేసి పితృపితా
 మహాద్యాయాతంబగు నా ధనంబును యధార్హంబుగఁ బుత్రులకుఁబంచి
 యిచ్చి బహుధనంపదలుగల గృహంబునునొసే పులహాశ్రమంబున కరిగె”

(శ్రీమదాంధ్ర) భాగవతము

మోక్ష మహాత్మ్యము మోక్షమును బొందినవానికే
 తెలియును. మోక్షమును బొందినవారు మోక్షసుఖ మిట్టిదని
 తిరిగివచ్చి చెప్పుకొని కీర్తిసుఖము ననుభవించువారు చాలమంది
 కలరు. తనకుఁగీర్తి కావలయుననియు, తన నామము శాశ్వత
 ముగ నిలిచి యుండవలయునను కోరిక అందఱకునుండును.
 సాధారణముగ సార్వజ్ఞక స్థానములందును, ధర్మశాలలం
 దును, దారిలోని పాషాణముల మీఁదను బొగ్గుతోడనో తారు
 తోడనో తమనామమును జెక్కించుకొను చుందురు. కొందఱు
 స్మృతిచిహ్నము నేర్పాటుచేసికొని పాషాణ పటలములపైఁ
 దమనామములను జెక్కించుకొనుచుందురు. కొందఱు తమ పేరు
 లతో పాతశాలలు, గోశాలలు గ్రంథాలయములు, సత్ర
 ములు, భవనములు మొదలగువాటిని నిర్మించి తమకీర్తిని
 శాశ్వత మొనర్చుకొనఁ జూచుచుందురు. కాని వారుపొందడు
 చున్నారు. ఎంతో ప్రయాసచే సంపాదించుకొనిన యీ శరీ
 రము వలననే పేరునిలువకున్న నికరాళ్లపై వేయించుకొను
 టచే నిలుచునా? అయినను కీర్తికొఱకందఱును బ్రయత్నించు
 చుండురు. కొందఱు తమకీర్తికొఱకెంతగాఁ బ్రయత్నించినను
 గీర్తిరాదు, కొందఱేమాత్రము ప్రయత్నింపకున్నను అజరా
 మరులుగ నుండురు. ఇది యదృష్టము. భగీరథుఁడు తన పిత

రులను దరింపజేయుటకై గంగను గొనివచ్చెను. దానిని దీసికొనివచ్చుటకు అంశుమంతుడును, దిలీపుడును బ్రయత్నించి, తపస్సునుజేసి మరణించిరి; కాని యశస్సు భాగీరథునకు లభించెను. ఇప్పటికిని గంగను భాగీరథియనుట ప్రసిద్ధమే. సాగరమును సగరుని యఱువదివేలమంది పుత్రులును గట్టపడి త్రవ్విరి. కాని దాని పేరుమాత్రము సగరునకుఁ దక్కినది. ఇప్పటికిని నెప్పటికిని సాగరమనియే పిలువఁబడును. ఇదే విధముగ భరతుడును నట్లే పుణ్యశ్లోకుడును, యశస్కియు కీర్తిమంతుఁడునయ్యెను. అతని పేరటనే నీభరతఖండ మిప్పటికినిఁ బ్రసిద్ధినిఁజెందినది.

(శ్రీ) శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా! ఋషభదేవుని సూక్ష్మకు పుత్రులలో భరతుఁడందఱకంటె జ్యేష్ఠుడును శ్రేష్ఠుఁడునని నేనిదివఱకే చెప్పియుంటిని అతఁడు యువకుఁడుకాఁగానే ఋషభదేవుఁడాతనికి యువరాజ్యాభిషేక మొనర్చెను. అతఁడు తండ్రికి రాజ్యకార్యములలో సహాయమొనర్చుచుండెను. ఋషభదేవుఁడు అతనికి విశ్వరూపుని కుమార్తెయగు పంచజని నిచ్చి వివాహముకావించెను. పంచజనిని భార్యగాఁ బొంది భరతుఁడు మిక్కిలి సంతోషించెను తనపుత్రుఁడు సర్వగుణ సంపన్నుడనియుఁ బ్రజాపాలనము మిక్కిలి నైపుణ్యముగఁజేయఁగలడనియు, దెలిసికొని, ఋషభదేవుఁడు తన రాజ్యభారమునంతను నాతని కొప్పుగించి, చిన్నపిల్లలను, భార్యను నాతని కధీనముగావించి, అవధూత వృత్తినిధరించి యింటినుండి వెడలిపోయెను.

తండి గృహత్యాగము చేయఁగానే భరతుఁడీ సమస్త
అజనాభ ఖండమునకును రాజయ్యెను. అతఁడు ధర్మపూర్వక
ముగఁ బ్రజాపాలనమొనర్చుచు ననేకములగు నైదికానుష్ఠాన
ములను, యజ్ఞయాగాదులను నొనర్చెను. పంచజని గర్భము
నుండి భరతునకు సుమతి, రాష్ట్రభృత, సుదర్శన, అవరణ,
ధూవ్రకేతువులను పేర నైదుగురు పుత్రులుద్భవించిరి. చేతికిఁ
గల్గు అయిదువేళ్లుకలిసి పనిచేయునట్లును, పంచభూతములు
కలిసి యీ దృశ్య ప్రపంచమును రచించినట్లును, పంచజ్ఞానేం
ద్రీయాములు సమస్త తన్మాత్రులను వ్యక్తమొనర్చినట్లును,
పంచప్రాణములన్నియును గలిసి యీ దేహమును నడుపునట్లు
ఈ యైదుగురన్నదమ్ములను గలిసి భరతుని రాజ్యభార
మునంతను జక్కఁగఁ బాలించుచుండెను.

భరతునకు శాస్త్రమర్కములన్నియును దెలియును.
ఆశ్రనికి రాజకర్తవ్యములన్నియు చాలబాగుగఁ దెలియును.
అతఁడు తన ప్రజలను నొరస పుత్రుల వలె బాలించు
చుండెను. అతఁడు చేయుచున్నకర్మల నన్నిటిని పరిభ్రష్టికై
నిష్కామముతోఁ జేయుచుండెడువాఁడు. అతఁడు ధర్మకార్య
ములలో విత్తశాత్ర మొనర్చెడువాడుకాఁడు. అతఁడెల్లప్పు
డును యజ్ఞయాగాదులలో లగ్నమైయుం భగవదారాధన
మొనర్చుచుండెడువాఁడు.

అంతబరిష్ఠితు యిట్లడిగెను:- “స్వామీ ! భరతునకుఁ
గర్మఫలమందిచ్చు లేనపుడింత ఆడంబరముగ యజ్ఞములొనర్చి

స్వర్గ ప్రయాసముపడనేల? ఆతనికి యజ్ఞములద్వారా స్వర్గము నకుఁబోవ నిచ్చలేదుకదా! ”

ఇదివిని శుకుఁడిట్లనెను:- “మహారాజా ! భరతునకు స్వర్గాపేక్ష లేదనుట సత్యమేకాని ఆయుగమందు యజ్ఞపతియగు వాసుదేవ భగవానుని వర్ణాశ్రమ ధర్మముద్వారా యజ్ఞ యుగాదులచేఁ బూజించు నాచారిముండెను.”

రాజిట్లనెను:- “స్వామీ! యజ్ఞములెన్ని విధములా ?”

అంతశుకుఁడిట్లు ప్రత్యుత్తర మొసంగెను:- “రాజా ! యజ్ఞములలో ననేక భేదములు కలవు. అయినను నన్నియు నాటయజ్ఞములలో నిముడును నిత్యమును జేయఁబడు నిత్యాగ్ని హోత్రమది ప్రథమమును, బ్రథానమునగు యజ్ఞము-రెండవ యజ్ఞము పితరులనుద్దేశించి ప్రతి అమావాస్యకును జేయఁబడును. పితృదేవతల కమావాస్య మిక్కిలిస్రియమైనది. కావునఁ బితరులనుద్దేశించి అమావాస్యకు జేయఁబడు యజ్ఞమును దర్శయజ్ఞమందురు. దీనివలన సక్షయఫలములభించును. ఆదిన మునఁ గొంచెముగనో గొప్పగనో అన్నదానమును జేయవలయును. ప్రతిమాసములోఁ బూర్ణిమకుజేయు యజ్ఞమును పూర్ణ మాస యజ్ఞమందురు. నాల్గవయజ్ఞము చాతుర్మాస్య యజ్ఞము. వర్షాకాలములో నాల్గు నెలల వ ఆకు ఒకేస్థానముననుండి విశేష నియమములతో సంయమ సహితముగా జరుపు ప్రత్యోపవాసములు, చాతుర్మాస్య యజ్ఞమున కంగములు. వర్ణాశ్రమములు పాటించువారలకుఁ జాతుర్మాస్య యజ్ఞమావశ్యకము. ఈనాల్గింటిని నప్పుడప్పుడు సర్వదాచేయు

చుండవలయును. ఇవిగాక నింకఁ బెద్ద యజ్ఞములుకలవు. వానిలో నొకటి పశుయజ్ఞము, రెండవది సోమయజ్ఞము. అవి యజ్ఞ మనియు, గ్రతువనియు రెండు విధములుగనున్నవి. పశువును బంధించుటకు స్తంభముగల యజ్ఞములను సాధారణముగ “యజ్ఞము”లందురు. ఈ స్తంభము లేనిదానిని ‘కృతు’ వందురు. వానిలోఁ బ్రకృతి, వికృతి రూపమున రెండు భేదములుకలవు. సమస్తాంగములునుగల సాంగోపాంగ యజ్ఞములను ప్రకృతి యజ్ఞములందురు. న్యూనాధిక్యములుగనుండు యజ్ఞములను వికృతి యజ్ఞములందురు. యజమానుడు యజ్ఞములను హోత (ఋగ్వేదీయుఁడు) అధ్వర్యువు (యజుర్వేదీయుఁడు) ఉద్గాతా (సామవేదీయుఁడు) బ్రహ్మ (ఆధర్వవేదీయుఁడు) ఈ నల్లిరు ఋత్వికుల సహాయముతో శ్రద్ధాపూర్వకముగ నిర్వహించును. సదస్సులు యజ్ఞములందుండి చూచుచుందురు. ఈ విధముగ భిన్నభిన్నయజ్ఞాంగ క్రియలచే నెఱవేర్చబడును. ఏయజ్ఞమే దేవతనుద్దేశించి చేయఁబడునో సందులో నా దేవతకు బ్రాధాన్యముండును. మిగిలిన దేవతలకు సామాన్యముగఁ బూజింపఁబడుదురు. ఏ యజ్ఞమే యుద్దేశ్యముతోఁ జేయఁబడునో అందులో నా ఫలములభించును. మరణించిన తర్వాత యజ్ఞకర్త తన భావనానుసారముగ నాయాలోకము లకుఁబోయి ఆ ఫలములనుపభోగించును.

రాజ్ఞిట్లడిగెను:- “ఎఱ్ఱైన జేయనిండు యజ్ఞఫలమున స్వర్గము కలిగితిరునుగదా! మనమగ్నిని తెలియక తాఁకినను తెలిసి తాఁకినను కాలితిరునుగదా! ఇంక నిష్కామకర్మ

కర్థమేమి ? కర్మలన్నియును సకామముగనే యుండును. కోరిక లేక కర్మములందుఁ బ్రవృత్తి యసంభవము.”

శుకమహర్షి యిట్లనెను:- మహారాజా ! నీవు చెప్పునది యథార్థమే. కర్మ ప్రవృత్తి కోరిక చేతనే యుండుననుట సామాన్య నియమము. అగ్నినిఁ దెలియక తాఁకినను దెలిసి తాఁకినను గాల్చుననుట నిక్కువమే. కాని ఆకరకరాది కొన్ని ఓషధులుగలవు వాటిని యుక్తిగాఁ బ్రయోగించినచో నగ్నినిఁ దాఁకినచోఁజేయికాలదు. అట్లే కర్మ నొనర్చుచున్నను బ్రభు ప్రాప్తికొఱకు చేయఁబడిన నిష్కామకర్మ బంధనహేతువు కాదు.”

రాజుట్లనెను:- “స్వామీ ! ఇది నా బుద్ధికంఠుటలేదు. యజమాని యజ్ఞచేయుచుండును. అధ్వర్యుఁడు చేతిలోనికి హవిస్సునుగొని “ఇంద్రాయస్వాహ” యని ఇంద్రుని కొఱకు వేల్చినచో దాని నిందుఁడు గ్రహించి భావనానుసారముగ ఫలమునొసంగును. యజ్ఞభాగమునుగొని యిందుఁడు యజమానికి స్వర్గము నొసంగును. స్వర్గమందు స్వర్గీయసుఖము లును, అప్సరసలతో విమానములందు విహారములును లభించును. హవిస్సును గ్రహించి యిందుఁడు స్వర్గమునొసంగుట కర్తవ్యమే కాఁగలదు. అట్లుకాకున్న యజ్ఞమొనర్చుట వ్యర్థమే కదా! ఇంక నిష్కామకర్మ యెచ్చటకలదు ”

ఇదివిని శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! సమస్త కార్యము లందును భావనాను సారముగ ఫలము ప్రాప్తించును. ఎవని కెట్టి భావనయుండునో వానికట్టి ఫలముప్రాప్తించును. నీవెన్ని

గొప్పగొప్ప యజ్ఞములొనర్చినను దానము లొసంగినను,
 ధర్మములొనర్చినను, నీభావము శుద్ధముగ లేకున్న సర్వమును
 వ్యర్థముకాగలదు. తల్లి, చెల్లెలు, పుత్రిక, భార్య వీరిశరీరము
 లన్నియు నొక్కరీతిగనే యుండును. అందఱి యవయవము
 లొక్కటిగనే యుండును కాని భావనాచుసారముగ నొక్క
 తేతో నాలింగనము కావించినను ఫలములో మాన్పుకనబడు
 చుండును. తల్లి నాలింగనము వేటొక భావముతోఁ
 జేయుదుము. చెల్లెలు, పుత్రిక వీరి యాలింగనము ఇంకొక
 భాముచేతను, భార్యాలింగనము మఱియొక భావపచేఁ జేయు
 చుండుము. క్రియయొక్కటేకాని భావనా విభిన్నతచే
 ఫలమునందంతరము కలదు అదేవిధముగ భరతుఁడుయజ్ఞము
 చేయుచుండఁగాఁ గ్రియలు వేదమంత్రములన్ని యజ్ఞములలో
 వలెనే జరుగుచుండెడివికాని తన భావమును వేఱుగానుంచు
 కొనెడువాఁడు. ఎట్లనఁగా - ఆచార్యుఁడు మంత్రమును
 “ఇంద్రాయస్వాహా” “సూర్యాయస్వాహా” యనినప్పుడు
 భరతుఁడెట్లు భావనచేయుచుండెడువాఁడు? ఇంద్రుఁడెవఁడు?
 ఆతనికి సమస్త స్వర్గీయసంపత్తి నుపభోగించుటకును, రక్షించు
 టకును శక్తికలదు. విశ్వర్య సంపన్నుఁడు.” ఇంద్రుని కిట్టిశక్తి
 యెచ్చటనుండి వచ్చినది? ఆతనిలో నైశ్వర్యమునకఁగొంత,
 యంశయేకలను. విశ్వర్యమునకు సోత పరమదేవుఁడును
 పరబ్రహ్మయు. యజ్ఞపురుషుఁడునగు వాసుదేవుఁడే కావున
 నింద్రస్వరూపుఁడగునేభగవానుఁడు కలఁడో ఆతనికిహవిసు,

కడకు హవిస్సుపోయినప్పటికిని ఆతఁడు శ్రీహరియేయయ్యెను. మనమొక ఉత్తరమును వేతొకరి జవాబుదారితోఁ బంపుదుము. ఉత్తరము మొదటఅసలువానికిఁజేరక, జవాబుదారునికే చేరును కాని దాని నాతఁడుంచుకొనడు. అది తనకడకు వచ్చినను అది తనదికాదని బాగుగాఁ దెలియును. తర్వాత దానినసలు చిరునామా దారునకే యొసంగును. అట్లే భగవద్భావనతో నేదేవతకు హవిస్సు నొసంగినను నది భగవంతుని కడకేచేరును. ఇట్లే అన్యదేవతల విషయములోను దెలిసికొనవలయును. “సూర్యాయస్వాహా” సూర్యనికార్యము ప్రకాశమొసంగుట. సూర్యునకుఁ బ్రకాశమొచ్చుటనుండి వచ్చినది? భగవంతునినుండి. అందుకనియే సూర్యుని విరాట్పురుషుని నేత్రముగాఁ జెప్పినారు. సూర్యునుద్దేశించి హవిస్సునొసంగినచో నాతఁడు సూర్యుని నేత్రముగాఁగలిగిన వానికే యాహుతి చెందవలయునని భావించుచుండెడువాఁడు. ఇట్టి భావనచేఁ జేయఁబడినకర్మను నైతవకర్మయందును. కొంచెమునొసంగి గొప్ప ఫలము నాశించుటను గైతవకర్మయందును. “ఓదేవా! నేనీఫలమును నీ కర్పించితిని. దీనివలన నా కోరికఁన్నియు అనఁగా జన్మజన్మాంతరములలోని పన్నియును బూర్తికావలయును” అనునట్లుండును నైతవకర్మ. ఇట్లు చేయఁబడిన కర్మను సకామకర్మయందును. ఈకర్మలఫలనసంసారబంధనములింకను దృఢపడును. నిష్కామకర్మముచే నంతఃకరణశుద్ధి కలుగును, శుద్ధాంతఃకరణమందు పీతాంబరధారియు, వనమాలియు, శంకచక్రిగదా పద్మదారియు. మురారియు, శ్రీవత్స చిహ్నముధ్యమందు కౌస్తుభమణి వెలుగుచుండ హృదయాంధ కార

మును బోగొట్టుచుఁ బ్రకాశించును. సర్వవ్యాపకుఁడును, బురాణపురుషుఁడునునగు ప్రభువు హృదయము నందావిర్భవించినచో నికఁజెప్పవలసిన దేమున్నది? దినదినమాతని చరణారవిందములందు భక్తి ప్రవృద్ధినిఁజెందును. అట్లు ప్రవృద్ధిని జెందిన భక్తి సమస్తాశుభకర్మ బంధనములను ఛేదించి జీవుని భగవంతుని సమీపమునకుఁ గొనిపోవును. తదీయానిగా నొనర్చును. కాబట్టి రాజా ! ఈ భావనచేతనే భరతుఁడు యజ్ఞయాగములను జేయుచుండెడువాఁడు.”

ఈ విధముగ భరతుఁడు నిష్కామ కర్మలొనర్చుచుఁ బదివేల సంవత్సరములవఱకు భూమిని పరిపాలించెను. రాజ్యమును భోగించు ప్రార్థి మాతనికి సమా ప్తియై నదని ఆతఁడు గ్రహించెను. ఆతనికి రాజ్యభోగము లందాసక్తి లేనేలేదు. కాని ప్రార్థి కర్మమైన సశించునను భావముతోనాతఁడు రాజ్యభోగము లనుభవించుచుండెను ఈ ప్రార్థిభోగము క్షయమై పోగానే ఆతఁడు గృహమును ద్యజించి వనమునకుఁ బోయి తపస్సు చేయఁదలచెను.

భరతుఁడు పులహాశ్రమమునఁ దపంబొనర్చుట,

319

శ్లో॥

పరోరజః సవితర్జాత వేదో

దేవస్య భర్గో మనసేదం జజాన ।

సురేతసాదః పునరావిశ్య చక్షే

హంసం గృధ్రాణం నృషద్రింగి రామిషః॥

శ్రీభాగ. గీ. స్కం 2. అ. ౧౪ శ్లో॥

సీ॥ కర్మ ఫలంబులఁ గడఁక నిచ్చుచు మనో
 వ్యాపారమున నిట్టి యభిలలోక
 ములఁజేసి యాలోకములకు సంతర్యామి
 యగుచుఁ బ్రవేశించి యంత మీఁద
 నానందరూప మైనట్టి బ్రహ్మముఁ గోరు
 చున్న జీవునిఁదన లోని యోగ
 శక్తిచేదగ ననిశంబుఁ బొలసినేయు
 చుండి యంతటను మార్తాండ మధ్య

సీ॥ వర్తియగుచు నిట్లు వఱలుచు జగముల
 యందు నుండి ప్రకృతిఁజూంద కంత
 నశుల దివ్యమూర్తియైన యానంద రూ
 పమును శరణమొందె భరత పిఠుఁడు॥

కీ॥ మదాంధ్ర భాగవతిము.

జీవునకుఁ బ్రధాన కర్తవ్యము శ్రీకృష్ణకైంకర్యము.
 కృష్ణ కైంకర్యముగాక మానవుఁడింకేమి మొనర్చినను నాతఁడు
 తన చేతులతోఁదన్నుఁగట్టి వేసికొను చున్నాడనవలసినదే.
 శ్వాసశ్వాసకుఁ గృష్ణ కృష్ణ యనవలెను. నోటఁ గృష్ణనామ
 మునుదప్ప యింకొకటి పలుకరాదు. కృష్ణనై వేద్యముకాని
 అమృతమునై నఁద్రాగరాదు. కృష్ణకథనుగాక అన్యశబ్దమును
 వినరాదు భగవత్ప్రతిమలను, భాగవతులను గాక
 అన్యమును జూడరాదు. కృష్ణ నిర్మాల్యమునుదప్ప దేనిని
 నాఘాఙింపనురాదు, చేత స్పర్శింపనురాదు. ఇది సిద్ధాంతము
 ఇంతకు సారాంశమేమనఁగా దేనినిఁజేసినను, ఏది^{శ్రీ}న్నను,
 ఏది త్రాగినను, ఏ యజ్ఞాది శుభకర్మలొనర్చినను, సువర్ణ,

గో, భూ, అన్న, వస్త్ర ధనధాన్యాది దానములొనర్చినను గృష్ట ప్రీత్యర్థముగఁ జేయవలయును, పాఠ్యభవశమున సంసారిమున నుండి వివశతతో సాంసారిక భోగముల ననుభవింపవలసి వచ్చినచో నాయన నిట్లు ప్రార్థించుము:- “ప్రభూ ! నన్నీ కర్మలనుండి విముక్తునిఁ గావింపుము. నన్ను దాసునిఁగభావించి స్వీకరింపుము. దీనహీనుఁడనగు నన్ను నీపాదపద్మముల కింకరు నిఁగా నొనర్చుకొనుము.” ఈ సాంసారిక భోగముల నెంత శ్రీఘ్రిముగ నెంతమాత్రిగా వదలునో అంతగా సాధ్యమైనంత త్వరగా వదలుటకుఁ బ్రయత్నింపవలయును. దీనివలన జీవునకుఁ గల్యాణముకలదు. ముక్తికి సరళ సుగమ మార్గమిదియే. ఇదియే ప్రభుప్రాప్తికిఁ బునీతమగు మార్గము.

(శ్రీ) శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా! భరతుఁడు తన రాజ్య సుఖములనుభవించు పాఠ్యభైషాయినది, ఇంక దివ్య రాజ్యముకొఱకు ప్రయత్నింపవలెనని భరతుఁడు జ్ఞానదృష్టిచే దెలిసికొనఁగానే తనపుత్రుల నైదుగురను బిలిచి, ధర్మమర్మము లనుజెప్పి, తాను వనమునకుఁ బోవనిశ్చయించెను ఇట్లు పుత్రులకుఁజెప్పి, సమస్త విషయములనుజెప్పి సమస్తరాజ్య మును దృణమువలెఁ ద్యజించి, ఆజ్ఞాకారులును, సుశీలురును, సుందర సుకుమారులును, మృదు భాషులును, వినయశీలురు నగు బుత్రిలపై మోహమును ద్యజించి భార్యను పుత్రుల కప్పగించి యాతఁడింటినుండి బయలుదేరును.

భరతుఁడు తరమునకుఁబోక తూర్పుగఁబోయెను. గండకీ భాగీరథి సంగమస్థానమునకుఁ బోగానే ఆతని మనస్సచ్చట లీనమయ్యెను. చక్రినది యందాతఁడనేక చిహ్నములుగల

శాలగ్రామ శిలలకుగాంచెను శాలగ్రామశిలలలో ననేకభేద
 ములుకలవు. రెండునైపులను నాభిపతే చక్రాకార చిహ్న
 ములుకలవి చాలగనుండును. కొన్ని పెద్దవిగను కొన్ని చిన్నవి
 గను నుండును. కొన్నిటికి రంధ్రములుండును, కొన్ని యుద్భృ
 త్తుగనుండును. కొన్నిటికి అవతారచిహ్నములుండును. కొన్ని
 గుండ్రముగనుండును. వీనిని హిరణ్యగర్భములందురు. ఇవన్ని
 యును గండకీ యంకుపైపై నఁ గొట్టుకొని వచ్చుచుండును.
 అచ్చట నొక ఋష్యాశ్రమము శిథిలమైనదానిని భరతుఁడు
 కాంచెను. అడిగి తెలిసికొఁగా నచ్చట బ్రహ్మపుత్రుఁడగు
 బులహుఁడు తపస్సుచేసి యండెననియు, నది పులహాశ్రమ
 మనుపేరఁ బ్రసిద్ధిచెందినదనియుఁ దెలిసెను. భరతుని మనస్సా
 పునీత హరిహర క్షేత్రమున లగ్నమయ్యెను. ఆతఁడు పులహా
 శ్రమోపవసమున నొక యేకాంత స్థానముచుజూచుకొని నివ
 సిండుచుండెను. ఆతఁడొక పర్ణకుటీరమును విర్మించుకొనెను.
 ఆతఁడు చక్కని శాలగ్రామమూర్తిని పీఠముపై నుంచి శ్రద్ధా
 భక్తులతోఁ బూజాదులొనర్చు కొనుచుండెను. ఆతఁడిప్పటి
 వఱకును జక్రవర్తియగుటచే నంతఃపురములో నాతనికి వేల
 కొలఁది దాసదాసీజనములు సమస్త కార్యములను సమకూర్చు
 చుండిరి అందువలన నాతని కేసేవా కార్యమొనర్చుటకును
 నభ్యాసము లేకున్నను భగవత్సేవకై ఆతఁడు స్వయముగ
 సమస్త సంభారములను గూర్చుకొనుచుండెను. వనమునకుఁ
 బోయి యాతఁడచ్చటనుండి మంచి మంచి పుష్పములను,
 పచ్చని తులసిని, కోమలమగు దూర్వాను భగవత్పూజకై
 చేయుచుండెడువాఁడు. నైవేద్యముకొఱకు వృక్షములందు

బక్ష్మమైనట్టియు, నపక్ష్మమైనట్టియు ఫలములను, త్రవ్వకొని కందమూలములను దెచ్చుకొనెడువాఁడు. స్వయముగ గండక జలములను దెచ్చుకొని సర్వకార్యము లొనర్చెడువాఁడు.

ప్రాతఃకాలమున లేవఁ గా నె విష్ణుస్మరణమొనర్చి, శౌచస్నానాది కర్మలు పూర్తిగావించుకొని సంధ్యావందన మును గావించును. అనంతరమాతఁడు భగవత్పరిచర్యలొ లగ్నమగును. షోడశోపచార పూజనుగావించి కందమూల ఫలపుష్పాదులను, జలమును, తులసీపత్రాదులను సమర్పించి నిరంతర మాతని ధ్యానములో నిమగ్నుఁడగును. ఈ విధముగఁ బ్రేమతోఁ బూజలోనర్చుటచేత నాతని యంతఃకరణము సర్వధా కామనా రహితమై శాంతమయ్యెను. ప్రేమతో నాతఁడు పూజానులోనర్చునపుడు హృదయమానంద పరిష్కాని తమై ప్రేమసమాధి వచ్చుచుండెడిది. ఆతఁడునిత్యము నవ్యగ్ర భావముతో శ్రద్ధతో భగవత్పూజను జేయుచుండెడువాఁడు. నిత్యనూతనముగ వృద్ధిపొందుచున్న అనురాగ కారణమున నాతని హృదయములోని కారిత్యము తగ్గిపోయెను. అంతఃకరణము మైనమువలెఁగరిగి, నవనీతముకంటె సధికముగఁ గోమలమయ్యెను. ప్రభుప్రేమలో ద్రవీభూతులైన భావుక భక్తులు లౌకిక వ్యవహారమున కయోగ్యులగుచుందురు. భగవచ్ఛరణ జరిగినచోట వారి హృదయములోని యానంద శోభిత ఉప్పొంగిపోవును. సమస్తశరీరము రోమాంచమగును. నేత్రములనుండి జలజల ప్రేమాశువులురాలును, ఇట్టి దృశ్యము అదృష్టముచేతను, అనేక జన్మలలోని పుణ్య విశేషముచేతను బాంప్తించును. భరతున కిట్టిస్థితికలిగెను. ఒక్కొక్కప్పుడాతఁడు

ప్రేమమగ్నుడై శరీరము తెలియక ప్రపంచపుగోడే తెలియ
కోండును కంఠము గడ్గదికమగును. నేత్రములలో నీరక్రమ్ము
టచే దృష్టి ఆగిపోవుచుండెడిది. ఎదుటనున్న వానినిగూడ
ఆతఁడుచూడలేక పోయెడువాఁడు.

కొంతకాలమున కాతనిస్థితి యింక నున్నతముగఁ
బోయెను. ఆతఁడు పూజనొనర్చుచుఁ దన్నుదాను మఱచెడు
వాఁడు ఆర్థ్య మిచ్చుచుండిన గంటలకొలది అట్లే చేతిలో
నర్థ్యముంచుకొని కూర్చుండెడువాఁడు. వుష్పమర్పించిన
తర్వాత మఱల పాద్యార్థ్యచమనముల నొసంగెడువాఁడు.
ధ్యాననిమగ్నుడై నప్పుడు పూజాక్రమమును మఱచు
చుండెడువాఁడు.

అంతఃబరీక్షిస్తహారాక్షిట్లనెను :- “ప్రభూ ! చాల
విషయములను స్మృతిహీనుడగు జడుఁడుకూడ మఱచు
చుండును ఆతఁడును మహాత్ముడగునా?”

ఇదివిని శుకుఁడిట్లనెను:- “కాదు, రాజా ! వారు
తమోగుణాధిక్యముచే స్మరణయుండదు. ఘోర తమోగుణ
మును, సత్త్వగుణస్థితిని దూరమునుండిచూచిన నొక్కటిగనే
కనఁబడును. తమోగుణుడాలస్యముచే నిశ్చేష్టుడగునుండును,
సత్త్వగుణుడను నిష్క్రియుడగునుండును, కాని ఒక స్థితి
అజ్ఞానజన్యమైనది, రెండవది జ్ఞానజన్యమైనది. జడమతి యగు
వాఁడు బుద్ధిన్యూనతచేఁ దమఃప్రభావముచే విషయములను
మఱచును, కాని భరతునివంటి భగవద్భక్తుఁడు తనకుఁబరమ
ప్రేమాస్పనుడగు శ్యామసుందరుని అమణచరణ కమలము
లను నిరంతరము ధాన్యముచేయుటచేఁగలిగిన భక్తియోగము

ద్వారా పరమానందామృత గంభీర సరోవరములో బుద్ధిని నిమగ్నుడగుటచే బాహ్యక్రియలే యేఱుట, తననే మఱచి పోయెను. ఆతఁడానందానుభవ మొనర్చుచుఁ దద్రూపుడగు చుండును అట్లుభరతుఁడు బాహ్యపూజను మఱచి పూజ్యపాదుని పాదపద్మధ్యాన రూపార్చన మందుననే తల్లీనుడగుచుండెను.

ఆతఁడు వనముననుండి మునివ్రతపాలన మొనర్చు చుండెను. ఆతఁడు రాజస వస్త్రములను ద్యజించి, వల్క వస్త్రములనుధరించి, ఇట్టి చర్మమునుబైన వేసికొనుచుండెను. అడవిలో రాలిన ఫలములనేటి తేచ్చి భగవంతునకు నై వేద్య మిడి ప్రసాదమును దీసికొనెడువాఁడు ఆతనినల్లనల్లని వెండు కలకు చమురు రాయకపోవుటచే నొకటొకటి అంట కట్టుకొని జడలుగనయ్యెను. అవి ఆతని తేజోముఖమునఁ బడినపుడు చంద్రునిలోని అమృతమును ద్రాగుటకు మూఁగిన కాలసర్ప ములవలెనుండెను. సూర్యుఁడుదయించఁగానే ఆతఁడు సూర్య సంబంధమగు ఋక్కులను బఠించి హిరణ్య పురుషోత్తముడగు సూర్యనారాయణుని సమ్ముఖమున నిలుచుండి ప్రార్థించు చుండును. అతనిని శరణువేడి ఆతనిగుణములను గాన మొనర్చుచు. ఆతని మహత్వమునుగూర్చి పలుకుచుండును. ఈ విధముగ తేజస్వరూపుడగు సారాయణుని ధ్యానించుచు నాతని కావనములోఁ జాలవినములు గడిచెను.

భరతః(డు)-వృగశాబకము

3-93

శ్లో॥ నిత్యం దదాతి కామస్య - చ్చిద్రం తమను మేఽరయః।
యోగినః కృతమైత్రీస్య - పత్యుర్జ్ఞా యేవ పుంశ్చలీ॥

శ్రీభాగ. శ్లో సం. ౬ అ. ౪ శ్లో॥

క॥ చిరకాల తపసు నైనను

హరియింపఁగ నోపుఁ జిత్తమని పెద్దల న

మ్మరు జారులకుఁ జారిణి

కరణిని నడరించు మనసు కామాదులకుఁ ॥

శ్రీ మహాంధ్ర భావతమ.

ఈ మనస్సులో ననేకములగు సంస్కారములుండును. వాటికిని గాలమునకునుసంబంధముండును ఏకాలమ నదేనితోటి సంబంధము జాగృతిని జెంద నో అది తెలియదు. మేడలను వదలిన వారు ఒక చిన్నగుడిశె కొఱకు పోరాడుకొనుచుందురు. ఇంట రంభలవంటి యింతులుండఁగ సానుల యిండ్లకు చవటలేగు చుందురు ఇది దై వవిధికాక యేమనవలెను? జీవుఁడీ ప్రార్థన మున కవశుఁడగును. నిన్నటివరకే వస్త్రమును హేయముగఁ దలంచుచుంటిమో అట్టిదానిపై నేఁడు సంస్కారాధీనమై పీఠి కలుగుచుండును. తనదేనను భావము కల్గుచుండును. ఇప్పటికి మనస్సు వశమైనది. సాధన యవసరములేదను నిశ్చయము లేదు. బ్రతికి యున్నంతవఱకు ఈమనస్సును నమ్మరాదనియు, సర్వదా దీనిపై నంకుశము నెక్కుపెట్టి యుండవలయుననియే సిద్ధాంతము. దీని వగ్గమ ను గొంచెము సభ్యువిడిచితిమా అది యెగిరి గంతులిడును. అనిత్యత్వమును, అపీయమందు క్రియ త్వమును, పరత్వమునందు నిజత్వమును భావించుచుండును.

శ్రీశుకుఁడెట్లనెను:- “రాజా! భరతుఁడు వానప్రస్థాశ్రమములొనుండి యమనియమములను బాలించుచు భగవత్పరిచర్యయందు నిమగ్నఁడై యుండెను. ఆతనికిప్రపంచమును మఱచునంతటి యుచ్చావస్థకలిగెను.”

ఒక దినమున భరతుఁడు చేతిలో జలపాత్రినుగ్రహించి కక్షమునందు కుశాసన మృగచర్మ వల్కలములను ధరించి గండకీకి స్నానముచేయఁబోయెను. అరుణోదయ సమయమగుటచే వృక్షముల మీఁదనున్న సత్కులు కలకలారవము లొనర్చుచుండెను. భువన భాస్కరుఁడు తనరాకను దెల్పుట కోయను నట్లు ముందుగాఁ దన సారథియగు నదృణునిబంపెను. గండకీ జలము మంథరగతి గంగలోనికి బ్రవహించుచుండెను. ఆశాంత సమయమున రాజర్షియగు భరతుఁడు సరితాకూలము నకుఁ జేరుకొనెను. గండకీ పశ్చిమతటమున నాసనవల్కలముల నుంచి స్నానసంబంధమగు మంత్రములనుజదువుచు, సంకల్పము నొనర్చి, మత్రికతో విధ్యుత్తముగ స్నానమొనర్చెను. స్నానమొనర్చి యాతఁడు ప్రాతఃకాల సంధ్యార్ఘ్యము నొసంగెను. ఇంతలోనే ఆకాశముయొక్క తెఱమాటుఁగుననుండి మరీచిమాలియగు సూర్యుఁడు జగత్ప్రాణులను గదలించుచుండెను. భరతుఁడుపశ్చానముద్వారా సూర్యుని సత్కరించి, మరల జలములోనే నిలువఁబడి మూఁడు మహూర్తముల వఱకు ఏ కాక్షర ప్రణవమంత్రమును శాంతచిత్తముతో జపించుచుండెను. ఆతఁడు కన్నులను మూసికొని నదిలోనిలుచుండి భగవద్ద్యారములో మునిగియుండెను. బ్రహ్మవాచక

సుగుఁ బ్రణవమును జపించుచు నాతఁడు దాని యర్థమును
 సవ్యగ్రభావముచే భావనచేయుచుండెను. ఆ సమయముననే
 ఆతఁడు కన్నులను దెఱచెను. కన్నులనుదెఱవఁగానే ఆతనికొక
 గ్రావుపాటి హరిణము భయభీతయై అటునిటు బిత్తరిచూపులు
 చూచుచుఁ గనఁబడెను. శంకితచిత్తముతో స్వభావమున భీషు
 వగు నా హరిణము చెవులు నిక్కఁబొడుచుకొని యేదియో
 వినుచున్నట్లుండి, మరల మెల్లమెల్లగా సరితాసమీపమునకు
 వచ్చి సుస్వాదు సలిలమును భానముచేయసాగెను. అది చిర
 కాలము బాగుగా దప్పిక చెందినదనియు, నేనియో అఘటిత
 ఘటనచే నది తనగుంపునువదలి వచ్చినట్లుండెను. గండ్లకీ
 మధురజలమునది పొట్టనిండుగఁద్రావెను. అధికజలమును
 ద్రావుటచే దానిడొక్కలు రెండుచు నుబ్బి, మామూలుకంటె
 నెక్కుడుగనుబ్బెను. దానిలావువలన నది గర్భిణీయనియు, నది
 యల్పకాలముననే ప్రసవించుననియుఁ దోచుచున్నది. చంచల
 నేత్రముకల ఆహరిణమును భరతుఁడట్లేనిలిచి చూచుచుండెను.
 నోట నేకాక్షర మంత్రమును బలుకుచుండెను, వృష్టి
 యామృగముపైననేయుండెను. ఒకసారి నీరుద్రావి, అదియిటు
 నటుఁజూచి మరల నీరు త్రావసాగెను. దశదిశలను బ్రతిష్ఠ
 నింపఁజేయు భయంకర సింహ గర్జారవము దానికి వినఁబడెను.
 మృగములు స్వాభావికముగ భీషువులు, అందులో నేకాకి.
 అకస్మాత్తుగ సింహగర్జనము వినఁబడఁగానే అదరిపడి కింకర్త
 వ్యతా విమూఢయయ్యెను. సింహము తనపైకే దుముకు
 చున్నట్లు దానికిఁదోచెను. ఆ త్మరక్షణమున కేమియు
 నుపాయముతోఁచక తనశక్తికొలది ఒక్కదుముకు దుమికెను.

మమకున గండకి కావలియొడ్డునకుఁ జేరినచో సింహభయమిఁ
కనుండవనుకొనెను. సింహమూవలి యొడ్డునకు రాజాలదసి
దానినమ్మకము. ప్రాణము మీఁదకు నచ్చినపుడు ప్రతిజీవియు
తన బలమునంతను జూపించి ఆత్మరక్షణమునకుఁ దలపడును.
పాపమది బలముకొలఁది యెగిరినదికాని ఆ కదలికకు గర్భ
ములోనున్న శిశువు తనస్థానమునుండి తప్పి యోనిద్వారము
నుండి బయలువెడలి నదిలోఁబడెను. హరిణము తనశక్తిసంతను
జూపుటచేతను, గర్భపాతమగుటచేతను మూర్ఛచే నొక వర్వత
గుహయొక్క పాషాణమునకుఁదగిలి చనిపోయెను.

భరతుఁడీ చరిత్రమునంతను దనకన్నులతోఁ జూచుచుం
డెను. ఆతఁడు చచ్చిన హరిణమును జూడలేదుకాని తీక్షణనదీ
ప్రవాహములోఁ గొట్టుకొని పోవుచున్న మృగశాబకమును
గాంచెను. చూడఁగానే ఆతనికి దయకలిగి, ఆలోచింపకయే
గబగబ పరువిడి, కొట్టుకొని పోవుచుండిన నా లేడిపిల్లను బట్టు
కొని, అమాయకమగు నా మృగశిశువు నీవలకుఁదీసికొని
వచ్చెను. అది రాజర్షిని దీన దృక్కులతోఁజూచు చుండెను.
అనాథయగు నా హరిణశాబక భయభీత కాతరదృష్టినిఁగాంచి
భరతుని హృదయము దయతో నిండిపోయెను. ఆతఁడు తన
వల్కలవస్త్రములతో నాపిల్లను దుడిచి, దానితల్లిని వెదుక
పోయెను. శర్కజనే చచ్చిపడిన హరిణమునుగాంచి రాజర్షి
యిక్కిలి చింతించెను. “భగవంతుఁడు నాకీహరిణశాబకమును
దీనిహీనావస్థలో వచ్చుగించినఁడు. దీని నేనెవరికి వచ్చుగింప
వలెను? దీని నొంటరిగ నిచ్చట విడిచిపోయినచో సింహ

వ్యాఘ్రములు తినివేయఁగలవు. పోనిండు, వానినిఁదప్పించు
కొనినచో నేవ్యాధుఁడైనను బట్టుకొని, కోసి అమ్మకొనఁ
గలఁడు. ఏమిచేయుదును. దీనిని రక్షించుట కొక్కలే యుపా
యముకలదు. దీని నాశ్రమమునకుఁ గొనిపోయెదను. పెద్దది
కాఁగానే వదలిపెట్టెదను. ఈ యరణ్యములో దీని కాధారము
నేనే. ఆత్మీయ స్వజనులవలె దీనిని నేను బోషింపవలయును.
పిల్లలు స్వభావముగ ముద్దుగనుండును. అందులో దుఃఖములో
నున్నది. విపత్తులపాలైనది. అప్పుడే పుట్టినమృగశాబకనూ
యెను. భరతుఁడు దానిని మిక్కిలి స్నేహముతోఁ బోషించు
టకై తన యాశ్రమమునకుఁ గొనిపోయెను వెళ్ళియాతఁడు
జలపాత్రమును గ్రిందనుంచి, వల్కల వస్త్రముల నావలఁ
బారవైచి, చంకనుండి జింకపిల్లనుదించెను. ఎండలోఁ
గూర్చుండఁబెట్టి దానిశరీరమును వెచ్చనొనర్చెను, చేతులతో
గీరి, దగ్గఱలోనున్న లేలేత పచ్చికను దానినోటికందించు
చుండెను. ఆ మృగశాబకము నాలుకతో లేబచ్చికను నాకి
నమిలిమింగెను. భరతుఁడు తన కుటీరములో నొకమూల
నెండుగడ్డిపైఁ బరుండఁబెట్టెను. సాయంకాలమున నీళ్లు పెట్టె
గా సదిత్రావెను.

రెండవదినమున మరల భరతుఁడు గడ్డినిఁబెట్టగా
దానినిఁదినెను ఇప్పుడది గడ్డిని దినసాగెను. రెండుమూఁడు
రోజులలోనది యిటునటుఁదిరుగుచు దానంతట నదియే కొఱికి
తినసాగెను. ఇప్పుడు భరతునకానందమయ్యెను. ఇచ్చట శాంత
ఏకాంతారణ్య మందొక యమాయకపు తోడు దొరికెను.

ఆడుకొనుటకు సజీవ సుందర వస్తువు ఆడుకొనుటకు లభించెను. ఆతఁడు దానిని వడిలోనికి దీసికొని ఆడుకొనసాగెను.

భగవచ్చితనములో మనస్సును లగ్నమొనర్చినను, మనోరంజనము కొఱకు ఆత్మీయలను బోషించుటలో వినియోగించినను మనస్సేకారణము. ఇదివఱకు భరతుఁడు లేవఁగా నే భగవత్పూజా జపధ్యాన సమాధులందే యుండెడువాఁడు. ఇప్పుడో లేవగానే మృగశాబకపోషణచింతయే. ఇదియేల చిక్కిపోయినది? దీనికిజబ్బేమిచేసినది. ఇదిదానితల్లిని మఱచునట్లుగాఁ బ్రేమను బ్రదర్శింపవలయును. ఇది ప్రేమాధారముననే బ్రదుకవలెను. ఈ యనాథకుఁ బుట్టినప్పటినుండియుఁ బ్రేమ లభింపలేదు. కావున దీనిని నేను ప్రేమలోముంచి వేసెదను. ఈ యరణ్యమందు భగవంతుఁడు నాకొకతోడును బంపివాఁడు కావున నేను నా హృదయ ద్వారమును దెఱవవలెను." అని యిట్లు భావించి దానిని ముద్దుపెట్టుకొని, ముఖమున నిమిగ్నోకి, దానినోటిలోఁబెట్టి గడ్డినిదీసికొనివచ్చి పెట్టిమేపుచుండును. ఇప్పుడుదానికి చిన్నచిన్న కొమ్ములవచ్చినవి అది ఆ కొమ్ములతో నెమ్మదిగాఁ బొడిచి తలను తీసికొనిపోయి ఆతఁడవడిలోఁబెట్టెను. వినయవంతుఁడగుఁ బుత్రునివలె నది యాతని వెంటఁదిరుగును. పాణి యెవరిప్రేమను సంపాదించుకొనెనో ఆతఁడు వారికి అమ్ముడుపోవును. ఈ విధముగ భరతుఁడా హరిణశాబకమందు మోహపరవశుఁడై, భగవద్భజనమును గొణముగ నెంచి, దానిని బోషించుటయే ముఖ్య కర్తవ్యముగ భావించెను. ఇదివఱకు నూఱుమాలలు జరించెడువాఁడు. తర్వాతఁ గొన్నాళ్ళకు ఏబది మాలలు, తర్వాతఁ

బదిమాలలు, ఆ మీఁద నైదుమాలలు వివరకు జపసంచియే పోయెను. యమనియమాదుల నన్నిటిని మఱచి పోయెను. మా బుజ్జిబాబు, మాకన్నతండ్రి, అని దానిని లాలించుట లోనే ఆతనికిఁగాలము గడుచుచుండెడిది.

ఇది విని శౌనకుఁడ్డిట్లనెను:- “సూతా! మృగశౌఙ్కము మూలమున భరతుఁడు యమనియనుముల నేల విడిచెను ఆశ్రమములో ననేక పశుపక్ష్యాదులుండునుగదా! అట్లే యీ హరిణశౌఙ్కమును నుండపచ్చును. దీనికొక్క కై భజన పూజనముల మానవలసిన పనియేమున్నది?”

అంత నవ్వుచు సూతుఁడ్డిట్లనెను:- “న్వామీ! జీవుని స్థితి ఒక్కరీతిగా నుండదు. అది అభ్యున్నతి స్థితికిని బోవును, బతనమును జెందును. సాధారణముగఁ బతనమునకే పోవును. కఠినముగ నియమములను బాటించుచో నున్నతికలుగును. కొంచెముగ నియమములు సడలెనా అవి నిలువవు. మన స్పెల్ల వ్వుడును బ్రవహించుచుండును. సంసార ప్రవాహమునఁబడి ప్రవహించుట జన్మజన్మాంతరముల స్వభావము. దానిని నేర్ప వలసినపనిలేదు. దానిని భగవన్ముఖముగాఁ జూపియత్నే ముతోఁ గష్టముగ, జేయవలసియుండును. నీకు పల్లమునకుఁ బారునుగాని, మెఱకకుఁ బ్రవహింపదు. అట్లే నియమములను గొంచెముగ సడలించితిమా బతనమార్గమునే పట్టును. తన గుడ్డల శుభ్రతమీఁదనే లక్ష్యముంచుకొనెడువాఁడు నిరంతర ముండుటకుఁ బ్రయత్నించును అట్లే ఆతఁడు వస్త్రములను శుభ్రముగ నుంచుకొనును; కాని కొంచెము ముఱికియై న

దానినుపేక్షను జేసితిమా ఆ స్వచ్ఛత పోయితిరును. ఎటులనో ముక్తికెనది, అవసరమైనపుడుదుకుకొన వచ్చునులే యనుకొనెనా, దుమ్ము ధూళిలోనైనను నట్లే కూర్చుండును. ఒక్కసారి నియమమును వదలితిమా మానవుడు పతనమైతిరును. ఈ విషయమందు మీకొక దృష్టాంతమును జెప్పెదను.”

ఒకానొకడు ఒకానొక సన్న్యాసి మాంసమును దినుటనుగాంచెను. ఆతఁడత్యంతాశ్చర్యముతో “సాధు సన్న్యాసి వయ్యు మాంసమును దినుచుంటివే?” యని యడిగెను.

ఆతఁడు మిక్కిలి యు పేక్షా స్వరము న నిట్లనెను- “అయ్యా! తినుచున్నాను; కాని మాంసము రుచి సారాయితోఁ గూడిననే తెలియును. సారాయి లేక మాంసము రుచి తెలియనే తెలియదు.”

ఆవ్యక్తి నిర్ఘాంతపడి యిట్లనెను:- “అయ్యా ! మీరు సురాపానమునుగూడ చేయుచుందురా ? ”

ఆసాధువు వివశతాస్వరమున నిట్లనెను:- “నేను సురాపానమును జేయుటలేదు. ఒంటరిగా నుండిన నానందమురాదు. వేశ్యలకడకుఁబోయి, అందఱతోఁగలిసి త్రాగినచో మిక్కిలి సుఖముకలుగును.”

ఆ వ్యక్తి నెత్తి బాదుకొనుచు నిట్లనెను:- “నిర్లజ్జకును నొక పరిమితి కలదు. స్వామీ ! మీకేమకర్మలును బాధించుటలేదుగదా ! నా కాశ్చర్యమేమనఁగా వేశ్యలు డబ్బులేక మాటలాడనైనను మాటలాడరే. మీబోటివారికి డబ్బుచ్చటి నుండి రాగలదు?”

సాధువు దీర్ఘ నిశ్వాసమును విడుచుచు నిట్లనెను:-
 “నేను నౌకరి చేయును వ్యాపారమునుజేయును నాకపాలము
 లేదు. డబ్బవసరమే. కావున దొంగతనమును జేయునును.
 జూదము నా డేదను; దానిమూలమున వచ్చిన డబ్బుతో
 నా వ్యసనములను బూర్తికావించుకొనెదను.”

ఆ వ్యక్తి యేవగింపుతో నిట్లనెను:- “ఛీ ! ఛీ !
 రామ ! రామ ! సాధువేషమును నైచికొని దొంగతనమును
 జేయుదువా ? ఇంతటి పాపమా ? ”

వివశతాస్వరమున సాధువిట్లనెను:- “అయ్యా ! ఒక్క
 సారి తన సదాచారమును బోగొట్టుకొనెనా వాడు పతనమగు
 చునేయుండును. అట్లు నశించిన వారికి గతు లేమియుండును.”

సూతుఁడిట్లనెను:- “మునుజారా ! నియమములను
 దృఢముగఁ బాలించుచున్నంతవఱకు రక్షణముండును. సడ
 లేనా పూర్తియైతేను. ఒకవైష్ణవుఁడైదుండెడువాఁడు. తల్లి
 పండ్లుల సంస్కారముచే నాతనికి మాంసమనిన నసహ్యము.
 అతనికి మాంసాహార యొక్క భుజ్జేహితుఁడుగనుండెను.
 అతఁడు మాంసమును బ్రశంసించెడువాఁడు. ఈతఁడాతనిని
 గోపపఁడెడువాఁడు. చాల దినములాతఁడు తెలియకుండఁగఁ
 గూరలలో మాంసరసమును గలిపి తినిపించుచుండెడువాఁడు.
 ఇప్పుడాతని నోటికది రుచిగనుండెను. ఒక దినమున మాంస
 రసములేకుండ కూరనువేసెను. అది రుచిగ లేకపోవుటచే వైష్ణ
 వుఁడిట్లు ప్రిశ్నించెను:- “ఏమయ్యా ! నేఁడు దానిలో రుచికన
 బడుటలేదా ? ఆ తఁడు నవ్వుచునిట్లనెను:- “నేనింతవఱకు

మాంసమును గలిపి వండుచుంటిని,” ఇదివిని మోహవశమున నాతఁడెట్లనెను:- “ఇప్పుడు భ్రష్టుడనే అయితిని. ఒక్కసారి తినిన నొకటి, అనేకసార్లు తినిన నొకటా? నేటినుండి నేనును దినెదను. ఈవిధముగ నాతఁడును మాంసాహారి యయ్యెను. కావున మునులారా ! నియమములందును వ్రతములందును పడలుట యనునది యుండెనా రక్షణ యుండనేయుండదు. భరతుఁడా పారిణశాబక మోహమునఁబడి, తన నియమవ్రతముల నన్నిటినిఁద్యజించెను. నాఁటినుండి దానితిండితిప్పలనుగూఁగించి యేతనికి చింత. దూరమునుండి లేఁబచ్చికను దెచ్చి, తనదగ్గఱ కూర్చుండఁబెట్టుకొని మేపుచుండును. ఒక వేళ నదితినకుండిన దాని నోటినిఁబెట్టుకొని లేఁబచ్చికను దానినోటఁబెట్టుచుండును, గండకీ గొనిపోయి దానిని తోమి కడుగును. పల్కలవస్త్రము లచే దానిశరీరమును మడుచును. అంత దానిని వెంటఁబెట్టుకొని కుటీరమునకు వచ్చుచుండును. అతఁడు కత్తితో గట్టిచెట్టుకొమ్మను గొట్టుకొనివచ్చి ఒకపాకను వేసెను దానిమీఁద నాయాకు నీయాకును వైచి కప్పుచుగప్పి, సింహవ్యాఘ్రాదులు తినకుండుటకై కొన్ని రాళ్ళను దెచ్చియుంచెను. ఇన్ని యేర్పాట్లొనర్చియు రాత్రిలందు చాలసార్లులేచి చూచుచుండును. అది డేమముగనుండి, పరుండి నెమరువేయుటనుగాంచి ఆనంద నివర్ణుడై దానిని ముద్దాడి యిట్లనును:- ‘ఓసీ ! నీవింత పెంతు నిద్రయేపో లేదు ? నిద్రపోముండా ! నిద్రపో !!’ అని ద్రోసుచున్నను, పగలంతయు దానిని మక్కువతోఁజూచుచు, ముఖమును మాటిమాటికి ముద్దుపెట్టుకొనుచు లాలించును.

ఈ కార్యములవలన నాతనికి భగవత్సేవచేయుటకే అవకాశము దొరుకుటలేదు. ఇప్పుడుతనకి సేవనీయ, పూజనీయ, స్మరణీయ, చింతనీయ వస్తువా మృగశాబకమే యయ్యెను.”

శ్రీ శుకుఁజిట్లనెను: “రాజా ! ఇంతగాఁజెప్పినేల ? రాజస్థియగు భరతునకా మృగశాబకమందు తన యకారస పుత్రునకు మించిన మమకారము కలిగెను. ఇప్పుడాతఁడు తన సర్వస్వమునా హరిణశాబకముగనే భావించుచుండెను.

మృగశాబకమునందు భరతుని మోహము

3-౨౪

శ్లో॥ కామో మన్యుర్మదోలోభః శోకమోహ భయాదయః ।
కర్మబంధశ్చ యన్మూః స్వీకుర్యాత్కో ను తద్బధః ॥

శ్రీభాగ. గీ. స్కం. ౬. అ. గీ. శ్లో॥

క॥ కామ శోభాః కమో
భూమిశ్వర కర్మబంధములు మఱియును జే
తో మూలము లగుటను నా
రీ మహిమో మనసు నమ్మ చెప్పును పెద్దలో॥

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

ప్రారబ్ధము మానవు నెచ్చటెచ్చటఁ ద్రిప్పనో దీనికి నిశ్చయములేదు. త్రైలోక్య విజయఁడగు నర్జునునిగేవలము కట్టిలతో నడవి గొల్లలు జయించిరను విషయమును శ్రీ కృష్ణోపభోగ్యులగు రాణులను దస్యులు బలాత్కరించి గొని పోయిరనియు నెవఁడైన విశ్వసింపఁగలఁడా ? కాని అట్లే

అంతనత్యంత గంభీరుడై శ్రీ శుకుఁడిట్లనెను: - “మహా రాజా! నీవు నాయభిప్రాయమును తెలిసికొనలేదు దయకును, గృహకును గొంచెముగ భేదముకలదు. ప్రేమకును మోహము నకును భేదముకలదు. దయ ప్రాణులపై సమాసరూపముగఁ జూపఁబడును. ఎవరికైన దుఃఖము కలుగుచో వారిదుఃఖమును దూరమొనర్చుటకు దయయందును, తనకు సంబంధముకలవారి యెడల, మమకారముననున్న వారియెడలఁ జేయునది కృపయన బడును. దయ సమస్తీ రూపమైనది. కృపవ్యప్తి రూపమైనది. అర్జునుఁడు యుద్ధ సమయమునఁ బలికినది సిద్ధాంతతః సత్యమే, కాని కృపావశమునఁ బరివారములోని వారిపైఁ గల మమత్వ కారణమునఁ బలుకుటచే మోహజనితమైనది. భగవానుఁడతని మోహమును నాశముగొవించెను ప్రతిబాలకునిఁగాంచి ప్రేమించుట స్వాభావికమే, కానిదానిలో మమకారమును జెంది ఒక్కనియందే యాప్రేమను సీమిత మొనర్చుట మోహము. బంధనమునకుఁ గారణమౌన క్తి. వాటికయందు నానావిధ పుష్పములు వికసించిన వాటినిఁగాంచి చిత్తప్రసన్నతను జెందుట స్వాభావికము. కాని వానియందాసక్తినిఁ జెంది, అందులో నొక్కదానినిఁబొందుటకుఁ బయత్నించినను, దానిలో మమకారమును, బెట్టుకొన్నను మోహమే.

భరతుఁడు మృగశాబకమును జలములనుండి తీసినాఁ డిదియుచితమే. కొన్నాళ్ళు పోషించుటయు మంచిపనియే. కాని దానియందు మమకారమును వహించి, నిరంతరము దానికి సంబంధించిన యాలోచనలనే చేయుట ప్రత్యక్ష

మోహము. తపోవిఘ్నము పతనహేతువు. దానిని వదలవలసి యుండెను.”

రాజ్ఞిట్లడిగెను:- “స్వామీ ! బయట వదలిన మరల వచ్చినయెడలనో?”

శుక్రఁడు గంభీరుడై యిట్లనెను:- “మహారాజా ! అట్లుకాదు. ఆసక్తియున్నచోటకే జీవివచ్చును. ఆదరము లభించిననే పిల్లలు వడిలోకిఁబరువిడి వచ్చుచుందురు. వచ్చును, పడియుండును. అందులో హరిణశాబకములు వచ్చుచుండును. దానినిగాంచి రాజ్ఞి భజన పూజనము లొనర్చుచుండవలసినది. కాని ఆతఁడీ హరిణశాబకమును దన పుత్రులకంటె మిన్నగఁ బ్రేమించుచుండెను

భజన పూజనము కొఱవవచ్చి, మృగాసక్తుడవైతి వేమని యాతని వివేకమప్పుడప్పుడు చెప్పుచుండును అంతఁ బ్రార్థనవశమున నుత్పన్నమైన మోహము నానాయుక్తులను దానిని ఖండించుచుండును. రాజ్ఞి యిట్లనుకొనుచు:- “ఈజింక పిల్లి ప్రార్థనమెంతగట్టిది? ఇది గర్భమున నున్నప్పుడు దీనితల్లి తన యూధమును, సుహృద్బంధువులను విడిచినప్పుడు ఏకాకిగా దీని నుదరమందుంచుకొని తిరుగుచుండెడిది. దైవికముగ దీని జన్మము సింహభయముచే నదీ గర్భముననైనది నేను జూడ కుండినచో నీది యిప్పటి కంతమై యుండెడిదే. పుట్టఁగానే దీని తల్లిచచ్చినది. అనాధయు, నసహాయయునైనది. భగవంతుఁడు నాకు దీనిని వత్తత చేసినాఁడు. ఇది అమాయక పశునైనను నా పాలుబడినది. శరణాగత రక్షణము ప్రాణముల నొడిగినాఁడు.

జేయవలెను, నేను మానవుడనుగదా! ఒక పావురపు పెంటి నొక వ్యాధుడు బంధించెను. ఆతఁడా రాత్రి పత్నీవియోగ దుఃఖముతోనుండిన యీ పెంటి భర్తయుండు చెట్టు క్రిందకే వచ్చి నిలిచెను. చలికాలము. వర్షములుకూడ కుఱియుచుండెను. వ్యాధునకుఁ జలివేయుచుండెను. కపోత మిట్లను కొనెను:— “వీడు నాభార్యను బంధించినను, వీడు నిత్యము జీవహింస చేయుచుండినను నాయాశ్రయమునకు వచ్చినాడు. ఈ యతిథిని భగవంతుడు నా కడకుఁబంపినాడు. నేను వీనిని రక్షింపవలె”నని యోచించి, ఎండుపుల్లలనుదెచ్చి ముక్కుతో నొక కొఱవినిదెచ్చి వెలిగించి, ఆతని యాకలికిఁ దీర్చుటకై తనను వేపుకొని తినుటకై ఆయగ్నిలోఁబడెను. ఒక పక్షియే తనకు హాని యొనర్చి తన యాశ్రయమునకు రాగా వ్యాధుని రక్షింపఁగా, నేను మానవుడనయ్య నూరిణశాబకము నెట్లు పేక్షింపఁగలను. శరణాగత రక్షణ మొనర్చుటకు మానవుడు తన స్వార్థముల నన్నిటినివదలుకొన వలయునని శాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవి భజన పూజనమును తర్కాత్తనఁ జేసికొనవచ్చును. కాని యీ పిల్ల మరణించిన నితఁడెట్లు బ్రదుకఁగలదు?” అని ఇట్లనేక విధములగు యుక్తులతో మనస్సును సమాధాన పఱచుకొని భరతుఁడతిప్రీతితో నాహరిణ శాబకమును లాలన, పాలన, పోషణ, తోషణ లొనర్చుచుండెను. ఒక్కనిమిషమైనను దానిని వదలఁ జాలనంతటి అత్యధికాసక్తిని భరతుఁడుచెందెను. ఆతఁడు స్నేహపాత్రముచే బంధింపఁబడి దానికధీనుడయ్యెను. ఆతఁడెచ్చట

కూర్చుండిన నచ్చటఁగూర్చుండఁ బెట్టుకొనును; పరుండినఁ దన
ప్రక్కననే పరుండఁబెట్టుకొనును; తిరుగఁబోయిన వెంటఁగొని
పోవును; భోజన మొనర్చుచుండినఁ దనయెదుటనే కూర్చుండఁ
బెట్టుకొని ఒకమాద్దనాతఁడుతిని, మఱియొకముద్దను దానికిఁబెట్టు
చుండును. స్నానము చేయఁబోయినమొందు దానిని బాగుగా
తోమి కడిగి, తర్వాతతాను స్నానమొనర్చును. ఎప్పుడైనఁ
గుశ, సమిధ, ఫలపుష్ప కందమూలాదులను గొరుటకువెళ్ళిన
దానినిఁగూడ వెంటఁగొనిపోవును. ఆతఁడిట్లను కొనెడువాఁడు:-
“అట్లు వెంటఁగొని పోకున్నచో సింహవ్యాఘ్రాదులు మాబుజ్జి
బాబును దినివేయును. దీనికే యనిష్టము జరిగినను నాజీవితము
వ్యర్థమే దారినిఁబోవుచు ననేకసార్లుకుప్పి ముద్దు పెట్టుకొను
చుండును. దాని శరీరమున గిలిగింతలుపెట్టును. ఒక్కొక్కప్పు
డిట్లనును:- “రాజకుమారా ! నీవు సుకుమారుఁడవు. ఇంత
దూరము నడుచుటచే నీవలసియుండువు. రా నాయనా! నిన్ను
భుజములమీఁద నెక్కించుకొందును” ఇట్లు దానినిఁ దన
భుజముపై నెక్కించుకొని చాఁదూరము నడుచును ఒక్కొక్క
ప్పుడు దానిని బిగ్గ గొఁగిలించుకొనును. దాని తలను దనవడి
లోఁబెట్టుకొని, నోరు తెఱచి మఱల మూయుచుండును. ఈ
విధముగ నాతఁడు దానితో నాడుకొని ఆశ్రమమునకుఁదిరిగి
వచ్చుచుండును

ఇప్పుడాతని భజన ధ్యానములన్నియుఁ బోయినను
ర్యభావాను సారముగఁ గొంచెము సేపు మాఱును, గైకొని
కూర్చుండును; కాని యా మృగశాబకమందే మనస్సుండెడిది.

మాటిమాటికి కన్నులను దెరిచి చూచుచుండఁగనే అది యెచ్చటికో పోయెడిది. అది కనఁబడకపోయెనా మాల సంచి నచ్చటనుంచి, అది యెచ్చటికిని బాటిపోలేదు కదాయని చూచుచుండును అది దూరముగవెళ్ళి గూర్చుండినచో దగ్గరకు వెళ్ళి యిట్లననునః:- “వత్సా ! నీవు బాగున్నావా ? భగవంతుఁడు నీకు శుభస్కరుఁడగుఁగాక ! నీవు నాకంటి యెదుట నుండక దూరముగఁగూర్చుండెదవేల ? పద, నాకెదురుగఁ గూర్చుండెదవుకాని. ” అని యీ విధముగ దానినిఁదీసి కొనివచ్చి, ముద్దుపెట్టుకొనుచు, దువ్వుచు, గోకుచు వివిధ విధముల దానిపైఁ బ్రేమను బ్రదర్శించుచుండెడు వాఁడు

శుకుఁఁగిట్లనెను:- ‘మహారాజా ! మోహము బలవత్తరమైనది. అది యెవరి యెడలనుండునో దానినే సర్వస్వమును కొనునంతటిపని యొనర్చును కావున సాధువు స్త్రీ, పురుష, బాలక, పశు, పక్ష్యాదులందాసక్తినిఁజెంది మమకారమును వహింపరాదు. రాజా ! నేను చాలమంది సాధువులను గాంచితిని. మొదట అబల యని ఆశ్రయమొసంగి తర్వాత దాని వలలోఁ బడినవారు చాలమందిగలరు. సమీపమందుండుట చేతను, తనకనుకూలా చరణమొనర్చుటచేతను అనురాగము కలుగును చిత్తము దేనినైనఁబ్రేమింప యువ్విఘ్నముచుండును. భగవంతుఁడు కనఁబడఁడు. కనఁబడిననుకొంతో కష్టముమీఁదఁ గానికనఁబడఁడు. కావున సమీపముననున్న వారిపై సనురాగాసక్తులు, మోహముకలుగుచుండును. కావునసాధువగువాఁడుదగ్గర కెవరు వచ్చినను వారియెడల మోహమును జెందరాదు. వారి

కనుకూలమగు నాచరణమందాసక్తినిఁ జెందరాదు. మనశరీర సంబంధులతోడనే సంబంధమును వదలు కొన్నప్పుడితరల్లపె నాసక్తినిఁ జెందనేలయని మాటి మాటికి స్మరించు చుండ వలెను. ఈ విషయమును మఱచినచో వాఁడు రెంటికినిఁజెడిస తేవడకాఁగలఁడు. అట్టివాఁడు సాధువుఁ గాఁడు గృహస్థుఁడు గాఁడు అట్టివాఁడు బాబాజీకాఁడు బాబునుగాఁడు. భ్రష్టుఁడై నశించిపోవును. భరతుఁడా హరిణశాబక మోహమునఁబడి యోగమార్గచ్యుతుఁడై జనన మరణ చక్రమునుండి బయటప డియు మఱల దానిలోఁబడి పోయెను.

భరతునకు మృగశాబక వియోగ దుఃఖము

3౨౫

శ్లో॥ రాజా మనీషితా సమ్యక్ తవస్వావద్య మార్జనమ్ ।
సిన్ధ్యా సిన్ధ్యోః సమం కుర్యాద్దైవం హి ఫలసాధనమ్ ॥

(శ్రీ) భాగ. ౧౦. స్కం. 3౬ అ. 3౭ శ్లో॥

ఈ పంపిఁబోనివాడ నె నృపాలక మానవు లెన్నఁదమ్మునూ
హింసకు దైవయోగముల నిండుక గానరు తోఁచినట్లు ని
ష్కంపగతిం జరింతురది గాదన వచ్చునె యీశ్వరేచ్ఛద
ప్పింపఁగరాదు నీపగతు బిడ్డలఁదెచ్చెదఁ బోయి వచ్చెదన్॥

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

మానవుఁడు దేని యందాసక్తినిఁ జెందునో ఆతఁడు దానికొకట సమస్తమును జేయ సిద్ధపడును. ఇట్టియుదాహరణ

మఃలు చాలకలవు. గొప్ప గొప్ప చక్రవర్తులొక సాధారణస్త్రీ
కొఱకు స్వేచ్ఛగా రాజ్యసింహాసనమును ద్యజించిరి. గొప్ప
గొప్ప మహాత్ములు తమప్రతిష్ఠను గోల్పోయి యిట్టి
యాస క్తి నేచెంది భ్రష్టులైరి. ఎవరియందు మనస్సులన్న మైనదో
వారు తప్ప ప్రపంచములో నింకెవరును గనఁబడరు. వారిని
జూడనిది పొద్దుపోదు. వారి సాంగత్యము లేక సంసారము
శూన్యమై తోచును. ప్రేమ వలనఁ దమప్రాణములను
మోహవశమునఁ దృణముగఁ ద్యజించిన యుదాహరణము
లొక్కటి రెండుకాదు. అనేకములుకలవు. మనస్సులో వారి
రూపమునిలిచిపోవును. వారి చేష్టలందు సుఖము లభించును.
వారి ప్రతికార్యమందానను హృదయుమునకుఁ శ్రీతిలభించును.
వారిని స్మరించుటయందు మధురాతి మధుర మాదకత
యుండును. వారిమాటలన్నియుఁ గలకండకంటె మధురముగ
నుండును.

శుక దేవుఁడిట్లనెను:— “రాజా ! భరతుని చిత్తము
హరిణశౌభక మందాన క్తిని జెందఁగా నొకదివమున నాహరిణ
మెచ్చటికో పోయెను. భరతుఁడాసనమునుండి లేచికుటీరము
నకుఁ బయట నటునిటుఁజూచెనుగాని దానిజూడ తెలియలేదు.
ఆతఁడు బిక్కముఖమువేసెను. అటునిటుఁ బరవిడెను, వెదకి
వేసారెను. కాని హరిణముజూడ తెలియలేదు. శంకిత చిత్త
ముతో నాతఁడు గండకీనదీతటమునకుఁ బోయెను. అది అచ్చ
టను గనఁబడలేదు క్షణక్షణము ఆతని యధీరత వృద్ధిపొందు
చుండెను. హరిణము కనఁబడక పోవునప్పటికాతఁడు వ్యగుఁ

డయ్యెను. చిత్తము చంచలమయ్యెను శరీరస్పృహ లేదు. ప్రేమ
యందనిష్ఠ శంక అడుగడుగుననుండును. ఇప్పుడాతఁడు మన
స్సులోననేక తర్కవితర్కములొనర్పసాగెను కరుణావశమున
హరిణబాలక విరహమున వ్యాకులుఁడై యాతఁడు చిత్రవిచి
త్రములను జింతింపసాగెను. కృపణుఁడు ధననష్టమైనపుడు
దుఃఖించునట్లును, ధనికుఁడు తనసర్వగుణ సంపన్నుఁడగు
నేకైక పుత్తునిఁ గోల్పోయినపుడునుపాలుత్రాగు బాలుఁడు
తనమాతృ వియోగమున వ్యాకులము చెందినట్లును, నీటిని
విడిచిన మత్స్యము తటతటఁ గొట్టుకొనునట్లును, మణినిఁగో
ల్పోయిన ఘణి వ్యాకులము చెందినట్లును, ప్రియుఁడు లేక
ప్రియదుఃఖించునట్లును రాజర్షి మృగశాబక వియోగముచే
దుఃఖించుచుండెను.

ఆతఁడిట్లునుకొనెను:- “నావలన నేదియోయపరాధము
జరిగియుండవలెను అందువలననే అది నన్ను వదలి వెళ్ళిపోయి
నది. అదేమైయుండునబ్బా ! (ఉదయము రెండు గడియల
వఱకిఁజే యాలోచించి) ఓహహా ; నేఁడు నేను దీనికి గడ్డినిదీసి
కొనిరా లేదు. నీళ్ళు కెట్టుటయు నాలస్యమైనది. దోషమంత
యును నాదియే అది అమాయకపుశిశువు పాపము. దీన,
దుఃఖిత. దానితల్లి చనిపోయినది. అది అందఱను న్యజించి
నన్నాశ్రయించినది నా మీఁద విశ్వాసముంచినది. నేను
విశ్వసించిన మీఁదట దానికి కష్టమనొసంగిన విశ్వాస ఘాత
కుఁడను. ఈ కార్యము నీచుఁడనగు నాకనురూపముగనే
యున్నది; కాని అది సత్పురుషులవలె సాధు స్వభావముకలది.

అమాయకపు జంతువు. అది యవశ్యము నన్ను క్షమింపఁ గలదు. అది నా యపరాధములమీఁద దృష్టినుంచక తిరిగి రాగలదు. (మరల తనకుఁదానే యులిక్కిపడి యిట్లనెను) తిరిగిరాఁగలదు. తిరిగి రాఁగలదు నిజముగ వచ్చునా? నాయీ కన్నులార నాహరిణ రాజకుమారుఁడిచ్చట నీ యాశ్రమ ప్రాంతమునఁ గోమలమగు పచ్చికను దినుటను గాంచఁగలనా? అది తన చిన్నకొమ్మలతో నా శరీరమునగీకి నా జిలను బోఁగొట్టఁగలదా? ఆహా ! దాని శృంగముల స్పర్శ యెంతటి సుఖద, మృదు, శీతలమైనది! అది యెంతటి ప్రేమతో నాశరీరము నానుకొనెడిది!”

ప్రేమ హృదయము శంకలతో నింశియుండును, అందు వలన భరతుఁడు మరల నిట్లాలోచింపసాగెను:- “నేనపరాధ మొనర్చిననునది స్వేచ్ఛచే నన్ను విడుచునట్టి శీలముకలదికాదు. అది పశువై పుట్టినను, దానికన్నీయును దెలియును. దానికిం కను మనోహర బాల్య చాపల్యము వదలలేదు. హరిణము స్వాభావికముగఁ జాపల్యము కలదు. అందులోనది యింకను బిల్ల. ఒక్కొక్కప్పుడది బాలసులభ చంచలత్వమునఁ బెద్దగ నెగురును; అప్పుడు నేను గోపపడు వాఁడను. నా గదుముటను విని అడకువగల సుశీల ఋషికుమారునివలెఁ జింతఁజెంది నా సమ్ముఖమున భయభీతవలెఁ జెవులు వ్రేలాడవైచికొని మెదలక నిలుచుండి యుండెడిది. అప్పుడు నేను దానిముఖ మును ముద్దుబెట్టుకొని ప్రేమతో నిట్లనెడు వాఁడను:- ‘వత్స! చూడుము. అధికముగ నల్లరిని జేయుచుందువు. నేఁడు ఫలము

లను దినుము.* అప్పుడది నావడిలోఁగూర్చుండి ప్రేమతో
 ఫలములను దినసాగును. అది నన్ను వదలి వెళ్ళెడిదేకాదు. దానిని
 సింహావ్యాఘ్రములు తినియుండచ్చును. నాబిడ్డను దినునప్పుడు
 సింహమునకు దయయైనఁగలుగలేదా! అది దాని పంజాతోఁ
 గొట్టినప్పుడిది యెంతగా గిలగిల కొట్టు కొనినదో (ఇట్లు
 తలఁచుచు భరతుఁడేడ్చెడువాఁడు)

(శ్రీ) శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా! ఆశబలవత్తరమైనది.
 మానవుఁడాశవలననే జీవించును భరతునకు మరల యాశ
 జనించెను. ఆతఁడిట్లునుకొనెను:- “దాని నెవరును జంపియుండఁ
 గూడదు హరిణాయూధముతో దూరము వెళ్ళి యుండవచ్చును.
 సాయంకాలమునకుఁ దిరిగిరావచ్చును. (రాగలదను నాలో
 చన మనస్సులోనికి రాఁగానే హృదయముపొంగి యిట్లు
 తలఁచెను) ఆహా! పోయిన హరిణశౌభకము మరల వచ్చినచో
 నది యెట్టి శుభముహూర్తము కాఁగలదు? అది యిచ్చటికి
 వచ్చి, తన బాలకీడలను జూపించి నామనస్సు నానంద
 డోలికలలో నూగింపఁగలదు, దాని విషయములన్నియును
 నెంత ప్రేమభరితములై యుండును! నే నప్పుడప్పుడు దానిని
 మోసగించుటకై కుటీరములోఁ గన్నులనుమూసికొని ధ్యాన
 మును సటించెడువాఁడను. మనస్సుగోనదియే పసించుచున్నను
 పైకిధ్యానమును సటించెడువాఁడను. అది నెనుకనుండివచ్చి
 మెదలక తలతోఁగుమ్మి, విశాల నేత్రములతోఁ బ్రేమస్థావిత
 మొనర్చుచు సరిగా నన్నేచూచుచుండును. నేను నవ్వఁగానే
 అది నావల్కుల మందఁడన ముఖమును దాచుకొనును.

నా వడిలోఁబడును. అది పశువగుటచేఁ బొరపాటున హవన సామగ్రిని మూఁజూచును. కుశలనుసమలును. అప్పుడు నేనిట్లు నెడువాడను:- “ఎందుకే ! నీకు జ్ఞాపములేదూ. ఇది హవనీయ పదార్థమని దీనినేల ఎంగిలిచేసితివి? కుశల నపవిత్రమేల చేసితివి? అప్పుడది అపరాధినివలె భయపడి నా యెదుటనుండి తొలఁగి, తలవంచుకొని లజ్జాభావమును బ్రదర్శించుచు దీనముగ నుండెడి. ఆహరిణ యువరాజెంతటి సుశీల ! నామూఁద నెంతటిప్రేమ !! అది నన్నెంతగాఁ బ్రేమించెడిది. అది సామాటను వినఁగానే గబగబవచ్చి దుఃఖితుఁడనగు నాకు సుఖమును గలిగించెడిది.

అయ్యో ! రెండు జాములు దాఁటినది. భగవానుఁడగు భువనభాస్కరుఁడస్తా చలమునకు ద్రుతగతని బరువిడుచున్నాఁడు. ప్రాచీదిశ ఆతనికి స్వాగత మొసంగుట కుత్సహించి తన అరుణవరణ వస్త్రమునుధరించి నిలుచుండినది. ఇంకను మాబుజ్జి రాదా ? సాయంకాలమైనదని మైనను నది మరల ఆశ్రమమునకు రాదా ! నేను దానినెచ్చట వెదుకఁగలను ? అంతటను వెదకివచ్చితిని. దూరము వలకుపోయి వెదుకుటకు చూచివచ్చెదను ” అని యిట్లాలోచించి ఆ మృగశాబకమును వెదుకుటకు బయలుదేరెను కొంతదూరము పోయిచూడఁగా నచ్చటదానిగిట్టలచిహ్నములు కనఁబడెను. వాటినిఁగాంచి రాజర్షి వికలుఁడై కూర్చుండి యిట్లనుకొనును:- “ఈ ధరిత్రీ ధన్యమైనది. ఏలననఁగా నాముద్దు బుజ్జిబాబు పద చిహ్నములను ధరించి తాను భాగ్యవతియనునది సార్థకముచేసికొనెను. ఎచ్చట

కృష్ణమృగము చరించునో అది యజ్ఞముల కన్నువైన భూమి
యనియు, పరమపవిత్రమగు దపోభూమి యదియేయనియు,
గీకటాది దేశములలో నవి యుండవనియు శాస్త్రకారులు
వచించినారు.

నేడీ మృగచరణ చిహ్నములనుధరించి యీ వసుంధర
భాగ్యవతి యై నది ఈ పృథివి ఎంతటి పరోపకారిణి ఎవరి
యింటనైన దొంగలుపడిన నా చోరుల పదచిహ్నముల ననుస
రించి వారి నన్వేషించెదరు నేడు నేనంతను గోల్పోయితిని.
నేనును దరిద్రుడనైతిని. నా నిధిని గాలరూపుడగుచోరుడు
హరించినాడు ఈ భూమి దయతో నీమార్గమునఁ బోయిన
దని నాకు జాడచెప్పుచున్నది.

అంశుమాలియగు దినకరుడు పగలంతయును శ్రమించి
ప్రియాకాణాంచలమందు ముఖమును గప్పకొని నిద్రించినాడు.
అంబరము నేకాంతమని భావించి నిశారాణి తన ప్రాణేశుని
కొఱకు బ్రీతీక్షించుచుండెను; ఇంతలోనే నవ్వుచు జతుర్దశీ
చంద్రుడొదయించెను. చంద్రుని జూడఁగ నే భరతుఁ
డానందము చెందెను. ఆతని యంకమన మృగచిహ్నమును
గాంచి యానందోద్రేకముచే మిక్కిలియుల్లాసముతో నిట్లనెను:-
“చంద్రదేవా ! నీవు ధన్యుడవు. నీవు పరోపకారివి నిన్నం
డఱుచు ముఖదశీతల శాంతికరణవను చుందురు. నీవు మాబుజ్జా
యిన దాచిపెట్టినావు. అయితే మంచిపనియే చేసితివిలే’
వావమది తల్లి లేనిపిల్ల. వనములో నొంటరిగాఁ దిరుగుచుండనీవు
దయావశమున దానిని స్వీకరించితివి. సాధువుల స్వభావమిట్లే

యుండును. మాహరిణశాబకము దారితప్పి తిరుగుచున్నదని పరోపకారము కొఱకు వడిలోనిఁదీసికొని పుత్రస్నేహమున వికలుఁడైన నన్ను, భాగ్యహీనుఁడనై దుఃఖ దావానలముచేఁ గాల్పుఁబడుచు నశాంత చిత్తుఁడనై, మందమత్తినెయున్న నన్ను నీ శీతల, శాంత, స్నేహమయ అమృతమయ కమనీయ కిరణ ప్రసారముచే నుధా శీకరములను వర్షింపఁజేయుచు నుఖశాంతుల నొసంగుచున్నావు.

అంతఁబరీక్షీన్యహారాజ్ఞిన్యనః:- “ప్రభూ ! మానవు డిట్లు మోహమున స్పృహవిహీనుఁడగునా? సాధారణుల విషయమును విడిచివేయుఁడు వారవివేకముచే మోహమమత్వము లందుబడిపోవుచుందురు; కాని ఎంతో వివేకియు, జ్ఞానియు, ధ్యానియు తేజస్వియు, తపస్వియునగు భరతుఁడొక హరిణ శాబకము కొఱకింతటి యధీరతను జెందునా?”

అంత దుఃఖిత చిత్తముతో శ్రీ శుకుఁడిట్లనెను:- “మహారాజా ! ఈ విషయములో నేమి చెప్పవలెను. ఏదో ఘోరాంతరాయ ప్రార్థిభక్త్యము మూర్తిమంతమై మృగరూపమును ధరించి, వనమునందు తపో విఘ్నమును గావించుటకై వచ్చి యుండునని తోచుచున్నది. కాకున్న పరమధార్మికులును, సుశీలురును, సదాచారులునగు దనపుత్రులను మోక్ష మార్గమునకు విఘ్నకారులనిభావించి తృణమువలెదృశించి రాఁగా, వాని కన్యజాతియగు పశువునందింతటి మోహమేల కలుగును? ఇదంతయును దేవుని విడంబనము. ప్రార్థిచక్రము. అదృష్టఫేలనము. లలాటమున ప్రాసిన దుర్నివార రేఖాఫలము.

పూర్వజన్మకర్మలయొక్క పరిపక్వ పరిణామము. మహారాజా !
 ఆ మృగమోహమున భరతుడు సమస్తజ్ఞాన, ధ్యాన సేవా,
 సంయమ, యమ, నియమాదులను, మఱచిపోయెను. ఇప్పు
 డాతని కొక్కశే జపము - "అయ్యో ! నా మృగశాబకమా !
 అయ్యో ! నాహరిణరాజ కుమారా ! " అని యిట్లు ప్రిలా
 పించుచు బ్రలాపించుచు వికలైష్ఠ్య మూర్ఛచెంది క్రిందపడి
 పోయెను."

భరతుడు మృగమోహమునఁజచ్చి

మృగమై పుట్టుట

3౨౬

శ్లో॥ అహం పురా భరతో నామరాజా !

విముక్త దృష్టశ్చుతసంగ బాధః ।

ఆరాధనం భగవత ఈ హమానో

మృగోఽభవం మృగసంఘాతార్థః ॥

శ్రీభాగ. ౫. స్కం. ౧౨. అ. ౧౪. శ్లో॥

*॥ రాజులు ప్రస్తుతింప సురరాజ సమానుడైనై తనూజాలకొ

రాజులజేసి తాపసులు రాజయుషీంద్రుల డటంచుఁబల్కుఁగాఁ

దేవము నొంది యాహరిణ దేహము నందలి ప్రితిజేసి నా

యోజ సెడంగ నేజెడితి యోగి జనంబులలోన బేలనై ॥

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

జగమందీ మోహజాలమే లేకుండిన జీవుల పునరాగ
 మన జన్మమ లండవు. మోహవశమ ననే మానవులు మరల

మరల జన్మించుచుందురు, మోహవశముననే జీవులు ఎనుబడి నాల్గులక్షల జీవరాసులలోఁ దిరుగుచుందురు, మోహమనునది సుఖమఃఖ మిశ్రబంధనము. దానిని ఛేదింపను వీలులేదు. కావలయునని బంధింపరు బడము. ఈ బంధములోఁబడవలయు నని వివశుల నొనర్చును. మనము మంత్రముగ్ధులవలెఁ బరిణామ విచారముచేయకయే దానిలో బంధింపఁబడుదుము. తర్జాతఁ బశ్చాత్తాపపడుచుందుము. దీనినే నూయయందురు; మోహము క్షయించుటకే మోక్షమందురు. ఇదియే బంధ మోక్షములయొక్క సారసిద్ధాంతము.

(శ్రీ) శుక్రఁడిట్లనెను:— “రాజా ! భరతుని యా హరి

ణము యువావస్థనుబొందినది అదియొక హరిణము వలలోఁ బడి మదోన్మత్తయై తనను బెంచినవానిని మఱచిదాని వెంటఁ బడిపోయెను. ప్రపంచములోఁ బ్రేమయెచ్చటనున్నది? సర్వత్ర స్వార్థమునింజియున్నది. పతికడ ధనము, యశావనమున్నంత వఱకు ప్రియుఁడగును. ధనమునశించి, యశావనము పూర్తి కాఁగానే ఎక్కడపతి? ఎక్కడ పత్ని? తండ్రిపోషించినంత వఱకు మంచివాఁడే. ఏమైన గద్దించి పనిచేయుమనిన నాతఁడు శత్రువుగఁ గనఁబడును. యువకుఁడగు పుత్రుఁడు వృద్ధుఁడగు తండ్రిని వదపెట్టిపోవును. మృత్యువువచ్చె యేడ్చినవారము ప్రియకై యేడ్వము. తమస్వార్థమునకు వ్యాభాతముకలిగినచో నేడ్చెదము. “ఇప్పుడు నాకు సంపాదించి పెట్టువారెవరో? ఇప్పుడునన్ను రక్షించువారెవరు?” తనరక్తమునోడ్చి నానాభాధలుపడి పుత్రులను బోషింపఁగా నట్టితండ్రికి అసాధ్యరోగము

ఆతఁడు స్పృహతప్పి తనజీవితముయొక్క చివరగడియలను
లెక్క పెట్టుకొనుచుండెను. పూర్వస్వభావాను సారముగ హరి
ణము బంధువులవలెను, ఔరసపుత్రులవలెను ఆతని తల్లనై
వున దుఃఖముతోఁ గూర్చుండెను. పశునైనను దనను బోషిం
చిన తండ్రికి అవసానకాలము ప్రాప్తించినదని తెలిసికొనెను.

తన సుతునివలె మృగశాబకము దీనవదనముతోఁ దన
తల్లనై వున గూర్చుండుటనుగాంచి భరతుఁడు కరుణావశమున
విలపింపసాగెను. ఆతని కంఠము మోహము కారణమున
రుద్ధమయ్యెను. గండకీ తీరమున వెనుకజరిగిన సంఘటనము
జ్ఞాపకమునకువచ్చెను. దీనితల్లి నదిలోనెట్లు ప్రసవించి నచ్చి
నదియు, దీనితల్లిముఖమున మరణకాలమున బిడ్డపై మెంతటి
కరణా మమకారములుండినదియు, తనబిడ్డ కొఱకెట్లు దుఃఖించి
మరణించినదియు తాను బిడ్డవలె దానినెట్లు పోషించినదియు,
చివరకు దనయవసానకాలమున నదిదగ్గఱనుండుట మంచిదే
ననియు, నది ఆహరిణి మొసంగిన పెంపుడనియు, నది న్యాస
రూపమునఁ దనకొసంగినదియనియు, ఈ యరణ్యములోనైనను
దనకు సుఖమొసంగిన యీ హరిణి మెంతటి భాగ్యశాలియో
కదా! అని యీ విధముగ నాహరిణి ధ్యానమొనర్చుచు రాజ
గ్నియగు భరతుఁడదేచింతతో మృగభావముగల చిత్తముతో
నీయసార సఃసారమునుండిపోయెను. ఆతఁడత్యంత ప్రబలమును
వేగశాలియునగు కరాళకాలగళమునఁ బ్రవేశించెను. ఆతని
పాంచభౌతిక శరీరము మరణించెను చివరకు మృగశాబకధ్యాన
మున మృగీ గర్భమునఁ బ్రవేశించి మృగశాబకముగఁ బ్రవే

శించెను. కొంతకాలమునకా మృగమును మరణించెను. అని యును నా మృగీగర్భముననే ప్రవేశించెను. మొదట భరతుఁడు మృగగర్భమునుండి పుట్టెను. తర్వాత నాతఁడు పెంచిన హరిణమును నాతల్లి గర్భముననే పుట్టెను.

ఇదివిని శౌనకుఁడు సూతుని నిట్లడిగెను:- “మహాభాగా! సూతా ! మా కొక శంకమిగిలినది. భరతుఁడు వేలకొలది సంవత్సరములు భగవదారాధనము చేసినదంతయు వ్యర్థమై రెండుమూఁడు సంవత్సరములు హరిణశాబక స్నేహమునమృగ జన్మమును బొందుట ఆశ్చర్యకరముగనున్నదిది ఏమి?”

ఇదివిని గంభీరుఁడై సూతుఁడిట్లనెను:- ‘స్వామీ ! జీవులకు విషయములమీఁద స్వాభావిక ప్రవృత్తియుండును. విషయానక్తియుండుట జీవులకు సహజస్వభావము. దానిని భగవానుని వైపునకు మిక్కిలి కష్టముతో, గొప్పసాధనతో ననేక యుక్తులతో హఠపూర్వకముగ మఱింపవలెను. మీకనుభవ విషయమును జెప్పెదను వినుఁడు. భగవంతుని సూపమును ప్రతిదినమును జూచుచుందుము. నిత్యమాతని మూర్తిని ధ్యానించుచుందుము. ఇన్ని చేయుచుండినను నాతని భావమయమూర్తి హృదయమున నంకితముకాదు. ఎన్నడును స్వప్నమిందైనను గనఁబడదు. దానికి విపరీతముగ స్త్రీ ఒక నుండదుండగువానిని, పురుషుఁడొక లావణ్యమయి, సుందనుగు స్త్రీని పొరబాటున నొక్కసారి చూచినను, ప్రత్యక్షముగఁ జూడనక్కఱలేదు, చిత్రములోఁ జూచినను జాలును నది మనస్సులో నిలిచిపోవును. ప్రయత్న మొనర్చినను మనస్సు

నుండి తొలగిపోదు. జాగ్రత్తతో సంగతియేల నది స్వప్నము నను నదియే జ్ఞాపకమునకుపచ్చును. ఒక్కొక్కప్పుడు చిత్త చంచలమువలన స్వప్నదోషమును గలుగును. ఈ విషయము లందు చిత్తమును లగ్న మొనర్చుటకుఁ బ్రయత్నమక్కఱలేదు. స్వతః మనస్సుదానియందు లగ్నమగును. గురుకులమందు సిత్యనియమముగ బలాత్కారముగ సంధ్యావందనము చేయిం పఁబడుచున్నది. అది అభ్యాసమునకురాదు పొగనుబీల్చుట మొదలగునవి సంవత్సరము ఆఱునెలలలో నలవ్పాటైనది, ఎంత ప్రయత్నించినను వదలనే వదలవు.

జబ్బుపడిన శరీరమును నారోగ్యముగ నుంచుటకు గుణ కారియు, చేదుగనుండు నౌషధమును నెంత కష్టముతో సేవిం చెదరో చూడుఁడు. కాని చెడ్డబుద్ధినింకను భ్రష్టము కావించు చున్న సారాయినిఁ ద్రాగుబోతు ఎంతటి ప్రేమాల్లాసము లతోఁ ద్రావునో చూడుఁడు. కృష్ణ కథాశ్రవణము చేయ వలయుననిన నెంతో ఆలస్యము రాసాగును. ఒడలువిరుపు, ఆవలింతలు, నిద్ర వెంటనేవచ్చును. కాని నిదాప్రకరణ మును విప్పితిమా ఎంతో ప్రేమతో నినుచుందుము. ఇప్పుడు నిద్ర యెచ్చటికి పాటిపోవునో తెలియదు. చిత్తము తన్మయ మగును. ఇట్టిదాని నెల్లప్పుడును వినవలయునని కోరుకొనుచుండును. అర్థరాత్రియైనను, చివరకు తెల్లవారినను నిద్రరానే రాదు. దానివలన వచ్చునదేమియునులేదు. ఒరుగున దేమి యునులేదు. కాని మనస్సుయొక్క స్వభావము లోకవాస్తవముగాను బడుటయే. ఈ జీవి యనేక యోనులలోఁ దిరిగినది.

అన్ని యోనులందును తల్లులు, దండ్రులు, సోదరులు, మిత్ర
బంధవులుందురు. అప్పుడు కొందఱయెడల మిత్రత్వము,
కొందఱయెడల శత్రుత్వమును గలిగియేయుందురు. ఆసంస్కా-
రములు సహజముగ నశింపవు. వాటికి వశీభూతులై జీవుఁడు
ప్రారబ్ధవశమున నెవనితో సాంగత్యమొనర్చునో వానితోఁ
గూడ రాగద్వేషములను జెందును. తనకనుకూలముగ నుండు
వారియెడల రాగమును, తనకు వ్యతిరేకముగ నున్న వారియెడల
ద్వేషమును గలుగును. ఈ రాగద్వేషముల వలననే జీవుఁడు
మాటి మాటికిఁ జచ్చుచుఁ బుట్టుచుండును. మహారాజా !
రాజ్ఞియగు భరతుఁడును సంస్కారవశమున హరిణము కావ
లసివచ్చినది.

ఇక భగవద్భజనము వ్యర్థమగునా కాదా యను
విషయముకలదు. భగవద్భజన మెన్నడును వ్యర్థముకాదు.
కల్యాణము నిమిత్తము చేసినకార్యములవలన దుర్గతి యెన్న
డును గలుగనేకలుగదు. భరతుఁడు మృగశరీరమును ప్రారబ్ధవ
శమున ధరించినప్పటికిని పూర్వజన్మ స్మృతికలదు. మృగమ
య్యును జాతిస్మరణముకలిగి యుండెను. ఇప్పుడాతనికిట్లు జ్ఞాపక
మునకువచ్చెను:- “అయ్యో ! నేనిదివరలోఁ జక్రవర్తిని.
రాజ్య, ధన, ధాన్య, స్త్రీ, పరివారము సంతతిని బరిత్యజించి
యిచ్చటకు వచ్చితిని ! దైవికముగ నొక హరిశాబకముతో
నాకు సాంగత్యము కలిగినది. అందు వలన నాకీమృగజన్మము
లభించినది. నేను దైవికముగ మోసపోతిని, నేను మృగకా
రణముగ మోసపోతిని, నాభవిష్యత్తు నాశనమైనది.

(శ్రీ) శుకుఁడెట్లనెను:- “రాజా ! ఈ విధముగ నాతఁడు మిక్కిలిగ విలపించుచు నేదోవిధముగ జీవనయాపనము చేయుచుండెను. మహారాజా ! భగవత్కృపవలన నాతనికి మృగశరీరమందు పూర్ణముగ జ్ఞానముండెను.

భరతుని మృగశరీర నాశనము

3-22

శ్లో॥ యజ్ఞాయ ధర్మపతయే విధినైపుణాయ
యోగాయ నాంఖ్యశిరసే ప్రకృతీశ్వరాయ ।
నారాయణాయ హరియే నమ ఇత్యుదాహమ్
హాస్యస్మృగత్వ మపియః సముదాదహరి ।

(శ్రీ) భాగ. గీ. స్కం. ౧౪ అ. ౪౫ శ్లో॥

“వ॥ యజ్ఞస్వరూపుఁడును, ధర్మపతియును, విధులను తెలిసినవాఁడును, యోగమెఱిగిన వాఁడును, జ్ఞానమునకు శిరస్సైన వాఁడును, ప్రకృతికధీశ్వరుఁడును, నారాయణుఁడును, హరియగు వానికి నమస్కరించుచు నా నామములను బలుకుచు నాతఁడా మృగరూపముచుగూడ ఉన్నవై చెను.”

విస్మృతి, దుఃఖము బలశ్చిత్తాపమును దగ్గించును. ప్రపంచములోని దుఃఖములన్నియును. అవమానములన్నియును మనకు జ్ఞాపకముండినచో మన మీసాంసారిక పదార్థములలో సుఖానుభవమును జేయఁజాలము; కాని భగవంతుఁడు విస్మృతిని గలుగఁజేసి మనదుఃఖముల నెన్నిటితో పోగొట్టినఁడు.

జీవుడే జన్మమునెత్తినను నాజన్మకు పూర్వజన్మ విషయము లను మఱచి సుఖము ననుభవించుచుండును. ఒకానొక రాజు నకుఁదాను మరణించుటకుఁ బూర్వమేతాను రాఁబోవు జన్మ ములోఁ బందిగాబుట్టునని తెలిసినను, అందువలన నాతఁడు తన పుత్రునిబిలిచి యిట్లనెను:- “నాయనా ! నేను ఫలానిచోట ప్రాకృత్యవశమున శూకరమునై పోవచ్చుచున్నాను. నా శరస్సున నొకపెద్ద తెల్లని మచ్చయుండును. ఇదియేగుర్తు. నేను మలమును భక్షింపకుండుటకై వేరొక నీవు నన్నుఁగనుగొని భిక్షముతో ఖండింపుము.” ఆజ్ఞా కార్యముగు నాతని పుత్రుఁడట్లే చేసెదననెను. కాలాంతరమున రాజు మరణించి పంది యయ్యెను. ఆతని కుమారునకు జ్ఞాపకము లేకపోయెను. లెక్క కూడ పొరపాటుపడెను. ఇంతలోనే పంది పెద్దదై ఒక ఆడు పండ్లతో సంబంధమేర్పడెను. దానికి పిల్లలునుబుట్టెను ఒక నాఁడారాజయొక్క పుత్రుఁడై దైవికముగ నొక క్షేత్రమునఁ దనపిల్లలుజల్లలతో మ భక్షణము చేయుటనుగాంచెను. ఆతనికిఁ దనతండ్రి విషయము జ్ఞాపకమునకువచ్చెను. ఆతఁడు వెంటనే అంబులపొదిరుండ్లి బాణమునులాగి దానిని లక్షించి కొల్లి బోవగా నది మిక్కిలి కఠినస్వరమున నిల్లనెను:- “రాజా ! ఇప్పుడు నన్నుఁజంపవలెను. నేనీ పిల్లలతో పరమసుఖము ననుభవించుచున్నాను ఇప్పుడు నాకీ యాహారము పరమప్రియ ముగనున్నది. నాకీజన్మమందాసక్తియున్నది. నేనిప్పుడు మలము నందే సుఖము ననుభవించుచున్నాను. ఇట్లే అన్ని జీవుల విషయమును, ఏజన్మము నెత్తుచుందఁగో ఆ జన్మనే సుఖమును

కొనుచుండును. ఆ శరీరమును వదలఁగోరకు. కొందఱుజ్ఞానులు, ధ్యానులు, ఏదో అంతరాయ కారణముగ సీచజన్మము నెత్తియు భగవదా రాధనా ప్రభావముచే వారికి పూర్వజన్మ స్మరణము కలుగును. అట్టివారా సీచజన్మచుండి బయటపడుటకు మిక్కిలి యుత్కంఠతో బ్రతిష్ఠించు చుండును. ఇట్టి వారిని బశువులలోఁ జూచియుంటిమి. పాత్యక్షముగఁజూచిన విషయమొకటికలదు. ఒకకుక్క భగవత్సైవేద్యమునుదప్ప ఇంకొకటి తినెడిదికాదు. ఏకాదశిరోజున నెట్టియన్నమును బెట్టి నను దినుట యటఁబంచుడు, వాసన నెనఁజూడదు. నాఁడేకాదశియని దానికెవరుచెప్పిరి. దీనినిబట్టి మనకుఁ దెలియునదే మనఁగా నది పూర్వజన్మమున నెవఁడో సంస్కారముచెందిన వైష్ణవుడై యుండవలయును. అతఁడు ప్రారబ్ధ కర్మవశమునఁ గుక్కగాఁ బుట్టవలసివచ్చినది. కాని యుపాసనా ప్రభావముచే దానికిఁబూర్వజన్మస్మృతి కలిగినది అందువలననది యెన్నడును బ్రతికినంతవఱకు బందిని తాఁకలేదు. వైష్ణవులకడకుతప్ప యింక నెక్కడికిని వెళ్ళలేదు. భగవత్సైవేద్యముకాని పదార్థమును దినలేదు. చివరకు దానిమృత్యువును మిక్కిలి యుత్తమమైనది.

(శ్రీ) శుక దేవుఁడిట్ల నెను:- "రాజా ! భరతుఁడిప్పుడు మృగమయ్యెను. దాని మృగీమాత కాలింజర పర్వతముమీఁద నివసించుచుండెను. పుట్టగానే ఇది తనయోగమునకుఁ గలిగిన అంతరాయఫలచుని తెలిసికొనెను. మృగశాబక సంగముచే నేను మరల జన్మింపవలసివచ్చినది. ఇక నే నెవరితోడను

సాంగత్యమును బెట్టుకొనను. ఎవ్వరి యెడలను నానక్తినిఁ బెంచుకొనను. ఎవ్వరియందును మమకారమును జెందను. తన మృగీమంతవలనను నేవిధమగు బ్రయోజనము లేదని తెలిసికొని, పుట్టిన మఱునాఁడే రాత్రియందు తనతల్లినివదలి హరిణ శాబకము బయలుదేరివచ్చెను. హరిణములు పుట్టుగానే పారిపోవుచుండును. భగవన్మహిమ మెంతటి విచిత్రమైనది! భగవంతుఁడు తల్లి గర్భములోనే పారిపోవుటకు శక్తి నొసంగినాఁడు. భగవంతుఁడు పారిపోయివచ్చి గండకీరీరమున హరిహరక్షేత్రమునగల శాలగ్రామ తీర్థమునకువచ్చెను. అచ్చటనే పులస్త్య పులహ బుష్మలయొక్క పావనాశ్రమముకలదు

భగవంతుని మృగశరీరమందు తన తపస్సునకును, భగవదారాధనమునకును గలిగిన విఘ్నము జ్ఞాపకమునకువచ్చెను. దానివలన నాతనికి బాధకలిగెను. ఆతఁడు మిక్కిలి పశ్చాత్తాపమునుజెంది యిట్లనుకొనుచుండెను:— “ప్రార్థనము నన్నెచ్చటికి తీసికొనివచ్చి పడవై చినది! నా దుర్దైవము మృగరూప

మును ధరించి నా సమ్మూఖమునకు వచ్చినది. అది నన్ను మోసగించినది. పరమార్థచ్యుతుని గావించినది. నా సాధనము భ్రష్టముకావించినది. ఏ చిత్తమును నేనొక క్షణమైనను వృథాచేయక, క్షణక్షణము భగవద్గుణ కీర్తనశ్రవణ మనన నిదిధ్యాసనములలోను, భగవద్ధ్యానములోను గడుపుచుంటినో ఆ చిత్తమే ప్రార్థనవశమున నొక మృగశాబక మోహమునఁ బడి, నా సర్వస్వమును నాశముజేసికొంటిని. నేను నాలక్ష్యమును మఱచి ఉత్థాన స్థానమునఁ బతనము జెందితిని. అస్తు

ఇప్పుడు చింతించిన ఫలమేమాన్నది? ఇక నిట్టిపొరపాటు జరుగ
కుండునట్లు నిరంతరమును బ్రయత్నింపవలయును ఇట్టి మోహ
మునఁబడి పునరావృత్తి కాకుండవలయును. ఈ కన్నులే
మోసముచేయునవి. ఈ రెండు కన్నులు నాల్గు కన్నులై ననా
నూతన సృష్టి జరుగును. ఇక నేనెవ్వరినిఁజూడను, ఎవ్వరి
కడకుఁబోను, ఎవ్వరిని నా కడకుఁబిలువను, ఎవ్వరికడకును
బోయితి నను. ఎవ్వరికిని కడువఁబెట్టను. నా సుఖదుఃఖములకు
సంబంధించిన విషయములను నెవ్వరికినిజెప్పను. ఏకాంతమున
నుందును. నారామునిఁ బ్రేమించెదను. హరిస్మగణ మొనర్చుచు
నానందమును బొందుదును.” అని యిట్లాలోచించుకొని మృగ
జన్మమును బొందిన నా భరతుఁడు మెదలక నొకగుహయందు
నివసించుచుండెను. ఆతఁడు హింసయను భావముతో పచ్చ
గడ్డినై నను దినక కాలమును గడుపుచుండెను. ఎన్నడును
మృగ యాధముతోఁగలిసి పోవుటలేదు. మెదలక గండకీనదికి
వెళ్ళి జలమును బానమొసర్చి, ఎండుటాకులనుదిని శాంత
చిత్తముతో ధ్యాన మొనర్చుకొనుచుండెను. ఆతనికి మృగశరీ
రమువీఁద మోహములేదు. అది ఆతనికి భారభూతముగ
నుండెను. కాని చేయునదేమికోలదు? ప్రాణిబంధము భోగించినే
నశించును. “ప్రాణిబంధం భోగతో నశ్యేత్” ప్రాణిబంధము నశించు
టకు భోగించుటతప్ప వేరొక ముపాయము లేనేలేదు. అందు
వలన నాతఁడు మృగశరీరములోని ప్రాణిబంధము తుయించుటకుఁ
బ్రతీక్షించుచుఁ గాలమును గడుపుచుండెను.

కొంత కాలమునకు మృగశరీరమునకు ప్రాణిబంధము నాశన
మయ్యెను. ఎన్నిదినములా విఘ్నరూపమగు మృగముతో సా

గత్యములభించెనో, ఎన్ని దినములుదానినిలాలించుట, పాలించుట
 వోషించుట మొదలగునవి చేసినాఁడో, ఎన్ని దినములు ముద్దులు
 పెట్టికొని మోహమును బెంచుకొనెనో అన్ని దినములు మృగ
 త్వమును బొందెను. అంత నా గుంస్కారములు సమాప్త
 మయ్యెను. అది ఆతని జన్మాంతరీయ ప్రగఱ మోహము
 మాత్రముకాదు నైమిత్తిక ప్రారబ్ధము. అది అల్పకాలమే
 యుండి సమాప్తమయ్యెను

భరతునకు భగవదారాధనా ప్రభావముచేఁ దనకా
 మృగశరీరమంతము కావలసియున్నదని తెలిసెను, రాజా !
 భగవదుపాసన యెట్లు చేసినను నది యెన్నటికిని వ్యర్థముకాఁజూ
 లదు. “నహికల్యాణ కృత్కశ్చిత్, దుర్గతింతాత గచ్ఛతి”
 కల్యాణకృత్తు దుర్గతి నెన్నటికినిబొందఁడు. కాకున్న మృగశరీ
 రముతో భగవత్స్మరణ చింతనములు గలుగుటయును, పూర్వ
 జన్మస్మృతి యుండుటయు నసంభవములు.

భరతుఁడు తన కవసానకాలము వచ్చినదని గండ్లకీ
 సమీపమునకుఁ బోయెను. సగము శరీరము గండ్లకీసదీ జలము
 లందును మిగిలిన సగము శరీరము బయటనుండెను. మరణ
 కాలమున నేడైన తీర్థస్థానమగు జలా శయము లభించి,
 అందులో సగము శరీరమును జలములో ముగచి, అచ్చట
 ప్రాణత్యాగ మొనర్చినచో నంతకుమించిన యుత్తమమృత్యు
 వేమికలదు. ఎంతో అదృష్టము వలనను, జన్మజన్మాంతరముల
 నాధనవలనను నిట్టిమృత్యువు ప్రాప్తించును. కాకున్న నింటిలోఁ
 గుడ్డిమఁచములో మరణము లభించును మంచముమీఁదఁ
 జచ్చినచో దానికెన్ని రంధ్రములుకలవో అన్ని దినములు

సంసార బంధములతో నుందురని శాస్త్రములు వచించు చున్నవి. ఇంతకు సారాంశమేమనగా మృత్యుకాలమున నింటి లోని సమస్తవస్తువులూ, జ్ఞాపకమునకు రాగలవనియే పరివారము మీఁద మమత్వముండును. కావున మృత్యు వేకాంత స్థలములో, నేదైన తీర్థమందు శాంతిగను, భగవత్ స్మరణము జరుగుచోట జరుగవలెను. మృగశరీరములో నున్నను భరతు వకీ జ్ఞానముకలదు. అందువలన నాతఁడు తనగుహలో శరీర త్యాగముచేయలేను. అతఁడు శరీరమును ద్యజించుటకు గండకీ పావన తీర్థమునకుఁజేరెను.

ప్రార్థన క్షయము కాఁగానే అతని జీవాత్మ శరీరము నుండి వేరియ్యెను. జీవన ధారణచేయు ప్రాణవాయువు సంస్కారములతోఁగూడి యీ పాంచభౌతిక దేహమును వీడి నూత్నశరీరముతో లేచిపోయినది. చావఁబోవునపుడు మృగ శరీరమందుండియు భరతుఁడు స్పష్ట శబ్దములతో భగవన్నా మోహార్చరణమొనర్చు చుండెను అతఁడిట్లనెను:- యజ్ఞపురుషుఁడగు భగవానునకు సమస్కారము. ధర్మప్రభువగు ధరణీ ధరునకు సమస్కారము. సమస్తజీవుల పాపములను హరించు హరికి సమస్కారము సాంఖ్యశాస్త్ర సిద్ధాంతమును బ్రవర్తింపఁజేయు ప్రభువునకుఁ బ్రణామము, యోగగమ్యుడగు నళితేశునకు నేననన్యభావముతో నభివాదన మొనర్చుచున్నాను. ఈ విధముగ నా యజ్ఞలీలార్యామి అచ్యుతుని స్మరించుచు నాతఁడా మృగశరీరమును బరిత్యజించెను.

భరతుఁడు బ్రాహ్మణుడై జన్మించుట.

3౨౮

శ్లో॥ సా మాం స్మృతి మృగదేహేఽపి వీర
కృష్ణార్చన ప్రభవా నో జహతి ।
అథో అహం జన సంగాద సంగో
విశంకమానోఽవివృతశ్శరామి ॥

శ్రీభాగ. ౫. స్కం. ౧౨. అ. ౧౫. శ్లో

౪॥ న కేంద్రాయేను బూర్వంబున భరత ఁడను రాజను సర్వసంగ సరి
త్యాగంబుసేసి భగవదారాధనంబు సేయుచు మృగంబుతోడి
స్నేహంబు కతన మృగంబునై పుట్టియు నంగును హరిభక్తి దప్ప
కుండిన కతంబున నిష్పాదు మనుష్యుండైనై మనుష్య సంసర్గంబును
బాసి యేకాకినై చరియించు చున్నవాడ నరుండు వృద్ధులసేవ
తేసి సుసార మోహంబును బాసి హరిధ్యాన కథలచే లబ్ధజ్ఞానండై
పుండ్రీ కాక్షునిం బూజించుచుం బరలోకంబునుం బొందును.”

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతిమ.

మనమొక గ్రంథమును సగముఁ జదివి చదివి పది పదు
పై ము సంవత్సరముల వఱకు చదువకుండిన దానినంతను మఱచి
పోయెదము. నాధారణముగ నా గ్రంథమంతయును మఱపు
లోకేవచ్చును. కాని దానిని మఱలఁ బఠించుట కారంభిం
చుచో నిదివఱకు చదివినది శీఘ్రముగ జ్ఞాపకమునకు వచ్చును.
ఇందుని భాగము ఆలస్యముగ స్మరణమునకు వచ్చును. దీనికి
కారణమేమనగా నిదివఱకు చదివినది మనము మఱచిపోయి

నప్పటికి ఆస్మత్తి చిహ్నములు మన హృదయ పటలమునఁ బడియుండును. ఇదివఱకు చదివినది ఇప్పుడు చనువుట కంత శ్రమయుండదు చదివినకొలది జ్ఞాపకమునకువచ్చును. అట్లే పూర్వజన్మమునఁ జేయఁబడిన సాధన మఱుజన్మమున మఱుఁ జేయవలసినపనిలేదు. విద్యార్థి రాశ్రిసగము పాఠముచదివి పఠండిన మరల దానిని ప్రాతఃకాలమునఁ జనువ నవసరము లేదు. తర్వాతనే ప్రారంభించును. ఇట్లే యోగమునొనర్చుచు మధ్యమధ్యకల్గు విఘ్నములన యోగము ఖండితమైనచో యోగభ్రష్టుడగును. అట్టియోగభ్రష్టుఁడు పవిత్రమగు ధర్మాత్ములు, ధనికులు నగువారి యిండ్లలోఁ బుట్టుదుగు. అట్లు పుట్టుటచే వారి శరీరనిర్వాహము కొఱకేమియూఁ బ్రయత్నింప వలసిన పనిలేదు సాధన సామగ్రిలన్నియు శ్రమయేమియును లేకయే ఇదివఱకాగిన సాధన పూర్తిచేయుటకు లభించును. తేదా అతని జన్మ శమ, దమ, తప, స్వాధ్యాయ, వేదాధ్యయన, త్యాగ, సంతోష, తితిక్షా, వినయ, విద్యా, హీ, శ్రీ, దయా, మైత్రీ, కరుణా, ముదితాది గుణములచేఁగూడిన యోగుల యిండ్లలో కలుగును, ఆ మూలమున నాతని సాధన సంస్కారము సంశపరంచేఁ బ్రాప్తించును. ఇంతకు సారాంశ మేమియనఁగా యోగమగదంతరాయము కలిగినచో వెనుకటి యోగము, శ్రమమువ్యర్థముకాదు. వెనుకటి జన్మములో నెచ్చటవదలఁబడినదో అచ్చటినుండియే ప్రారంభముకాగలదు. శూకుఁడు పరీక్షిన్నహారాజుతో నిట్లనెను:- 'రాజా !

~x~x~x~ గగడకీనదినుగదుఁదన యర్శరీరమునుముంచి సుమ

ధుర భగవన్నా ముల నుచ్చారణము కావించుచు మృగశరీరమును దృఢించెను. చివరకాతఁడు భగవన్నా మోచ్చారణ మొనర్చి చచ్చుటచే నాతనికి ముక్తికలుగవలసినది, కాని మానవశరీర ముత్కృష్టమైనదని చూపుటకై తానుజేసివదలిన సాధనతీతిక్షతోఁ బూర్తిచేయుట కాతఁడొక శరీరమును ధరింపవలసివచ్చెను. ఆతఁడొక అంగిరసగోత్ర పరశుక్షలీన ధార్మిక సద్గుణ సంపన్నుడగు బ్రాహ్మణు నింటఁ బుత్రరూపమునఁ బుట్టెను.

భరతుఁడు పుట్టిన వంశము గొప్పధార్మికమైనది. ప్రసిద్ధమైనది. పూజనీయమైనది. సమ్మాననీయమైనది. ఆ బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠునకిద్దరు భార్యలుండిరి. పెద్దభార్యయందు సమస్త శీలగుణ సదాచార. విశ్వవినయాది సద్గుణ సంపన్నులగుఁ దొమ్మిండు గురు పుత్రులుదయించిరి. చిన్న భార్య సుశీల, పతిపరాయణ, వినయవతి, ఆమెకొక పుత్రుఁడును బుత్రికయు నుదయించిరి. అందులోఁ బుత్రుఁడు మృగశరీరమును విడిచిన భరతుఁడే

బ్రాహ్మణుఁడు తనపెద్దభార్య యందుఁబుట్టిన తొమ్మిది మందికి విధ్యుక్తముగ శాతకర్మాది సమస్త సంస్కారము లొనర్చెను. ఉపనయనమును గావింపఁజేసి వేదములను బఠింపఁజేసెను. వారందఱును బ్రాహ్మీ, శ్రీయుక్తమగు గర్భకాండను దెలిసిన త్రయీ విద్యయందు నిష్ణాతులైరి. వారు యజ్ఞములు చేయుచుండిరి, చేయించుచుండిరి, వేదమును బఠించుచుండిరి పఠింపించుచుండిరి, దానమొనర్చుచుండిరి. దానమును గ్రహించుచుండిరి జీవన నిర్వాహముకొఱకు కృషినిఁగూడ చేసికొనుచుండిరి. భరతుఁడువయస్సులోఁ జిన్నవాఁడు. చిన్న భార్య

కేకై క పుత్రుఁడు. సాధారణముగఁ దల్లిదండ్రులకు చిన్నవాఁ యందితరులకంటె నధిక స్నేహముండును. అందులో నాచిన్న వాఁడుబుద్ధిలోగూడతక్కువవాఁడు. గానుండిన వానియందు మమ త్వమింకను బెరుగును. తమపిల్లలందఱును సుఖముగనుండవలయు ననియు ఎవరును దుఃఖమునుబొందరాదనియుఁ దల్లిదండ్రులకుం డును. తెలివికలిగి, బుద్ధిమంతులై, కార్యకుశలుఁడై యున్నవారి విషయము వారితల్లిదండ్రుల కంతగాఁబట్టదు. వారు తమ బుద్ధి బలముచే నేదో విధముగ సంపాదించుకొని తినఁగలరనుకొను చుందురు. బుద్ధిహీనులు, అసమర్థులునగు సంతానముయొక్క తల్లిదండ్రుల కెల్లప్పుడును జంతయే. ఆ బ్రాహ్మణుని యింటిలో దేనికిని గొడువలేదు. మిక్కిలిగ ధనధాన్యములు కలవు. చాలగ ఆవులు, గేదెలుకలవు. నిర్వాహమునకు కావ లసినంత భూమికలదు. పుత్రులందఱును విద్యాంసులును సుఖీలు రును గుణవంతులును. మాతృ పితృ భక్తులుఁడై యుండును. అందఱును నివాహములై నవి. కేవలము భరతుఁడే తెలియని వాఁడు. బ్రాహ్మణునకిదియే చింత:- “ఏదో విధముగ నాయీపుత్రుఁడుగూడ విద్యావంతుఁడైనచో నేను నిశ్చింతగ మరణింపఁగలను. కాకున్న నాకు వీనిచింతయేతప్ప యింకొకటి యుండదు.” ఆతనికి భరతుఁడనిన మమకారము.

భరతునకన్నియును దెలియును. ఆతఁడిట్లనుకొనెను:- ఒకసారి హరిణముమీఁద మమత్వమును వహింపఁగా హరిణ ముగా జన్మింపవలసివచ్చినది. తండ్రిమీఁద మమత్వమును వహించితినా ముందు జన్మకు తండ్రి కావలసివచ్చును. అని

యాతఁడు పుట్టినప్పటినుండియే తల్లిదండ్రుల యెడల నుదాసీ
నుఁడుగనుండెను. ఆతని తల్లి ఆతనినిఁ గ్రాణములకంటె
నెక్కుడుగఁ బ్రేమించి, బుజ్జగించి. ముద్దిడు కొనుచుండును.
తండ్రియు నాతఁడందఱకంటెఁ జిన్నవాఁడగుటచే నాతని
ప్రేమయు నాతనిపై ననే క్రమ్మరించెడు వాఁడు. కాని తల్లి
దండ్రుల యీ మమకారమంతయును నాతనికి విషసమాన
ముగ నుండెడిది. ఆతఁడెన్నడును నవ్వుచుఁబలికెడు వాఁడు
కాఁడు ఎల్లప్పుడు ముగ్ధుఁడుగఁ గూర్చుండును. దీనివలనఁ దల్లి
దండ్రులీతఁడు వెఱ్ఱివాఁడు కాదుకదా యని సందేహించు
చుండెడువారు.

ఈతని కైదారేండ్లు వచ్చునప్పటికి తండ్రి యీతనికి
విద్యుక్తముగ మిక్కిలి నై భవముగ నుపనయనముగావించెను.
ఉపనయన సంస్కారము తర్వాత వేదాధ్యయన సంస్కారము
జరుగును బ్రాహ్మణులకు ముఖ్యకర్మ శ్రావణే ఉత్సవము
(ఉపాకర్మ) సాధారణముగ వేదాధ్యయనము నా దినమునుం
డియే ప్రారంభించెదరు. దీనికి పూర్వము (వసంత, గీర్షి)
వైత్రవై శాఖ, జ్యేష్ఠ. ఆషాఢములలో వేదాధ్యయనమునకుఁ
బ్రయత్న మొనరించెదరు. ఈ నాలుగు నెలలలో బ్రవణ
సవ్యావృత్తి శిరోమంత్ర సహితముగాఁ ద్రిపదాగాయత్రీ
మంత్రమును సస్వరముగఁ జెప్పెదరు. పద, ఘన, క్రమా,
ఋటా స్వరాది సహితముగ వేదమంత్రయగు గాయత్రీ నీవిధ
ముగ జ్ఞాపకము చేసికొనుచుండును. శ్రావణేదినమున శుద్ధ
ముగ నుచ్చరించుచు సమస్తము సమ్మిళితము కావలయునని
ఆదినముననే వేదాధ్యయనమును ప్రారంభించెదరు.

భరతుని తండ్రి ఆతనికి మొదట నాచారశిక్షణ నొసంగెను కారణమేమనగా నాచారము వలననే ధర్మము వృద్ధి పొందును. ఆచారహీనుని వేషములును బవిత్రము కావింపఁజాలవు. ఆచారమును జెప్పి యాతఁడు గాయత్రీమంత్రమును కంఠస్థము గావింపఁజేసెను. భరతుని నాతఁడు తన దగ్గఱనే కూర్చుండఁబెట్టుకొని మిక్కిలి ప్రేమతో నిట్లనెను:- “వత్సా! నేనెట్లుచూచుచున్నానో నీవు నట్లే యుచ్చరించుము.” రెండు మూఁడు సార్లు భరతుఁడు వినియను విననట్లుండెను. ఎన్నో సార్లు తండ్రిచెప్పఁగాఁ దలను ద్రిప్పను.

తండ్రి యిట్లుచెప్పెను:- “నాయనా ! ‘ఓమ్’ అనుము అప్పుడాతఁడు ‘ఓమ్’ అనును.

అంతఁదండ్రి తలను బ్రద్దలు కొట్టుకొనుచు నిట్లనెను:- “ఓరీ ! ఈ గ్రాహ్మణ వంశమున నిట్టి మూర్ఖుఁడవు పుట్టితి వేమిరా? వీనికొక యక్షరమైననురాదు” అని వానిని తన కాత్మయఃగుటచే వదలజాలక యిట్లనెను:- ‘అబ్బాయి ! బాగుగా వినుము ‘ఓమ్’ అనుము.

ఆతఁడిప్పుడు “వీమ్” అనెను.

తండ్రి మరలఁ గోపపడి చెంపలు బాది యిట్లనెను:- “వీఁడెక్కడి మూర్ఖుఁడురా, వీనిచేత ప్రణవము-నుచ్చరింపఁ జేయఁజాలకపోతిని. వీడింకేమి చదువఁగలడు? వీనికడుపులో విద్యలన్నియు నున్నవని తండ్రికి తెలియదు. ఈతనికి గర్మ కాండలు, ఉపాసన యవసరములేదు. ఈతఁడు జీవన్ముక్తుఁడు. జ్ఞానియొక్క నాల్గవ భూమికను దాటి జగద్భాసమే లేనట్టి

యైదవభూమికకు వచ్చినాడు. కాని కర్మకాండలోనున్న తండ్రి
 దీని నెట్లెఱుంగగలడు. పుత్రమోహమునఁ దండ్రి నాతఁడు
 వివిధ విధముల భరతునిఁ జూపమోదినను నల్లకంబళికి వేఱు
 రంగంటనట్లాతని కేదియునంటుటలేదు ఆ తఁ డ న్ని యా ను
 దెలిసియే అస్తా విస్తముగా మంటలాడుచుండెను. బుద్ధిసాగరుఁ
 డయ్యు బుద్ధిహీనునివలె వర్తించుచుండెను. శాస్త్రములందు
 బహుశ్రుతుఁడయ్యు జెవిటి, మూఁగవలెఁ బ్రవర్తించుచుండెను.
 ఆతఁడు సమస్త విధముల ననాసక్తుఁడుగ నుండఁదలఁచు
 చుండెను. లోకములో నెచ్చట బుద్ధి చమత్కారము కలదో,
 యెచ్చట సిద్ధులు కనఁబడుచున్నవో అచ్చట బంధనముకలదు.
 ప్రపంచము చమత్కారమునకు నమస్కార మొనర్చును.
 వాచాలుని వెంటఁబరువిడుచుండును మనము ప్రపంచమున్నకై
 ఆసక్తినిఁజెందరాదు. ఆసక్తి చెందవలసిన వస్తువు ఘట ఘట
 మున వ్యాపించియున్నది. అందఱు మనోగత భావముల నెఱుఁ
 గును. దానిముందు ప్రదర్శనమున కవకాశములేదు. అందు
 వలన నాతఁడు తనను వెఱ్ఱివానినిఁగాఁ దలఁచు కొనుచుండెను.
 తండ్రి తన శక్తికొలఁది శౌచ, వేదాధ్యయన, వ్రత, నియమా,
 బ్రహ్మచర్య, గురు శుశ్రూష, అగ్నిపరిచర్య, మొదలగువానిని
 నూర్చి శిక్షణ నొసంగదలఁచెను కాని యాతఁడు తామరాకు
 వలెనుండెను. ఆతని కడతండ్రి చేయునుపదేశ బిందువొక్క
 టైనను నిలుచుటలేదు. తండ్రి కోర్కెనెఱవేరలేదు. ఆతఁడు
 తన కనిష్ఠ పుత్రునకు శిక్షణ నొసంగఁజాలక పోయెను. కనిష్ఠ
 పుత్రుని గుఱించి చింతించి చింతించి తండ్రి పరలోక గతుఁ

డయ్యెను. భగవత్సేవా రూపమగు నేముఖ్యకర్మ కలదో దాని నా నైదిక బ్రాహ్మణుడు మఱచియేపోయెను. ఇంటిలోనది తదు ఇదిలేదు. దీనినిదీసికొని రావలెను, దానిని సమకూర్చు వలెను. పుత్రుఁడెట్లు చదువును, వానికెట్లు జరుగును? ఇట్టి మూర్ఖునకుఁబిల్ల నెవరొసంగెదరు?” ఇట్లు వివిధచింతలనుజెంది చెంది, దుర్లభ మనోరథ సంకల్పములనుజేసి చేసి ఆతఁడీ లోకమును విడిచిపోయెను ఆతఁడు తన పుత్రుని జదివింపఁ జాలక పోయెను. కాలమాతనిని గనికరింపలేదు. పుత్రుని యోగ్యుఁడుగా నొనర్చుటకు ఆనిర్దయ కాలమవకాశ మొసంగ లేను.

భరతుని బ్రాహ్మణ తండ్రి గతిపెంచెను. ఆతని తల్లి తన సవతితో నిట్లనెను:- “అక్కా! నీకు తొమ్మండుగురు పుత్రులు కలరు. నీవు పెద్దదానవు. నాకా ఒక్కఁడే మూర్ఖపుత్రుఁడు. ఒక్కతెయే కుమార్తెకలదు. ఈ పిల్లనేదో యోగ్యుఁడైన వరుస కొసంగవలయును. ఈ పిచ్చివానికేదో నాల్గు మెతుకులు పెట్టవలెను. నీ తొమ్మిదిమందితోపాటు వీనిని బదవవానినిఁగా భావింపవలయును. నేను నా ప్రాణనాథునితో సహగమన మొనర్చెదను. నీవు సంతోషముతో నా కనుసుతినొసంగుము. ఈ పిల్లలను నా యెదుటనే దగ్గఱకుఁ దీసికొనుము.”

తన చిన్నసవతి యిటు పలుకుటను గాంచి విపురిని జ్యేష్ఠపత్ని చాలగ విలపించెను ఆమె యిట్లనెను:- “పరలోక మునకును బతి సనుగమించు నీవేధన్యురాలవు. సరియే. నీవు వెల్లుము. నేను నల్పకాలమునఁ బతిలోకమున మీ యిద్దరను దర్శించెదను. నీవీ పిల్లల విషయములో నిశ్చింతగచుండుము.

నా పిల్లలెంతో నీ పిల్లలం తే. వీరందఱొక్కతండి) బిడ్డలేకదా!
నాకు చేతనై నంత వఱకు వీరి కేహానియు రానీయను.”

ఇట్లు పిని బ్రాహ్మణుని కనిష్ఠభాగ్య తనపతితో సహాగ
మనము కావించెను. తల్లి దండ్రిలిద్దరును పరలోక గతులగు
టచే నిప్పుడు భరతుఁడు స్వతంత్రుఁడయ్యెను. ఇప్పుడు తననదుపు
చేసెడువారును లేరు. వెనుక నెవరును లేరు. నిర్వృతిద్వంద్వై
యిటునటుఁ బిచ్చివానివలెఁ దిరుగసాగెను. ఆతని హృదయ
ములో జ్ఞానజ్యోతి భగవత్స్మరణ, శ్రీవణ, నామగుణ కీర్తన
ములలోఁ గలుగు సమస్త విఘ్నములను నాశమును గావించు
వెలుగుచుండెను. ఆతఁడు శ్రీహరి యుగళారుణ చరణ కమల
ములను నిరంతరము ధ్యానించుచు ధ్యాననిమగ్నుఁడై యుండెను.
అష్టానులును, మూర్ఖులునగు, విషయాసక్తులునగు సాంసారికు
లిట్లనుచుండురు:- “ఈతఁడు మూర్ఖుఁడు. మనముగూడ పిచ్చి
వారమగుచో నాతనికడ నాతనివలెనే మూఁకాంధ బధిరులవలె
నుండవచ్చును. ఆచరింపవచ్చును ఈతఁడు పిచ్చివాఁడే నను
నట్లుగ నాతఁడు వర్తించుచుండెను కాని యాతఁడు జ్ఞాను
లకును గురువు, యోగులకును యోగేశ్వరుఁడుగ నుండెను.

భరతుఁడు జడభరతుఁడుగా

౩౨౯

శ్లో! నమో నమః కారణవిగ్రహాయ
స్వరూప తుచ్ఛీకృత విగ్రహాయ ।
నమోఽవధూత ద్విజ బంధు లింగ
నిగూఢ నిత్యానుభవాయ తుభ్యమ్॥

శ్రీభాగ. ౫, స్కం. ౧౨. అ. ౧. శ్లో॥

ఈ॥ కారణ విగ్రహంబు నురుకాయము నీ యవధూత నేమముఖభూరి
 ధరామరత్నమును బూర్వసమాగమ మాత్మభౌతముంజారు విహార
 మత్యతుల శాలతి గుణంబును గూఢ వర్తనంబారయఁగల్గు నీకు
 ననియంబును మొక్కెదఁ బెక్కు భంగులకొ ॥

సాంసారికులు రాత్రిగిబవళ్ళు జడతాకార్యము లొనర్చు
 చుందురు. అయినను దమ్ముతాము బుద్ధిమంతులమనుకొని జ్ఞాను
 లను జడులు, మూర్ఖులు, పిచ్చివారలని వారి నెగతాళిచేయు
 చుందురు. ఈపృథివి అనాది కాలమునుండి వచ్చుచున్నదనియు,
 సదా యీ విధముగనే జరుగుననియుఁ దెలిసికొన వలయును.
 గొప్ప గొప్ప ప్రతాపవంతులగు రాజులు దీనిని దమదనుకొని
 దీనిలోనే విలీనమైపోయిరి. పృథు, ప్రియవ్రత, ఉత్తానపాన,
 మను, సహుష, గయ, మాంధాత, సగర, రావణ, రామాదు
 లెందఱో శూరవీరులు దీనిని దమదనుకొని చెప్పకొనిరి. కాని
 యిది యెవరిది? ఈపృథివియందు నాది నాది యనుకొనుట జడ
 త్వముకాదా? మట్టినిబుట్టిన మట్టినిదిని యానందమును జెందుట
 మూర్ఖతకాదా? చర్మ చర్మ సంఘర్షణమున నానందము
 ననుభవించుట వెఱ్ఱితనముకాదా? ఎఱుపు, నలుపు, తెలుపు,
 పసుపు మట్టికి రాగి, ఇనుము, వెండి, బంగారమని పేర్లుపెట్టి,
 భేదభావమును స్థాపించి రాత్రిందివములు దానిని సంపాదించు
 టకే ప్రయత్న మొనర్చుచుండుట వెఱ్ఱితనముకాక యింకేమి?
 కాని మాయామోహమునఁబడి ప్రాణులీ సత్యమువైపు
 లక్ష్యముంచుటయేలేదు. సత్యాసత్యములు పలికి నాలుగు వెండి
 బంగారు ముక్కలను గూర్చి న వా ని ని బుద్ధిమంతు డను

చున్నాము. ఈవ్యర్థ వ్యాపారములం దుదాసీనముగ నున్నవాడి మూర్ఖుల దృష్టిలో జడుడు, అజ్ఞుడు, వ్యర్థుడు, వెట్టివాడు, మూర్ఖుడు. మూర్ఖతకును హస్తకలదు. వెట్టికిని అంతమున్నది. తనజడత్వమును బుద్ధిమతిత్వమును కొనుటయు, బ్రహ్మస్వరూపుడై క్షణభంగురమగు సంసారమును శాశ్వతముగఁ ద్యజించిన వానిని అజ్ఞులు జడమతి యనుచుందురు.

శుక దేవుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! బ్రాహ్మణ భరతుని తండ్రి పరలోక గతుఁడయ్యెను. ఆతఁడు తన చిన్నకుమారునిఁ జదివింపఁజాలకపోయెను. తనమనోరథము పూర్తికాకముందే ఆతఁడీ లోకమును విడిచిపోయెను భరతుఁడిట్లను కొనెను:- “వీడవదలినది. బంధమూడినది. నిత్యము చీవాట్లు చెప్పుదెబ్బలు తప్పినవి.” కర్మ కాండరూపమగు నపర విద్యనే సమస్తముగ భావించుచుఁ బరావిద్యయగు బ్రహ్మజ్ఞానమునందఁ బొత్తుగాఁ బ్రవేశములేని ఆతని అన్నలు తొమ్మండుగురు నీతనిని మూర్ఖునిఁగను, విద్యాగంధములేని వానిఁగను భావించుచుండిరి. అందు వలన వారీతనికి చదువు చెప్పింపలేదు. తండ్రి తండ్రియే. వృత్తిఁడెంతటి మూర్ఖుడైనను నాతఁడు కొద్దిగనో గొప్పగనో చదువవలయు ననియుండును; కాని సోదరులకంతటి శ్రద్ధయేల యుండును ? చదువకున్నబోనిండను కొనిరి. నూరు కొని త్రాగుటకిది చెట్టు క్రియకాదు కదా ! పరిశ్రమ నొనర్చిన సుఖమును బొందును. లేకున్న నటునిటుఁ దిరుగును ? అని యనుకొని వాకుదాసీనులైరి. వారీతని నాదరింపకుండిరి.

సాధారణపుటజ్ఞానులగు నితర సరపశువులీతనినిఁ బిచ్చి వాడనియు, మూర్ఖుఁడు, మూఁగ, చెవిటి, వ్యర్థుఁడు, జడుఁడని మెన్నియో పలుకుచుండిరి. ఈతఁడు వారి మాటలనువిని నవ్వి తాను బిచ్చివాడనునది స్థిరమొనర్చు కొనుచుండెను.

సూతుఁడిట్లనెను:— “మునులారా ! ఈ సాంసారికు లందఱును స్వార్థలే, మానవులు స్వార్థములేక యేపనినిఁ జేయరు. తనకు స్వార్థమున్నచోట వారితో సంబంధము లేకున్నను సంబంధమును బెట్టుకొందురు. నీవు నూ మిత్రుని బావమఱది పినతండ్రికి అల్లుని మామకొడుకునకు పిల్లనిచ్చిన మామలు. ఇదేమైన చుట్టరికమేనా ? కాని స్వార్థమే అన్నిటి కంటె ముఖ్య బంధుత్వము. స్వామి ? ఈ మానవులు సాంసారిక స్వార్థపరులనే సమస్తముగఁ దలఁచుచున్నారు. తమ స్వార్థము నెఱవేరుటకు గొప్పయుక్తులను బన్నుచుండును. ఒక కథయున్నది. ఒకానొకఁడొక బండిలో నెచ్చటికో పోవుచుండెడు, బండి యిరుసు విడిగిపోయెను. ఒక గ్రామమున నొక రేఁగుచెట్టుకింద బండిని నిలుపుకొనెను. ఈ చెట్టై వ రి డ ని అందఱునడిగిరి. ఈ చెట్టున కెదురుగా బాగుగాఁ గట్టఁబడిన ఇంటివారిదీ చెట్టని ఇంకొకఁడనెను. ఆ మహాశయుఁడు తానొక బుద్ధిమంతుఁడననుకొని గర్వముతో నట్టహాసముగ నాయింటికిఁ బోయెను. దైవికముగ నాయింటిలోని పెద్ద ఆతఁడెచ్చటికో బయటకుఁబోయెను. వెళ్ళఁగానే ఆతఁడు పిల్లలతో నిల్లెనెను:— “పండితుల వారెచ్చటికిఁ బోయిరి.” పిల్లలిట్లనెను:— “అయ్యా ! వారు బయటకు వెళ్ళి, తమరెవరు?”

ఆతఁడెట్లనెను:- “మనకు దగ్గఱ బంధుత్వముకలదు. గ్రామములో నడుగరుగాని నగరములో నట్లుకాదు. అడుగు చుందురు. ఆరా తీయుచుందురు.” పిల్లలు లోపలికివెళ్ళి తల్లతో: “ఎవరో మనబంధువులువచ్చి’ రనిరి. ఇంకేమున్నది. నవకాయ పిండివంటలతోడను సంచభక్ష్య పరమాన్నముల తోడను వంట తయారయ్యెను. చిక్కన గేదెపాలతోఁ బర మాన్నమును సిద్ధమయ్యెను. ఆతఁడెట్లము వచ్చినట్లు తినుచు మూఁడు నాల్గు దినములుండెను, ఇంతలోఁ బండితులవారును వచ్చిరి. అన్నియును బాలతోడనే పిండివంటలుజరుగుచుండెను. ఈ పిండివంటలన్నియు నెవరికిని యాతఁడడిగెను. ఎవరో మన బంధువులా వచ్చినారని పిల్లలుచెప్పిరి. ఈ బంధు వెవరబ్బా యని యాతఁడు విచారించెను. గబగబలేచి ఆ చెట్టు దగ్గఱకుఁ బోయెను. బంధువులేచి సత్కారము కావించెను, మాటలలోఁ బాల సంకోచముతోఁ బండితుఁడెట్లడిగెను:- “క్షమించుఁడు. నాకు జ్ఞాపకము వచ్చుటలేదు మన బంధుత్వమేమి?”

ఆ మహాశయుఁడు గంభీరముతో నిట్లనెను:- “మనకు బాదరాయణ సంబంధము.”

పండితుఁడు చాల చిక్కులోఁబడెను. ఈ సంబంధ మెచ్చటను విననేలేదే. కొంచె మాలోచించి యిట్లనెను:- “బాదరాయణ సంబంధమనిన నాకర్థమగుటలేదు.”

ఆబంధువిట్లనెను:- “మా బండ్రి యిరుసు బదరీ వృక్ష ముతోఁ జేయఁబడినది మీ యింటిలో బదరీ వృక్షమున్నది. మీకును మాకును బాదరాయణ సంబంధము లేదా? ”

పండితుఁడు నెత్తి బాదుకొనుచు “బాదరాయణ సంబంధమున్నదో లేదో కాని పస్సు పరమాంస్సముల సంబంధముల మాత్రము తప్పక ఉన్నది.” స్వాస్థ్యమున్నచో జనులు మానవులు బాగుగా నాదరసత్కారము లొనర్చుచుండును. వాక్తరియును సంబంధము లేకపోయినప్పటికి స్వాస్థ్యము లేనప్పుడు సహోదరునిఁగూడ నుపేక్షించుచుండెదరు. వారి సంగతి విచారింపనే విచారింపరు. ఈ విషయము శ్రీ పురుషులయందు సమానమేకాని పురుషులకంటె శ్రీలయందు కొంచెముధికముగ నుండును. ఇల్లాలె యింటియజమాని యగుటచేతనే మమకార మెక్కుడగును. తన పతికి మంచి మంచి వేషియన్నమును బెట్టుకొని యింటిలోని మామకును, బావలకు, మఱియలకును జలిది యన్నమును బెట్టుచుండును. అడిగిన పట్టునును:- “నేను జూడతెదు ఇదిగో తినుఁడు. దానిని వదిలి వేయుఁడు. ముఖ్యముగ మఱుదులందు వీరికి రోషమెక్కువ. వీరియయయగు వదినె దొఱకి న వాఁడే అదృష్టవంతుఁడు. కాకున్న వదినెల రోపమంతయు మఱుదులమీఁదుగ నేపోవును. పాసిన చల్లియన్నమును దేబె మఱుదుల ముఖమునఁ బడ వేయుదురు. సంపాదించు మఱుదినిఁగాంచిన వానిని ఏమధి ధికింపి మిన్నగ గౌరవించుచుండెదరు.”

శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! జడ భరతునకు తోడ్పాటుగురు వదినెలుండిరి. ఆతని నెవరును సరిగాచూచెడువాడుకాదు. అందఱకంటె జివర ఆతనికి భోజనమును బెట్టుచుండెడువాడు. తవుడు రొట్టెలు, వేరుశనగ, అలచంద పప్పుతోఁ జేయబడిన

రొట్టెలను బెట్టుచుండిరి. ఒక్కొక్కప్పుడు పాసినకూడు పెట్టెడు
 వారు. మాడు చెక్కలీతనిపాలనే పడుచుండెడివి. ఇంటిలో నెవరి
 కినిఁ బనికిరాని వన్నియు నీతని పాలఁబడుచుండెడివి. ఈతని రుచి
 యవసరమేలేదు. దేని నొసంగిన దానినే కపుడునిండఁదినను,
 ఈతని యింటిగోల, పిల్లలగోడు పట్టనేపట్టదు. గృహస్థులకు
 రాత్రింబవళ్ళు చింతయే. పాలు పెరుగులతో మెక్కుచున్నను
 వీరికి రుచింపదు విరక్తుఁడు నిశ్చింతగానుండుటచేఁ జప్పదనము
 లోనే ఛప్పన్నాఱు భోగమాల నాస్వాదించును నిశ్చింతవలన
 భరతుని శరీరమూరెను. ఆతఁడు బలిసిన ఆఁబోతువలె నిటు
 నటుఁ దిరుగసాగెను. ఎవ్వరినిఁ గఠినముగ మాటలాడఁడు.
 ఎవ్వరినిఁ గోపఁబడఁడు. అందువలన నందరును సహజముగఁ
 బ్రేమించుచుండిరి. ఈతఁడొక మాసి చినిఁగిన పాతవస్త్రముచు
 నడుమునకుఁ జుట్టుకొనును. వానకురిసిన వానలోనే యుండును.
 చలియైనచోఁ జలిలోనే దిగంబరియై పడియుండును. ఎండ
 యగుచో నెండలోనే మాడుచు నానంద మనుభవించు
 చుండును పిల్ల లీతనినిఁబట్టుకొని యిట్లందురు:— ఓరీ! జడుఁడా!
 కూర్చుండుము. ఈతఁడు కూర్చుండిన వారీతనిని గుఱ్ఱమని
 యెక్కుచుండును. ఇంతలోనే ఎవఁడోవచ్చి పిల్లలను వారించి
 వంపుచుండును. అప్పుడు పిల్లలందఱును బరువిడి పోవుచుందాను.
 అప్పుడాతఁడు ఈతనితో “ఈ పిల్లలను బగుల వేయుము”
 అనిగానే ఆతఁడట్లే నలుగురు పగులవేయునంతఁ దానొక్కఁడే
 పగులవేయును. అంతపనిని జేయించుకొని ఆతఁడు కడుపునిండ
 భోజనమును బెట్టుచుండును. ఈతనికా భోజనమునకే సంతో

పము. ఈతనికింకొక బంధన మ వ స ర మే లేదు. ప్రజలు
 స్వార్థులుగ నుండును. ఈతఁడు బాగుగాఁ బనిచేయుఁగలఁ
 డనియు, కూలి లేకయే పనిచేయుననియుఁ దెలిసికొని ప్రతిపనికిని
 నీతనినే పట్టుకొని తెచ్చుచుండును. ఈ తఁడవును కాదనక
 వారి వెంటఁబడివచ్చు చుండును. ఎవ్వరైనను గడుపునిండఁ
 బెట్టినఁ గడుపునిండఁ దినును. తక్కువగఁ బెట్టినఁ దక్కువగఁ
 దినును. ఎవ్వరేమియునుబెట్టి కుండినచో నాఁకలితోడనే పని
 యుండును అడుగుట అలవాటులేదు. ఎవ్వరైనఁదలపె బనువు
 నుంచి “మా వెంటరావలసిన” దనఁగా వారివెంటఁబడిపోవును.
 ఎంతదూరము తీసికొనిపోయిననంత దూరము పోవును ఆతనికిఁ
 జీవర కేహైన డబ్బులిచ్చినఁ గైకొనును. ఈయకున్ననట్లే తిరిగి
 వచ్చును బాగుగా నాఁకలైనను దిండి యెవ్వరి నడుగకుండును.
 ఎవ్వరైననుబిలిచి పెట్టినఁగూర్చుండి తినును, స్నానమునులేదు,
 పానమునులేదు, నవ్వుటయునులేదు యేడ్పుటయునులేదు,
 నిర్ద్వంద్వుడై మత్తుగాఁ బడియుండును. ఆఁబోతువలె నిటు
 నటు హర్షశోక విరహితుడై స్వచ్ఛందముగఁ దిరుగును. ఏల
 ననఁగా నాతనికి సిద్ధ విశుద్ధజ్ఞానానంద రూపమగు నాత్మజ్ఞా
 నము లభించినది. అందువలన నాతనికి దేహభిమానమూర్తి
 లేదు. ఆతఁడు కటియందు మలినవస్త్రమును ధరించినను, శరీర
 మంతటను ముఱికి పేగుకొనియున్నను, దుమ్ముతోనే పరుండు
 చుండుటచే శరీరము ధూళి ధూసరితమైనను నాతని బ్రహ్మ
 తేజము స్పష్టముగ నుట్టిపడుచుండెడిది. ఆతని మెడలో నొక
 పాతముఱికి తెగినజందెముండెడిది. దాని నాతఁడెప్పుడు నును

కుటయునులేదు, కడుగుటయునులేదు. ఆతనినిఁగాంచి యందఱును నీతఁడెవఁడో నీచ బ్రాహ్మణుఁడనియు, లేక అన్యద్విజ వర్ణములోని పిచ్చివాఁడనియుఁ దలంచుచుండిరి. గ్రామము లోని వారందఱెఱుంగుదురు. అందఱాతనిని జడుఁడని పలుకు చుండెడువారు. ఇప్పుడతఁడు భరతుఁడు జడ భరతుఁ డయ్యెను

శుకుఁడిట్లనెను:- 'రాజా ! నిత్యము బ్రహ్మానంద నిమగ్నులగు యోగులనేకు లనేకరూపములను ధరించి చరించు చుందురు. కావునఁ బొరబాటుననై నను నెన్నఁడును జడుఁడు మూర్ఖుడని యవమానముచేయరాదు. అందఱును భగవద్రాస మని యాదరదృష్టితోఁజూడ వలయును. ఇనియే శాస్త్రముల సార సిద్ధాంతము.

జడభరతుఁడు పంట కాపరిగా

330

శ్లో॥ లోకః స్వయం శ్రేయసి నష్టదృష్టి
 ర్భోఽర్థాన్నమిహేత నికామ కానుః ।
 అన్యోన్యవైరః సుఖ లేశ హే త్తో
 రనంత దుఃఖం సచ వేద మూఢః ॥

(శ్రీ భాగ. ౫ స్కం. ౫ అ. ౧౬ శ్లో॥

శ్లో॥ జనరైర్ల నర్థవాంఛలఁ జేసి యత్యంత
 మూఢులై మైహికంబును మనంబు

లండును గోరును రల్ప సౌఖ్యములకు
 సన్మోహ్య వైరంబు లంది దుఃఖ
 ములఁబొందుదురు గాన మనుకొని గురుఁడైన
 వాఁడు మాయామోహ వశుఁడు నెంత
 జడుఁడు నైనట్టి యా జంతువు నందును
 దయగల్గి మిక్కిలి ధర్మ బుద్ధిఁ

గీ॥ గన్నులున్న వాఁడు గానని వారికిఁ
 దెరువుఁజూపినట్లు దెలియఁబలికి
 యతుల మగుచు దివ్య మైనయా మోక్షమా
 ర్గంబుఁ జూపవలయు రమణతోడ.

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

ఎఱ్ఱైననుండనిండు. సోదరుఁడు సోదరుఁడే మనము మనతోఁ
 బుట్టువు నెంతగా సహమానించినను, నెంతగాఁదిరస్కరించిననుఁ
 నెంతగాఁదిట్టిసను, అదిమనకు బాగుగనే యుండునుగాని, మఱి
 యొకఁడు మన సోదరునిచో మనకు బాధకలుగును అది
 సోదరుని హితదృష్టితోఁగాదు, తనకున్న సంబంధదృష్టిచేతనే.
 ఇందులో మనకవమానమున్నది. మనతో నాతనికిసంబంధము
 కలదు. మనకౌరవ రక్షకొఱకు మనము దానిని సహింపఁ
 జాలము. కౌరవ పాండవులు పరస్పరము విరోధులుగ నుండ్రిరి.
 కాని దుర్యోధనుని యత్నులవమానింపఁగా ధర్మరాజు సహింపఁ
 జాలకపోయెను ఆతఁడు స్పష్టముగ నిట్లనెను:- “మేము పరస్ప
 రము పోట్లాడుకొనునప్పుడు కౌరవులు నూలుగురు. మేమైదు
 గురము. ఇతరులు పోరాటమునకువచ్చిన మేము నుంపైదు

గురము, మేమందఱమును వారితోఁ బోరాడెదము. ఇదియే సంబంధ మహత్వము.

శుక దేవుఁజిట్లనెను:- “రాజా ! ప్రపంచములో మానవులు మంచివారును జెడ్డవారును నుందురు. కొందఱు దయాభీవులు భరతుని సోదరుల కడకుఁబోయి యిట్లనిరి:- “సత్పురుషులారా ! మీరు తొమ్మిదిమంది సోదరులు. భగవంతునికృపచే మీకు అన్నమునకును, బట్టకును గొడువలేదు. ఇంటిలోనున్న కుక్కలకును గొంచెము పడవేయుచుందుము. మీతోమ్మండు గురలో నొక్కఁడు పిచ్చివాఁడున్నాఁడు. వానికన్నము పెట్టఁజాలరా?”

అంత నందఱలోఁ జెన్దవాఁడు వినయమున మనవిచేయుచున్న బ్రాహ్మణునితో జిట్లనెను:- “అయ్యా ! మీరేమి మాటలాడు చున్నారు? మీ కృపవలన మావద్ద నేకొదవయునులేదు. పదుగురువచ్చి భోజనమొనర్చినను దఱుగునది లేదు. మేము వానికన్నము తినవలదనుటలేదు. వానికే పనియును జెప్పటలేదు. వాఁడు తన యిష్టము వచ్చినట్లు ఇటు నటుదీరుగుచుండును.”

అంత నా వృద్ధ బ్రాహ్మణుఁడు పెద్దరిక స్వరముననిట్లనెను:- “అబ్బాయీ ! మీ ప్రతిష్ఠ మీ చేతిలోఁగలదు. మీరు నామాట కేమైన ననుకొండుగాని మీ వాఁడు పొట్టి కొడుకు ఇంటింట కూలిచేసి తిరుగవలెనా ? ఆతఁడు పనియే చేయవలసియుండిన మీ యింట పనికి తక్కువా ? ఇంటిలోని పనియే చేయవచ్చునే ? వానికేదైనఁ బనినిఁ జెప్పఁడు. మీ

తండ్రికిని నాకును సంబంధముకలదు కనుక నీకు చెప్పట సంభవించినది. నీవు వేటుగాఁ దలఁపవలదు.

అంత నతివినయము జడభరతుని సోదరుఁడిట్లనెను:-
 “అయ్యా ! మీరు మమ్ముల నేల విడియ పెట్టెదరు? మమ్ములను మేము మా తండ్రితో సమానముగ భావించుచున్నాము. ఇక నాతఁడితరుల పనినిఁజేయుచుండుటను మీరు గాంచినచో మాకే శిక్షనైన విధింపుఁడు. ఇప్పుడేక మేము వానికింటిపనులే చెప్పెదము.” ఇదివిని యా బ్రాహ్మణుఁడు వెళ్ళిపోయెను. మఱునాఁడు సోదరులందఱిట్లనుకొనిరి:- “వీడితరులపనినిఁ జేయుచున్నప్పుడు మనపనిలో నేల వినియోగించు కొనఁగూడదు? వీడు పండితుఁడుగాని పురోహితుఁడుకాని కాఁజాలఁడు. వీనికి పొలము పనినిఁ జెప్పవలయును.”

ఇట్లాలోచించి మఱునాఁడు భరతునితో నిట్లనిరి:- “ఓరీ జడుఁడా ! నీవు వారిపని వీరిపని నేలచేసెదవు? ఇంటిపనులు చేయవేమి? పొలముపని చేయుము.”

దీనిలో బాధయేమికలదు? పాట భుజము మీఁదఁబెట్టుకొని సోదరులతోఁగూడి పొలమునకుఁబోయెను. సోదరులు పొలమును మూఁడునాలుగు మడులుగా నొనర్చి సాయంకాల మగునప్పటికి పొలమును బాగుచేయవలయుననిరి. ఈతఁడు తల నూఁపుచు సరే ననెను. ఇది విని సోదరులు ఇంటికిఁబోయిరి.

ఇప్పుడాతఁడిట్లను కొనెను:- ‘ఇప్పుడు తెలివిగాఁబని చేయుచో వీరెల్లప్పుడును నన్నే బాధించెదరు. అందువలన నాతఁడు గుంట త్రవ్వుటకుఁ బ్రారంభించెను. పొలములో

నొక్కవైపునఁ ద్రవ్యుటచే గుంట యేర్పడి, రెండవవైపున పెద్ద కొండంత మట్టి పోవుపడెను. పగలంతయును బనిచేయుటచే శరీరమంతయును జెనుటపోసెను. సాయంకాలమున సోదరు లందఱును వచ్చిరి. వారీపనినిజూచి చకిత్తులైరి. పెద్దన్నగారు చాలకోపబడి తిట్టెను. అంతట చిన్నన్నలిట్లు చెప్పిరి:- “అన్నా! నీవెందుల కట్లు వ్యర్థముగఁ గోధమును జేదెదవు. వానికి బుద్ధియే యుండినచోఁ దండి అంతచదువును జెప్పిన నొక్క యక్షరమైన రాకుండునా? నీవు వానికి ఒప్పగించినపనియేమిటి? పొలము పనిచేయుటకును తెలివికావలయును. నీవు వీనిఁకొక పనినిఁజెప్పుము.”

ఇది విని పెద్దన్న యిట్లనెను:- “సరే, పొలములో నొక మంచెను బాతుఁడు వీఁడు రాత్రింబవళ్ళిచ్చటనే యుండి పిట్టలను దోలవలెను దీనికి తెలివితోఁబనిలేను.”

అంతమిగిలిన సోదరులిట్లనిరి:- “అవును. ఇది బాగుగనే యున్నది ఇచ్చట నీయంచమీఁదనుండి ‘హూ’ ‘హూ’ యను బశుపక్షులను దోలుచుండఁగలఁడు. అన్నలందఱును సమ్మతించుటచే నట్లేజరిగెను. పొలము వధ్య నెత్తెన మంచెను బాతిరి. భరతుని దాన్నిపైఁగూర్చుండబెట్టి యిట్లనెను:- యెల్లప్పుడు జాగ్రత్తగ నుండవలెను పొలమును బిట్టలు పాడుచేయకుండఁ జూడవలయును”

ఈ పనివలన నాతఁ డత్యంతానందమును జేసెను. ఆతఁడు లోలోన నిట్లనకొనెను:- “షీడ వదలినది. అడుసులో దిగుటయునులేదు కాలు కడుగుటయునులేదు.” అని యేకాంత

ముగఁ గూర్చుండి భగవద్భజనము చేసికొనుచు హాయిగఁ గాలమును గడుపుచుండెను.

ఇప్పడీతఁ డెల్లప్పుడును రాతింబవల్లు వీరాననమునఁ గూర్చుండి యుండెను. పశుపతులను దోలుట లేదుగాని భగవత్పాద పద్మములందు మనస్సును నిలిపి, ప్రేమపూర్వకముగ ధ్యానముచేయుచుండెను. మనస్సు భగవంతుని రూప మాధుర్యమునందుఁ దన్మయ మొనర్చెడువాఁడు ఏదో వేళకు తన సోదరులు పంపిన చలిదిదో, పాసినదో, ఏదో కూటినిఁ బంపిన దానినిఁదిని చెఱువులో నీరుత్రాగెడువాఁడు. ఒక్కొక్కప్పుడు డన్నము యింటినుండి రాకుండినచో చెఱువులోని నాచు మొదలగు మొక్కలనుబీకి దానినే నమలితినెడువాఁడు. ఆతనికి చింతగాని, దుఃఖముగానిలేదు. కడుపునిండఁదిని ముసుఁగుబెట్టికొని నిద్రించెడువాఁడు. చలిలో, నెండలో బట్టె గొడ్లవలెఁ బడియుండును. వెండుకలుపెరిగి జడలు పేను కొనెను. గడ్డము పెరిగెను. శరీరముయొక్క చర్మము అడవి జుట్టెలకువలె నల్లగను గఱోరముగను నుండెను. నడచునపుడా జుట్టెలకువలె నల్లగను గఱోరముగను నుండెను. నడచునపుడా తఁడేనుఁగు గున్నవలె నూగుచు నడుచును. దూరమునఁదన యన్నలరాక గాంచినచో హోహోహోయని యఱుచుచుండును వారు వెళ్ళిపోగానే మరల ధ్యాన నిమగ్నుడగును. ఆతనికి. సింహశార్వర్యముల భయములేదు. ఆతఁడు భయమునుగూడ భయపెట్టెడువాఁడు. ఆతఁడీ ప్రపంచములో బ్రహ్మానంద సుఖము ననుభవించుచుండెను. శీతోష్ణ, మానావమాన, క్షీర్మర్యప కీర్తులను, సుఖదుఃఖములను సమానముగఁ జూచు

కొనెడువాఁడు. ఆతఁడనుకూల ప్రతికూలములందును నానందముగ నుండెడువాఁడు. అందఱాతనిని బిచ్చివానిఁగ నెంచుచుండిరి, కాని యథార్థమునకు స్వార్థ సంపాదనమందు సదా సావధానముగ నుండెడువాఁడు. ఆతనినిఁ దన మార్గమునుండి తప్పింపఁగలదేదియునులేదు.

ఆతని సోదరులారని యీ యుచ్చావస్థ నెఱుఁగఁ జాలకుండిరి. ఏమైన ననుకొనఁగిడువారు కర్మకాండనే ముఖ్యముగ నెంచుకొనియుండిరి. వారు తామే కులీన విద్వాంసులనైయు, సర్వ శ్రేష్ఠులనియు భావించుచుండిరి. వారికి సమస్తమును స్వర్గసుఖమే. వారు మోక్ష మార్గము నెఱుఁగఁ జాలకుండిరి. ఊసర క్షేత్రములో మొలకలెత్తనట్లు అనధికారులగు వీరికుపదేశించుట వ్యర్థమని భరతుఁడు తలఁచెను. పదునగు నేలయందు భూమిని సమయమునకుదున్ని, విద్యుక్తముగ విత్తినచో నది యంకురితమై పుష్పించి ఫలించును. భరతుని జీవితములో నొక్కఁడే అట్టి యధికారి లభించెను. ఆతని సమక్షముననే ఆతఁడు తనజ్ఞాన భాండారమును దెఱచెను. ఆ యుపదేశ మొసంగుటచే భరతుఁడ జరామరుఁడయ్యెను. ఆ జ్ఞానము వలననే అసంఖ్యాకులగు సంసారమగ్నులగువారు, అసారమగు నీ సంసారమును దాటిరి. అట్లే ముందును దరింపఁగలరు.”

శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! ఈ విధముగ నిప్పుడు జడ భరతుఁడు పొలము కాపరియయ్యెను.”

శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! భరతుఁడిప్పుడు పొలము కాపరియై భజనధ్యానమందు మగ్నుఁడయ్యెను. ఆ నగర సమీపముననే ఒక శూద్రరాజుండెను. ఆ రోజులలో నాట వికులు చాలమంది రాజ్యలైరి; వారిలోఁ జాలమంది రజోగుణులు, తమోగుణులు నగుటచేఁ గాళికాదేవి నుపాసించెడు వారు. వారు మదిరామాంసములను, గొట్టెలను, మేఃకలను, దున్నలను గాళికాసమ్మృఖమున బలియిచ్చు చుండెడువారు. ఒక్కొక్కప్పుడు మానవులనుగూడ బలియిచ్చుచుండెడువారు. తూర్పు దేశములందిప్పటికిని కాళీతోపాసన జరుగుచుండుచోట నీబలి జరుగుచునేయుండును.

ఆ శూద్రరాజునకు సంతానములేదు. ఆతఁడు తనకుఁ బుత్రుఁడుదయించినచో నరబలి యిచ్చెదనని భద్రకాళికి మ్రొక్కుకొనెను.

దై వికముగఁ గాళీకాదేవి కృపవలన నాతనికి పుత్రుఁడుదయించెను. అందువలన నాతఁడు సంతోషమును జెంది భద్రకాళికి గొప్పవైభవముగఁ బూజాదు లొనర్పవలయునని ప్రయత్నించుచుండెను. పూజాసామాగ్రి యంతయు సమకూరెను. సర్వలక్షణ సంపన్నుఁడగు పానిని బలి నొసంగుటకుఁ గొని రావలయునని ఆజ్ఞయొసంగెను. సేవకులు వెదకిరి. కాని స్వయముగఁ దలనొసంగుట కెవరువచ్చెదరు? వారికి బలిదానమునకై పురుష పశువేవఁడును దొఱకలేదు చివరకువారరణ్యమందున్న నొక పథికునిఁ బట్టుకొనితెచ్చిరి. వాఁడు తనను బలి నొసంగుటకు తెచ్చినారను సంగతిని దెలిసికొని చాల

భయపడెరుగాని యేమియును జేయలేదు. వారాతనినొక త్రాటిచే బంధించి, మందిర సమీపమునఁ గట్టివైచి వారందఱును నిద్రించిరి. కావలి వారందఱును నిద్రపోయిన పిమ్మట నాతఁడు మెల్లఁగాలేచి, త్రాటి ముడుగునన్నిటిని విప్పి, వెనుక ద్వారముకుండా పాటిపోయెను.

అర్ధరాత్రియందు సేవకులు మేల్కొని చూచుకొనఁగా బలిగానీయఁదలచినవాఁడు పాటిపోయినవాఁడని తెలిసికొని చాల భయపడిరి. వారు పరస్పరమిట్లనుకొనిరి:- రేపు బలియీయవలసిన దినము. ఈసంగతి రాజునకుఁదెలిసినచో నిశ్చయముగ మనలో నొకనిని బలియీయఁగలఁడు. కావున నీసంగతి రాజునకుఁదెలియక ముందే ఇంకొకనినిఁ దీసికొనిరావలెను. అట్లు చేసినచో రాజుపని నెఱవేరఁగలదు. మనము సంకటమునుండియు బయట పడఁగలము.” అని యిట్లాలోచించుకొని అట్టి వానిని వెదుకుటకు బయలు దేరిరి.

సాయోగవశమున వారికి పొలమున మంచెయందు వీరాసనమునఁ గూర్చుండిన శర్వశ్రేష్ఠుఁడగుమునియ్యు బరమజ్ఞానియునగు భరతుఁడు కనఁబడెను. సేవకులలో నీతని నెఱుఁగని వాకులేరు. ఆతఁడిట్లనెను:- “ఒరే ! ఈడదుఁడు బాగుగా బలిసియున్నాడు. వీడేమి చెప్పిన దానినిఁజేయఁగలఁడు మనవెంట రమ్మనిన రాఁగలడు ఈస్థూలకాయుఁడు హృష్ట పుష్టముగను నున్నాడు రాజు వీనిని గాంచి చాలసంతోషింపగలఁడు. భద్రకాళియు నిట్టి బలిసిన మానవుని బలియొసంగిన బరమ సంతో

స్వీనిఁజెందఁగలదు. వీడఁడ్డకూడ చెప్పడు పిచ్చివాఁడు గాను
న్నాడు. వీరినే పట్టుకొని పోవుదము.”

అవసరమున దోషమును బాటింపరు,

రాజసేనకులు, భరతుని కడకుఁబోయి యిట్లనిరి:- “ఓరీ
పిచ్చివాఁడా ! నీవు మా వెంట రావలెను. మేము నీకు తిను
టకు లడ్లు పెట్టెదము ఈతనికి చిరుతిడ్లుమీఁదలేదు. వారు
రమ్మనగానే బయలుదేరెను. ఈతఁడు పారిపోకుండుటకై నాల్గు
వైపులను గట్టిగఁ ద్రాళ్ళతోఁగట్టివేసిరి. త్రాళ్ళతోఁగట్టినను
నాతఁడు కాదనలేదు. ఆరాత్రియే యీతనిని దీసికొనివచ్చి
మందిరములోఁ గూర్చుండఁబెట్టిరి.

ప్రాతఃకాలమయ్యెను. రాజు తనపురోహితుని వెంటఁ
గొనివచ్చెను. ఆతఁడు రాఁగానే బలిపురుషునిఁ గాంచి
యిట్లనెను:- “వీడు నిన్న చిక్కియున్నాఁడు తెల్లవారు వప్పటి
కీతఁడింత బలిసినాఁడేమి?”

సేనకులిట్లనిరి:- “మహారాజా! ఈతఁడు తెల్లవారు
వజరును మెక్కినాడు అందులో దేనికృపకలదు. ఆమెమహి
మనెవఁడెఱుఁగఁగలఁడు? చూడుఁడు, ఈతఁడెంతగా నానందిం
చుచున్నాఁడో ” రాజు మతిప్రశ్నింపనేలేదు ఆతనికి కావలసి
నది బలియిచ్చుటయేకదా! బలిపశువిదియేకదా !

ఆతఁడాటవిక దస్యులకును, దోపిడిగాండ్రకును రాజు. తన
పరివారముతో టాంటీలొనర్చుచు నడవిలోఁ గోటకట్టుకొని
నివసించుచుండెను. దస్యులందును నాకాలమున ధర్మకర్మలుం
డెను. వారికి పురోహితుఁ డుండెడివాఁడు. వారి యిష్టదైవము

నకు వైభవముగ విధివిధానముతోఁ దామసపూజను చేయు చుండెడువారు. దస్యరాజుకడ బలిప్రయత్నము జరుగుచుండెను. భరతుని బలిపశువుగా నొనర్చిరి. బలిదానమునకు పూర్వము బలిపశువునందు దేవతాహ్వన మొనర్చుచుందురు. విధ్యుక్తముగ నాతనికిఁ బూజ జరిగిన పిమ్మట బలినొసంగెదరు.

దస్యరాజ సేవకులు భరతుని ముందుగా విధ్యుక్తముగ స్నానము కావింపఁజేసిరి. ఈతఁడు చిన్నప్పుడేమైనఁ దనతండ్రి బలవంతులను స్నానముచేసినాఁడేమో, కాకున్న నీతనికి స్నానముతో నేమిపని? నేఁడు నలుగుతో సుగంధ ద్రవ్యములతో నీతనికి స్నానము జరిగెను. స్నానము చేయించి యీతనికి కొత్తవస్త్రమును గట్టిరి. శరీరమంతటను సుగంధమును నలఁదిరి. నానావిధములగు సొమ్ములను ధరింపఁజేసిరి. సుగంధ పుష్పములతోఁ గూర్చిన మాలను ధరింపఁజేసిరి. అనేకవిధములగు వ్యంజనములగుల భోజనమును ఆతనిముందుఁ బెట్టిరి. ఈతనికి రెండుదినములనుండి తిండిలేదు. కన్నులు మూసికొని తినుటకారంభించెను. ఉప్పుకారముల దుచితో నీతనికిఁ బని లేదు. ఉన్నదాని నొక్కమాటుగా నోటఁబెట్టికొని మెక్కవలసినదే. లడ్డులడ్డు మ్రింగుటయే. మంచి పెరుగు లభించెనాయెగురవేయును. ఇదేవిధముగఁ బొట్టనిండుగ భోజనమొనర్చెను.

(శ్రీ) శుకుఁడిట్లనెను:- “మహారాజా! మహర్షియు, జ్ఞానియు నగు నీతని నిర్ద్వంద్వతను గమనింపుము. మృత్యువేదమునలిచి యున్నది. ఈతఁడు కాలికా సమ్మృద్ధిమును బలియాయఁబడు

నని అందఱకును దెలియును. ఆతని శిరస్సు తీక్షణ ఖడ్గధారచే
 ఛేదించఁబడఁబోవుచున్నదని తెనిసియు, నిసుమంతైన నాతనికా
 చింతలేక మిక్కిలి యానందముతో భోజనము చేయుచుండెను.
 ఈతనికి మరణభయమును లేదు. ప్రాణములమీద మోహ
 మునులేదు. ఏది జరుగుచుండిన దానిలోనే మగ్నుఁడగుచుం
 డెను. ఆతనికి అనుకూల ప్రతికూలముల భేదములేదు.

భరతుఁడు కడుపునిండఁ దినిన తర్వాతఁ బెద్దగ రెండు
 సార్లు త్రేపి; పొట్ట నిమురుకొనెను. అంత సేవకులు ధూప,
 దీప, మాల, పుష్ప, ఫల, పత్ర, కంఠసూత్ర, ఇక్షుఖండాదు
 లను, యవాంకురములను, వివిధ విధములగు నైవేద్యాదులను
 బూజాసామగ్రిలను దీసికొని, వివిధ వాద్యములతో బలిపీఠ
 స్థానమునఁ జండ్రి సమీపమున నుంచిరి. ఈతఁడు ముందు
 నవ్వుచు మదించిన యేనుఁగు గున్నవలె వెళ్లుచుండెను. ఇదివ
 ఱలో సరబలికి వచ్చిన సరపశువు ఊరక యేడ్చుచు దుఃఖిత
 మనస్కుఁడై యుండెడువాఁడు. ఈతఁడో ఒక విచిత్ర బలి
 పశువువలె నున్నాఁడు. అమితానందముతోఁ దనలోఁ దాను
 సవ్వుకొనుచున్నాఁడని దొంగలందఱును నాశ్చర్యచకితులగు
 చుండిరి, కాని ఈతఁడు పశువుకాడు. పశుపతియని వారికి
 తెలియదు. ఈతఁడు నరుఁడుకాఁడు నరర్షభుఁడు. కాళికా
 శక్తియు నీతని పాదధూళిని శిరస్సున ధరించి ధన్యననుకొనును.

జడభరతుని బలిపశువుగా నొనర్చి ప్రదర్శనముతో
 మందిరములోనికిఁ గొనిపోయిరి. అచ్చట మునుముందుగా
 దస్యుల పురోహితుఁడు అనేక మంత్రములతో భద్రీకాళినిఁ

బూజించెను. తర్వాత దేసిని ఉష్ణరక్తముతో సంతృప్తురాలుగా నొనర్చుటకై తళతళలాడు పెద్ద ఖడ్గముచే బలిపశు శిరస్సును దెగవేయుటకై ఖడ్గమును దూసిరి. ఆ ఖడ్గమును ముందుగా దేవీసమ్మ ఖమననుండి విధ్యుత్తముగఁ బూజించి, దేవీ మంత్రములచే దాని సభిమంత్రించిరి.

జడభరతుఁడీ లీలను దసకండ్లతో మెదలక కూర్చుండి చూచుచుండెను. ఆతని మానస్సు హర్ష విషాదములులేవు. ఆతనికి మరణ భయముగాని, జీవితాశగాని లేదు. ఆతఁడన్నిటి యందును సమభావముతో నుండెను. ఆతఁడు బ్రాహ్మీ స్థితిని బొంది సర్వత్ర శ్రీహరినే చూచుచుండెను. శరీరాభిమాన ముండినచో దానిని రక్షించుకొను ప్రయత్నముండును గాని అహంకార మమకారములు లేనివానికి శరీరరక్షణ ప్రయత్న మేమియుండును. ఆతఁడహంకార మమకారములను మ్రోగి వేసినాడు. ఆతనికి ఖడ్గభయమునులేదు. పురోహితఁడు చేయు కార్యముల వలన నుద్వేగమునులేదు. ఆతఁడీ కార్యముల నన్నిటిని నొకయాటగఁ జూచుచుండెను.

శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా ! ఇట్టి సమభావ ముండుండిన యోగిని బలినొసంగుటకు తామసీదేవి యెట్లు సహింపగలదు? దేవియు స్థానము తప్పెను. ఆమెయు భయపడి నది. ఆమెకా డస్యల్పై కోర్కె ధము కలిగెను. తామసక్రియ లలో నున్న బాధయే యిది. సరిగా జరిగిన సరియే కాకున్న దానినిఁ జేయువానినే అణచి కొట్టును.”

భద్రకాలి జలినండి తప్పించుకొనిన జడభరతుడు

33-౨

శ్లో॥ హింసః స్వపాపేన విహింసితః ఖలః

సాధుః సమత్వేన భయాద్వి ముచ్యతే ॥

శ్రీ భాగ. ౧౦. ౭ అ. ౩ స్క. ౧ శ్లో॥

క॥ రక్షణము లేక సాధుడు

రక్షితుడగు సమతఃజేసి రాయుడులందుకొ

రక్షణములు వేయగలిగిన

శక్తిత డగు ఖలుడు పాపచిత్తుండగుటకొ ॥

శ్రీ మదాంధ్ర భాగవతము.

తమోగుణశక్తులు ప్రబలములైనను నవి సత్వగుణము ముందు వానియాటలు సాగవు. అల్పపాపిని ఘోరపాపియణచును. నిర్బలుడగు సత్వగుణుని సబలుడగు తమోగుణుడు జయించును. కాని తమస్సు లేశమైనను లేక నిత్యము సత్త్వ మందేయుండు వానిమందు ప్రబలాతి ప్రబలమైన శక్తియు పరాజితమగును తానుగా నాతడు దండింపడు. తనమీద ధూళిని విసరిన వానిని సూర్యుడు కోపగించుడు కాని స్వభావ వశమున నా ధూళి విసరినవాని శిరస్సుననే పడును. అట్లే సాధు వును బాధించువారే కష్టపడుచుందురు. సమభావములో నుండ వానికి క్లేశములేట్లు కల్గును? ”

శుకవహ్నియిట్లనెను:- “రాజా! దొంగల పురోహి తుడు దేవీ మంత్రములచే నభిమంత్రింపబడిన ఖడ్గము నెత్తి

మును బాసముచేయుచుండెను. ఆయుష్షరక్తమును మత్తిల ద్రావి అందఱును నున్నప్పులవ లే దలపెండుకలను విరినుఁ బోసికొని ఆడిపాడి నవ్వుచుఁ దందనాలాడసాగెను. ఇప్పుడు దేవి కొక నూతన ఫేలనము తోచెను. తెగిన తలలను బంతులవలె నాకాశమునకెగుర వేయుచుండెను. మధ్యలో నింకొక దేవి మధ్యలోనే కొట్టుచుండెను. మూడవశక్తి పరువిడివచ్చి లాగు కొని నవ్వుచు బంతులాడుచుండెను.

భరతుఁడచ్చటనే కూర్చుండి నవ్వుచుండెను. ఆతనికిఁ దనమృత్యువు నెడల నసంతోషమును లేదు దస్యుల తలలు తేగి నందులకు సంతసమును లేదు. ఇదియును భగవద్విలాసమని లోలోన నవ్వుకొనుచుండెను.

అంతఁ బరీక్షిన్మహారాజిట్లనెను:- “స్వామీ ! ఇట్లెందు లకై నది? ఎట్టివారైనఁ గానిండు దస్యులు భద్రకాళికి భక్తులు కదా ! ఆమెకా బ్రహ్మర్షి కుమారుని జంపుట యిష్టము లేకున్న వదలి వేయవచ్చును ఒకని యపరాధమున్నకై యందరును జం పుటెందులకు?”

ఇదివిని శుకదేవుఁడిట్లెనెను:- “రాజా! మంత్రప్రయోగ మున నితరులను జంపుటకు అభిచారమందుకు. అభిచారము సదా అపవిత్రుల మీఁదను, అసావధానుల మీఁదను బనిచే యును. పవిత్రులును, భగవద్భక్తులైనవారి మీఁదకు ఇంద్ర జాలము, అభిచార, మోహన, మారణోచ్ఛాటనములు పని చేయవు. ధనుస్సునుండి బయలుదేరిన బాణము వృధాకాఁజా లదు. అట్లే అభిచారమంత్ర ప్రయోగము వ్యర్థముకాదు. ఎవ్వ

మీఁద నభిచారమును గావింపఁబడినదో అది అచ్చట వ్యర్థమై
 నచోఁ చేసినవారి మీఁదకే పోవును. కాశీరాజు పుత్రుఁడు
 ద్వారకా ధీశుమీఁదకుఁ గృత్యను బ్రయోగించెను. దానికివిప
 రీతముగ నాకృత్యవానిని వాని సేనావాహినీ సహితముగనాశన
 మొనర్చెను. దుర్వాసుఁడు పరమ భక్తుఁడగు నంబరీషునిపైఁ
 గృత్యను బ్రయోగింపఁగా నాతఁడొక సంవత్సరము వజ్రకు
 నుదర్శన చక్రభయమున సమస్త శోకములుతిరుగవలసివచ్చెను.
 బ్రాహ్మణుఁడు సర్వత్ర అవధ్యుఁడని చెప్పఁబడినది. ఘోరా
 పత్తు సంభవించినను సాధారణబ్రాహ్మణునే చంపరాదు; అట్టి
 యెడ నిర్వైరుడై, సాక్షాత్తుగ బ్రహ్మభావమును బొంది
 సమస్త జీవులకు సుహృదుడై యున్న బ్రహ్మర్షిని వధించుట
 మహాపాపము కాదా? ఈ దోషిసిగాండ్రో స్వభావము రజస్త
 మోగుణములచే నాచ్ఛాదితమైనది. దోషిత్వలోఁజిక్కిన ధనము
 పోగు బడుటచే వారు మదోన్మత్తులైరి. అందువలనబ్రాహ్మ
 ణుని మెడలో భగవదంశ భూతముగనున్న యజ్ఞోపవీతమును
 గాంచియైన నాదుష్టులు వెనుకాడక యీతనినిబలిసీయ నుమ్య
 క్తులైరి. అట్టవారిని దేయెల్ల క్షమింపగలఁదు? వాఁపాపము
 పంజినది. పాపధనముకొంతకాలమే పుష్పించిఫలించి వివరికు
 వానివశమునంతను బొట్టబెట్టుకొని వానినిఁగూడ మూలమట్టి
 ముగ నాశము గావించును. ఇంతవరకు దేవిక్షమించి యూర
 కుండెను కాని వీరు జ్ఞానస్వరూపుఁడగు బ్రాహ్మణుని నన్య
 యము గావింపఁదలంచునప్పటికి అందఱు స్వాహా కావిం
 చెను. భరతుఁడు శాపము నీయలేదు, బలినిచ్చుచుండ నిశే

ధింపను లేను. ఆతఁడెంతో సంతోషముతో బలియగుటకు నున్మృశ్చఁడయ్యెను.

అంతఃబరీక్షి చృహక్షిల్ల నెను:- ‘ప్రభూ ! ఇది చాలా ఆశ్చర్యకరమగు విషయము ఈశరీరముగోఁ బ్రాణమున్నంత వఱకు శరీరము మీఁదఁ గొంచెముగనో గొప్పగనో మోహముండును. ఎంతటి జ్ఞానియైనను గానిండు ప్రాణ రక్షణము కొఱకు ఆతఁడును బ్రయత్నము కానించును. భరతుఁడు బాహ్యక్రియా శూన్యుఁడుకాఁడు. అన్న ముతినుటయు, త్రాగుటయు కలను. అన్నిటిని గ్రహింపఁగలఁడు ఏవోవిధముగా వ్యవహార కార్యములును జేయుచుండును. అయినను వధ సమయమున నేగుభ్యంతరమును బెట్టిలేను. కొంచెముగ మాటలాడి తన విషయమును జెప్పియుండవచ్చును గదా! ”

ఇదివిని శుకమహర్షి దృఢతాస్వరమున నిట్లనెను:-
 “రాజా ! నీనిషిషులును సందేహింపవలదు అజ్ఞానుల హృదయమందే యీ యుత్పత్త ఖణభంగురమగు దేహమంతా తాత్కాలికముగ గ్రంథి సుదృఢముగఁ బడియుండును. జ్ఞాని యాహృదయ గ్రంథిని తన జ్ఞాన ఖడ్గముచే ఛేదింపను. ఆతఁడు బ్రహ్మ స్వరూపుఁడగుటచే వాసుదేవుఁడు స్వయముగఁ దన చక్రముచే నాతనిని రక్షించుచుండును. ఇట్టి జ్ఞానులు ఇతరుల కీడును గాంక్షింపరు. వైరమును గోరకు వారికి శిరస్సు పోవు సమయమాసన్నమైనను నేవిధమైన వ్యాకులతనుగాని, చింతను గాని ప్రకటింపరు. ఇది యాశ్చర్యకరమగు విషయముకాదు. ఆతని మనమునందు భేదభావ ముండనేయుండదు. ప్రాణముండ.

నిండు పోనిండు వారికి లెక్కలేదు.

ఇది విని రాజ్జిట్లడిగెను:- అయితే స్వామీ! “తర్వాత నేమొసది?”

శుకమహర్షి యిట్లనెను:- ఇంకేమైనది. ఏమికావల యునో అదియే యైనది. అండలు శిరస్సులను ఖండించి భద్రా కాళి తన సహచర శక్తులతో సంతర్ధానమయ్యెను. భరతృ డచ్చటనుండి వెడలిపోయెను. ఇప్పుడాతఁడు తనగ్రామమునకుఁ బోలేడు. ఆతఁడిట్లు తలచెను:- “ఇంకఁ బోలమును కాపా డుటలేదు. ఆతఁడలక్ష్మిత భావముతోఁ బరమహంసవృత్తిలోఁ దన జ్ఞానమును దాచుకొనుచు నిటునటు స్వేచ్ఛాపూర్వక ముగఁ దిరుగసాగును. ఆతఁ డేవేషమును వేసికొనలేదు. ఏ వర్ణాశ్రమ చిహ్నములను ధరింపలేదు. నెందుకలు పెరిగినఁ జెలుగనిచ్చును. నడుమునకు మాసి చినిగిన వస్త్రమును గట్టుకొనియుండును చాల మాసిన పాతజంఁదెమాతఁ మెడలోఁ గలదు. ఇంత బరువుగల శరీరమును మోయుచుండఁగా బం డెమ మీఁద నేమిద్వేషము? పడియుండినఁ బడియే యుండును ఈ విధముగఁ బరమహంస వృత్తియందాతఁడు నిర్ద్వంద్వమై విచరించుచుండెను.

రహూగణం ఏహారాజు జడభరతఃని గలిసికొనుట

333

శ్లో॥ భవాపర్యో భ్రమతో యదా భవేత్

జనస్య తస్మాచ్యుత సత్సమాగమః

సత్సంగమో యర్హి తదైవ సద్గతౌ

పరావరేశే త్వయి జాయతే మతిః ॥

(శ్రీ) భాగ. ౧౦ స్క. ౫౧ అ. ౫౪ శ్లో॥

సీ॥ సంపారియైయన్న జనునను నీశ్వర

నీకృప యెప్పుడు నెఱయఁగల్గు

నప్పుడు బంధంబు లన్నియుఁ దెగిపోవు

బంధమోక్షంబైనఁ బ్రాప్తమగుచు

సత్సంగమంబు సత్సంగమలబున నీచు

భక్తి సిద్ధించు...

శ్రీ మహాభక్తిభాగవతము.

పాత్రిత లేనిదే ప్రపంచములో నేమియునులేదు. భగత్కృపానుభవముచేఁ బాత్రిత లభించును. భగవత్కృపాదృష్టి నిరంతరము ప్రతిజీవీమీఁదను నుండును. కాని దాని నందఱును ననుభవింపలేక న్నారు. వర్షమఁతఱును సమానముగనే పడును. కాని ఉర్వరభూమిపై వర్షజలము పడఁగానే పచ్చగఁ గళకళలాడుచుండును. ఉంసరిజ్జేత్రమునఁబడిన యథాప్రకారముగనేయుండును. సాధువులు సిద్ధపురషులు ఎఱుకగనునెఱుక లేకను నందఱకును దర్శనమొనఁగఁచుచుండుర, కాని అట్లయోగ్య

తనుగలవారే వారిదర్శన లాభమును బొందఁగలరు. వారికృప
కుఁ బాతులగుదురు. అట్టియోగత్యలేని వారట్లేయుందురు.
యోగ్యునకు సాధుసంగము ఇచ్చుతోఁజేసినను ననిచ్చుతోఁ
జేసినను మేలేకలుగును. సిద్ధులు సాధారణముగ సాంసారికు
లకుఁగనఁబడరు. వారెల్లప్పుడును రహస్యముగ బాలోన్మత్త
విశాచాదులవలెఁ దిరుగుచుందురు. వారెప్పుడైన నెవరిమీఁద
నైనఁగృహఁజూపిన విచిత్రముగఁ జూపుచుందురు. వారితోఁ
బోట్లాడుచుండును, ఒక్కొక్కప్పుడు కొట్టుచుండును, ఒక్కొక్క
ప్పుడు వ్యంగ్యవచనములను బలికి వారినిఁ దనవైపున కాక
ర్షించుకొని పరమార్థ రహస్యములను దెలిపి జనన మరణ
చక్రమునుండి బయటఁబడవేయును. ఇట్టి సిద్ధులీధరాధామము
నందిదివఱలోనుండిరి. ముందుండఁగలరు. వీరులేకున్నఁబృథివి
నిలువదు. పది పది ఇరువదిరువది క్రోసులకొక సిద్ధపురుషుఁ
డు గుప్తముగనుండును లేకున్నఁ బ్రళయము సంభవింపఁగ
లదు వీరి ధర్మమే యీ జగత్తును ధరించినది. వారే యీ
ప్రపంచ స్థితిని నడుపుచున్నారు. ఈ సిద్ధులు భగవదంశభూ
తులై ఏదో కారణమున విగ్రహమును ధరించి జీవన్ముక్తులై
చరమశరీరమును ధరించిరి. వీరు వారంతటవారు తెలియఁబ
డరు. అసఁగా వారు బుద్ధి పూర్వకముగఁ దెలియఁబడరని భా
వింపరాదు. వారంతటవారు రహస్యముగ నుండఁదలఁచినచో
విషయాసక్తుఁగు నీసాంసారిక మానవులకు వారిఁ దెలిసికొను
సామర్థ్య మెక్కడిది? ఎవరో అదృష్టవంతులకడ వారిజ్ఞాన
విజ్ఞానములను నిర్భయులై ప్రకటించెదరు. జడభరతుని నింత

వఱకు విచ్చివానిగ భావించుచుండిరి. భరతుఁడందఱకిట్లు కను
బడెను గాని దైవవశమున సింధు సౌవీర దేశాధిపతియగు
రహూగణునకాతఁడు తన యథార్థ రూపమును జూపించెను.
అధికారియని భావించి భరతుఁడాతని ననుగ్రహించెను. ఆతఁ
డొసంగిన జ్ఞానము పరమార్థ సారమే. దానికి మించిన నుత్కృ
ష్ట అద్వైత జ్ఞానమింకొకటి యుండఁబోదు. భరతుఁడు చెప్ప
దగిన దంతయును సారరూపమునఁ జెప్పెను.

శుకమహర్షియిట్లనెను: “రాజా! భరతుఁడు బలిపశు
వయ్యెను. కాని భద్రకాళి భయపడి బలికానీయలేదు. దస్య
వధకాఁగానే యీతఁడు చేతులూపుకొనుచు మత్తవన గ శేం
ద్రమువలె నిటు నటుఁ దిరుగుచుండెను. తిరుగుచుఁ దిరుగుచు
నాతఁడు దైవవశాత్తుగ నిక్షుమతీ నదీతీరప్రదేమునకుఁ జేరెను.
దైవికముగ నానమయముననే సింధు సౌవీర దేశపురాజు
రహూగణుఁడు పాలకీనెక్కి అచ్చటకి వచ్చెను. రాజు గొప్ప
ధర్మాత్ముఁడు పరమార్థ తత్త్వ జ్ఞానకలవాఁడు. ఈయసార
మగు సంసారమున నేది సారమో తెలిసికొనవలయునని జ్ఞానా
వతారుఁడగు కపిలుని యాశ్రమమునకుఁ బోవుచుండెను. ఆకా
లమున సాధారణముగ రాజులు రథముపైఁగాని పల్లకీలపైఁగాని
యెక్కి పోవుచుండెడువారు. పల్లకీప్రయాణము సుఖకరమును
శ్రేష్ఠమునైయుండెను. రాజ్యములో నచ్చటచ్చట కొందఱు
కర్మచారులనుజీతములిచ్చిపోషించెడువారు. వారురాజుగానిరాజ
పుత్రులుగాని యెచ్చటికై న వెళ్లవలసియుండినచో వారచ్చ
టకి వారినిఁ జేర్చవలసియుండును. నౌకరులు రెండు రకములు

వేతన భోగులు, విప్లిభోగులు. వేతన భోగులకు నెల నెలకును, శేక రోజు రోజునకును జీతమేర్పాటుండును. విప్లిభోగులకు మాన్యములుండును. వారు వంశ పరంపర దానిననుభవించి సేవచేయుచుండ వలయును, వీరికప్పుడేమియు నీయఁబడు. ఇట్టి విప్లిభోగులే రాజయొక్క పల్లకిని మోయుచుండిరి.

ఇక్ష్కుమలీనదీ తటమందు ఇంతవఱకు వచ్చిన మోత గాండ్రి రావలసిన సరిహద్దు పూర్తయైనది. మోతగాండ్రి నాయకుఁడు వెనుకటి వాండ్రిను వదలివేసెను. అటునుండియు నిటునుండియు మోతగాండ్రిను దీసికొనివచ్చి పల్లకిని మోయుమనిరి. అందులో నొకఁడు తక్కువయ్యెను. రాజుగారి నొకరులు ఉద్దండులుగ నుందురు “రాజా! నీకు స్వయముగ ననుభవమునకు వచ్చియుండవచ్చును. వారు తమ ప్రభువు బలమును జూచుకొని ప్రజలను దృఢములవఱతఁ జూచుచుందురు. వారికహంకారముమొఁడు. ఆమూలమున వారేదైనను జేయఁగలరు. ఆమోతగాండ్రి నాయకుఁడొక్కఁడొచ్చిచెను:- “ఇప్పుడు గ్రామములోనికి మోతగాండ్రి కొఱకెవరు వెళ్ళుదురు. ఎవఁడు దొఱకిన వానిని పల్లకికి తగిలింపవలెను ” అని యిట్లాలోచించి అటు నిటు వెదుకు నంతలో వానికంట భరతుఁడు పడెను. ఆతఁడు నల్లగనుండెను. సర్వదా నగ్నుండగుటచే శరీర చర్మము ఎనుము చర్మమువలె బండబారియుండెను. గుడ్డలు మాసియుండెను. శరీరము హృష్టపుష్టముగ నుండెను. ఆతఁడు మత్తుఁడై అటు నిటు దిరుగుచుండుటనుగాంచి యీతఁడవఁడో శూద్రుఁడని భావించి, వానిని పాలకికి మోతగానిఁగాజేయ వలయునని

అధికార స్వరమున నిట్లనెను:- “ఓరీ! నీవెచ్చటికి పోవుచున్నావు? పద మహారాజు పల్లకీనిమోయుము. నీవు మహారాజును ఆవల మజిలీ వఱకు మోయవలసి యుండును.”

ఈతనికేమి బాధ. అవును కాదు అనకుండ నాతనివెంట బయలు దేరెను. ఇంకను నై దారుగురు మోతగాండ్రి పాలకీకి ఉండిరి ముందీతని నుంచి చేతికొక చిలుక కఱ్ఱ నొసంగి “ఇకపద” అనెను. ఇప్పుడాతఁడు మోతగాండ్రితోఁ బల్లకీని మోయసాగెను.

రాజు పాలకీని మోయువారందఱును మోతగాండే. ఆ సమీపముననే మోతగాండ్రి పట్టణముండెను. వారినాయకుఁడును సీతనిని మోతగాండనియే భావించెను. ఆతనిమెడలో మాసిన జందెమును సరిగాఁజూడలేదు. మోతగాండ్రి రాజు భయమున జాగ్రత్తగ పద్ధతి ననుసరించి పోవుచుండిరి; కాని యీ మహాత్మునకెవరి భయమునులేదు. ఎప్పుడైనఁ బల్లకీని మోసినవాఁడునుగాఁడు. మోత నిప్పుడు కొత్తగ నేర్చుకొనుచున్నాడు. ధర్మ మర్మమును దెలియును. అందువలన సీతఁడు నాల్గంగల భూమి వఱకే గొంచుచు నెచ్చటనైన నేదైన జీవ జంతువు కనఁబడినచో నది చచ్చునని యెగిరి దుముకి దానిని రక్షించుచు, దీనివలన పాలకీనూగుచుండెడిది. రాజు శరీరము స్థూలము. ఈతఁడెగురఁగానే రాజుగారి బొట్టయూగి, దానిలోని నీరు బొళక్కు బొలక్కు మని శబ్దము చేయుచుండెను. రాజు సాధారణముగ సఖముగ కుదింపులేక యుండును. ఈవిధముగఁ గుదుపునొనర్చు సాహసుఁ డింతవఱకాతని కెవరును

లభింపలేదా. ఆతనికిది యభూత పూర్వవ్యవహారము. అయినను రాజు ధర్మాత్ముఁడు బుద్ధిమంతుఁడు, అందువలన నాతఁడు శాంతముగ సిట్లనెను:- “ఓరీ! మీరిట్లు నడుచుచున్నారేమిరా? మెల్లగా నడుపుఁడు. ఊగింపకుఁడు. కుదుపు రానీయకుఁడు.”

రాజిట్లనఁగానే మోతగాండు చాలభయపడిరి. వారే మైనఁ బొరపాటొనర్చిన దెబ్బపడునని వారికి జెలియును. అందువలన వారు జాగ్రత్తగ నడుగువేయుచు నడుచుచుండిరి. కాని వారియపరాధమేమున్నది? పాలకీ కొత్తగా మోయుచున్న బలవంతపు మోతగానివలనఁ గదలుచున్నది మోతగాండు నాయకుఁడిట్లు తలఁచెను:- “వీఁడు యువకుఁడు. గట్టి శరీరము కలవాడు. హృష్ట పుష్టముగనున్నాఁడు గాఢీదకంటె బరువెక్కువగ మోయుఁగలఁడు, ఎద్దుకంటె వేగముగ నడువఁగలఁడు కాని యీతఁడవధూత. ఒక్కొక్కప్పుడు గంతిడును, ఒక్కొక్కప్పుడు పైకి ఎగురును ఒక్కొక్కప్పుడు నిలువఁబడి పోవును. ఒక్కొక్కప్పుడీ భుజమునుండి యాభుజమునకు మార్చుకొనును. ఒకరివెనుక నొకరు నిలుచుండవలయును. రాజునకు చాలబాధగచుండెను. ఆతనికిఁ గోపముకూడ వచ్చెను. ఆతఁడు గోపము నణఁచుకొని యిట్లనెను:- “ఓరీ! మీరిదేమిటిరా? మీరిది వఱకు పాలకిని మోయలేదటరా? ఏల నల్లెగిరి పడుచుందురు? మీరేమైనఁ ద్రాగిరాలేదుకదా!”

రెండుసార్లు రాజిట్లనుటను విని ముందున్న బుద్ధిమంతుఁడగు బోయీ చేతులుజోడించుకొని యిట్లనెను:- “ప్రభూ! మేము మీ ప్రజలము. పాలకినిమోయు మాకు వంశ పారం

పర్యకార్యము. మాకు హృదయములో మీమీఁద మిక్కిలి శ్రద్ధకలదు, మేము చాలా జాగ్రత్తగానే యీ పాలకినిమోయుచున్నాము; కాని ఎక్కడనుండియో యిందులోనికిఁ గొత్తగా నొక మోతగాఁడు వచ్చిచేరినాఁడు. ఆతఁడు తన యిష్టము వచ్చినట్లాగును. ఆతఁడాగఁగనే మేమందఱము నాగవలసి వచ్చుచున్నది. మేము త్వరగాఁబోవుదమనిన నీతఁడు వెళ్ళఁడు. ఇప్పుడే పాలకీ నెత్తుకొన్నది. అయినను తొప్పచున్నాడు. మహారాజా ! వీనితో నడచుట మాకు చాలకష్టము.”

రాజు వివేకియు, బుద్ధిమంతుఁడనైయుండెను. అందఱును సరిగానే వెళ్ళుచున్నారు, ఈతఁడొక్కడే విలక్షణముగ నున్నాడని ఆతఁడు గ్రహించెను. ఇట్టి అస్తవ్యస్తవ్యహారముచేదనను దీసివేయించుకొనవలయునని ఆతఁడిట్లు చేయుచుండ వచ్చును. ఇట్టి వేషములు నా ముందుసాగవు నన్ను మోసగింపఁదలచినచో నది పోకిరితనమే కాఁగలదు. గొప్పవారికి విచారణముండును. అందువలన రాజు ధ్యానపూర్వకముగా నా కొత్త మోతగాని వైపునకుఁజూచెను. ఆతఁడాతని నడకను బరీక్షించుచుండెను. యథార్థముగ నీతని ధూర్తత్వము వలననే పాలకీ సరిగాఁబోవుట లేదనియు, మిగిలినవారందఱును సరిగానే నడుచుచున్నారనియు, నీ ధూర్తుని వలననే నింత జరుగుచున్నదనియు నిశ్చయమయ్యెను సంస్కర్తదోషముచే నొక వ్యక్తివలన నందఱును నవమానము సంభవించును. సమాహములో నొకఁడు దోష మొనర్చును. వాని కలంకమందఱు నె తినఁబడును.

ఇప్పుడు రాజునకానూతన వాహకునిపై స్వాభావికము గల కోపమువచ్చి పాలకీముందునున్న కిటికీని దెరిచి లావుగా బలిసిన వాహకునిజూడ సాగెను. ఆతనికాతని పనికి కోపము కలిగెను.

అంతఃబరీక్షిస్త్రహ రాజిట్లనెను:- “స్వామీ! మోక్ష మార్గమందుండి ఇంతవివేకియును, జ్ఞానవిపాసువునగు రాజునకు గోధమేల వచ్చినది?

అంత నవ్వుచు శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా! ఎంతటి జ్ఞాని యు, ధ్యానియు, వివేకియు, ముముక్షువునగుఁగాక రహస్యగణుఁడు రాజుగదా! ఆతని యాజ్ఞ నింతవఱకెవఁడును మీఱిన వాఁడు లేడు. రాజాజ్ఞనుల్లంఘించుట యనఁగా శస్త్రము వినా మృత్యువు నాహ్వానించుటయే కాఁగలదు. మహారాజా! నీకనుభవ పూర్వకముగనే తెలిసి యుండవచ్చును; ఈరాజులు తమ యపార సంపత్తిని జూచుకొని సుఖసమ్మానముల కలవాటు పడి యుందురు. వారి చిత్తమునకేమాత్రమైన విరుద్ధముగ జరిగెనా ముఖమును జిల్లించెదను, నీవే ఆలోచించుకొనుము— శమీశమహాముని నిన్నేమిచేసినాఁడు; ఆతఁడు తన యేకాంత ఆశ్రమమందు మెదలక సమాధిమగ్నుడైయుండెను. నిన్నేమి యు యాచించినవాఁడుకాఁడే. పోనిండాతఁడు నిన్నుఁజూచి మిథ్యాసమాధినే నటించినాఁడనుకొనుఁడు, దానివలన నీకేమి హాని? ఆతఁడే మంచియో చెడ్డయో సమాధిని నటించినాఁడను కొనుఁడు నిన్ను సన్మానింపకుండిన నీవు తిరిగి రావచ్చును. ఆతని మెడలో బామును వేయుటకును— ఆతనినిఁబరీక్షించుట

కును నీకేమి యవసరము? కాని రాజా! దీనిలో నీదోషము లేదు. మానవుఁడు జీవితమంతయును నెట్టి యభ్యాసము నొనర్చుకొనునో, తన సమీపముననున్నవారు తనయెడల నెట్టులఁ బ్రేమ ర్పించెదరో అందఱు నట్లే చేయవలయునని యాశించుచుండెదరు. సన్మానము చేయనందులకే నీవింతటి శిక్ష ఆతని కొసంగినచో రహూగణ మహారాజునకు భరతుని మూలమునఁ గలిగిన శారీరక కష్టమునకేమి శిక్షనొసంగవలెను, అనేకసార్లు చెప్పినను భరతుఁడు తన వ్యవహారమును దృఢింపలేదు. ఆతఁడట్లే హరిణమువలె నెగురుచుండెను. అందువలన రాజునకుఁ గోపము వచ్చుట స్వాభావికమే. ఇందాతని దోషమేమియును లేదు. వివేకి, పరమార్థ పథికుఁడు కాబట్టియే యీయవమానమును భరించెను, కాక యింకొక రాజైనచో నాతని వీరును విమానపు మోత మోగించెడువాఁడే. సున్నములోనికి యెముకలులేకుండ నలగఁబొడిచెడువాఁడే. అట్లే కూర్చుండి ఏదో అడుగవలెననుకొని భరతునిపై వ్యగ్ర బాణములను విడుచుచుఁ గోధావేగమున శుష్కహాసము నొనర్చుచు నాతనిని మూర్ఖునిగా నొనర్చుటకిట్లనెను:- ‘ఓరీ! బోయీ! నీవు సుకుమారుఁడవు రా, వాపమునీనెత్తిన నెంతటిబరువు వేసినారురా- అబ్బి ఒక్కడఁవేమోయుచుంటివిగాదూ? పాపముచాల అలసిపోయినావు, నిన్నుఁజలువ చప్రమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి ధూపదీప నైవేద్యాదులతోఁ బూజింపవలెను. ఆహా! నీసుందర శరీరమెంత కృశించినది. ఒక్కచిక్కినావు. ఎముకలన్నియుఁగనఁబడుచున్నవి. నరములు బయటఁబడి మెఱయుచున్నవి. పాపముచాల

ముసలి వగ్గువైతివికూడాను. శరీరములో బలముకూడ లేదా యెను. నీ యీ సహచరులు నీకు చాల సన్మాయము కావించినారు. వీరు పాలకిపైజేయి వేయనేలేదు. నీవొక్కడవే పాపము! పాలకిని మోయుచున్నావైతివి. అందుకనియే నీమితగా నెగురుచున్నావు,” అని యీవిధముగ భరతుని లజ్జితునిగావించి తలక్రిందులు చేయుటకిట్లు మాటలాడెను. కాని యాతఁడు లజ్జను నూరి త్రాగి వేసెను. మానావ మానములు, భయక్రోధములు మొదలగునవి ఆతని దగ్గటగానైనఁబోవు. ఆతఁడు రాజు మాటలను వినిపించుకొనలేదు. రాజు ఆకాశమునుండి వ్యర్థ వాక్యములు పలుకుచున్నట్లుండెను. ఈ వ్యంగ్య వచనములవలన నాతని పైసిసుమాత్రమైనఁ బ్రభావము పడలేదు. ఆతఁడదే విధముగ నిలుచుచు. నిలుచుచు నెగురుచు నెగురుచు మత్తేభమువలె నూగుచు సిర్భయముగ వెళ్ళుచుండెను. ఏలననఁగా నాతనికి పంచభూత సంఘాత రూపమగు నీశరీరమునందు నేను నాది యను మిథ్యాధ్యాసము లేదు.

ఇంతవఱకు రాజు తన వివేకముచే దనకు వచ్చిన కోపము నెట్లో నణఁచుకొనెను. ఇంక నాపుకొనఁజాలక పోయెను. గర్జించి మేఘగంభీర స్వరముతోఁ బండ్లు పట పటఁ గొలుకుచు నిట్లనెను:- “ఏమిరా సిగ్గులేని వాఁడా! నీవు చెవిటివాఁడవురా? నీవు కోరి కోరి మృత్యువు నాహ్వానించుకొనుచున్నావా? జబ్బలు విఱుగఁగొట్టినచో మత్తు గిత్తు దిగిపోగలదు. నీచుఁడా? నీవెవనియాజ్ఞ నవహేళనము గావించుచున్నావో

నీకు తెలియదా? భయములేదా? నేను రాజును. అందఱకును బ్రభువును. నీ సత్త్వి సరిచేసెదను. నీయవినయమునకు ఫలము నిప్పుడే చూపించెదను. నీవు మదోన్మత్తుడవగుచున్నావు. నేనరణ్య రోదనము చేయుచున్నట్లైచుచున్నావు. ఇప్పుడే నీవు చేసిన పనికి శిక్షించెదను. దెబ్బకు దయ్యము పాటిపోగలదు. వీవు మీఁద దడ దడ దెబ్బలుపడిన నీబుద్ధి స్మరై న త్రోవకు రాగలదు, అప్పుడు నీరోగమంతయుఁ బోగలదు.”

రాజు తానే సర్వస్వామి యనుకొనుచుండెను. ఆతని విశ్వాసము రాజు నోటికుండా సంబద్ధమైనవో అసంబద్ధమైనవో పలుకులు వెలువడినవో నవున కాదనకుండఁ బాలిగపవలయు ననియే. రాజవాక్యమే వేదవాక్యమని యాతని యూహ. ఆతఁడా పరమహంస వృత్తి నెఱుంగక మోహవశమున నాతనినిఁ దిరస్కరించుచున్నాఁడు. ఆతఁడు భగవద్భక్తులను సరిగా నెఱుంగడు. ఆతఁడు స్థితప్రజ్ఞులను వారి లక్షణములను బట్టి తెలిసికొనజాలకుండెను. ఆతఁడు తానే గొప్పజ్ఞానిని, ధ్యానిని వివేకి ననుకొనుచుండెను. ఎవఁడై నను నాలుగుడబ్బులు పోగుచేసెనా తానే పండితుడననుకొనుచుండును. అందు కనియే రాజు యోగేశ్వరుని నిన్నిమాటలనెను; కాని ఆతని మనమునందీ మాటలవలన విక్షేపము కలుగలేదు. ఏలవనఁగా నాతఁడు సర్వత్ర శ్రీహరి వ్యాపించియున్నాఁడని భావించుచుండెను. అయినను నొకతరంగము రేగెను. ఆతఁడిట్లనుకొని యుండియుండును:— “వివాహసమయమున స్త్రీయొక్క ఒక్క చేతినిఁ బట్టుకొందురు, దానిమూలమున జీవితమంతయును

రహూగణుని వ్యంగ్యవాక్కులకు భరతుని

ప్రత్యుత్తరము

338

శ్లో॥ విశేష బుద్ధేర్వివరం మనాక్చ
పశ్యామ యన్న వ్యవహార తోఽన్యత్ ।
క ఈశ్వర స్తత్ర కిమీశితవ్యమ్
తథాపి రాజః కరవామ కిం తే ॥

శ్రీ భాగ, శ్లో ౧౦, అ, ౧౨ శ్లో॥

రహూగణుడు మాటిమాటికి తాను రాజునని చెప్పుకొనుచుండగా జడభరతుఁడెట్లు నెను;- “స్వామి భృత్యసంబంధంబులు విధిక్యతంబులగుచు వ్యవహారంబులంజేసి శరీరంబులకుం గలుగుం గాని జీవునికి లేకయుండు నదియుమం గాక రాజాభిమానంబున నీవు నన్నాభిషేచింపవేనిం బ్రమత్తుండ వైన నీకుం బూర్వస్వభావం బెట్లుండెన్నుగాక యేనేమిసేయుదు నెఱింగింపుము”

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

శరీరమున్నంత వఱకు కొంచెమో గొప్పయో కోర్ధ ముండితీరును, భేదమేమనఁగా పశుబుద్ధిగల మూర్ఖుడు కోర్ధ మునకు వశుఁడై తన్నుఁదాను మఱచును, వివేకియోక్షణ ములో సంబోధించుకొనును, క్షణములోఁ దనతప్పును దెలిసి కొని దానిని ముదరనీయఁడు, ప్రసంగమును మార్చుకొనును. మార్పుచేసికొన్న భావనయేరాదు. అతఁడు తనతప్పు నొప్పు కొనుటకై నను సంకోచింపఁడు. ఇదియేమహాపుగుషుల మహత్తు నకు చిహ్నము.

ప్రభావశాలియగు సింధు సౌవీర దేశాధిపతి సమ్ముఖమున మోతగాండ్రొకఁడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చుటను గాంచి మిగిలిన మోతగాండ్రందఱును భయపడిరి. వారిట్లనుకొనిరి:- “ఈ మూఁఖ్యుడంతయును బేడయు బెల్లమును గావించినాఁడు. ఈసోమరితోఁబాటుగా మనకును దడితగులఁగలదు వీని యవినయకారణమున మోతగాండ్రందఱును దండనాహ్వాలు కాఁగలరు.” ముందుననున్న బుద్ధిశాలియగు ముసలివాఁడు భరతుని మాటి మాటికినిఁబొడుచుచు మెల్లమెల్లగ నిట్లనెను:- “ఓరీమూర్ఖా! ఊరకుండుము. రాజు మాటలకుఁ బ్రత్యుత్తఃమియుటా? గొప్పవారేమన్నను సహించి యూరకుండవలయును. కాని భరతుని దృష్టిలోఁ బెద్దలునులేరు, చిన్నలునులేరు. ఆతఁడందఱును సమభావముతోఁజూచుచుండును. పాలకీ నిలుచుటను గాంచి వెనుకనున్న నొకర్లు పరువిడి వచ్చిరి. ముందునడుచుచున్న రాతులు తిరిగి వచ్చిరి. మోతగాండ్రొ నాయకుఁడు రాఁగానే మోతగాఁడు రాజ సమ్ముఖమునఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుటను గాంచి అడుగకయే దండము నెత్తెను. రాజు వారినందఱును వారించి కుతూహల వశమున నిట్లనెను:- “అబ్బాయీ! నీవు చెప్పఁదలఁచినదేమో చెప్పుము” భరతుఁడు నిశ్చీకుఁడై యిట్లనెను:- “రాజా! వినుఁడు. మీరుపలికిన వన్నియు వ్యంగ్యముగఁబలికితిరి; కాని నేను వానిని వ్యంగ్యముగఁదలఁవను. నిజముగనే భావించెదను “నీవు చాల దూరమునుండి బరువును మోసి తెచ్చితివి కావున నలసియుందువు.” అని నన్నంటిరి. రాజా! నేను బరువును మోయలేదు. అలసియును బోలేదు. అలసట మొదలగు

ముండితీరును; కాని భూవాలా! నేను జనన మరణ రహితుఁడను.

“నీవు సేవకుఁడవై స్వామిసగు నాయాజ్ఞను బాలింపకు న్నా’ వని నాపైదోషము నారోపించితీరి మీరు కోపపడకుఁడు నేనొక్కమాట నడిగెదను. మిమ్ములను స్వామిగా నొనర్చిన దెవరు? మీరు స్వాములనియు, రాజనియు, చక్రవర్తియనియు మీ ముఖమున వ్రాసియున్నదా? సేవ్య సేవక భావము ద్వైతమందు కలదు. అద్వైతాత్మ యందీభావమే లేదు. ఇప్పుడిక శరీర భావమున్నది. అది క్షణ క్షణము మారుచుండును. దీనికి సంబంధించినవియు మాటి మాటికిని మారుచుండును. మీరు రాజగుచో నందఱకును రాజగుటయు, నిత్యముగ రాజగుటయు జరుగుటలేదు. మీభార్య మిమ్ములను ‘బతి’యనును కొడుకు ‘తండ్రి’యనును. బావమఱుది ‘బావా’యనును. ‘వదినె’ ‘మఱుది’యనును. ‘తల్లి’ ‘పుత్రా’, “యనును” ‘చెల్లెలు” “అన్నా”, యనును. నిన్ను ద్వేషించు రాజు శత్రువునను. ప్రేమించువాఁడు మిత్రుఁడనును గురువు శిష్యుఁడనును. అట్టియెడనీవు రాజైనదెక్కడ? రేపే శత్రువునను దండెత్తి వచ్చినచో నీవు భయమునఁ బారిపోయి యడవులలోఁ దిరుగు చుండువు. ప్రజలందఱును గలిసి నన్ను సింహాసనముపైనఁ గూర్చుంఁడబెట్టుచో, నప్పుడు నీవుఊరకఁడంటివిసి నాపల్లకీనీకెత్తినచో నప్పుడు స్వామియెవఁడో సేవకుఁడెవఁడో చెప్పుము. సేవ్య సేవక భావము క్షణ క్షణము మారుచుండును. అట్టి పరివర్తన శీలము కలదియు, క్షణికమైనదియు, నసత్యమైనదియునగు సంబంధమును శుద్ధ బుద్ధ ముక్తు

డనగు నాయుందారోపించుకొని యెట్లాజ్ఞాపింపఁగలను ? ఎట్లు పాలించుటకు శాధ్యుఁడనగుదును మహారాజా ! ఈసేవ్య సేవక భావము కేవలము వ్యవహారముకొఱకే, అది పరమార్థములోఁ బనికిరాదు. సేవ్య సేవకభావము నిశ్చితమును శాశ్వతము నగుచో సప్సడాజ్ఞా నొసంగుటయు, ఆజ్ఞను బాలించుటయును సంభవమేకాఁగలదు. మరణశీలమును, నాశవంతములగు నీజీవు లందు సేవ్యసేవకభావము, రాజు ప్రజ స్తుత్వ స్తుతులు, కర్తృ త్వభావము ఇవన్నియునుగల్గితములు, అనిత్యములు, అసత్య ములు. పరమార్థదృష్టితో విచారించుచో నెవరెవరికి స్వామి? ఎవరికి సేవకుఁడు. ఇట్లయ్య నీ కభిమానముకలదు ఈయనిత్య క్షణభంగుర నశ్వరశరీరమందే నీవాత్మబుద్ధినుంచి పట్టు బట్టినచో లేదా నేను రాజును నాయాజ్ఞను నీవుపాలింపవలసి నదేయని పలికితివా నాకు హఠములేదు. ఏమిచేయవలయునో చెప్పుము? నీకేఁ ట సేవచేయవలయునో ఆజ్ఞాపింపుము.

చివరకు “నీవున్నత్తుఁడవు పిచ్చివాఁడవు, జడుఁడవు” అని ఒకమాటనంటివి. కట్టితోబాది పిచ్చిగిచ్చి వదలించెద నంటివి.”

శుకుఁడిట్లనెను:- ‘అభిమన్యునందనా ! రాజా ! ఇట్లు పలుకుచుఁ బలుకుచు భరతుఁడునవ్వెను. ఇప్పుడాతఁడు తన్నధి కముగ దాఁచుకొనలేకపోయెను. ఉపదేశావసరమున నాతఁడు ఆత్మగోపనముచేసికొనఁ జాలకపోయెను. నిర్భయుఁడై గర్జించుచు నిట్లనెను:- “రాజా ! నేను బ్రహ్మజ్ఞానిని. నేను నాస్వ

(29)

స్వరూపమును జెందిన స్థితప్రజ్ఞుడను. నన్ను నీవట్లను కొనుట లేదు. వెట్టివాఁడు. జడుడనుకొనుచున్నావు. అట్లేయనుకొనవచ్చును. నేను బుద్ధిగలవాఁడనని తలచుమని బలవంతము పెట్టఁబోను కాని నీదృష్టిలో నేను వెట్టివాఁడనే యగుచో బూర్తి “వెట్టివాని నెవఁడైన దండించి సరిచేయఁగలడా? కొట్టి పిచ్చినివదలఁ గొట్టునెడల లోకములో నిప్పటికి పిచ్చివాఁడ నెడు వాఁడుండెడు వాఁడేకాఁడు. ఏలననఁగాఁ గొట్టుట అందఱకును దెలియును. కట్టితో నెవరు కొట్టజాలరు? రాజా ! నన్నాత్కారముఁడగు మహాత్ముఁడను కొంటివా చిన్న, గొప్ప, రాజు ప్రజసంబంధమును నీవు వఱచిపోవలెను. అట్లుగాక నన్ను వట్టివెట్టివానిఁగాఁ దలచుచో వెట్టివాఁడు తనయిష్టమువచ్చినట్లు చేయునుగదా? వానిపై మీ వ్యంగ్యవచనములుగాని, దండనభయముగాని, కఠోరవాక్యములుగాని కొంచెమైనను బనిచేయంజాలవు.

శుకుఁడు పరీక్షిత్తునితో నిట్లనెను:- “పాండునందన నరేంద్రమండలి మండన రాజా ! ఇట్లుపలికి మహాత్ముఁడగు జడభరతుఁడు మెదలక ఊరకుండెను. పాలకీని మోయుటయు నేదియో ప్రార్థోదయమనియు నట్లుమోయుటచే నాభోగము సశించినదనియుఁ దెలిసికొనెను. ఆ కారణమున రాజు పశ్చిలకు యుక్తియుక్తముగఁ బ్రత్యుత్తరమొసంగి, ఆతని జవాబు కొఱకు నిరీక్షింపకయే, మరల పాలకీని భుజముమీఁదఁబెట్టుకొని మోతగాండ్రితో ‘పదండయ్యా పదండి’ అని పాలకీని దీసికొనిపోవుచుండెను.

రహూగణ మహాకాజుగూడ జ్ఞానయుక్తమగు నీపాత్ర్య

త్తరములను వినఁగానే ఆతనికి కను తెరిపిడి కలిగెను. ఆతనికి
 రాజాభిమానమువీడెను. మోహరూపమగు హృదయాంధ
 కారము నశించెను. జడభరితుని జ్ఞానరూపమగు నాలోకనమున
 వానికిఁ దనస్వరూపముగోచరించెను. రాజదరిపోయెను. ఇంకొక
 దేహాభిమానియగు రాజైయుండినచో మోతగాని యిట్టి
 దృష్టతకు దండించెడువాఁడే. కాని ఆతఁడు తనయు త్తమశ్రీనాథ
 కారణమునఁ దత్త్వజిజ్ఞాసకు బూర్ణాధికారియయ్యెను. సాక్షా
 దీశ్వరుఁడే మోతగాని రూపమును ధరించి తనమోహమును
 నాశనమొనర్చుటకై యా యరణ్యమునకు వచ్చినాడని తలఁ
 చెను. ఆతని ఒక్కొక్కశబ్దమువలన మహారాజ ప్రభావాన్ని
 తుఁడయ్యెను. అనేకసార్లు ఆతఁడు జ్ఞానులతో సత్సంగమున
 ర్చెను. అనేక యోగశాస్త్ర గ్రంథముల సధ్యయనము గావించెను,
 కాని నేఁడాతనికి లభించిన సారయుక్తమగు గంభీర
 విషయము లిదివఱకెన్నడును లభింపలేదు. రాజు హృదయము
 నీకునీరైపోయెను. ఆతఁడు వెంటనే తన కర్తవ్యమును నిశ్చ
 యించుకొనఁజాలకపోయెను. ఆతికమకలో మోతగాండ్రకు
 తనపాలకి నాపుమని యాజ్ఞానీయఁజాలకపోయెను. ఆతఁడు
 వెంటనే పోవుచున్న పాలకీనుండి ఒక్కసారిగామమికి, యామిని
 శ్రేష్ఠుని పాదపద్మములపైఁబడెను. ఆతఁడు తన యశువులచే
 నాతని ధూళిభరిత పాదపద్మములనుగడిగెను. కన్నులకాతని
 పాదధూళిని రాచుకొని, స్నేహభరిత హృదయముతో నచేత
 నుఁడై చిరకాలమట్లే ఆ పాదములపైఁ బడియుండెను.

రహూగణుని పరిచయ ప్రశ్నము

33౫

శ్లో॥ కస్తం నిగూఢశ్చరసి ద్విజానామ్
 బిభర్షి సూత్రం కతమోఽవదూత ।
 కస్యాసి కుత్రత్య ఇహాపి కస్మాత్
 డేమాయ నశ్చేదసి నోత శుక్లః॥

(శ్రీ)భాగ. ౫. స్కం. ౧౦ అ. ౧౬ శ్లో.

“వ. మఱియు నిస్సంగు డవయి జడుండునుంబోలె నిగూఢ జ్ఞానంబు గలిగి చరియించుచున్నవాడెవు నీవచసంబులు యోగశాస్త్ర సమానంబులై వాఙ్మానసంబులకు సభేద్యంబులయియున్నవే నవ్విష్ణు కళావతీర్ణుండు సాక్షాద్ధరియునగు కపిలమహాముని వలన బ్రహ్మనిద్యదెలియంగోరి చుచున్నవాడ. నీవు లోక నిరీక్షణార్థం జన్మ కలింగుండవై చరియించుచున్న కపిలమహామునీంద్రుండవుకాబోలుచువు”

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

సాధువు ముందుగా నెవనిని స్వీకరింపడు. తన యథార్థ స్వరూపమును జెప్పడు. భాగ్యవశమున నెవనినైన ఆత్మీయునిగా స్వీకరించెనా ఆతనికి తన సత్యస్వరూపమును బ్రకటించి వానిని దరింపజేయును. ఆత్మగోపన మొనర్చుట అజ్ఞజనుల యెడలనే. విజ్ఞులైనవారును, అధికారులును ఆత్మస్వరూపులే. వారికడ సంకోచమేల? మనమితరులకడ నగ్నులగుటకు లజ్జించెదము; కాని తనకభిన్నహృదయులకడ నెవడైన సంకోచించినాడా? అట్లు సంకోచించిన నాతడాత్మీయుడెకాడు.

(శ్రీ) శుకుడిట్లనెను:- “రాజా! రహూగణ మహారాజు భరతుని వాక్యముల కత్యంత ప్రభావాన్నియుండై ఆతని చర

నారవిందముల్పైఁ బడఁగానే భరతునకు ఆతన్నిపైవయకలిగెను
ఆతఁడేమియుననక అట్లే నిలుచుండెను. ఆతఁడు రాజును తన
పాదములనుండి లేవదీయనులేదా, పాలకీని వీడిపోవనులేదు.
నేడాతఁడు తన వెజ్జినివీడెను నేడాతఁడు తనయథార్థరూప
మునఁ బ్రత్యక్షమయ్యెను

రహూగణుని ప్రేమావేగము కొంచెము తగ్గిన తర్వాత
నాతఁడులేచి మరల భరతునకు సమస్కరించెను. పరువిడి జని
పాలకీనుండి ఆసనమును దిడును గొనివచ్చెను ఎఱ్ఱ మఖ
మలుతోఁజేయఁబడి మెత్తగానున్న ఆసనము నొక నృక్షమున
కాననై చి, ఆకుపచ్చని మఖమల్లుగుడ్డపై బంగారు జరీపనిచేయఁ
బడిన మెత్తని దిండ్రను మూఁటినిదెచ్చి ఒకదానివెనుక నొక
దానినివైచెను. చేతులు జోడించుకొని భరతుని దానిపైఁ
గూర్చుండఁ బ్రార్థించెను. రాజు ప్రార్థన ననుసరించి నేడవ
ధూత శిరోమణియగు భరతుఁడు తన కృత్రిమ జడత్యమును
వదలి నవ్వుచు నాసనమునఁ గూర్చుండెను. ఒకమెత్తని బాలీ
సును ఆతఁడు తన నడిశోనుంచుకొనెను దానిపై చేతినానించు
కొని యిట్లనెను:- “రాజా ! ఇప్పుడుచెప్పుము. స్వామియెవరు?
సేవకుఁడెవరు?”

అత్యంత లజ్జాభావమును బ్రకటింపచు రాజు దీనతా
స్వరముననిట్లనెను:- “స్వామీ ! ఈ మందమఱి దాసుఁడు
బ్రహ్మభూతాచార్యులగు తమరే స్వాములు.”

ఇది వినఁగానే భరతుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “రాజా !
మరలఁబొరబడుచున్నా వే ?”

రహూగణమహారాజు విషయము చాటవేయుచు నిట్ల నెను:- “స్వామి! ఆ విషయమును దర్పాత తెలిసికొందము, ఇప్పుడు మీరెవరో తెలిసికొనగోరుచున్నాను. ఈ యజ్ఞోపవీత ముచే మీరు ద్విజులని తోచుచున్నది. కాని మీరుపూర్తిగా నిగూఢముగనున్నారు. నేను మీ పరిచయమును దెలియఁ గోరుచున్నాను.

అంత భరతుఁడెట్లనెను:- “రాజా ! ‘మీరు’ అనుటచే మీ అభిప్రాయముదేనినిగూర్చి? దేహి, దేహమును రెండు వస్తువులున్నవి దేహము పంచభూతములతో నేర్పడినది. నీ దేహమెట్టిదో నా దేహమునట్టిదే. ఇక దేహియగు నాత్మ యందమా ఆది నిత్యము, విభువు, సర్వగతము, సర్వవ్యాపక మునైయున్నది. దానినిగూర్చి యేమని చెప్పుదును. కావున నీయీ ప్రశ్నసంగతముకాదు.”

రహూగణ మహారాజుట్లనెను:- “అయ్యా ! కులగోత్ర ములతో నాకేమిపని? పోనిండు మీరు నిత్యసిద్ధులలో నెవరేని కాదుగదా! దత్తాత్రేయ, ఆసురీ పతంజలి వీరిలో నొకఁడవు కాదుగదా ! అట్లు కాకున్నచో మీరేముషి యింట జన్మించితిరి.”

జడభరతుఁడెట్లనెను:- “మహారాజా ! మరల నదియే ప్రశ్న. శరీరము పంచభూతములతో నుత్పన్నమైనది. చివరకు వానిలోనే విలీనముకాగలదు. ఆత్మ దేనివలనను బుట్టలేదు, పుట్టబోదు. అది పుట్టనే పుట్టకుండున దాని జనకుని నామము నెట్లుచెప్పగలను?”

రాజుట్ల నెను:- “స్వామీ! నేనుమీతో తర్కమునర్పఁ జాలను. మంచిది. మీరెచ్చటనుండి విచ్చేసితిరో చెప్పుడు. ఎక్కడుండెదరు? మీ పుట్టుకయెచ్చట?”

భరతుఁడిట్ల నెను:- “రాజా! ఈభౌతిక బుద్ధిని వదలుము కొంచెముగఁ బరమార్థ చర్చనొనర్పుము. ఆత్మ యెచ్చటనుండియునురాదు, ఎచ్చటకినిబోదు. త్యాగగ్రహణములున్న దానికే రాకపోకలు. మనము ప్రియాగనుండి కాశీకివచ్చితి మనఁగా కాశీలో లేమనియుఁ బ్రియాగనుండి కాశీకివచ్చితి మనియుసర్థము. ఆత్మ సర్వవ్యాపకము. దానికి రాకపోకలును, ఒకానొకస్థానమునఁబుట్టుటయు సంభవింపదు.”

రహూగణ మహారాజు మాటలాడఁజాలక యిట్ల నెను:- “ప్రభూ ! మీయీగూఢవచనముల వలన మీగుపురుషులు కారు పురుషోత్తములను నిర్ణయమునకు వచ్చితిని. మీను వచ్చుటకు సాంసారిక ప్రయోజనమేమియునులేదు. కేవలము నన్నుఁ గృపఁచూచుటకే మీరీ గుప్తరూపమునఁ బ్రత్యక్షమైతిరి. మీరు భగవంతుని జ్ఞానావతారమగు సాక్షాత్తుగ కపి భగవానులే. “ప్రభూ ! దీనహీనుఁడనగు నాయపరాధములను పాటింపక మన్నింపవలెను. దుష్టుఁడనగు నేను మీకనేక విధముల నవమానించితిని. దీనిమూలమున నాకు మిక్కిలిగ్లాని కలుగుచున్నది. నాగుండెలదురుచున్నవి.”

సప్రచు భరతుఁడిట్ల నెను:- “ఇకఁజాలును. ఏదోమాట లాడుచున్నావు? నీవప్పుడు నేను రాజును ఇదిచేసెదను, అది చేసెదను అని బడబడ వాగిలేవి. ఇప్పుడే భాగ్యమునకే గడగడ వణఁకుచుంటివి.”

రాజు దృఢ స్వరూపముతో నిట్లనెను:- “లేదు స్వామీ! భయపడ వలసిన పనిలేదు. మానవులకేమి? నేను ఇంద్రవజ్రమునకే భయపడను. శివుని త్రిశూలమునకు భయపడను. యమపాశమునకు జంకను ఇంతెందులకు పాపకాస్త్రము, సూర్యాస్త్రము, చంద్రాస్త్రము, వాయువాస్త్రము, కుబేరాస్త్రము వీనిలో వేనికిని జంకను స్వామీ! కాని బ్రాహ్మణావమానమునకధికముగ జంకెదను. నామూలమున మీకొక్క సారికాదు మాటి మాటికిని అవమానము జరిగినది. అందువలననే మిమ్ములను మాటిమాటికిని బ్రాహ్మణులగుదురా కాదాయని యడుగుచున్నాను.”

అంత భరతుఁ డిట్లనెను:- “రాజా! నే నెవఁడనో వాఁడనే నీసంగతినిఁ జెప్పుము.”

ఇదివిని రహూగణుఁ డిట్లనెను:- “స్వామీ! మీ యోగయుక్తములగు వాక్యములను విని గ్రహించుటకు నాకు శక్తి లేదు. మీరత్యంత గూఢవాక్కులతోఁ బలుకుచున్నారు. స్వామీ! నేను మీకేమి చెప్పఁగలను? మీకు తెలియనిదేదియును లేదు మీకు బాహ్యభ్యంతరముల నున్న విషయముల నన్నిటిని గ్రహింపఁగలవారు”

అయినప్పటికిని నేను నాపరిచయములను మీకొసంగుచున్నాను. నేను సింధు సౌవీర దేశములకు రాజును. యోగేశ్వరులకును బరమ గురువును. సాక్షాచ్ఛ్రీహరియొక్క అంశావతారమున నవతరించిన కపిలుని కిడకు ‘ఈ సంసారమందేక మాత్రమగు శరణ్యమేది? ఎవని శరణు జొచ్చుటచే నమస్త

శోక సంతాపములు తీరిపోవును?” అని అడుగఁబోవుచున్నాను ఇట్లు పోవుచుండఁగా దారిలో మీదర్శనమైనది. సాక్షాత్తుగ భగవత్స్వరూపులను యోగేశ్వరులునగు గపిల మహర్షులు మీరేనని నాకు దోచుచున్నది.”

భరతుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “రాజా! నీకు మాటి మాటికిట్టి భ్రమ యేలగులుగుచున్నది?”

రహూగణమహారాజుట్లనెను:- “స్వామీ! మీ యోగులగతి నెవరును దెలియఁజాలరు. యోగేశ్వరులకును నీశ్వరుఁడగు శ్యామసుందరుఁడెట్లు లీలాధారియో అట్లే మీరందఱును. మీరు చూపరులకు మీ వేషమును దాచుకొని మీ యిష్టము ననుసరించి తిరుగుచుందురు. మాయామోహమున బద్ధులమగు మాబోటివారిని మఱపించుచుందురు. ఒక్కొక్కభాగ్యశాలి ననుగ్రహించుచుందురు. కాని చాలమంది తమ స్వరూపమును దెలిసికొనఁజాలక అపరాధములనే యొనర్చుచుందురు. ఏలననఁగా గృహస్థాశ్రమమునందాసక్తిని జెందిన వివేక విహీనులమగు మేము మీబోటి యోగీశ్వరుల గతి విధుల నెట్లెఱుంగఁగల్గుదురు? నావలన నెట్టి యపరాధము సంభవించినదో చూడుఁడు పూజార్థులగు మిమ్ములను నేను పాలకీమోయుటకు మోతగానిగాఁజేసి మీచే మోయించితిని గదా! మీపైఁగోపగించి నానా యవాచ్యములను బలికితిని గదా! స్వామీ! నాయీ యపరాధముల నన్నిటిని మీరు మీదయా స్వభావముచే క్షమింపవలయాను. నేను చాల సిగ్గుపడుచున్నాను.”

జడభరతుఁడు స్నేహ స్వరమున నిట్లనెను:- రాజా! క్షమాపరాధములు ద్వేధీభావమున్నచోటనుండును. ఆత్మీయు లకడ అపరాధమేమి? క్షమయేమి? పొరపాటునఁ బండ్లతోఁ నాలుకను గొట్టుకు కొనినబండ్ల నూడఁగొట్టుకొందుమా? పొరపాటున వ్రేలితోఁ గన్నులను బొడుచుకొనినచో నెవఁడైన చేతిని దెగఁగొట్టుకొనునా? ఇవన్నియును శిష్టాచార వాక్యములు. వీనినన్నిటినిఁ గట్టిపెట్టి యథార్థ విషయములను మాటలాడుము. పారమార్థిక ప్రశ్నలనడుగుము, నీశంకలనుగూర్చి నన్నడుగుము.”

భరతుఁడనుగ్రహించి రాజునకాజ్ఞానీయఁగా, ఆతఁడు అవకాశమును దీసికొని సంతోషముతోఁదన శంకలనడుగుట కుద్యుక్తుఁడయ్యెను.

శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా! రహూగణ మహారాజు భరతుని వాక్యముల నుండియే చక్కని శంకల నేటియడిగెను. వాటిని నీవు శ్రద్ధగా వినుచో నాతఁడెంతటి గొప్ప జిజ్ఞాసువో. సూక్ష్మబుద్ధిగల సృపతియో తెలిసికొనఁగలవు. ముందుగా రాజెట్టి సందేహముల నడిగెనో చెప్పి తర్వాత వాటికి సమాధానములను విస్తారముగ నీకు వర్ణించెదను.”

సూతుఁడిట్లనెను:- ‘మనులారా! దుగ్ధమునకు సారము ఘృతమెట్లో అట్లే రహూగణ భరతులకు జరిగిన సంభాషణము జ్ఞానమునకు సారమైయున్నది. మీయాజ్ఞయైనచో దానిని వర్ణించెదను; లేదా యీ వర్ణనమును నెప్పుడైనను బ్రసంగము సారముగ జ్ఞాన ప్రకరణమున దీనిని వర్ణించి యిప్పుడు

వైకథను నడుపుట మంచిదని నా యుద్దేశ్యము.”

అంత సత్యంతో తాహమును బ్రకటించుచు శౌనకుఁ
డిట్లనెను:— ‘నూతా! ఈమాట మాకు బాగుండలేదు. మహా
భాగా! నీవు ప్రసంగము నట్లే వదలి వేయచో మా సందే
హములట్లే నిలిచిపోవును. రాజేప్రశ్నములను వేసినదియు భ
రతుఁడు వానికేమి ప్రత్యుత్తరము లిచ్చినదియు నతిసూక్ష్మము
లైనను నవి కథకు సంబంధించిన భాగములే. నీవు సూక్ష్మాన
మును నెన్నియో నృప్తాంతము లొసంగుచు జెప్పుచున్నప్పుడు
మాకు విసుగు జనించుటలేదు. నీవు శుష్కజ్ఞానరూపముగు పిం
డిలో నుపాఖ్యానము, సరసత, భక్తిప్రసంగములను చక్కెర,
నేయి, పాలను గలిపి దానిని హృద్యముగను, పరమపేయము
గను సుస్వాదువుగను జేయుచున్నావు నూతా! మేము నీవిష్కా
డసిన యాలోచనము నొప్పుకొనము. నీవీ ప్రసంగమును
పూర్ణదృష్టాంతములతో బాగుగా నర్థమగునటులు జెప్పవల
యును. కృపణత్వమును వహింపరాదు.”

సూతుఁడుల్లాసముతో నిట్లనెను:— ‘స్వామీ! నాకేమి!
మీకు వినుట కుద్యుక్తులై యున్నాను; కావున నేను వినిపించె
దను. సావధానులై మీరందఱును శ్రవణ మొనర్చుఁడు.

రహాగణ మహారాజ శుకల్-భరతుని సమాధానములు

(33౬)

శ్లో॥ దృష్టః శ్రీమః కర్మత ఆత్మనో వై
భద్గుర్మంతుర్భవతశ్చాను మన్యే
యథా సత్తోదాన యనాద్య భావాత్
సమూల ఇష్టో వ్యవహార మాగ్ధః ॥

(శ్రీ) భాగ. ౫ స్కం. ౧౦. అ. ౨౧ శ్లో॥

వ. “----- కర్మవశంబున దృష్టంబై శాంతి వహించును నడచుచున్న
యీ యాశ్రమంబు నాకుమంబోలె నీకు కగునని తోచుచున్న డది యెట్లనిన
నుటంబు లేక జలంబు దేనేరని తెలుగున లేని గుంగనేరదు గావునం బ్ర
మాణ మూలం బయిన లోకవ్యవహారంబు సత్పథంబున సమ్మతంబై యుండు
టంజేసి నీనాడు వాక్యంబులు నాకు సమ్మతంబుగా నేరవు.”

శ్రీ మదాంధ్ర భాగవతము.

ఆచార్యుడు మనకనుకూలమైనపుడు మనము దృష్టు
లమై వారి పాక్యములను ఖండింపఁబూనెదము. ఇచ్చటి ఖండ
నముయొక్క తాత్పర్యము వారియెడల నశాదరమును బ్రద
ర్శించుటకాదు, కాని విషయమును శంకావిహీనము గావించు
టకే, అల్పబుద్ధిగల మనము ఆచార్యుని వ్యాఖ్యయందు దోష
ములనెన్ని శంకలను బయటఁబెట్టుచో దానిని గాంచి తన కథ
నమునకు విస్తృత వ్యాఖ్యనుగావించి శిష్యుని శంకలను నిర్మూ
లము గావించును. ఇట్లు శ్రద్ధాపూర్వకముగను, సమ్మానము
తోడను జరుగు పరస్పర వివాదమునందు తత్త్వబోధ నిర్ణయ
మగును. ఇట్లాలోచించి రహాగణమహారాజ భరతుని కథన
మందుగల దోషములను జూపించుట కారంభించెను.

శుకుఁడిట్లనెను:- ‘రాజా! ఇప్పుడు రహూగణమునా
 రాజా భరతుని వచనములందే శంకజేయఁబ్రారంభించెను.
 రాజుట్లనెను:- “ప్రభూ! నేను పల్లకిని మోయుటయును లేదు,
 నాకు మార్గశ్రమమును లేదు’ అని అంటిరి. ఈమాట నాకు
 సత్యముగ గోచరించుటలేదు. ఏలననఁగా పాలకిని మోయుచుం
 డఁగా ఊమ్ములనంగఱును జూచుచునేయున్నారు. ప్రత్యక్ష ప్ర
 మాణముండఁగా నన్యప్రమాణ మవసరములేదు. మీకుశ్రమ
 కలిగినదియు లేనిదియు నది ప్రత్యక్షముగఁగనఁబడుట లేదు.
 ఏలననఁగా- నలయుటయు, శ్రమచెందుటయు నివిస్వానుభవ
 విషయములు; కాని బాహ్య చిహ్నములచే నీయనుభూతిని
 ననుమానముచేఁ దెలిసికొనవచ్చును. నేను శస్త్రమును దీసి
 కొని యుద్ధములో శ్రమచెందుచుందును, దారినిబోవుచు బరు
 వు మోయువారందఱును నలసిపోవుచున్నారు. దానివలన
 మీకుఁగూడ శ్రమకలిగియుండవచ్చునని యనుమానము కలు
 గుచున్నది చెమటవలనను, ముఖమునఁగల దీనత్వమును బట్టియు
 నొకానొక వ్యక్తి యాలసినాఁడని అనుమానము గలుగుచున్నది
 బరువును మోయుటయు, శ్రమ ఇవి ప్రత్యక్షానుమాన సిద్ధ
 ములు అట్టియెడ మీరంగీకరింపరేల? నా మొదటి శంక
 యిదియే.”

ఇది విని భరతుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “రాజా! మొట్టి
 మొదట ప్రత్యక్షముని నీవుదేని నందువో చెప్పుము. నీవు ప్రత్య
 క్షముగ దేనినిఁజూచితివి?”

రాజుట్లనెను:- “స్వామీ! ప్రత్యక్షమన వ్యాఖ్యాసించు

తెట్లు? కన్నుల ముందట కనబడునది ప్రత్యక్షము. మేము మాకన్నులతోఁ జూచితిమి, పాలకి మీ భుజముపైఁగలదు. దానిని మీరు మోయుచున్నారు. నేనేకాదు వీగందఱురు జూచిరి.”

భరతుఁడిట్లనెను:- “నీవు ఎవనిమీఁద దేనినిఁజూచితిన్? దానినిగూర్చి విచారింపుము. వీనిని నీవు మోయువాడని అనుచున్నావు ఆతనికి నేలపై రెండు పాదములు కలవు. పాదములపై మీఁగాళ్లు, మడమలు కలవు. మడమలపై పిక్కలుగలవు. పిక్కలపై మోఁకాళ్ళు గలవు. మోఁకాళ్లపై తొడలు కలవు. తొడలపైఁగటిప్రదేశము. దానిపైని పొట్ట, పొట్టపై వక్షఃస్థలము, వక్షఃస్థలముపై భుజములు. భుజములపై పాలకీబొంగు ఆబొంగునకు మడత బందుతో వ్రేలాడుచున్న కొయ్య వ్రేలాడుచున్నది. ఆకాష్ఠము మీఁద నొక మాంసముతోఁ జేయబడిన పిండము కూర్చుండెను. అది తనచుగూర్చి మాటి మాటికి ‘నేను సింధు సౌవీర దేశపు రాజునని పలుకుచున్నది. ఇప్పుడా లోచించుము మోయువాడెవఁడో? ఎప్పుడెవనిపై మనస్సు పోవుకో అదియే మోయుచున్నదనుకొందుము బరువన్నిటిపై నున్నది. నీశరీరముపై మాత్రము బరువు లేదాయేమి? పాదముల మీఁద కటికలదు. కటిపై నుదరము కలదు. శిరస్సు భుజముపైనున్నది. పోవుచుండిననే అలపుకలిగినచో నీవును వెళ్ళుచున్నావు, పాలకియు వెళ్ళుచున్నది. అన్నిటికిని సమానముగ శ్రమయుండవలెను”

రాజిట్లనెను:- “స్వామీ! పాలకీ బడమైనది. మీరును

నేనును చైతన్యము కలవారము. నేను కూర్చుంటిని, మీరు నడుచుచున్నారు. ఇందులో జాల భేదమున్నది.”

ధైర్యముతో జడభరతుఁడిట్లనెను:- “ఆభేదమునే తెలిసికొనవలసియున్నది. ఏమిభేదము? కేవల నామరూపములచే గల్పింపబడిన భేదము. ముందుగా నీవు పల్లకీ యని దేనిననుచున్నావో దాని సంగతినిఁ దెలిసికొనుము. పర్వతముపై నొక వృక్షమున్నది. అది కొట్టి చీల్చఁబడినది ఇప్పుడు దానిని వృక్షమని పిలువక అందఱును చెక్కలని పిలుచుచున్నారు రెండు మూఁడు చెక్కలనుఁగోసి, కొయ్యమేఁకులను బిగించి దానినొక గుండ్రని వస్తువుగాఁ దయారుచేసినారు ఇప్పుడు దానిని చెట్టనను చెక్కయనను ఇప్పుడుదానికి పల్లకీయనుపేరు వచ్చినది తత్వతః దానిలోని పదార్థములన్నియు నవియే, కేవలము నామరూపములలోనే భేదము ఆకాష్ఠములఁగూడఁబకదానిపై నొకటిపెట్టబడినవి వానికిఁగూడ శ్రమకలుగవలసియున్నది. ఇక జడచైతన్యము విషయము మిగిలియున్నది. అయితే నీశరీరమానకును ప్రపంచములోని సమస్త శరీరములకును, ఆశిబికయొక్క పదార్థములలోను నేభేదమున్నదని నేనడుగుచున్నాను. కొయ్యతోఁ జేయఁబడిన శిబికయు పంచభూతముల వికారమే. అన్ని శరీరములును బంచభూతాత్మకములే. అన్నిటిలోను నొకటే పదార్థమే యుండగా ‘నిదిలావు’ ఇది సన్నము; ఇది బలముకలది, ఇది నిర్బలమైనది; ఇదిబడము, ఇది చైతన్యము; ఇది వాహ్యము, ఇతఁడు వాహకుఁడు; ఇతఁడురాజు, వీఁడు సేవకుఁడు”

ఇవన్నియుఁగేవలము వ్యవహార మాత్రములే, ఆత్మ వీనికంటే

నిర్లేపమైనది అది రెండుగాలేదు. అది ఒకే ఆఖండాద్వైతము. అట్టియెడ 'నేను ప్రత్యక్షముగ మోయుటను జూచుచున్నాను; అలసియుండవచ్చును, బలవంతుఁడవు' మొదలగునవి యనుట యజ్ఞాన జన్యవాక్యములు కాఁగలవు. వ్యవహారములో వీని సత్య కలదు. కాని పరమార్థమందు ఇవి నిరర్థక వ్యర్థవాక్యములే కాఁగలవు."

రహూగణ మహారాజిట్లనెను:- "స్వామీ ! మీరు మిక్కిలి చక్కఁగ మాటలాడుచున్నారుగాని అది నామనస్సునకు సరిగా నెక్కుటలేదు దీనిని స్పష్టముగఁజెప్పుఁడు."

అంత జడభరతుఁడు నవ్వుచు నిట్లనెను:- "మంచిది రాజా! ఇప్పుడు నీకొక దృష్టాంతమును జెప్పెదను వినుఁడు. ఒక ధర్మాత్ముఁడగు ఋషియుండెను. ఆతనికొక పుత్రుఁడు. ఆతఁడు తనపుత్రుని మిక్కిలి యోగ్యుడగు జ్ఞానిగాఁజేయఁదలఁచెను; కాని గారాబముచే సాధారణముగఁ దండ్రికడ పుత్రుని నకుఁజదువురాదు. అట్లని యాఋషి వానినిఁ దన యన్నకడకుఁ గొనిపోయి యిట్లనెను:- "వీనిని మీరు సర్వథా యోగ్యునిఁగ నొనర్పఁడు. వీనికి బ్రహ్మజ్ఞానమందును, వేదాంత శాస్త్రమందును బూర్ణనిష్ఠను గలిగివుఁడు." తనతమ్ముని కుమారుఁడు శిష్యుఁడగుటకు ఋషిమిక్కిలి ప్రసన్నుడై తనతమ్మునితో నిట్లనెను:- "సోదరా ! నిశ్చింతగానుండుము. వీనిని నేను బూర్ణజ్ఞానిగా నొనర్చెదను." అంత సోదరుని చింతపోయెను ఇప్పుడా ఋషి వానికీ జగత్తుయొక్క యనిత్యతనుగూర్చి వేదాంత వాక్యములచే బోధింపసాగెను. చిరకాలము వేద వేదాంతములను

జెప్పెను. కొంతకాలము నకు సమావర్తన సంస్కారసమయ
మాసన్నమయ్యెను. స్నాతక మొనర్చుకొని, వివాహమైన
తర్వాతఁదన శిష్యుఁడు అనఁగాఁదమ్మునికొడుకు ఇంటికిఁబోయి
యింటి పనులలో మునిగిపోయెను. ఇచ్చట నాచార్యుఁడు వానికి
పూర్ణజ్ఞానము కలిగినదోలేదో యచుకొనెను. ప్రాచీన మహర్షు
లకు ఆయువు వేలకొలఁది లక్షలకొలఁది సంవత్సరములుండెడిది.
వేల సంవత్సరములు గడిచిపోయెను, ఆచార్యుఁడు వృద్ధుఁ
డయ్యెను, తలవెండుకలు నెఱసెను శిష్యుఁడును దపస్సుచేసి
చేసి యువకుఁడయ్యెను.

ఆచార్యుఁడు తన శిష్యుని యింటికిఁబోయెను. రాజా !
రాజధానులలోఁ బెద్దపెద్ద నగరములకు నాల్గువైపులను పరకొట
లుండెను. వానికి నల్గువైపులను ప్రధాన ద్వారములుండెను.
జనులు వానిద్వారముననే లోనికివచ్చిపోవుచుందురు, ఆచా
ర్యుఁడు ప్రధానద్వారముకుండా పోదలఁచునప్పటికి ద్వార
పాలకు లాతని నడ్డగించిరి. ఆతఁడిట్లనెను:- “అయ్యా ! ఎందు
లకు లోనికి వెళ్ళనీయరు?”

ద్వారపాలకు లిట్లనిరి:- “మహారాజు సవారి బయటకు
వచ్చునంతవఱకు లోనికెవ్వఁడును వెళ్ళరాదు.” ఇదివిని
ఆచార్యుఁడు ద్వారమునకొక ప్రక్కననొదిగి కూర్చుండెను.
ఇంకను జాలమందివచ్చి అచ్చటకూర్చుండుచుండిరి దైవ
యోగమున నాతని తమ్ముఁడు కొడుకగు శిష్యుఁడరణ్యమునుండి
కుశసమిధలను గట్టకట్టుకొనివచ్చెను. ద్వారపాలకులు వానిని

గూడ అడ్డగించిరి, ఆతఁడును దనమోఁపు నొకప్రక్కననుంచి తాజనవారి బయటకు వచ్చుటకుఁ బ్రతీక్షించుచుండెను. ఆతఁడు తనశిష్యుడని యాచార్యుఁడు గుర్తుపట్టినాఁడుగాని శిష్యుఁడు గుర్తింపలేదు. చాల పరిశ్రమకావించి యెండలో నాతఁడు సమిధిలను దెచ్చినుగావున నలసిపోయి చెమట నార్చుకొనుచుండెను. ఇంతలోనే మెల్లమెల్లగ జరుగుచు జరుగుచు నాచార్యుఁడు వాని దగ్గఱకుఁజేరెను. ఇంతలోనే గొప్ప వైభవముతోడను మేళతాళములతోడను రాజ సవారియువచ్చెను.

వృద్ధస్వభావాను సారముగ మిక్కిలి సరళముగ నాతఁ డిట్లడిగెను:- “ఇదియేమి ప్రపంచము?”

ఆశిష్యుఁడు సరిశ్రమగ నిట్లనెను:- “నేడొక విశేష పర్వము. ఇది రాజయొక్క సవారి ఆచార్యుఁడు సంతోషముతో నిట్లనెను:- “నాయనా ! రాజెవరో నాకుచెప్పుము.” ఆచార్యునితో శిష్యుడగు ముని యిట్లనెను:- “నీవీ దేశపు రాజునుగూడ యెఱుంగవా?”

ఆచార్యుఁడిట్లనెను:- “ఎట్లు తెలిసికొందును నాయనా ! నీవు తెలిపినదెలియగలను. ఇంతమందిలో రాజెవడో నాకుఁ దెలియుటలేదు.”

యువకముని వృద్ధుని యీ యజ్ఞానమునకు నవ్వి యిట్లనెను:- “బాబూ! ఈమాత్రము తెలియదా? క్రింద అందఱును నస్త్ర శస్త్రములు పట్టుకొని నడుచువారును మిగిలిన వారును బ్రజలు, పైన నేనుఁగు మీఁద వస్త్రభూషణాదుల నలంకరించుకొని, ఛత్రచామరములను ధరించి కూర్చుండిన యీ తఁడు రాజు.”

సరళముగ నాచార్యుఁడిట్లడిగెను:- “ఏనుఁగెవరు? రాజెవఁడు? ఈ ప్రశ్న వలన యువక మునికి విసుగుపుట్టి, అసలే అలసియుండుటచే వ్యంగ్య వచనములతో నిట్లనెను:- ‘ఇప్పుడే వనపర్వత గుహనుండి వచ్చినట్లున్నదే. ఏనుఁగవఁగా నేమియో యెఱుఁగవా? గొప్ప లావుపాటి శరీరముగల పశువది యేనుఁగు, దానిమీఁదఁగూర్చుండిన యాతఁడు రాజు.”

ఆచార్యుఁడు సరళముగ నిట్లనెను:- “పశువననేమి? మనుష్యుడననేమి? ఇప్పుడు యువక మునికి దైర్యము నడలి పోయెను. ఆతఁడు కోపదృష్టితో వృద్ధమునినిజూచుచు నిట్లనుకొనెను:- “ఈతఁడు వెట్టికాఁడుగదా! ఈతనికి మానవునకును బశువునకును గల భేదమును దెలియదు.” అయినను సంభాషించుకొని యిట్లనెను:- “బాబూ! సొదపెట్టెదరేల? ఎంతసేపటి నుండియో వాగుచున్నారు. భంగు త్రాగలేదు గదా! పశువేదియో మనుష్యుఁడెవరో తెలియదా! అంతమాత్రము బుద్ధి నీకు లేదా? ఎక్కించుకొన్నది పశువు, ఎక్కినవాడు మనుష్యుడు, క్రిందది పశువు పైనున్నవాఁడు మనుష్యుఁడు?”

వృద్ధుఁడు మరల సరళముగ నిట్లడిగెను:- “పైనయేమి? క్రిందయేమి? పైనయెవఁడు క్రిందయేమి?”

ఇప్పుడు యువకుని కోరిధము హద్దులు దాటిపోయెను. ఎగిరి వృద్ధుని ఊమ్ముపైఁగూర్చుండి పెద్దగ పెరిగినగడ్డపు వెండుకలను బట్టుకొని యిట్లనెను:- “ఎంతసేపటి నుండియో వృద్ధప్రశ్న ములడుగుచుఁ జెవులు చిల్లులు పడిపోవుచున్నవి. ఇప్పుడైనఁదెలిసినదా? నీవు క్రిందనున్నావు నేను పైననున్నాను.”

అదే సరళతా స్వభావముతో వృద్ధముని యిట్లనెను:-

“నీవెవడవు, నేనెవడను?”

ఇప్పుడు యువకముని తలకుదట్టెను ఈ తండ్రెవడో ద్వైతగంధములేని జ్ఞానియగుఋషి యని యనుకొని పైననుండి దిగి యాతని చరణములపైఁబడి యిట్లనెను:- “స్వామీ! మీరు నాయాచార్యులగు ఋభులుగాఁ దోచుచున్నారు. ఏలననఁగా- నిట్టి యద్వైత జ్ఞానమాతనికేదక్క- యింకెవరికిని గలుగదు.”

నవ్వి మహాముని యిట్లనెను:- “నాయనా! నేను నీ యాచార్యుడనే నీకు జ్ఞానమునఁ బూర్ణనిష్ఠకలిగినదో లేదో పరీక్షించుటకై వచ్చితిని. నాయనా! ఇంకను బక్యము కాలేదు బాహ్య వాహకములగు నేరు నీవు, నాది నీది యను నీ వ్యవహారిక విషయములు మిథ్యలు, జ్ఞాని వీనియందు స్వప్నమందైనఁ బ్రీతికలిగియుండరాదు. ఇంద్రియముల మూలమునను, మనస్సుమూలమునను మనకుఁగలుగ యనుభవములన్నియును మాయజనితములును, అసత్యములును, ఆత్మకును వానికిని సంబంధములేదు. ఆత్మ అసంగము, నిత్యము, శాశ్వతము, అపరివర్తన శీలము.”

ఇట్లుపదేశించి ఋభువు తన శిష్యుడగు నిదాఘుని ద్వారా పూజితుడై, సత్కృతుడై మరలఁదన యాశ్రమమునకు వెడలి పోయెను. కావున రాజా! ఉత్తమాధమత్వములు, నీచోచ్ఛలు ఆత్మయందు లేవు. ఇవన్నియును జిత్రకల్పిత వికారములు. ఈ చిత్రము సత్త్వ, రజ, స్తమోగుణ వ్యాప్తమైనపుడు సచిత్ర జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియములకు వశమై వాని ద్వారా కర్మలోనర్చుచుండును. మనస్సులోనైనను గర్మలోనర్చు ప్రేరణ పూర్వజన్మ వాసనానుసారముగ నుండును.

పృథ్వీ ప్రజావాసురాకాశములు దశజ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియ
ములు, మనస్సు యీ విధముగ పదునాఱు కళలతోఁగూడి,
గుణప్రేరితమై విషయ వికారములుగల మనస్సే భిన్న భిన్న
నామాములతో భిన్న భిన్న యోగుల అసత్కర్మములు గావించి
వానిలో నుత్తమ నీచత్వములు నాశోపించును. అశుద్ధ మనస్సే
సంసారమునఁ బడును, అదియే విశుద్ధమైనపుడు బ్రహ్మ వాసు
భోవును. యథార్థ జ్ఞానమును గలిగించును. కావున రాజా! ఈ
మనస్సును విశుద్ధము కావించుకొని నీవు విచారించుకొనుము.
వాహ్యమును లేకు, నాహకమునులేకు, శ్రమయునులేకు, ఆ
యాసమునులేకు, ఏదికలదో అది అదియే.

శుక్లఁడిట్లనెను:- “రాజా! పరమహంస శిరోమణియు
నవధూతయునగు జడభరతుని యీగూఢ తత్త్వజ్ఞాన విషయ
ములను విని రహస్యాగణ మహారాజు కొంచెముసేపు విచారించు
చు, మరలఁదర్వాత ప్రసంగమును నడుపుటకు ఆతఁడు భర
తుని అన్యప్రసంగముపైఁ బ్రశ్నింపసాగెను స్వామిసేవక భా
వమెట్లుసత్యమో తెలిసికొనుటకై ప్రశ్నించుట కుద్యమించెను.

జడ భరతుని ద్వారా వ్యవహార పరమార్థ
వివేచనము.
(332)

శ్లో॥ అకోవిదః కోవిదవాద వాదాన్

వదస్యథో నాతి విదాం పరిష్కః ।

న సూరయో హివ్యవహారవ స్తమ్

తత్త్వావమర్శేన సహామనంతి ॥

(శ్రీ భాగ. గీసక. ౧౧౭. ౧ శ్లో.)

క॥ కడు వేడ్కనీవువిద్వాం, నుండవై చూడెము సమిగులఁజోద్యమవిద్వాం
నుండుఁబోలెను బలికెదవి, స్పృడు మేలన వచ్చుఁగొంత పురుషులఁజూడ॥

అ॥ సరఁగఁ బెద్దనీ ప్రపంచమంతయుఁ దధ్య
మనరు నీవు తధ్య మనుచుఁ బలికి
తట్లు గాన నిన్ను నధికుండవని బల్క
రాదు నాకుఁ జూడ రాజ చంద్ర॥

(శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము)

దగ్గఱ పరిచయము లేనంతవరకే శిష్టాచారముండును. అతిపరిచయమున శిష్టాచారము శిథిలమగును. చిన్న వారియందు మమకారముండిన వారిననుపుచేసి కసకుటలో నానందము కలుగును. మమత్వములేక యెవఁడెవరినిఁబ్రేమ పూర్వకముగ గద్దించును. మమత్వములేక యెవరెవరిని స్నేహభరితముగ నెగతాళిచేయును ఈ ప్రపంచము సంబంధము మీఁదనే ఆధార పడియున్నది. సాంసారిక సంబంధముకానిండు, సారమార్థిక సంబంధము కానిండు రెంటియందును బక్షపాతముండును. పక్షపాతములేక సంబంధములేదు. యోగ్యుఁడగు శిష్యునియందు గురువునకుఁ బక్షపాతముండును. పెద్దవారికి యెవరియందెట్టి పక్షపాతముండునో వారినంతయధికముగ నదుపు చేయుదురు. యోగ్యునిగా నొనర్చుటకుఁ బ్రయత్నించెదరు, వారి నెగతాళి చేయుదురు వ్యంగ్యముగ నిట్లందురు:- “వహ్మ! నీవు చాల బుద్ధినుంతుండవే మాటలు కోటలు చాటుచున్నవిగాని వానిలో సారములేదు.” ఇట్టి స్నేహవచనములలో నెంతటి మమత్వము న్నదో దీనినభిమాని యగువాఁడు తెలిసికొనఁజాలఁడు.”

శుక దేవుఁడిట్లనెను:- “రాజా! జడభరతుని మాటలకు

ఇంకను శంకఁజేయుచు రహూగణ మహారాజిట్లనెను: “స్వామీ! ఆకలి దప్పలును, తృష్ణాభయములును, శోకశ్రమలును నాత్మకు లేవని మీరంటిరి ఇవి మనోధర్మములు. ఆత్మకు విషయములయొక్క సుఖదుఃఖములతోడ నేవిధమగు సంబంధమును లేదంటిరి ఇది నాకర్థముకాలేదు. ఆత్మకు దేహేంద్రియములతో సంపర్కము లేకున్నచో దానికి సుఖదుఃఖములుండవనుటను మేమంగీకరింతుము, కాని జీవాత్మకు శరీరముతో సంబంధముకలదు. ప్రత్యక్షముగ దానికి విషయములతో సంపర్కము లేకున్నను బరంపరగా సుఖదుఃఖములు కలుగుచుండును ఎట్లనఁగా— బొయ్యిపై గిన్నె పెట్టి, దానిలో నీరుబోసి, ఆనీటికితో ధాన్యమును బోయుఁడు పొయ్యికింద అగ్ని వెలుగుచున్నది, అగ్నితో ధాన్యమునకుఁ బ్రత్యక్ష సంబంధము లేకున్నను సగ్నివలన గిన్నె వేడెక్కినది. గిన్నె వేడిచే నీరువేడెక్కినది. నీటి వేడివలన బియ్యముపైననున్న పొట్టు వేడెక్కినది. అది వేడెక్కుటచే లోననున్న బియ్యము గింజెయు వేడెక్కిఉడికినది. దానివలన నన్నమైనది. ఇదే విధముగ శరీరము, ఇంద్రియములు, మనస్సు, అంతఃకరణము వీని సన్నిధిచే జీవాత్మయగు పురుషునకును సుఖదుఃఖాను భూతికలుగవచ్చును. అది మొదటి పాశ్వు. ఇక రెండవదేమి యనఁగా రాజు, ప్రజల సంబంధము మిథ్య, కల్పితమంటిరి. ఇందుఁబారమార్థిక ప్రయోజనమేమియును లేదంటిరి. ఇదియు నాకు తెలియలేదు. రాజు లేకున్నఁ బ్రపంచకార్యములు నడుచుటెట్లు? రాజశరీరము పంచభూతాత్మికమైనను, అందఱకు వలెనే ఆతనికిని కాళ్ళు చేతులు, కన్నులు, ముక్కులు, చెవులు మొదలగు నవయవ

ములున్నను రాజు వారికి విశిష్టుడే. అందఱు నొక్కటియే యనుచో నెవరి యాజ్ఞను బాలించువాకుండరు. మీరు మట్టికిని, కుండకును భేదము లేదందురు. కుండయును మట్టితోఁజేసినదియే, మట్టియు మట్టియే యగుదురు. రెంటిలో నొకే పదార్థమున్నది కుండలో నంతటను మట్టియే కలదనుట యదార్థమైనను మట్టితోఁజేయఁబడినది, మట్టిలోనున్నది, చివరకు మట్టిలోనే కలియును. అట్లేనను సాధారణపు మట్టికిని, కుండకును జాలభే

దమున్నది. మీరు జలమును దేవలయుననిన మట్టిలో జలము రాదు. జలము కుండతోడనే రాగలపు అదేవిధముగ శాసనమును రాజే చేయఁగలఁడు. కావున రాజునకును సాధారణులకును మిక్కిలి భేదముకలదు. ఆతఁడుప్రజలచేనియమింపఁబడిన నియమింపబడుగాక ఆతఁడు శాసకుడే పాలకుడే. కావుననున్న త్తులను, పిచ్చివారినిదండించుట ఆతని ధర్మము, కర్తవ్యమును. అదిప్రభుసేవ. అందుదోషమేమియునులేదు. ఈనియమము మీ విషయమునఁగాదు మీరు విశ్వబంధువులు. మానావమాన రహితులు, సాక్షాత్తుగఁ బరబ్రహ్మ స్వరూపులరు. నేనేమిటి మిమ్ములను శూలపాణియగు శంకరుడవమానించినను వానికిఁ గళ్యాణములేదు. దయయుంచి నా యీ ప్రశ్నలకు సమాధానమియవలెను.”

శుక్రుఁడిట్లనెను:— “రాజా! రహూగణ మహారాజుయొక్క యీమాటలను జడభరతుఁడు విని యాతఁడు సవ్యుచు నా సరభిమాని యగు ముని రాజును మధురముగ మందలించి యిట్లనెను:— “రాజా! నీవు మూర్ఖుడఁగు వసంతుఁడవే గొప్ప

పెద్దవానివలె బాటలు చాచుచున్నావు. అజ్ఞాడవు విజ్ఞానివలె
మాటలాడుచున్నావు. మహారాజా! పేడను బెల్లమును నొక్క
టిగఁ జేయరాదు. పరమార్థము వ్యవహారము ఇవి వేటు వేటు,
పరమార్థమందు వ్యవహారముండదు. గిన్నెలోని గింజలుడుక
వచ్చును సంగమువలనఁగాని, ఆత్మ అసంగమైనది అది దేహ
ది సాంగత్యముననుండదు. ఆకాశము సర్వ వ్యాపకమును నన
రిచ్చిన్నమును సర్వగతమైయున్నది కాని ఘటాదుల ద్వారా
అది పరిచ్ఛిన్నముగ గోచరించును. సాధారణముగ ఘటాకాశ
ము; మరాకాశము; శరీరాకాశము, కర్ణఛిద్రములలోని యా
కాశము. ముఖాకాశము మొదలైనవి. బాగుగా నాలోచించు
చో నీ భేదములాకాశమందుఁ గలవా? ఈ భేదములకుఁ గారణ
మాకాశములో వికారము కలిగియూ? దాని సర్వవ్యాపకత
నశించినదా? ఘటము పగిలినదనుకొనుము, ఘటాకాశము సర్వ
గతాకాశములోఁ గలిసినది. కలిసినదనుటయును మిథ్యయే,
అసలు వేటుగాలేనే లేదు. ఘటోపాధిచే నది వేటుగా గోచరిం
చినది. ఉపాధి నశింపఁగానే దాని సంజ్ఞయు నశించినది. కావు
న నీవు చెప్పినటుల దేహసంసర్గము చేతను, మనస్సన్నిధిచేతను
నాత్మకును సుఖదుఃఖములు, శ్రమ, గ్లాని, ఆకలిదప్పులు
నిద్రాతంద్రాలు కలిగినవనుట నిజముకాదు. ఆకలిదప్పులేమి?
ఆత్మకు సుఖదుఃఖ భోక్తృత్వము లేదు ఈ విషయమున నీకు
మహర్షియగు ఋభు, నిదాఘుల అత్యంత మనోరంజకమగు
నుపాఖ్యానమును జెప్పెదను ధ్యానపూర్వకముగ వినుము.

ఋభువు బ్రహ్మకుమారుడు నిదాఘుడతని సోదరుడు గు బులస్త్వని కుమారుడు. పులస్త్వుడు నిదాఘుని ఋభుని కడకు జయవంబంపెను చదువు పూర్తికావించుకొని సమావర్తనము చేసికొని యాతడు తనయింటికిబోయెను. ఆతడు దేవికా నదీతీరమున వీరనగరమును బురమునకుబోయి గృహస్థ ధర్మమును శాలించుచుండెను. నిదాఘుడు తన కనురూపయగు నొక సుందరిని పాణిగ్రహణము కావించుకొని, ఆమెతో నగ్నిహోత్రాది పంచయజ్ఞములను నిత్యమొనర్చుచు సుఖము గల గాలయాపన మొనర్చుచుండెను. ఈవిధముగ వేల సంవత్సరములు గడిచెను.

శిష్యుడు సమర్థుడైన తర్వాత గురువును మఱచిన మఱవవచ్చును గాని గురువు శిష్యుని మఱవడు, ఒక దినమున దయాళుడగు నాచార్యుడు నిదాఘునకు జ్ఞానము కలిగినదో లేదోనని వీరనగరమునకు బోయెను.

గృహస్థ ధర్మమేమనగా- వంటకాగానే బలివైశ్వదేవము నొనర్చి అన్నమును భగవానునకు నివేదించి, కొంచెముసేపు ద్వారమున నతిథికొఱకు బ్రీతిక్షించి, అప్పుడెవడైన నతిథి వచ్చినచో ముందుగా వానికి భోజనమిడి. భగవత్ప్రసాదమును, సాధుమహాత్ముల ప్రసాదమును దాను తినవలెను.

నిదాఘుడు బలివైశ్వదేవము నొనర్చి యతిథి కొఱకు వాకిటగూర్చుండగా నితలో నాచార్యుడగు ఋభు అచ్చటికి వచ్చెను. చాల దినములగుటచే ఋభువును దనవేషమును మార్చుకొని వృద్ధబ్రాహ్మణ వేషమున వచ్చుటచే నాతని

నిదాఘుఁడు గుర్తింపజాలక పోయెను నేడంతటి తేజస్వియగు
సతిధినిఁబొంద నిదాఘుఁడు పరమ సంతుష్టినిఁజెందెను. అతిథి
సత్కారమునెట్లు చేయవలయునో అట్లు సత్కరించి శ్రద్ధతో
నాతని పాదములను గడిగి. చేతులను జోడించుకొని నిదాఘుఁ
డిట్లనెను:- “ప్రభూ! మాయంటనున్న నీపచ్చడి మెతుకులను
గ్రహించుఁడు”

ముఖము చిక్కించుకొని వృద్ధ బ్రాహ్మణుఁడిట్లనెను:-
“విప్రవరా! పచ్చడి మెతుకులు నాకు రుచింపవు. ఇంక మీ
యింటిలో నేమియున్నవి?”

చేతులు జోడించుకొని నిదాఘుఁడిట్లనెను:- “స్వామి!
మాయింటిలోఁ బప్పుచేయఁబడినది. రొట్టె, మజ్జిగపులుసు
వున్నది. పిండియాన్నది. నీవారధాన్యమున్నది. మీకేది యిష్ట
మో దానినిఁ దినఁడు.”

ఇది విని వృద్ధ బ్రాహ్మణుఁడిట్లనెను:- “ద్విజవరా!
నీవు చూచుచునేయున్నావుగదా, నేను వృద్ధుఁడను. నోటనొక
దంతమైనను లేను. ఈ వస్తువులతో నాకు తృప్తిలేదు. ఇంకే
వైన మంచి వస్తువులను బెట్టినదిందును. లేదా యింకొక
యింటికిఁ బోయెదను.”

ధర్మ రహస్యము తెలిసిన నిదాఘుఁడు భోజన సమ
యమున నిట్టి మోగ్యాతిథి తనయింటికి వచ్చుటనుగాంచి యిం
కొక యింటికి ఆతనినెట్లు పోనీయఁగలడు? అందువలన మిక్కిలి
వినయముతో నిట్లనెను:- “విప్రవంశావతంసా! ద్విజోత్తమా!
అట్లు మాటలాడెదరేల? మీరాజ్ఞాపించిన నేదికావలయున

నిన నది సిద్ధము కాగలదు.”

వృద్ధుడధికార స్వరమున నిట్లనెను:- “నేనిప్పుడేమి యాజ్ఞాపింతును. నీ కేదినచ్చునో అట్టిస్నిగ్ధహృద్య మధుర సుందర స్వాదిష్ట పదార్థమేదై ననున్న దానిని శీఘ్రముగఁజేయించుము”

ఇది విని నిదాఘుడు తన ధర్మపత్ని వద్దకుఁబోయి యిట్లనెను:- “దేవీ! నేడు నీకు పరీక్షవచ్చినది. ఎక్కడనో అరణ్యమునుండి చాల గొప్ప తేజస్వియగు తపస్వి వచ్చియు న్నాడు. ఆతఁడరణ్యములోని వగరువి, పచ్చివి, నీరసమైన ఫలములను దిని నోరు చవిచెడివచ్చి నట్లున్నాడు. ఆతఁడు తమ స్వాదిష్ట మనోహర పదార్థమును దినఁగోరుచున్నాడు, కావున నీవేదై నను తమ పదార్థమును సిద్ధముచేయుము. ఇట్టి మధ్యాహ్నపు వేళ యతిథి నిరాశతో వెడలిపోవుచో నేటివఱకు చేసిన తపస్సంతయును నశించిపోవును.

నిదాఘుని భార్య శ్రీధర్మచారిణియుఁ బతివ్రతయునై యుండెను. ఏదైన గయ్యాళియైయుండిన నిట్లనెను:- “నడు మంత్రపు మునిని ఇంటిలోఁజేసిన వస్తువులను నిష్క్రమింపఁ దిననిండు లేదా తోవ పట్టవచ్చును సాధువై పరాయి యిండ్లకు యిట్టి కోరికలు కోకుటకు సిగ్గుండదా? మాయింటిలో నేమియును లేదు. నీవారాన్నము, కాల్చిన రొట్టెయున్నది. తినఁదలఁచిన దినుమనుము. లేదా తొమ్మిది రెండు పదునొకండు.” కాని సాధ్వియు, పతిపరాయిణియునగు మునిపత్ని యిట్టి మాటలేల యనును? ఆమె మిక్కిలి వినయముతో నిట్లనెను:- “ధన్యురాలను. మీరొక్క పనినిఁజేయుడు. మన ప్రక్కయింటిలో నా

సఖ ఉతథ్యముని పత్నికి కొంచెగఁ జెప్పిరండు ఆమె యిప్పుడే అరఁటికాయలు తీసికొని మనకడకు రాఁగలదు.”

ముని శీఘ్రముగఁదన పత్నీ సందేశమును నుతథ్య ముని పత్ని కందించెను. ఆమె తన స్నేహితురాలి సందేశమును వినుగానే అరఁటికాయలు తీసికొని శీఘ్రముగ వచ్చెను. ఆమెను జూడఁగానే నిదాఘుపత్ని సంతోషించి మిక్కిలి యల్లాసముతో నిట్లనెను:- “సోదరీ! నేఁడు మాయంటిలో నుత్కృష్ట శ్రాద్ధము నాకు తోడ్పడుము. వెంటనే యీకాయలను బాణవిల్లో పాలుపోసి మంచి క్షీరాన్నమును గాయము.”

ఇది వినఁగానే సఖ వెంటనే చేతులు కాళ్ళు కడుగుకొని వంటయింటిలోఁ బ్రవేశించి, వెంటనే పొయ్యి రాజవేసి యుంచెను. ఇంతలో నిదాఘు పత్ని రెండు గిన్నెలు తోముకొని వచ్చెను. క్షీరాన్నము నొక్కపొయ్యి మీదఁ బెట్టెను. ఒక్క పొయ్యిమీద నరఁటికాయలనుడుకఁ బెట్టెను. కమ్మని నేతితోఁ దిగుగమూత వాసన ఇల్లంతయు గుప్పించుచుండెను. ఇంతలోనే అరఁటికాయలుడికెను వాటిని నలిపి కొంత హల్వాను, కొంత పకోడీలను పోసినోటితో నైనను చినదగినట్లుగఁజేసెను. అరటి హల్వాగాక కొంచెము రవ్వహల్వానుగూడ చేసెను నిమిషములో పాయసము, పూరీ, పకోడీ. రెండు రకముల హల్వాలు తయారయ్యెను. అంత నామె తన పతితోఁ ద్వరగా నిట్లనెను:- “విన్నారా? ఆతిథిని గొని రుండు భగవత్ప్రసాదము సిద్ధమైనది. సాలగ్రామమును సింహాననముతోఁ దీసికొని రుండు, తులసిచే నర్చిపుడు; చాల ఆనందమైనది”.

వృద్ధుఁడొట్ల నెను:- “అవునమ్మా! నీవు సుతిమెత్తనదా
నవు. అరటి హల్వాను దినుచు నిట్లనెను:- “హల్వా చాలదుచి
గానున్నది. దేనితోఁజేసితివి?”

నిదాఘపత్ని యిట్లనెను:- స్వామీ! ఇది అరటి
హల్వా. బొప్పాయితో నింకను బాగుండును, ఇవ్వేళ తొంద
ఱతోఁ గాలేదు. రేపుకూడ మీరుండు నెడల సమస్త వస్తువు
లను జక్కఁగఁజేసి పెట్టెదను.”

నవ్వుచు వృద్ధ బ్రాహ్మణుఁడొట్ల నెను:- “అమ్మాయీ!
మేము భజన చేయుచుందుము ఇవ్వేళ నిచ్చట రేపింకొక
చోట- నీవు పదార్థములను బాగుగాఁజేసినావు.” అంత సమీ
పమునఁ గూర్చిండిన నిదాఘమునితో నిట్లనెను:- ‘నిదాఘా!
నీకింతటి సుశీలయు, సుందరియు, కార్యదక్షయు, సతీసాధ్వియు
సర్వగుణ సంపన్నయునగు భార్య దొఱకినది. నీవు భాగ్యశా
లివి. మనోనుకూలతగల భార్య పుణ్యమువలన లభించును.”

నిదాఘముని లోలోన నానందించుచు మాటి మాటికి
నిట్లనుకొనుచుండెను:- “నేను వివాహము చేసికొన్నందులకు
నేటితో సఫలమైనది. ఈ గృహస్థాశ్రమములో నిత్యము
పాపమే పాపము. పొయ్యిలో, ఇంటిలో, పొలములో, వ్యాపా
రమందు, ద్రవ్యోపార్జనముతోఁ బాపమే పాపము. ఈ గృహ
స్థాశ్రమములోఁగల గొప్ప పుణ్యము దీనిలో నతిథి సేవయైన
ర్చుట.

అతిథి పూజనములేని యిల్లు, కుక్కలు, పందులు,
పొరలాడు గూడు. ఏగృహిణి తనశీల స్వభావముచేతను సదా

చార సద్గుణములచేతను సమ్మాననీయుడగు నతిథిని సంతోష
పఱచి, ఆకలిచెందిన యాత్మను మృష్టాన్నముచేతను, మధుర
వచనముల చేతను దృష్టిపఱచినదియే వాస్తవమున గృహిణి
యని పిలువఁ దగినది. ఎవతె అభ్యాగతునిఁగాంచి మండిపఱి,
మహాపురుషుల సేవను నవమానముగ నెంచునో అట్టి చండాల
స్త్రీ. అట్టి పత్నితో స్వార్థపరుడగు, గామియునగు పురుషుఁ
డుగాక ధర్మాత్ముడగు సద్బ్రహ్మసేవఁడొకరాత్రియై న నుండఁ
గోరును? ఆహా! నేను ధన్యుడను నాభార్య మూలమున
నేడత్యంత యోగ్యుడగు నతిథికి పరమ సంతృప్తి కలిగినది.”
ఇటులాలోచించి నిదాఘముని మిక్కిలి వినయముతో నిట్లు
నెను:- “స్వామీ! ఇదంతయును మీబోటి గురుజనుల ఆశీ
ర్వాద ఫలము.”

ఋభు మహాముని యధేష్టముగ పాయసాదులు నన్ని
టినిఁ దినెను. చాలసార్లు హల్వా పాత్రమును ఖాళీయొనర్చె
ను. కడుపునిండఁదినిన మీఁదట, అనేకసార్లు బలవంతమొనర్చి
నను సీంహగర్జనమువలె వలదనఁగా నప్పుడు నిదాఘుఁడు వడ్డిం
చుటనాపెను. లేచి కాళ్ళు చేతులు కడుగుకొనెను. ముఖశుద్ధి
కొఱకు లవంగములు, ఏలకులు, కరక్కాయపలుకు లిచ్చెను.
బ్రాహ్మణుఁడు కడుపునిండ భోజనము చేయఁగానే, పరుం
డుటకు సుందరమగు శయ్యనేర్పఱచిరి. మునివతుఁడు దాన్నిపై
సుఖముగఁ బరుండెను. నిదాఘుఁడాతని పాదములను మెల్ల
మెల్లగ నొత్తసాగెను.”

భోజన సమయమునకు అతిథి యెట్టివాఁడు వచ్చినను

కలవాడు తినును త్రాగును. వానికి దినుటచే దృష్టికలుగును మానస్సు స్వస్థమైనపుడు తుష్టి అనుభవము కలుగును. కావున స్వామీ! చిత్తమెవని కన్నదో, ఎవనికి దుష్టి కలిగినదో వానినడుగుము, నాకు హర్షమును లేదు శోకమును లేదు నేనస్వస్థతగ నుండనులేదు. ఇప్పుడు నాకు స్వస్థతయును గలుగలేదు. నేనాత్మ స్వరూపుడను. నిత్యతుష్టుడను, నాకు దుష్టి కలుగుట కేవిధమగు బాహ్యపదార్థమును నవసరము లేదు—”

“ఎక్కడనుందువు? ఎచ్చటనుండి వచ్చితివి? ఎచ్చటికి వెళ్ళెద’ వని నడిగితివి. దానికి పోత్యుత్తరమును వినుము. నేనెచ్చటను లేకయుండినచో నొక స్థానమునుండి యింకొక స్థానమునకు వెళ్లుదును. ఆత్మ ఆకాశమువలె సర్వత్ర సర్వవ్యాపకమైనది. దానిలో రాకపోకలులేవు నేనిది చేసితిని నీవెచ్చటనుండి వచ్చితివని నీవు మాటి మాటికి నడుచుచున్నావు. నేనును, నీవును నింకెన్నరైన వేరుగ నున్నచో జెప్పెడు వాడను నేనును, నీవును అందఱును నొక్కటే. ఆత్మలో ద్వైతివేశముండదు. ఈ మధుర పదార్థముల వలన మీకానందము కలిగినదా? యని అడిగితివి తీపియేమి? చేదుయేమి? పదార్థములన్నియును బంచభూతములతో నేర్పడినవియే. పార్థివములే. పార్థివ వికారములే. నేడు నీవు దేనిని తీపి యనుచున్నావో రేపటికది చేదుయెక్కును. నేడు చేదైనది రేపేదో కారణమునఁ దీపియగును. నాకీరెంటిలో నణుమాత్రమైనను భేదము కనబడుటలేదు. గోధుమ, యవ, షరి, వేరుశనగ, అలచండలు, నేయి, నూనె, పాలు, పెరుగు, చక్కెర, బెల్లము,

ఫలములు, పుష్పములు, కూరలు ఇవన్నియును పృథివినుండియే యుత్పన్నమగుచున్నవి. చివరకవి పృథివీ రూపమును జెందును దేహమును బృథివి వలన నేర్పడినది. దీనిని రక్షించుటకును బార్ధివ పదార్థములను నోటి ద్వారమునఁ బడవేయుచుండుము. మట్టితోఁగట్టిన యింటిని మట్టితోమెత్తినట్లుండును. మెత్తునదియు మట్టియే కేవలము నామరూపములె భేదము ఇంటి మట్టి నల్లమట్టి పూయునది తెల్లనిమట్టి దానిని నల్లమన్నందుము దీనిని సున్నమందుము. నామ రూపములను దీసివేసినచోఁ గేవలము మట్టియేకలదు ఎవని మనస్సులో మంచిచెడ్డ అనుకూల ప్రతికూల భేదభావములు కలనో అట్టివాఁడు జనన మరణములను పొందును. ఎవని మనస్సు సర్వత్ర, సమముగ నున్నదో వాఁడాత్మ రూపుఁడే శుద్ధ బుద్ధ ముక్తుఁడు. స్వామీ! నీవు నీచిత్తమును సమత్వముపై స్థిరమొనరించుము. ఈ దృశ్య ప్రపంచము మాయామాత్రమని తెలిసికొని సచ్చిదానంద స్వరూపుఁడగు బ్రహ్మమందుండుము.

ఇది వినఁగానే నిదాఘుఁడు వృద్ధముని పాదములమీఁద బడి యిట్లనెను:- “స్వామీ! తప్పక మీరు మోఱచాక్షుఁడగు ఋభువవే ఆతనికితక్క యింకెవరికి నాపై సంతటి యహైతుక కృపయుండును.”

నవ్వి ఋభు విట్లనెను:- “వత్సా! నీయనుమానము శుత్యమే నీమీఁదఁ గల ప్రేమకు వశీభూతుఁడనై నేను నీకువ దేశము జేయవచ్చితిని. నీవీమిథ్యా ప్రపంచమందు సదృచ్ఛి నెన్నడును కలిగియుండవలదు.” అని యిట్లుపలికి ఋభువు నిదా

ఘని నాశీర్వదించి వెడలిపోయెను.

జడభరతుఁడు రహూగణ మహారాజుతో నిట్లనెను:-

“రాజా! ఇది యేపదార్థముయొక్క గూఢోపదేశము, ఇంక రాజు ప్రజల విషయమున్నది. ఇది వ్యవహారమందు సంకేతము కొఱకేర్పడినది. ఆత్మయందు భేదభావము లేదు. అనిత్య సంబంధమైనవన్నియు నాశవంతములు, క్షణ భంగురములు. వానికి నిత్యాత్మతో లేశమాత్రమైనను సంబంధము లేదు. జ్ఞానులీభేద భావమును సంగీకరింపరు. ఈ సాంసారిక సంబంధ వస్తువులపై నాశక్తిని జెంది యెవరికిని మానావ మానములను గావింపరు. నాయనా! తనకన్యమేమైననున్న గదా సత్కార తిరస్కారము లొనర్చుట ఆత్మ భేదభావ రహితమైనది రాజా! ఈ భేదభావమంతయు మనస్సు చేసిన పని ముందుగా నీవీ మనస్సును వశమొనర్చు కొనుము. సాంసారిక వ్యవహారములనుండి మనస్సు లాగివేయుము. అప్పుడీ దృశ్య ప్రపంచము దానికదియే విలీనమై పోవును.”

(శ్రీ) శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా! ఇట్లు పలికి మహాముని యగు జడభరతుఁడు మెదలకుండెను. ఇప్పుడు రాజీ మనస్సు విషయమై యాలోచింప సాగెను.

బంధమోక్షములకు మనస్సే కారణము.

(33-౨)

శ్లో॥ గుణాను రక్తం వ్యసనాయః జంతోః
క్షేమాయ నైర్గుణ్యమథో మనః స్యాత్ ।
యథా ప్రదీపో ఘృతవర్తి మత్నః
శిఖాః సధూమా భజతి హ్యన్యథా స్వమ్ ।
పదం తథా గుణకర్మాను బద్ధమ్
వృత్తిర్మనః శ్రీయతేఽన్యత్ర తత్త్వమ్ ।

(శ్రీ భాగ. ౫ స్కం. ౧౧ అ. ౮ శ్లో॥)

మ. “మనోయు స స్మానర్మ వాసనాయుక్తంబు విషయానుక్తంబునైః
చిత్తంబు గుణ ప్రకాహంబులచేత వికాసంబు నొంది చేనత్విజ్ఞానున్య
రూపంబు లయి దేహంబుం బుట్టించుదుఁ గాలప్రాప్తంబునైః ముఖదుఃఖ
తనుభయ ఫలంబుల ననుభవింసుమ ననవగతింబు జీవునికిం బ్రత్యక్షంబగును
స్థూల సూక్ష్మ రూపంబు సుండు స్వీతంబు గుణకహితంబైన ముక్తి కా
ణంబగు ఘృతవర్తులు గల వీసంబు సధూమ శిఖలం బుట్టించు ఘృతాదులు
నాశంబు నొందిన స్వరూపంబు బొందు నీ తెలుగున మఱుము గుణకర్మా
బంధంబైన జన్మాదులం బుట్టించు గుణకర్మంబులం బాసె నేనిం బుట్టింప
బు నొందు ”

శ్రీమనాంధ్ర భాగవతము

ఆట యంతయు మనస్సుదే. మనస్సునకు ఓజినచో
నోటమి, మనస్సును గెలిచినచో గెలుపు అనుబోధోక్తి
సత్యము. మనస్సు సాంసారిక విషయములయందు భ్రమచే
సుఖమని భావించి తిరుగుచున్నంత వఱకు వానికి పరమ వద
ప్రాప్తియుండదు. ఈ మనస్సు విషయవిరక్తతను జెందిన దాని
జడత్వము పోవును. నీవు నేను, మంచి చెడ్డ, ఉచ్చనీచలు,
సుఖ దుఃఖములు మొదలగు ద్వంద్వములను నీ మనస్సే నిర్మిం

చినది. మనస్సునుండి యీ మిథ్యాకల్పనము తొలగినంత వఱ కేమియును లేదు. అంధకారమందు తమః కారణమున మనమందు భయవశమున నెదుట నొక భూతమున్నదను నొక భ్రమ కలుగును. మనస్సులోనికి భూతభావము రాగానే దానికి సంబంధించిన కాల్పనిక హస్తములు, మెలితిరిగిన పాదములు, మిడిగుడ్లు, తీక్షణంతములు మొదలగున వన్నియును గోచరించుచు దయ్యము దయ్యమని చాలమంది అటచుచుండును. ఇది వినగానే బుద్ధిమంతుడు ప్రకాశమును దీసికొని వచ్చి భూతమెక్కడ? యని అడిగినచో ఆతఁడిట్లనును:- “ఇప్పుడే వచ్చినది. మిమ్ములను జూచి పాటిపోయినది యదార్థముగ జ్ఞానదృష్టిచే నాలోచించినచో భూతమెచ్చటినుండియు రానులేదు పోనులేదు. మనస్సులోనే పుట్టినది మనస్సులోనే విలీనమైనది మనస్సే కల్పనామయః సృష్టినొనర్చినది. దానిలో సుఖదుఃఖములు స్వయముగనే కలుగును. ఆకారణముననే శుద్ధ బుద్ధిమగు జీవాత్మయు జన్మించుచున్నట్లును మరణించుచున్నట్లును గనబడును. మనస్సు విషయాభి ముఖముకాకున్నచో జీవునకు బంధముగాని, సాధనగాని లేదు. ఆతఁడు నిత్యముక్తుఁడే.

శ్రీశుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా! జగభరతుఁడు తత్త్వజ్ఞానోపదేశ మొనర్చుచు రహూగణ మహారాజునకు నంతయును మానసిక సృష్టియనియు, మనస్సే త్రిగుణయుక్తమై యీ జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియముల ద్వారా శుభాశుభకర్మలొనర్చుచున్నాఁడని చెప్పఁగా రాజుట్లనెను:- స్వామీ! మన

స్పెట్టి ప్రపంచరచనమును గావించును? దీని వృత్తులేవి? దీని కాధారమేమి? ఈ విషయముల నన్నిటిని నాకు స్పష్టముగఁ జెప్పవలయును.”

ఇది విని శుకమహర్షియిట్లనెను:— “రాజా! నీవు స్వర్గ సుఖములనే సమస్తమని తలచినంత వఱకు, కర్మకాండల మునిఁగి సకామ కర్మల ద్వారా స్వర్గప్రాప్తి ప్రయత్నము న్నంత వఱకు నీకు రాగాదిదోష రహితమైన విశుద్ధ తత్త్వ జ్ఞానమభి వ్యక్తమగుట అత్యంత కఠినము. అమృతపానము, విమానములలో నప్పరసలతో విహారము, నందనవనములో గంధర్వగానము, దేవాంగనల సృత్యము, అమృత పుష్పముల దివ్యగంధము మొదలగు స్వర్గీయ భోగములం దనిత్యత గోచరింపనంత వఱకు, వీటిని స్వప్న సుఖములవలే మిథ్యలుగను ద్యాజ్యములుగను భావింపనంత వఱకు మానవునకు బ్రహ్మ జ్ఞానమబ్బదు. మహారాజా! ఈ చిత్తము త్రిగుణాత్మికమైనంత వఱకు తన యధీనముననున్న నీయింద్రియములచే మంచి చెడ్డ కార్యములు చేయించుచునే యుండును. ఏకాదశేంద్రియములు పంచభూతములతోఁ గూడుకొని, శరీరోపాధినిధరించి మనస్సు జీవుని ఒక యోనినుండి యింకొక యోనికిఁ దిరుగుచుండును.

బీజమునందు జననశక్తి యెట్టిదో యీ మనస్సుకూడ అట్టిదే. ఆబీజమును వేయించినచో సృజనశక్తి మహాశక్తిలో లీనమై పోవును. అప్పుడు దానికి లక్ష విధముల నీరుపోసి పానీ పెట్టినను నది అలకురింపదు. అదే విధముగ దేహాభిమానియగు

జీవునితోఁగూడుకొనిన ఈ మాయా మయమగు సంతరాత్మ విషయాన క్తమై యున్నంత వఱకు నిద్రించుట మేల్కొనుట మొదలగు స్థూలసూక్ష్మ వ్యవహారములను జరుపుచునే యుండును. సంసార చక్రమును వృద్ధి పొందించును, ఉత్తమ మధ్య మాధమ యోనులందు జీవుఁడు భ్రమించును. ఈ విషయవాసనలు విలీనమై పోయినచో నది శాంతిమయ మోక్ష పద ప్రాప్తినిఁ గలిగించును. ఇందు సంసార సృజనశక్తి యుండదు.

రాజిట్లడిగెను:- ‘స్వామీ! ఇది యెట్లు లభించును? ఒకే మనస్సు రెండు విపరీత కార్యముల నెట్లు చేయఁగలదు. మామిడి చెట్టునుండి మామిడిపండ్లే పుట్టును. మనస్సుయొక్క స్వభావము విషయాన క్తినిఁ జెందుటే కదా అట్టియెడ నిది ముక్తి మార్గమున నెట్లు పొందగలదు?’

అంత జడభరతుఁడెట్లనెను:- “రాజా! ఈ మనస్సు జడ మైనది. చైతన్య సత్తాను గ్రహించి దేహాభిమానియగు జీవుని నుఖదుఃఖములను భోగింపఁజేయును. సత్య రజస్తమోగుణములు, శుభాశుభ కర్మలందాన క్తమైన మనస్సు, సంసార ములోఁబడవేయు ననేకవృత్తుల నుత్పన్నము కావించి వంశ వృద్ధి కావించుచుండును. ఈ గుణములు వీడిపోఁగానే తనకుఁ గారణమగు మహత త్వమందు విలీనమగును.

రాజిట్లనెను:- “స్వామీ! మీరు ఊంకతిరుగుడుగ చెప్పుచున్నారు నాకివి అర్థము కాలేదు.”

నవ్వి జడభరతుఁడెట్లనెను:- ‘మహారాజా! ఇది గూఢ

జానమే. గుటుక్కున మింగుటకిది బెల్లపులడ్డుకాదు. దీనిని
ధ్యానపూర్వకముగ సమాహిత చిత్తముతో నెటుగుటకుఁ
బ్రయత్నము చేయునంత వఱకు ఇది అర్థముకాదు. నేనడిగిన
దానికి చెప్పును. అగ్నిశుద్ధము, నిర్మలమైనది కదా ధూమ
మెచ్చటెనుండి వచ్చినది?”

రాజిట్లనెను:- “స్వామీ! అగ్నిలో ధూమములేదు.
కావు సంసర్గముచే ధూమము కలుగుచున్నది.”

అంత జడభరతుఁడిట్లనెను:- “దీనినిట్లు తెలిసికొనుము.
ఒక దీపము గలదు. దానిలో నొకవత్తియున్నది ఘృతమున్నది
అగ్నియున్నది వత్తిలో ఘృతమో, తైలమో ఏదో స్నిగ్ధ
పదార్థమున్నంత వఱకు దానినుండివచ్చు అగ్నిజ్వాల ధూమ
యు క్షమి వెలువడును. దీపము వెలుగుచున్నప్పుడు గోడనల్లబ
డుటయు, దానినుండి మసిని సందఱును గ్రహించుటయు నెఱి
గిన విషయమే. ఘృతవత్తి సమాప్తి కాఁగానే అగ్ని తన
సత్స్వరూపమగు మహాగ్నియందు కలియును. అప్పుడు దానిలో
ధూమము వుండనే వుండదు. గుణకర్మలే ఘృతము, వత్తి.
ఇవి యున్నంతవఱకు సంసారమను మసి యుత్పన్నమగుచునే
యుండును. ఇవి సమాప్తికాఁగానే జీవుఁడు శుద్ధమగును.
మనస్సు తన కారణమున విలీనమగును సమస్త ప్రపంచము
సమాప్తము కాఁగలదు.”

రాజిట్లడిగెను:- “ప్రభూ! మనస్సునకెన్ని వృత్తులు
కలవు? వాని కాధార భూతములగు విషయములెన్ని గలవు?”

అంతఃజడభరతఁడిట్లనెను:- “మహారాజా! నీవు మనో
 వృత్తులను గూర్చి అడుగవద్దు. మొట్ట మొదట గంగ గోముఖ
 ముననుండి బయలు వెడలుటను గాంతుము. ఒకే చిద్రము;
 కాని యాచిద్రమునుండి సరంతరము జలరాశి ప్రవహించు
 చుండును. పోను పోను గంగ యనేక శాఖలగును. అదేవిధ
 ముగఁ గర్ణములు, చర్మము, కన్నులు, నాలుక, ముక్కు
 అను జ్ఞానేంద్రియములైదును, శబ్ద స్పర్శ రూపరస గంధము
 లను విషయ పంచకమును, అదే విధముగ వాక్పాణి పాద
 పాయూపస్థలను బంచకఁద్రేంద్రియములును. భాషణ, ఆదాన,
 ప్రదాన, గమన, ముత్యాగ కామోపభోగములను విషయము
 లును, అహంమమలను సభిమానము మూలమున మనస్సునకుఁ
 బదానొకండు వృత్తులేకలవు. ఇదియే ముందు ముందు వందలు
 వేలు, కోట్లు, అర్బుదములు, ఖర్వములు అసంఖ్యాకములుగ
 నగును. ఇంద్రియముల కాధార భూతములు తన్మాత్రీలు,
 అహంకారమున కాధారము దేహము. కొందరాచార్యులు
 మనస్సును వేటుచేసి అహంకారమును బండెండవ విషయ
 ముగఁజెప్పిరి. వాస్తవమున మననము చేయుచున్నప్పుడు మన
 స్సని పిలువబడును. అహంభావము వచ్చినప్పుడహంకారమనఁ
 బడును. ఒకలోభియగు నుద్యోగి ఒక నౌకరును బెట్టుకొని
 వానిచేతనే జవాను పనియు, వంటయును జేయించుకొనును.
 వంటచేయునపుడు వానికి వంటవాడను పేరు వచ్చును. పట్టా
 ధరించిన జవానగును.

ఇది విని రహూగఁఁడిట్లనెను:- “స్వామీ! మీరు

జ్ఞానేంద్రియములైదు, కర్మేంద్రియములైదు, ఒక అహంకారము మొత్తము మనోవృత్తులు పదునొకండు గదా! అవి వందలు, వేలు, అసంఖ్యాకములుగ నేలనైనవి?”

అంత జడభరతుఁడిట్లనెను:- “మహారాజా! నేయి, చక్కెర, పిండి మూఁడే పదార్థములు వీని మూలమున నెన్ని మిఠాయిలు తయారగుచున్నవో, యెన్నెన్ని పేర్లతో వ్యవహరింపఁబడుచున్నవో చూడుము. అదే విధముగా నీ పదునొకండు వృత్తులు ద్రవ్యములద్వారా స్వభావము ద్వారా, ఆశయ, కర్మ, కాలముల ద్వారా పరిణామమును జెంది వృత్తియగు చుండును.”

రాజిట్లడిగెను:- “మహారాజా! ఈ వృత్తున్నియు స్వతః ఎట్లు పుట్టఁగలవు?”

జడభరతుఁడు తనమాటకు బలము కలిగించుచు నిట్లనెను:- “రాజా! పరస్పరము కలిసిగాని, స్వతః గాని యీయన్నిటికి సత్తాలేదు. మహారాజా! క్షేత్రజ్ఞుఁడగు నాత్మ సత్తావలననే వీని సత్తాకలదు.”

అంత బాగుగా నాలోచించుకొని రాజిట్లడిగెను:- “పాపా! నాకొక గొప్ప సందేహమున్నది. ఈ సంసారము:- సాంసారిక పదార్థముల అస్తిత్వమే లేనపుడు జీవుల మనస్సునకివి యెట్లు రాఁగలవు?”

ఇది విని జడభరతుఁడు పక పక నవ్వి యిట్లనెను:- “మహారాజా! దీనికి నేనేమి ప్రత్యుత్తర మొసఁగెదను? నీవిట్లు తెలిసికొనుము. ఇంటిలో నన్ని వస్తువులును గలవు. చీకటిలో

మానము వెళ్లెదము. అప్పుడేమియును గనఁబడదు. ప్రకాశమును గొనిపోయినచో నన్నియును వేఱు వేఱుగ గోచరించును ఆవస్తువులు ప్రకాశములో లేవు. ప్రకాశమునకును ఆవస్తువులకును అణుఁమాత్రమైన సంబంధములేదు. ప్రకాశము ద్వారా కేవలమా వస్తువులు అభివ్యక్తిని జెందినవి. ప్రకాశము పోఁగానే మరల నవి కనఁబడవు. అదే విధముగ సంసార బంధమునకు హేతు భూతమగు కర్మలొనరించు జీవుఁడు మాయారూపమగు మనస్సుయొక్క సదా ప్రవాహ రూపమగు నీవుత్తులు జాగ్రదవస్థయందును స్వప్నావస్థయందును బ్రకటమై సుషుప్త్యవస్థయందుఁ దిరోహితమగును. శుద్ధ సాక్షియగు నాత్మకును వీనికీల సంబంధమేమియును లేదు. అది కేవలము ద్రిష్టామాత్రమే. దాని సత్త్వావలననే నివియన్నియును గలవు”

రహూగణుఁడిట్లనెను:- “స్వామీ! లోకములో నింతటి యన్యాయము, పాపము జరుగుచున్నదే భగవంతుఁడు దాని నేల నడ్డగింపఁడు? ఆశుద్ధ సచ్చిదానంద ఘన పరబ్రహ్మచూచుచుండియు నన్నిటిని నేల యుపేక్షించుచున్నాఁడు?”

నవ్వి జడభరతుఁడిట్లనెను:- ‘రాజా! నీవు దీనియందు యదార్థ బుద్ధి నేల కలిగి యున్నావు? ఇదంతయును గ్రీడ, లీల, మాయ. ఇద్దరు పిల్లలు పచ్చిమట్టితో నేనుఁగు, గుఱ్ఱము, ఒంటె, గాడిద ఇట్లెన్నియో తయారు చేయుదురు. తండ్రి కూర్చుండి చూచుచున్నాడు. ఒకఁడికొకని బొమ్మను పాడు చేసెను. వాఁడిట్లు పోట్లాడును” నాయేనుఁగు నేల పాడుచేసితివి? నీవు నాఒంటెనేల తీసికొంటివి? తండ్రి కూర్చుండి నవ్వుచుం

నోటిద్వారా కడుపులోనికిఁ బగపితివి. రూపాంతరమున నదియే మలమైనది. పొలమునకుఁబోయి దానిని వదలిపెట్టినాము. మరల నాపొలములోనే గోధుమ మొక్కలు పెరిగినవి. చెఱకు గడ్డి అయినవి. గడ్డిని ఆవుతినఁగానే ఘృతము వచ్చినది. చెఱకు నుండి చక్కెర వచ్చినది. గోధుమనుండి పిండివచ్చినది. అంత మిఠాయి అయినది. మనము భ్రమవశమునఁ బదార్థములందు వ్యర్థముగఁ బ్రయాపియములను జెంది ఆసక్తిని జెందుచు న్నాము. జ్ఞానోదయమగు నంతవఱకు ఈ యజ్ఞానము పోదు. సర్వసంగమును వీడి, మిథ్యాప్రపంచ రూపమగు మాయను దిరస్కరించి, కామకోపాది షట్కారములను జయించి మానవుఁడు వివేకము నాశ్రయించినంత వఱకు, ఈ ఆత్మకు ఉపాధి రూపమగు మనస్సును సంసారిక దుఃఖక్షేత్రమని భావింపనంత వఱకు రాజా! ఈ జీవుఁడిట్లు సంసారరూప భవాటిలో దిరుగుచుండ వలసినదే. జీవునిలో దోషమేమియును లేదు. విషయాసక్తమగు నీచిత్త సంగసర్గముచేఁ దాను భ్రమవశమున సుఖననియు, దుఃఖననియుఁ తలఁచుచుండును అందువలన శోక, మోహ, రాగ ద్వేష లోభ, రోగాదులందు బంధింపఁబడి ఈ సంసారమందు మచుత్వమును బొందుచున్నాఁడు. కావున రాజా! నూఱుమాటల కొక్కమాటలో నేమనఁగా సమస్త హత్యలకు మూలమీ కపట విషయాసక్తమగు మనస్సే. నీవు దీనిని వశమందుంచుకొనిన నన్నియు సరియగును. ఇది వశము కాకున్న నది యెప్పటి యట్లేయగును.”

రాజిట్లడిగెను:- “స్వామీ! ఎట్లు పశపడును? ఈ

మనస్సు మాత్రము వశముకాదు ఉపాధుల కాలయమీ భూతమే. దీని తలను గొట్టినది బనియగును. నాకిది దొఱకెనా ఈ ఖడ్గముచే వెంటనే తుత్తునియలు గావించును.”

ఇది విని జడభరతుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “రాజా! మనస్సు బయట నెక్కడిదోకాదు. నీలోనేయుండి సమస్త వ్యాపారము లొనర్చుచున్నది. ఈ బాహ్య ఖడ్గముచే దానితల తెగదు ఆ బలవత్తరమైన దానిని నీవు సహజముగఁ బట్టఁ జాలవు చంచలత్వమునకు దీనికుపమింపఁ దగినది యింకొకటి లేదు. రామరావణ యుద్ధము రామరావణ యుద్ధము వంటిదై నట్లును, సముద్రము సముద్రమువలె విస్తృతమను గంభీర మునైనట్లును నీమనస్సు మనస్సువలెఁ జంచలమైనది. దీనినిఁ బట్టుకొంటుకొనుకే ఉపాయమున్నది. నీవు దానినిఁ జేయునె డలఁ జెప్పెదను ”

రహూగణ మహారాజిట్లనెను:- “స్వామీ! నేను తప్పక చేయుదును. మీరు నాకీసంసారమునకు బీజరూపమగు పాపపు మనస్సును వశమందుంచుట కుపాయము సవశ్యము చెప్ప వలెను.”

జడభరతుఁడిట్లనెను:- “మహారాజా ! దీనిని వశ మొనర్చు కొనుటకేక మాత్రమగు నుపాయము శ్రద్ధాసహిత ముగ సద్గురుని శరణువేడుటే శ్రీహరి చరణారవింద మకరంద రసాస్వాదనమునకు మత్తభ్రమరమై నిరంతరము పాన మొనర్చు చుండుము. శ్రీగురురూపహరియొక్క పాదపద్మరూప పరిచర్యకు అతిరిక్తముగ నీమనస్సును వశమున నుంచుకొనుటకు మఱియొక

సరళ సుగమ సర్వసమ్మతమగు నుపాయ మింకొకటిలేదు. భగవంతుని యుగళచరణస్మృతి సమస్త అశుభములను నాశమొనర్చుటయందు సమర్థమైనది. మనస్సును భ్రమరలరూపమగు హరిచరణ మకరందలోభమును జెందినచో నిది యిదివఱకున్న వాటి నన్నిటిని మఱచిపోవుచు దీనిచంచలత్వము నశించును. గబగబ యెగురు దీనితెక్కలు తెగిపోవును. కమల తంతువుచే నిదికదలకుండ కట్టివేయఁబడును. కావున రాజా ! నీవిట్లుచేయుము. నీవీశత్రువును ముందుగాఁజంపుము. తర్వాత నింకొక శత్రువు పైకిఁబోవు యోచన. తర్వాత యోచింపవలసిన పనియేలేదు. ఏలననఁగా నన్నిటికంటెఁ బ్రబలశత్రువిదియే. ఇది చావఁగానే యింకొక శత్రువుండనేయుండఁడు.”

(శ్రీ) శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! ఇట్లుపలికి జడభరతుఁడు మెదలక ఊరకుండెను. తనమాటలకా రాజుపై నెట్టి ప్రభావము పడినదో తెలిసికొనవలయునని ఆతని ముఖము ను జూచుచుండెను.

సంగ ప్రభావము

33౯

శ్లో॥ రహుగణైతత్తపసా నయాతి
స చేజ్యయా నిర్వపణౌద్భ్రహ్మా
సచ్ఛందసానైవ జలాగ్ని సూర్యై
ర్విना మహత్పాదరజోఽభిషేకమ్॥

(శ్రీ) భాగ. ౫ స్కం. ౧౨. అ. ౧౨ శ్లో.

సీ॥ ధరలోన బ్రహ్మాంబుడపమున దానంబు
 లను గృహధర్మంబులను జూగి
 సోమసూర్యులచేత శుక్రుచంద్రులచేనె నను
 బరమభాగవతుల పాదసేవ
 బొందిన మాడ్కిని బొందంగరాదని
 పలుకుదు రాక్షసులబరమమునులు
 ఘనతపో బాహ్య సౌఖ్యములకు విము
 ఖులు నై పుణ్యులు హరిగుణానువాద

తే॥ మోదితాత్ములు నగు బుధ పాదసేవ
 ననుదినంబును జేసిన సంతమోడ
 మోక్షమార్గంబునకును బద్మాక్షునందు
 బట్టునఁగియుండు నెప్పుడుఁబరంగ బుద్ధి ॥

(శ్రీ) మదాంధ్ర భాగవతము.

అకారణ కృపఁజూపుచు, లోకములో శక్తివ్రతే లేకు
 న్నవారును, సాంసారిక ప్రతికూలతకు వ్యధితులుకానివారును,
 సర్వభూత సుహృదులైన సాధువులయెడల మనము వారియుప
 కారమునకెట్టి శబ్దములతోఁ గృతజ్ఞతను బ్రకటింపఁగలము.
 ప్రపంచములో ధనైశ్వర్య దారాపుత్రాదులు ప్రాప్తించి
 వచ్చునుగాని సాధుసంగము ప్రాప్తించుట అత్యంత ముష్కలము
 సాధు సంగమందఱకును దొఱకదు అదృష్టమునఁ బూర్వజన్మ
 లలోఁ జేసిన సత్యంత పుణ్యముచే మహాత్ములు లభింతురు;
 వారి చరణములందొండు సమయము ప్రాప్తించును. తత్సంగము
 ప్రాప్తించినవానికి సంసార బంధము తెగిపోవును. ఇట్టి సాధువు

అనామూసముగ మహోపకార మొనర్చినను అహైతుకకృపను బ్రదగ్గించినపుడును, ప్రత్యుపకారముగ నాతని చరణారవింద ములకు సమస్కరించుటతక్క యింకేమి చేయఁగలము? చేతులను జోడించుట దేవతలను బ్రసన్నుల నొసర్చుకొనుటకు శ్రేష్ఠమగు ముద్ర.

శుకమహర్షి యిట్లనెను:- ‘రాజా! రహూగణ మహా రాజు భరతుని యిట్టి గూఢవిజ్ఞాన విషయములను వినఁగానే ఆతని మాశ్చర్యమునకు మేఱలేకుండెను. ఆతని హృదయము కృతజ్ఞతతో నిండిపోయెను. ఆతఁడొనర్చిన మహోపకారము నకుఁ బ్రత్యుపకారముగ నేవస్తువును నాతని శ్రీ చరణములకు సమర్పించవలెను. ధన. ధాన్య పస్త్రభూషణ, గజాశ్వాది వాహనముల నొసంగినను, తన సలపూర్ణ రాజ్యమును సమర్పించినను దాచ్చములేకాఁగలవు పృథివీరాజ్యమేల త్రిలోకములు బ్రహ్మలోకముతోఁగూడ సమస్తమును నీతనికిఁ దృణ సమాసము. ఆతనికి యోగ్యవస్తు వేదియును దొఱకక మహారాజాతని చరణములకు భక్తితోఁబ్రణామము కావించెను.

రాజిట్లనెను:- “ఈశ్వరరూపుడై, జడవేషమునఁ దిరుగుచుండు పరమహంస శిరోమణియగు ద్విజవర్యుని హృదపద్మములకు భక్తితో నేను బ్రణామ మొనర్చుచున్నాను. ప్రభూ! నాబోటి దేహాభిమానముగల అసాధ్య రోగికి మీ వచనము లమృతము పంటివి. మిక్కిలి ఆకలి చెందినవానికి భోజనము లభించినట్లును, మిక్కిలి దప్పిక చెందిన వానికి సుస్వాదు శీతల జలము లభించినట్లును, ఎండదెబ్బతిన్న పథికునకు శీతలచ్ఛాయ

లభించినట్లును, అసాధ్య రోగముగల రోగికి మధుర సుస్వాద గుణకారియగు నౌషధము లభించినట్లును, సర్వదష్టనకు వానుణీ మంత్రములభించి యానందము లభించినట్లు నేనును మీ యుపదేశామృతమునఁ గృతార్థుడనైతిని. ఈ మనస్సు వశమగు మార్గమేమో చెప్పవలయును ఈ బుద్ధి వాసుదేవుని యందే సాధనమునఁ బ్రవృత్తియగును. ఏపనిచేసిన నీసంసార బంధనము తెగును. కృషతో నీయుపదేశమును నాకీయవలెను. శరీరముండఁగా శ్రీమాదుబేల తెలియవో ఈ విషయమున నాకు సందేహము గలదు.

ఇది వినఁగానే భరతునకుఁ గొంచెము రోషమువలె వచ్చెను. ఆతఁడు గడ్డించి యిట్లనెను:- “రాజా! నీవు గొప్ప మూఁఖుడవు. నీలోనేమి విశేషమున్నదో నీవాలోచించుము. ఇదికాక నేను సింధు సౌవీర దేశపు రాజునని నీకభిమానము న్నది. రాజరికమును పని యేమైననుండిన గ్రహింపవచ్చును.”

శ్రీశుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా! జడభరతుఁడు రాజు నీవి ధముగ గడ్డించుచుండఁగా భరతునితోబాటు పల్లకీమోయు బుద్ధిమంతుఁడగు నృద్ధవాహకుఁడు కనుగల్గి భరతునితో నిట్ల నెను:- “కొంచెము మా విషయముకూడ వీరితోఁ జెప్పుడు. భరతున కేమున్నది? ఆతఁడిట్లు కనుచుండెను:- “ఛీ ఛీ చాల చింతింపవలసిన విషయము. ఐశ్వర్యశాలినందువు, నరపతివి, భూపతివి, బ్రజాపాలకుడవు, పనులుచూడఁగాఁ గూరపు పనులు ఈ మోతగాండ్రును తేరగాఁబట్టుకొన్నావు. నేను రాజునని చేరగిల పల్లకీలోఁ బండుకొన్నావు. ఏమిరాజువయ్యా?

రాజువా? రాయివా? వీరికి పది పది యిరువదిరువది గ్రామముల నిచ్చుచో రాజవంతుము. నీసుఖదుఃఖముల నెట్లు చూచుకొనుచున్నావో వీరి సుఖదుఃఖములట్లేగదా! పగలంతయును బాలకీని మోయించుకొనుచున్నావు వారు తిండి తినితో లేదో విచారించవు. ఊరకే పనిచేయించుకొని వదలిపెట్టుచున్నావు నీవు రాజని చెప్పుకొనుటకు సిగ్గైనవేయుట లేదా? నిర్దయుడవు. పదార్థములన్నియుఁ పార్థివములే. నామరూపములను దీసివై చిన నన్నియు నొక్కటియే. కేవలము వ్యవహారములోనే పరమార్థములో భేదమునకవకాశమేలేదు. విచారించినచోసీపృథివియు ఓధ్యయే. ఈ విశ్వమంతయును భగవద్నాయచే నిర్మితమైనది. మాయలోనే కృత, స్థూల, లఘు, గురు, అసత్, అచేతనాది కల్పనలుకలవు. ద్రవ్య, స్వభావ, ఆశయ, కాల, కర్మాది నాపములు కలవి యన్నియును భగవద్వ్యాపారమువలె.

మాయాధీశుడగు నా వాసుదేవుని విశుద్ధ విజ్ఞాన స్వరూపునిగను, అద్వితీయునిగను, గాఢాభ్యంతర భేదరహితునిగను, వ్యాపకునిగను, అంతర్ముఖునిగను దెలిసికొనుము. ఆతఁడే అత్యంత శాంతుఁడు ఆతఁడే కావ్య. ఆతఁడే పరాగతి ఆతఁడే పరమార్థ సత్యము. ఆతనిజ్ఞానము కలుగుఁగానే ద్రవ్య స్వభావ, ఆశయ, కాల, కర్మాదులన్నియును విలీనములగును. ఈవిధమే యుండదు. భేదభావభూతము వాటిపోవును.

రహూగణ మహారాజుట్లడిగారు:-“ప్రభూ! ఈజ్ఞానమే సాధనచే లభించును.”

జడభరతుఁ డిట్ల నెను:- “ఇది తాకిక సాధనములచే-
అనఁగాఁ కేవలము యజ్ఞజప, అనుష్ఠాన, ప్రభావోత్పాదన,
శ్రాద్ధ తర్పణ మాత్రమున నీ జ్ఞానమురాదు. మహాపురుషుల
చరణధూళి నాశ్రయించుటచేతనే లభింపఁగలదు.”

రాజిట్ల నెను:- “స్వామీ! మహాపురుషుల చరణధూళి
యెట్లు గైకొన వలెను. వారి పాదధూళిని శిరస్సున ధరింపవల-
యానా?”

నవ్వుచు భరతుఁ డిట్ల నెను:- “కేవలము శిరస్సున ధరిం-
చుటచే బ్రయోజనము లేదు రాజా! వారి పాదధూళిలో
సర్వాంగములతోఁ బొర్లాడ వలెను. ఆ పాదధూళిలో స్నాన
మొనర్పవలెను. మనోవాక్కాయముల దానిని స్వీకరింపవలెను.
వారి దగ్గఱ నివసింప వలెను.

రాజిట్ల డిగెను:- “స్వామీ! మహాత్ములకడ నుండుటచే
నేమి జరుగును.”

భరతుఁడు శీఘ్రముగ నిట్ల నెను:- “ఏమి జరుగును?
సంసారమేర్పడఁను సాధువులెచ్చట నివసించుచున్నను సచ్చట
నిత్యనియమముగ భగవత్కథ జరుగుచునే యుండును. సాధు-
వుల ఆశ్రమములలో నా యీ విషయ వార్తలు, తగాదాల
కథలు, గ్రామ్యకథలు రావు అచ్చట భగవంతుని సుమధుర
నామ కీర్తనమైనను జరుగును. లేదా భగవత్కథలైనను జరు-
గును వారి ఆశ్రమములలో వారి చరణ సన్నిధిలో నున్నచో
నిత్యము నా సుమధుర కథలు వినటకు వీలగును నిత్య నియ-
మముచే గథలు వినఁగా వినఁగా బుద్ధి శుద్ధిమో మోక్షమార్గ

మునకుఁ బ్రవృత్తమగును. అట్లు సాధు సంగమున నుండక విషయములతో నుండినచో వాని పరమాణువులు నీ శరీరములోఁ బ్రవేశించును. అప్పుడు విషయానక్తి కలుగును. సంసార బంధమొకను దృఢపడును. సాంసారికులతోఁ గూడుటచే సంభవించిన మోహము సంసార బంధనమును దృఢముగ బిగించును. నేను పూర్వము భరతుఁడను చక్రవర్తిని. రాజా! నీపేరుతో నేదేశమును బిలువఁబడుట లేదు. నాపేరుతో నీ యజనాభ వర్షము భారత వర్షమును పేరుతోఁ బ్రసిద్ధినిఁ జెందెను.”

ఇని వినఁగానే రహూగణ మహారాజునకు మిక్కిలి యాశ్చర్యము కలిగెను. ఆతఁడాశ్చర్య చకితుఁడై జడభరతుని వైపు చూచుచు విస్మయ వినయములతో నిట్లనెను:- “మంచిది! స్వామీ! మీరేనా పూర్వజన్మమున రాజర్షియగు జడభరతుఁడు. ధన్య బాగులు. మేము నిత్యమును భారత వర్షము భారత వర్షమని జపించుచుండుము. స్వామీ! మీకథను మేము నిత్యము ఇతిహాస పురాణములలో వినుచుండుము. మీకు భగవంతునిపై సుదృఢ భక్తి కలదని వింటిమి. మీకి సంసార బంధమునుండి ముక్తి యేలఁగలుగలేదు? మీకు మరల నీద్విజ శరీరమేల ధరింపవలసి వచ్చినది.”

జడభరతుఁడిట్లనెను:- “రాజా! నేనొక వలలోఁబడితిని. పూర్వజన్మాంతరాయ మొకటి వచ్చిపడినది. న. దౌర్భాగ్య మొక హరిణ గూపమును ధరించి ఆశ్రమమునకు వచ్చినది. దాని యందత్యంతానక్తి కలిగినది. మనస్సొక్కటే కదా! ఇని

వఱకు భగవంతునిపై లగ్నమైనది మృగశాబకముపై లగ్నమైనది. కృష్ణచరణారవిందములమీఁద నుండిన ప్రేమ కృష్ణమృగశాబకముమీఁదఁబడినది. నేను బరమార్థచ్యుతుఁడనైతిని. మోక్షమార్గ భ్రష్టుఁడనై మరు జన్మమున నిరంతరము మృగధ్యాన మొనర్చుటచే మృగజన్మము నెత్తితిని ”

రాజునకింకను నాశ్చర్యమయ్యెను. ఆతఁడిట్లనెను:-
 “స్వామీ! ఒకదాని కంటె మఱియొకటి ఆశ్చర్యకరమగు విషయములను జెప్పుచున్నారు. మేము నిన్నరాత్రి చూచిన స్వప్నమును జెప్పఁజాలకున్నాము. మీరు మూఁడు జన్మల వృత్తాంతమును జెప్పుచున్నారు. మీకు పూర్వజన్మముల స్మృతి యెట్లున్నది?”

జడభరతుఁడిట్ల నెను:- “మహారాజా! భగవద్భజనము వ్యర్థముకాదు. నాకు నామృగజన్మమునను పూర్వస్మృతి కలుగుట భగవద్భజన ఫలమే. అట్లే భగవత్స్మరణ మొనర్చుచు నేను మృగ శరీరమును ద్యజించి మరల బ్రహ్మవంశమున జన్మించితిని. రాజా! ఇది నా చరమ దేహము. ఇకనాకు బునర్జన్మ లేదు. అయినను నేనింతవఱకు జన సంస్కరమునకు వెఱచుచున్నాను. అసంగ భావముతో గూఢముగఁ దిరుగుచున్నాను. నేనందఱిలో నున్నను వారియందాసక్తినిఁ జెందుట లేదు. నాతో నెవఁడెన్ని దినములున్నను వాఁడు వెళ్ళిన వెళ్ళనిండు నాకిచ్చ కలిగినప్పుడన్నిటిని పదలి వెళ్ళిపోయెదను. లౌకిక కార్యములొనర్చుటచే నన్నుఁజూచి మూఢులు నన్ను బిచ్చి వాఁడందురు; జడఁడందురు; నేను వారిని లక్ష్య పెట్టను. ఈ

కార్యముల నన్నిటిని నేచు భగత్కీడలను కొందును. నేనెవరికి నుపదేశింపను, అధికారియును లేడు పరమార్థమున నెవరికినిఁ బ్రవృత్తిలేదు. సాధువులకడకీ సంసారులు వెళ్ళుచో వారిని పుత్రిలను, ధనమును నడుగుదురు. తాను బుద్ధిమంతుఁడన ననుకొనువాఁడితరులతో నిట్లనును:- ఈసంసారులు గొట్టెగుంపువలె నెవరికి పేరువచ్చినదో వానికే యిత్తురు. ఈ సాధువులకడకు వ్యర్థపువస్తువుల వచ్చును కంబళియో, వస్త్రమో, మిఠాయియో దొఱకునని మేము వెళ్లుచుందుము. ఈమూర్ఖుల దృష్టిలో ధన, వస్త్ర, ఫలాపూషములే మూల్య వస్తువులు. ఇట్టి విషయానక్తులకు నేనెన్నడు నుపదేశింపను ఎవరే భావనతో వచ్చినారో వారు నావద్దనున్నది కొనిపోవచ్చును. ఎక్కువమంది పరమార్థ తత్త్వమున కధికారులు కారు. నీవు పరమార్థమున కధికారివనియు, మోక్షకాంక్షివనియుఁదలఁచి నీకీవిషయములు చెప్పితిని.

రాజిట్ల నెను:- “స్వామీ! నామీఁద నెంతో దయజూపితిరి. నాకిప్పుడు సంపూర్ణోపదేశ సారమును జెప్పుడు. నేనే సాధనమును జేయవలయునో నాకుస్పష్టముగఁ జెప్పవలయును”

ఇది వినఁగానే కృపాలుఁడగు జడభరతావధూత యిట్ల నెను:- “మహారాజా! ఈ సంసార రూపమగు సాగరమును నీమనుష్యుఁడను పక్షి యేల దాటజాలఁడు? కారణమేమనఁగా గర్మ మోహ బంధమున నీతనిఁ గట్టివేసినవి. పక్షి కాలికి త్రాడును గట్టిన నాపక్షి యాత్రాడు పరిధినిదాటి పోజాలదు, అచ్చటనే తొక్కలు కొట్టుకొనుచుఁ బడియుండును.

మహారాజా! ముందుగా తీక్షణ ఖడ్గముచే నీమోహరూపమగు బంధనమును ఖండించుము”

రాజిట్లడిగెను:- “ప్రభూ! ఖడ్గమెచ్చట దొరికును?”

ఇది విని జడభరతుఁడిట్లనెను:- సాధుసమాగమమునఁ బ్రాప్తించు జ్ఞానవైరాగ్య ఖడ్గముచే నీమోహ బంధమును మూలొచ్చేనము కవింపుము. అంత నీయదార్థ కర్తవ్యమును బాలించుము.

రాజిట్లనెను:- “స్వామీ! మానవునకు యదార్థమగు కర్తవ్యమేది? ఆతఁడెట్లు కాలక్షేప మొనర్పవలయును?”

అంత జడభరతుఁడు దృఢముగ నిట్లనెను:- “రాజా! మానవుఁడు సమస్త కార్యములనుండి విరమించుకొని హరి లీలా కథన చింతనములచే నిరంతరము భగవత్స్మరణ మొనర్చుటయే యేకైక సర్వశ్రేష్ఠమగు ప్రధాన కర్తవ్యము. హరి స్మరణ మొక్కటియే మానవుని సమస్త ఆపద్విపత్తులనుండి రక్షింపఁగలదు. వాసుదేవుని నెన్నడును మనస్సున మఱవకుండుట వలననే జీవున కేకైక కల్యాణము, ఆతని ధ్యానము, ఆతని నామకీర్తనము, ఆతని యశోగానము, ఆతని కమనీయ కథాశ్రవణము చేయుచుండవలెను. దీనిలోనే మానవునకు జన్మ సాఫల్యముకలదు. దీనిచేతనే ఆతఁడు పరమ పదమున కధికారి కాఁగలడు. ఈ సాధనముల ద్వారా ఆతఁడు సంసార మార్గమును దాటి భగవంతునిఁ బొందును. దీనికి మించిన నన్య సరళ సుగమ మార్గము లేనేలేదు,”

(శ్రీ) శుకదేవుఁడిట్లనెను:- “రాజా! ఇట్లు పలికి అవ
ధూతయగు జడభరతుఁడు మెదలకుండెను. రాజే మియును
మాటలాడక కౌతూహలాశ్చర్య చకితదృష్టిచే నాతనివైపుఁ
జూచుచు నిలిచిపోయెను.

భవాటవిలో తిరుగు బాటసారి

380

శ్లో॥ దురత్యయేఽద్వన్యజయాన్నివేసితో
రజస్తమః సత్వవిభక్తకర్మ దృక్
స ఏష సార్థోఽరపరః పరిభోమన్
భవాటవీం యాతి స శర్మ విందతి

(శ్రీ) భాగ. గీ స్కం. ౧౩ అ. ౧ శ్లో.

సీ॥ ధరణీశ మాయచేతను దాటుఁగారాని పదమునఁ బెట్టుంగఁ బడ్డజీవుఁ
డెలమిమై గణకర్మలఁ జేయుచును లాభమాశించి తిరుగు బేహారిమాడ్కి
ఫలమపేక్షించుచుఁ బొయక జీవుండు సంసారగహన సంచారి యగుచు
ననవరతమునుండు నామహావనమందుఁ గామలోభాదితస్కరులుగూడె

తే॥ ధరణి విజలేంద్రియఁడు గాని నగునిబట్టి

ధర్మమనియెడి యా మహాధనము ల్ల

నరసిగొనిపోవు చుండుదురను దినంబుఁ

గాన సంసారమును నాకాంక్షవలదు॥

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము

తాకిక మానవుఁడు యాత్రచేయుటకు ముందచ్చటి
విషయమును దెలిసికొనును. ఇతరులపరిచయమును సంపాదించు
కొనును, దేశపటమును జూచుకొనును యాతావృత్తాంత

మును పఠించును, కాని యీమాయామోహితుఁడు జగత్పథమందు గమ్యస్థానమును దెలిసికొనకయే, తానెచ్చటికి వెళ్ళవలయునో తెలిసికొనకయే, తాను విశుద్ధమార్గమునఁ బయనించుచున్నాడో, దారితప్పి వ్యర్థముగఁ దిరుగుచున్నాడో తెలిసికొనక గుడ్డివానివలె జీతకటితోఁ గన్నులు మూసుకొని పయనించుచున్నాఁడు. అలోచించక గమనము సాగించుట చేతను, అవివేకముచేతను నానాకేశముల ననుభవించుచున్నాఁడు.

శుకదేవుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! రహాగణమహారాజా మొదలకుండుటనుగాంచి మహామని జడభరతుఁడు నవ్వియిట్లనెను:- “రాజా ! ఊరకుంటివేమి ? ఏమైన నడుగుము. మంచిది, నీవడుగకపోయినను నీకొకకథను జెప్పెద.”

రాజుఁడనెను:- “స్వామీ ! నాయదృష్టము. విసిపింపుడు మీ కథయైనను రాజు రాణికథకాదు. మీ కథలో నేదో గూఢ రహస్యమిడియుండును. ఆకథను మీరు తప్పకవినిపింపవలెను.”

ఇదివిని జడభరతుఁడిట్లనెను:- “రాజా ! ఇది మంచికథ. నీవు శ్రద్ధతో వినవలయును. చిత్తము కొంచెముగ నటునిటుఁ బోయెనా ఆనందమంతయును బోవును. ఇకవినుము:- “ఒకానొక వణిజుఁడుండెను. అతఁడు కడులోభి రాజా ! ఈ వ్యాపారముచేయు వణిజులు చాలలోభులుగనుందురు వణిజుఁడు చర్మమునైన నిచ్చునుగాని చిల్లి కానియైన నీయఁడు తేనెనైన నాకించునుగాని బెల్లపుగడ్డ నీయఁడను సామెతగలదు.

ఆవణిజుడు డబ్బుసంపాదించుటకు తన తోడివారలతో
 బోయెను. పోయిపోయి, ఇండ్లు పొలములు, వాగులు వంకలు
 కోటలు గోడలుదాటి చాలదూరముపోయెను ఆతఁడొక
 దారినిబట్టుకొనెను. ఆదారిలో ననేకములగు చీలుదారులుకలవు.
 అందులో నొకదారి యిసుకతోడను, కొంచెము మెఱయుచు
 నుండెను. ఆతఁడును అతని తోడివారను లోభులుగుటచే నంద
 టును నా దారినిబట్టిరి. దారితప్పి తిరుగుచుదిరుగుచు నాతఁ
 డొక గహనవనమునఁ బ్రవేశించిరి. దారిలో నాటుగురు
 దొంగలు చేతులతో నుడ్డుకట్టలను బట్టుకొని దారినిబోవు
 వారిని దోచుకొనుటకు నిలుచుండిరి వారికి నాయకురాలు
 ఒక స్త్రీ. ఆదొంగలు నిర్దయులు. విషయలంపటులు. యెట్టి
 పధికునియొక్క శీలసంకోచమును చేయరు. చూచినవారి నెల్ల
 వారి సర్వస్వమును దోచుకొని గోతిలోఁ బడఁద్రోయును.
 ఆ దొంగలీ వణిజుని వెంటఁబడిరి వారు వెంటనే దోచుకొ
 నుట మంచిది కాదనుకొనిరి మెల్లమెల్లఁగా వీసి సర్వస్వమును
 నపహరణమొనర్చుటకు వారుసంకల్పించిరి. ముందుకుఁజూడఁగా
 బాగుగా బలిసిన తోడేల్లను నెదురుగా వచ్చుచుండుటను గాం
 చెను. అవి. ఆతఁడెచ్చట నిదురించిన నచ్చట నాతనిమాంస
 మును పచ్చిదే బీకకొని తిసఁజూచుచుండెను. కొన్ని నక్క
 లును నీయాశతోడనే కనిపెట్టుకొని యుండెను. అన్నియుఁ
 జుట్టుకొని ముండఁగా చింతితుండగు నాలోభివణిజుడు ఆశకు
 వశీభూతుడై ముందుకుఁబోయెను. వనమతిఘోరమైనది.
 ఆ వణిజుడు ముందునకుఁ బోవుటకును వీలులేకుండెను. వెను

కనుఁ బోవుటకు వీలులేకుండెను. చుట్టును బెన్దపెద్ద దుబ్బులుండెను. దట్టముగ నల్లుకొనిన లతాగుల్మదులచే నది దుర్గమమై యుండెను అటునిటు తోకదోమలు బాగుగాఁగొట్టి రక్తపానము చేయునని మూగియుండెను. ఒక్కొక్కప్పుడాతనికి ముందేదో నగరమున్నదని భ్రమయూండెది. ఆ నగరమునకుఁ బోయిన క్షేత్రముల్ను పోవునని ఆతనియాశ కాని అచ్చట నగరమేమియును లేదు గంధర్వనగరము - మిథ్యానగరము. ఒక్కొక్కప్పుడు కార్చిచ్చు కనఁబడి మరల క్షీణమగుచుండెడిది. అది నిజమగు నగ్ని కాదు. కొఱవిదగ్యములట్లు భ్రమ కలిగించుచున్నవి.

రాజా! ఆ వణిజుఁడు వెళ్లుచు వెళ్లుచు నలసిపోయి. యెచ్చటనైన విశ్రామస్థానము దొఱకిన బాగుండును, త్రాగుటకు జలమును, తినుటకుఁదిండియు దొఱకిన బాగుండును, దానికితోడుగాఁ దిరుగుచున్నది దానికొఱకే కావున డబ్బు కూడ దొఱకిన బాగుండునని తలఁచుచుండెను. ఇంతలోనే ఒక సుడిగాలి గోచరించెను. ఇసుకతోఁగూడిన సుడిగాలియగుటచే నది మెఱయుచుండెను. దానినైపుగానే పోవుటచే గన్నుల నిండ దుమ్ముపడెను. కన్నులెఱ్ఱనై కానఁబడక సుడిగాలిలో నిరుక్కొనెను. రాజా ! నీవీసుడిగాలి నెన్నఁడైనఁ జూచితివా?

రహూగణమహారాజిట్లనెను:- అవునావును స్వామీ! జ్యేష్ఠ వైశాఖమాసములలో సరిగా రెండు జాముల వేళ దుమ్ముతో సుడిగాలిలేచును. దానిలోఁ బడినవాఁడు దానితో బాటు తిరుగును.”

నవ్వి జథరతుఁడిట్లనెను:- “అవును రాజా ! సరిగా

నదియే, ఆలోభియగు వణిజుడును నాసుడిగాలిలోఁబడితిరుగుట ప్రారంభించెను. ఆసుడిగాలిలోఁగూడ ఆతఁడు సాగిపోవుచుండెనుగానిచిత్తము ద్వేగముగనుండెను. ఒక్కయెడ కీచురాళ్ళ శబ్దములు వినవచ్చుచుండెను ఇంకొకయెడ గుడ్లగూబల కర్ణకఠోరశబ్దము, యీ గుడ్లగూబల భయానకశబ్దముల భయమున వ్యధితుడైయుండెను. ఆకలి బాధించినప్పుడు చేదు పండ్లచెట్లను, ముండ్లచెట్లను ఆశ్రయించి బాధపడును. దాహమైనపుడెండమావులను జలమనుకొని పరువిడును.

ఎండమావులవలన దప్పితీరక యెండిన సదులకుఁ బోవును. ఆకలియగుటచే నటునిటు దృష్టిని సారించును. ఒక్కొక్కప్పుడు వనమాలలో వెదురు ఒకటొకటి రాచుకొని దావాగ్ని పుట్టును. అవైపునకేపోవును. ఒక్కొక్కప్పుడు వనజంతువులు మీదికి దుముకును. ఒక్కొక్కప్పుడు భూతప్రేతములు దుముకును. బురదలోఁగాళ్ళుజారును, కాని నీటిజాడయుండదు. ఒక్కొక్కప్పుడు చోరులు మూటముల్లెను దీసికొనిపారిపోవును. దీనివలన నాతనికి దుఃఖముకలుగును. ఒక్కొక్కప్పుడు గంధర్వ పురమున నొక్కక్షణకాలము నిలిచిన సుఖనై నాననుకొనును.

వెళ్ళఁగా వెళ్ళఁగా నడవిలోఁబర్వతములు వచ్చును. వానిపై నెక్కఁబ్రయత్నించును. కొంతదూరమెక్కి, ముండ్లు రాళ్ళుగ్రచ్చుకొనుటచే కాలుజారిపడిపోవును. దీనివలన నాతఁడత్యంతదుఃఖితుడగును. ఆతని వెంటనున్నవారును దుఃఖితులగుచుండు. వీనికాకలైనపుడీతఁడు వారితోఁ గలహించును. తనకోరికమును వారిపైజూపును,

ఒక్కొక్కప్పుడు వారిలో నజగరము (కొండచిలువ) కనబడును. దానికాటువలనజావరుకాని యచేతనులై పడిపోయెదరు. అట్టి యజగరము కాటువేయఁగా నాతఁడు వనములోనే మూర్ఛితుఁడై పడియుండును. కొంతసేపటికి మూర్ఛతెలియును. ఇట్టి సర్పాదిజంతువులు కన్నులలోఁ గాటువేయుటచే సంధుఁడై కూపములలోఁబడిపోవును, ఒక్కొక్కప్పుడు పోవుచుండఁగా నతనికి తేనెత్తుట్టెలు కనబడును, రసలోభమున నాతఁడు దానిని ముట్టుకొనఁగానే నవిచుట్టును మూఁగికుట్టును అప్పుడాతఁడమ్మా ! అమ్మో ! యనుచు నటునిటుఁబరువిడును. ఒక్కొక్కప్పుడు యిచ్చిపుచ్చుకొనుటలో తగాదాలు వచ్చెడివి. ఒక్కొక్కప్పుడావశ్యక వస్తువులను బోఁగొట్టుకొనఁగా నితరులవస్తువులమీఁదకు మనస్సుపోవును. వారిని యాచించును. వారీయకపోయిన వారితో వైరమును బెట్టుకొనును. చివరకవమానముచే డుఁఖితుఁడై పశ్చాత్తాపమును జెందును. అనుచరులుండిరిగదా ? వారిని వదిలివెళ్లుటయెట్లు? అవగరము వచ్చినపుడు వారినిఁబ్రేమించి వివశుఁడై సంబంధమును బెట్టుకొనును. ఆతని యనుచరులలోఁ గొండలు చచ్చిపోయిరి. కొండలు దారితప్పిపోయిరి. ఆతఁడు వాఁకొఱకేడ్చుచుఁ గ్రొత్తవారినిఁగలుపుకొనుచు నాశమూహముతోఁగూడి మధ్యమధ్య కీచులాడుచుఁ బయనించుచుండెను. ఒక్కొక్కప్పుడాకొక చెట్టుకొమ్మను ఒట్టుకొని దానితోడనే వ్రేలాడును. శాఖలమీఁద గూర్చుండిన చిన్న చిన్నపక్షుల కలరవములను గాంచి మంత్రమగ్నునవలెఁగూర్చుండి తనికుదాను యఱచును.

సింహగర్జనమునువిని భయబీతుడై కంకగృధ్ర) వకులాది
రూపములకు ముగ్ధుడై వాటినిబోషింప మొదలిడును. చెడ్డ
స్వభావమునందు వినుగుగలిగినప్పుడు వాటిని వదలి హంసలను
బెంచును, కాని హంసల పవిత్రతకును స్వచ్ఛతకును భయపడి
కోతులను బ్రేమించును. వాని చంచలతలోఁ దన చంచలతను
గలిపి కల్లోలమొనరించును. ఒక్కొక్కప్పుడు వృక్షముల
నానుకొనును, ఒక్కొక్కప్పుడు పర్వతకందరములలోఁబడి
పోవును. అచ్చటనుండు ఏనుగులు తఱుమగా లతాసహాయ
మున బయటఁబడఁ బ్రయత్నించును. ఒక్కొక్కప్పుడు మధ్య
మధ్య వ్రేలాడుచునేయుండును. సింహ, గజాదులకు తప్పించు
కొని బయటపడెనా మరలఁ దనవాధినిఁ గలిసికొనును. పాపమా
పధికుఁడు చిరకాలము పయనించెనుగాని వాని దారికి అంతు
గనఁబడలేదు, మార్గమునకంతులేదు. అధ్వమునకు సమాప్తి
లేదు. రాజా! కథ పూర్తియైనది.

రహూగణ మహారాజాశ్చర్యముతో నిట్లనెను :—
స్వామీ! ఇదియేమికథ? దీనికంతునులేదు. పొంతునులేదు.
తలయుదోకయునులేదు. ఒక వణిజుఁడున్నాడు, తన సమూహ
ముతో నొకదట్టపు టడవిలోఁ దిరుగుచున్నాఁడు. అను నీమా
టలపైన వచ్చినభూమిక యెతో యేర్పడినది. స్వామీ!
ఇది కథయేకాదు. సగములోనే నిలిచిపోయినది.

నవ్వి జడభరతుఁడెట్లనెను:— మహారాజా! ఇదియో ధ్యా
త్మిక కథ. ఇది ప్రేమపరిణయ కథకాదు. దీనిలో ప్రేమ, సరస
సల్లాప, మనోరంజక శృంగార విషయముకాదు.”

రహూగణముహారాజిట్లనెను:- “ప్రేమ, శృంగారము లకు సంబంధించిన కథ కాకపోయినను కథకు కొంచెము రూపు రేఖలుండవలెనుగదా! తాత్పర్యము రావలెనుగదా! ఆవణిజుడెవడు? దట్టమైన వనమేది? ఈసంగతిని జెప్పుడు.”

జడభరతుడు శీఘ్రముగ నిట్లనెను:- “రాజా! ఆవణి జుడవు నీవే”

ఆశ్చర్యముతో రాజిట్లనెను:- “స్వామీ! మీరెట్టిపలుకులు పలుకుచున్నారు? నన్ను వణిజుడనుచున్నారా? స్వామీ! నేను శుద్ధ క్షత్రియవంశజుడను.”

జడభరతుడు ఉదాసీన స్వరమున నిట్లనెను:- “ఏమయ్యా రాజా! అదే పిచ్చిమాటలు. ఒక పండితుడుండెడువాడు. ఒక యజమానివద్ద సంవత్సరమంతయును నాతడు రామాయణ కథను బురాణము చెప్పెను. సంవత్సరముపూర్తి కాగానే కథ సమాప్తమయ్యెను. వైభవముగఁ బూజ జరిగెను. బాగుగా కానుకలు వచ్చెను. కానుకలు తీసుకొని పండితుడు పోబోయెను. గ్రామము బయటకువచ్చెను వెనుక నుండి యజమాని పరుగెత్తుకొనివచ్చి “పండితులవారూ! ఒక్కమాట అనెను. పండితుడు నిలుచుండి యిట్లనెను:- ఏమిటండి శ్రేష్ఠిగారు?”

యజమాని యిట్లనెను:- “అయ్యా! నాకొకసందేహము మీరు చాలసార్లు రాక్షసుడు రాక్షసుడు అన్నారే, ఆరాక్షసుడు వావణుడా రాముడా!”

పండితుడు తననెత్తినిబాదుకొని యిట్లనెను:- “అయ్యా! రాముడును రాక్షసుడు కాడు. రావణుడును రాక్షసుడు కాడు. నీబోటి బుద్ధమంతునకు సంవత్సరమంతయును వ్యర్థముగఁ బురాణమును జెప్పిన నేను రాక్షసుడను, సంవత్సరమంతయును వినియు నెవఁడు రాక్షసుడో ఇంతమాత్రము తెలియని నీవును రాక్షసుడవే.” కావున రాజా! ఆత్మ బాహ్యులుగాని, క్షత్రియుఁడుగాని, వైశ్యుఁడుగాని, శూద్రుఁడుగాని కాదని నీవిప్పటికైనను దెలియక పోయితివే. అది సత్య శుద్ధ బుద్ధ స్వరూపము. ఉపాధి రహితమైనది. ఈ దేహము వ్యవహారిక మిథ్యోపాధి.

రహూగణ మహారాజుట్లనెను:- “స్వామీ! మీరీక ధను జాల గూఢభాషణో, జెప్పితిరి. వణిజుడెవఁడో, గహన వనమేదో, ధనమేదో, మార్గమున నాతనికి సంభవించిన క్లేశములేదో దయయుంచి నాకీ భావార్థమును జెప్పవలయును. మీ విజ్ఞానమయ వచనములను దీక్షబుద్ధిగల సూక్ష్మ దర్శులగు కవులే గ్రహింపగలరు. మాయామోహమున బద్ధుడైన సాంసారికుఁడనైన నావంటి వాఁడిట్టి రహస్యమయ విషయములను స్వతః తెలిసికొనుటకెట్లు సమర్థుఁడనగుదును? కావున మీరు ఆధిభౌతికార్థమును జెప్పుడు.

శుక దేవుఁడిట్లనెను:- “రాజా! రహూగణ మహారాజీ విధముగ శ్రద్ధాపూర్వకముగఁ బ్రశ్నింపఁగా నవ్వుచు నవధూత శిరోమణి యగు భరతుఁడీ భవాటవీ కథా తాత్పర్యమును జెప్పుట కుద్యుక్తుఁడయ్యెను.

బవాటవీ బావార్థము.

(380)

శ్లో॥ రహూగణ త్వమపి హ్యధ్వనోఽస్య
సంవృత్త దండక కృతభూత మైత్రీః ।

ఆ సజ్జితాత్మా హరి సేనయా శితమ్
జ్ఞానాసి మాదాయ తహతి పారమ్ ॥

శ్రీ భాగం. ౫ స్కం. ౧౩ అ. ౨౦ శ్లో॥

----- శివీకయందు రాజవనియెడి యభిమానంబు గలిగి నీవున్నవాడ విట్టి
శోచ్యులై కష్టదశం బొందిన జనుల దయలేక నిర్మహించి నీవు ప్రజా
సాలనంబు సేయుచున్న వాడనను గర్వంబున మావంటి మహత్ముల
సభలలోనం బూజ్యుండవుగాయున్న వాడవు. మాయచేత సుసార
మార్గంబైన రాజ భావంబు విడిచి సర్వభూక్తి మైత్రీగలిగి జితేంద్రి
యుండవై జ్ఞానాసిచే మార్గంబు కడపరుగుమని పలికెను.

శ్రీ మదాంధ్ర భాగవతము

రాత్రి భోజనమైన తర్వాత పిల్లలు తమ తల్లిదగ్గఁ
బరుండునపుడు పరస్పరము కట్టుకథలు వేసికొందురు. తల్లియు
నీకార్యములో సహాయము కావించును. అది యిట్లుండును-
ఒక పిల్లవాఁడిట్లుడుగును-“ఇంత పిట్టను గోస్తే యిల్లంత నెత్తురు”
రెండవ పిల్లవాఁడిట్లునును:- “దీనిభావమేమో తెలియఁ జెప్పు”
అనిపలికి అనేక పేర్లను జెప్పును. కాని అర్థమురాదు. కాని
చివరకు దీపమని జెప్పును ఇదైన తర్వాత వీరు మొదటి వారి
నిట్లుడుగును:-

గీ॥ కాష్ట ధాతువు గాదు కడకు జీవములేదు
 ఆసిగాని మాంస మసలె లేదు
 కత్తిచేయు పనినిఁ గావించు, జలముల
 వాసమెప్పుడు చెప్ప వలయు నేమి?”

పాపము పిల్లలందఱును నాలోచించెదరు, కొయ్యతోఁ
 గాని, లోహదుబితోఁ జేయఁబడనిది, జీవము లేనిది, ఎముకలు
 గాని, మాంసముగాని లేనిది కత్తివలెఁ గోయునది, జలములో
 నుండునది, ఎదోనని చాలగ నాలోచించినను దొఱకదు. చివ
 రకు కట్టుకథ వేసినవాడే ‘కుమ్మరివాని కుండలు కోయు
 డారము’ అనఁగానే అరెరే మనకు తోచలేదురా? అని పిల్ల
 లందఱు ఇట్టి కట్టు కథల వలన బుద్ధి తీక్ష్ణమగును. జ్ఞానవృద్ధి
 కలుగును. ఆలోచనాశక్తి వృద్ధి పొందును. కౌతూహలముం
 డును, అందుకనియే దేవతలను బరీక్షా ప్రియులందురు మునుఁ
 గులోని ముఖము బాగుండుగాక లేక నల్లఁగా, మచ్చలతో
 ననాకారిగా నుండుఁగాక చూడవలయునని అందఱకును
 కౌతూహలము జనించుట స్వాభావికము. అందువలన రాజును
 గుతూహలమునఁ బడవేయుటకై జడభరతుఁడు భవాటవీ కట్టు
 కథను జెప్పి “రాజా! ఏమైన దెలిసినదా?” అని యడిగెను.

చేతులు జోడించుకొని రహస్యము మహారాజిట్లనెను:-
 “స్వామీ! నేను మీ రహస్యమును కథయొక్క అభిప్రాయ
 మును దెలిసికొనఁజాలకున్నాను మీరు వర్ణనమంతయును
 నాలంకారిక రహస్యమును గూఢభాషలోఁ జేసితిరి.”

నవ్వి భరతుఁడిట్లనెను:- “చెప్పుమనినఁ జెప్పెదను” విస

యముతో రాజిట్లనెను:- “సగ్గురువుగాక గూఢజ్ఞాన రహస్యము నెవడు చెప్పగలడు? ఆచార్యుడుగాక దివ్యరహస్యోద్భావన మొవరు చేయగలడు? శోత్రియ బ్రహ్మనిష్ఠుడుగాక చిక్కును విడదీయగల వాడెవడు? ప్రభూ! ఈ రహస్య మయమగు కథను మీరే తాత్పర్యమును జెప్పవలయును ”

ఇది విని జడభరతుఁడెట్లనెను:- “రాజా! శుభశుభ కర్మలద్వారా దేహమును బొందిన యీ జీవుడే వణిజుడు. ప్రారబ్ధ ప్రేరణచే భగవన్నాయా వశీభూతుడై దుష్కమ పట ముగల యీ సంసారరూప ఘోరారణ్యమందు సుఖమును ధన ప్రాప్తి కొఱకు తిరుగుచున్నాడు. పరివారము, ఇష్ట మిత్రులు, సంబంధులే వణిక్సమూహమువలె నీతని యనుచులు, ఈ జీవుడను వ్యాపారి లాభేచ్ఛచే వ్యాపార రూపమగు కర్మల నొనర్చును; కాని సర్వత్ర యీతఁడు హానినే పొందుచున్నాడు లాభములేదు. సాంసారిక విషయములలో సుఖమెక్కడిది, శాంతి యెక్కడిది? విజయమెక్కడిది? అచ్చట చింత, దుఃఖ ములు, హాహాకారము, పరాజయమే మధురోలుపభ్రమ రములగు భక్తజనుల పథాను సరణ మొనర్చుచో దివ్యగంధ యుత స్వచ్ఛ నిర్మల సరోవర సమీపమునకుఁజేరి, వాసన చూచుటకు కమల సుగంధములు లభించుచో, తినుటకుఁ గమలనాళము కమఃఫలము దొఱకినచో ద్రాగుటకు స్వచ్ఛ సుందరామృత సదృశ జలము లభించినదాయనిన లభింపలేదు. పైగా నీఁగలు దోమలు, కందిరీగలుండు మార్గముననుసరిం చుచున్నాడు. పంచ జ్ఞానేంద్రియములు, మనస్సు ఈ ఆటను

దొంగలు. వణిజుఁడు కష్టపడి సంపాదించిన ధనమును దొంగలు నిర్దయతో దొంగిలింతురో అట్లే యీ మనస్సును, పంచేఁడి యములును మాయామోహిత జీవుని సర్వస్వమును నపహరించును. ప్రతివత్సరము పొలమును దున్ని, నాటి, కలుపుతీయుచున్నను వర్షారంభము కాఁగానే మరలఁ దృణ వీరుధ గుల్మాదులుత్పన్నమైనట్లు ఈ గృహస్థాశ్రమమును గర్మభూమియే ఇందులోఁ గర్మలకంతే యుండదు; ఏలననఁగాఁ గర్మ బీజముల నాదివి. నీకు మరల పడఁగానే అంకురించును.

ఈ గృహమను వనమందు ఈఁగలు, దోమలు, కందీగల వంటివారు దుర్మాత్తులు, వీరు భవాటవీ పథికులకుఁగట్టమును గలిగించుచుందురు. విషయభోగములను సత్యమనుకొనుటయే గంధర్వనగరము. వీనియందుగల సుఖేచ్ఛ కే మృగతృప్తయనిపేరు. మెఱియుచున్న నెఱ్ఱ నెఱ్ఱనిది కొఱివి దయ్యము వంటిది సువర్ణము. దీని మెఱుఁగునకును జాకచక్రమునకును మోహితుఁడై జీవి ఆశవలనఁబాప మొనర్చుచున్నాడు. దీనిని! బొందుటకు సదా ప్రయత్నించు చుండును."

మూఢయగు మృగనయనయే సుడిగాలిపంటిది. దాని వలలోఁబడి మానవుఁడు దాని కనుసన్నలలో నాట్యమొనర్చుచుండును. దానిపైగల ననురాగమే-ఆసక్తియే యాసుడిగాలిలోని ధూళి అది నేత్రములలోఁబడెనా జీవుఁడంధుఁడగును. వానికి దిక్కులు తెలియవు. సాధుపురుషుల మర్యాదపోఁగొట్టుకొనును శీల, సంకోచ, లజ్జాదులకు తిలాంజలులొసంగును భోజన, పాన, మైథునాది సాంసారిక సుఖములందాసక్తినిఁ

జెందిన యాతఁడు తృప్తిజెందక ఆశావశమున మృగతృష్ణరూప మగు మిథ్యావిషయములవైపు పరువిడుచుండును. ఒక్కొక్కప్పుడు అగ్నియొక్క స్వరూపమగు సువర్ణమును బొందుటకై చెడిగుడులాడును. ఒక్కొక్కప్పుడిదిలేదు, అనిలేదనుచు నలు నిటుఁబరువిడుచుండును. అసత్పురుషుఁడే జలములేనినది. గృహ యుద్ధమే తోడివారితో యుద్ధము. చిత్తము నుద్భవించిన శోకాగ్నియే దావానలము. దుర్మార్గుడగురాజు, రాజ్యాధి కారులు రాక్షసులవలె సర్వస్వము నపహరించువాడు.

గొప్పగొప్ప కోరికలు, వైభవోపేతమైన యజ్ఞములు, యజ్ఞవాంఛలే పర్వతారోహణము వానిలోఁగల నానావిఘ్న బాధలే కంకర రాళ్లు ముళ్ళవంటివి నిద్రయే అజగ్రము. నిద్రలోఁబడినవాఁడు అచేతనుఁడగును; అంధకారమునఁబడును. వివేకశక్తి క్షీణించుటయే అంధకార కూపములోఁబడుటవంటిది. పరనారీ, పరధనములే తేనెతుట్టెలు వానిమీఁద జేరిని వేసి తిమోలేదో నల్లువైపులను శరీరమున కంటుకొనును. అసవ్యా వేదన ననుభవింపవలసివచ్చును. లౌకిక వైదిక కర్మలే జనన మరణరూపమగు బీజములు మరల నుత్పన్నముగావించు తృణ ములు శీత వాయు, వర్షములే ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక, ఆధ్యాత్మిక క్షేత్రములు. రాజా ! సంసారమే గహనవనము. మర్గమ మైనది. మిక్కిలి దురూహమైనది. దీనిలో మాయాప్రేరిణచే జేరు జీవసమూహమును దొలిగించుకొనుట అత్యంత కఠినము. మహారాజా ! నీవును నీ మాయాజాలమునఁ బడితిని. నీవును నీసాంసారిక పణిజలతోఁబాటు పణిజఁజైతివి. సంసారములో పరమార్థమెక్కడిది? కేవలమాత్మనంద మగదు బ్రవేశించిన

తప్పు మిగిలినదంతయును వణిగ్వుత్తియే. నీవునన్నుఁ బోషింతువు నేను నీసేవను జేయుదును. నీవునన్నుఁ బ్రేమించిన నేను నీన్ను బ్రేమింతును. నేను దేవతకొక ఫలము నొసంగినచో దేవతలునాకు అనేకజన్మముల నసంతఫలము లొసంగెదరు. ఈ ఫలాశచేతనే మానవుఁడు ఫలదాతయగు సర్వేశ్వర జగత్పతి విశ్వంభనుని మఱచి తానే సర్వస్వమని తలఁచుచుండును. మాయామోహితుఁడై శోక, మోహ, భయకారణమున వివాద, రోదన హర్షాదులందుఁ బడిపోవుచున్నాఁడు. ఒక్కొక్కప్పుడేడ్చును, ఒక్కొక్కప్పుడు పాడును, ఒక్కొక్కప్పుడట నిటుఁబోవును. ఈ భవాటవికి అంతములేదు. భగవద్భక్తుఁడైనచో దీనిని భగవచ్చరణారవింద ప్రభావముచే దాటిపోవును. మిగిలిన వన్నియును దీనియందు నటునిటుఁదిగ్వి నానా క్లేశములను గలిగించును. రాజా ! ఇది యీ భూమ్మీపై ననే అనుకొనకుఁడు బ్రహ్మలోక పర్యంతమీ యావాగమసచక్రమేకావును రాజా ! నీవు నావేలు పట్టుకొని యీభవాట విని దాటుము.”

(శ్రీ) శుకదేవుఁడిట్లనెను:- “ఉత్తరానందవర్ధనా ! మహారాజా ! ఈ విధముగ రహూగణ మహారాజున కుపదేశ మొసంగి యూరకుండెను.

రహస్యగణ జడభరత సంవాద సమాప్తి

38౨

శ్లో॥ నమో మహద్భ్యోస్తు నమః శిశుభ్యో
నమో యువభ్యో నమ ఆవటుభ్యః
యే బ్రాహ్మణా గామవధూత లింగా
శ్చరంతి తేభ్యః శివమస్తు రాజ్ఞామ్॥

(శ్రీభాగ. గీ. స్కం. ౧౩ అ. 33 శ్లో॥

క॥ ధరణీ సురవర నీ శ్రీ

చరణాంబుజ యుగళరేణు సంస్పృశ్య నా

దురితంబు లడచె నింతట

హరిభక్తియు సంతి కంత కఠిం బయ్యెన్ ॥

మఱియు విప్రవరుల మందు యోగేశ్వరు లవధూత వేషంబునం జరియించు
చుందురు గావున విప్రులు పిన్న పెద్దలనక మందలకు నమస్కరించు

శ్రీ మదాంధ్రీకావళిము.

ఈ జగత్తులోనికివచ్చి అందఱకంటె ముందుండవలెనను
నభిమానమును వదిలి, మిక్కిలి స్నేహముతోఁ గలియవలెనను
సాధువుల వాక్యము. నారాయణుడే రూపమున వచ్చునో
తెలియదు. నారాయణుడన్ని రూపములను ధరింపఁగలఁడు.
ఆతఁడు నిర్గుణమునుండి సగుణుడగుట కేమియును గర్హము
లేదు. ఆతనికి నీచోచ్చ భేదములును లేవు. ఆతఁడు సూక్ష్ముఁ
డును గాఁగలఁడు భాసురుఁడును గాఁగలఁడు. రాజై జగత్తును
శాసించును గలఁడు వడుగు వామనుడై భిక్షుమనెత్తఁగలఁడు.

దాతను బ్రశంసించి యాతనిని బ్రసన్నమును గలిగింపఁగలఁడు
ఆతఁడు శిశువై రోదనమును జేయఁగలఁడు గురువై యుపదేశ
మును నీయఁగలఁడు. ఆతఁడు దొంగవలె స్వయముగ బుద్ధుఁ
డును గాఁగలఁడు. శరణువేడిన బద్ధ జీవులను సంసార బంధన
మునుండి విడిపింపను గలఁడు సారాంశ మేమనఁగా నాతని
కొక్క రూపములేదు. ఆతఁడు సర్వగతుఁడు, అన్నియు నాతని
రూపములే. సుందరమైనదియు సర్వ ప్రసిద్ధమైనదియునగు నొక
కథ కలదు.

ఒక సాధువు భోజనము తయారుచేసికొను చుండెను.
తయారైన తర్వాతఁ దినఁబోవుచుండఁగా నొక బలముగల
కుక్కవచ్చి రొట్టెలనన్నిటిని నోటఁగఱచుకొని పరుగిడిపోయెను
ఆ మహాత్ముని నిష్ఠను జూడుఁడు. మఱచియైనను నాతఁడా
యపకారియగు శ్వానమువెంట కఱ్ఱతీసికొని పరువిడలేదు.
నాకపకారియగు నీ స్వానము నా సర్వాంతర్యామియగు
స్వామికి అన్యమైనదని ఇ సు మం తై న ను లే దు. ఆహరి
యే సర్వమును జేయించుచుండును చేయుచుండుననియు నాతఁడే
స్వయముగఁ దినుచున్నాడను భావమాతనికి నగమునరమున
వ్యాపించెను. ఒక చేతిలోఁబప్పుగిన్నెను బట్టుకొని, ఇంకొక
చేతిలో నేళిగిన్నెను బట్టుకొని కన్నులనీరుగార్చుచు దానివెంటఁ
బరువిడుచు నిట్లనెను:- “నాథా ! నా స్వామీ ! కాల్పుడు
రొట్టె నెట్లు తిందువు? కొంచెము నేయిరాయనిమ్ము. ఈపప్పుచు
గూడ స్వీకరించుము. నా సర్వస్వమా ! నా అర్ధశేవలనే స్వీక
రించెదవు. ఇదికూడ నీకొఱకు చేసినదే. ఈపప్పులో నాయహం

మనోవాక్కాయములఁ బ్రణామము కావించును. దీనికి విపరీత మగ నహంభావమున్నంతవఱకు ఇతరులచేఁ దన పల్లకీని మోయించును, వారిని కగురును. చివాట్లు పెట్టును. ఇదియే జ్ఞానికిని అజ్ఞానికిని భేదము.

శుక దేవుఁడిట్లనును:- “రాజా ! రహూగణమహారాజు బ్రహ్మజ్ఞానికి అధికారి యని భావించి భరతుఁడు గూఢ జ్ఞానమును గూర్చి ఉచ్చాది ఉచ్చోపదేశమును గావించెను. ఆ యుపదేశమును శ్రవణముకావించి కృతజ్ఞతా కారణమున హృదయముపొంగి రహూగణమహారాజు జడభరతుని యెడలఁ దన కృతజ్ఞతను బ్రదర్శించెను. ఆతఁడిట్లనెను:- “స్వామీ ! సమస్తయోనులలో మానవజన్మయే శ్రేష్ఠమనియు, సమస్త లోకములలో భూలోకమే శ్రేష్ఠమైనదనియు, సమస్తమానవులలో నావంటి వ్యక్తి శ్రేష్ఠుఁడనియు నేననుకొనుచున్నాను,

ఇది విని జడభరతుఁడు నవ్వుచు నిట్లనెను:- “రాజా ! ఎంతో పుణ్యముచే లభించు దేవతాజన్మనువదలి మనుష్య జన్మను బ్రశంసించుచున్నావేల ? సర్వదా దివ్యసుఖములు పొందించుచు, బాసమొనర్చుటకు అవృతము లభించుచు, విహరించుటకు బహుమూల్యమగు విమానములు లభించియు, తమించుటకు మనోహరులగు రంభాదిరమణులు గలిగిన స్వర్గ లోకమును వదలి దుఃఖపూర్ణమును మృత్యుధర్మము కలిగిన మర్త్యలోకము నేలఁబ్రశంసించుచుంటివి ఇతర విషయములను బోనిమ్ము. నీవు నీవిషయమునుగూర్చి యింతగానేలఁ బ్రశంసించుకొనుచున్నావు? ”

అంత దృఢతా స్వరమున రాజిల్లినను:- “స్వామి ! భోగములుతప్ప సత్సంగ ప్రాప్తిలేని యాదేవతా జన్మమును నేను నిందించుచున్నాను స్వర్గాదిలోకములకు సాధారణముగఁ బుణ్యాత్ములే వెళ్ళుచుందురు. అచ్చట వారు దివ్యభోగము లందే తస్మయులగుచుందురు. వారికి సత్సంగేచ్ఛయేయుండదు. అచ్చటికి మీబోటి సాధువులు వెళ్ళనే వెళ్ళరు. మీవంటి సరళ సర్వగత సాధుసాంగత్యము దొఱకనిదేవతాజన్మముచు హేయమైనదే ఈ విధముగ మీవంటి అవధూతల దర్శనము దొఱకని బ్రహ్మలోకమైనను ద్యాజ్యమైనదే

“నన్ను నేను శ్రేష్ఠుడను, అదృష్టవంతుడను యేఁ జెప్పుకొని నాననగా నేను నాప్రియత్నమువలనను, నాసాధనములవల్లను నెన్నటికిని మీబోటి సాధువులను దర్శింపఁ జాలను నేను నామమాత్రముగ నల్పభూఖండమునకు మిథ్యా స్వామినై మీ బోటివారినెవరిని గుర్తింపఁజాలనంతటి యధిక గర్వమును బొందియుంటిని. నాలుగైదుస్వర్గరజత నాణెములున్నవో లేవో బుద్ధి భ్రష్టమైపది మేము మా మందఱ నందఱను దృఢముగఁదలచుచుండుము. అందఱనవమానించు చుండుము, అందఱును దుచ్చముగ భావించుచు వార్చివెళు. చూచుటకును నవమానమును బొందినటులు భావించుచున్నాము. ఇట్టి యైశ్వర్యనుదిరాపాన మొనర్చి నున్నట్లుడనై యుండి పామరుడనైన నాయందును మీరు కృపనఁజూపితిరి నాయపరాధముల నిసుమంతైన మనస్సులో నుంచుకొనలేదు? అట్టి నాశంబు భాగ్యశాలి ప్రపంచములో నెవఁడుండఁగలడు

ఎవరినిఁగాంచి, సాధువులు ప్రసన్నులై రో, సాధువులెవరినిఁ
దమవారినిఁగాఁజేసికొనిరో, ఏదోకారణమున వారియనుగ్రహ
మును బొంది రో అట్టివారే శ్రేష్ఠులు. వారే యీ సంసార
సాగరమును శాశ్వతముగ దాటఁగలవారు. ఎన్నియశ్వమే
ధాది యాగముల నొనర్చినను, నెన్ని పశువుల నాహుతియొనర్చి
నను, బుణ్యమున బ్రహ్మలోకమును జయించినను, నెచుబది
నాలుగు లక్షల జీవయోనులనుండి తప్పించుకొన లేడు.
జననమరణ భయమట్లేయుండును.”

జడభరతుఁడు శిష్టాచారముననుసరించి యిట్లనెను:-
“నాయనా! నీవు మొదటినుండియు జిజ్ఞాసువువే. భగవద్భక్తుఁ
డవు. అట్టి వాడవు కాకున్నచో నింతటి ధనైశ్వర్యమును వీడి
తత్వజ్ఞాన జిజ్ఞాసచే గపిలభగవానుని చరణసన్నిధికే వెళ్ళె
దవు ? రాజా ! యువావస్థలో మానవుఁడందుఁడగును. సర
సరములలోఁ గామము వ్యాప్తించియుండును. ఏదో సంసార
రముగలిగిన భాగ్యవంతుని మాట వేటు. కాకున్న యువావ
స్థలో వివేకమునంతను బోఁగొట్టుకొనునంతటిదిగాఁ గామ
ముండును. యువకుఁడై యుండి, పైగా ధన సంపత్తియుండి,
వివేకములేకున్నచో నిక వానివిషయమడుగనేరాదు. తిప్ప
తీరె వేపచెట్టుమీఁదకు ప్రాకుటవంటిది. ఇట్టివాఁడు సంసార
బంధనమును రోజు రోజుకు దృఢమొనర్చు కొనుచుండును.
అధికారమున మానవుడు వివేక విహీనుఁడగును. నీవు దీని
నింతగాఁ జిక్కపట్టుట భగవదుపాసనాఫలమే. ఈ సంసార
జాలము మంచిగట్టిగా నల్లబడినది నీవీజాలమునఁ బడితివి,

సాధారణాస్త్రములచే నీజాలము తెగదు. లోహఖడ్గముతో, దెగునదికాదు, అంతుకనియే నేను నీకుజ్ఞానరూపమగు ఖడ్గము నొసంగితిని, దానిని భగవద్భక్తియను సానకెక్కించుము. దాని ల్లతి తీక్షణము కావించి, యీజగజ్జాలబంధనములను గుణమయ జాలములను గోసివేయుము. ఈ సాగరమునుండి దాటి పోము. మంచిది, ఇక నేను వెళ్ళెదను.”

ఇది వినఁగానే రహూగణమహారాజు పరువిడిపోయి, తనపల్లకీనుండి గంగాజలపాత్రను గొనివచ్చి, సమీపమున నున్న వృక్షములనుండి స్వయముగఁ బుష్పములను గోసికొని వచ్చి, ఫలములనుదెచ్చెను. మిక్కిలి శ్రద్ధతో నాతని చణర ప్రక్షాళనమును గావించి యథాలబ్ధోపచారములచే, సేహ్న భరితహృదయముతో నాతని పూజకావించి ఆశ్రువులను రాల్చుచుఁజేతులను జోడించి యిట్లనెను:- “ప్రభూ ! నేను నిన్నేమని స్తుతింపఁగలను? మీ కొక్కరూపము లేదు. ఒక్కొక్కప్పుడు మీరు బాలురవలెఁ బరువిడుచుందురు. ఒక్కొక్కప్పుడు యువక వేషమును ధరించి తొమ్మువిఱచు కొని వెళ్లుచుందురు, ఒక్కొక్కప్పుడు కఱ్ఱను ధరించి వృద్ధుని వలెఁదిరుగుచుందురు. ఒక్కొక్కప్పుడు జడలతోడను గడ్డముల తోడను దుప్పటిని గప్పకొని, మృగచర్మమును, దండ కమండుల వులను ధరించి బ్రహ్మచారి యగుదురు. మఱొక్కప్పుడు పివాహమొనర్చుకొని, అగ్నిహోతము లొనర్చుచు, బుత్రోత్పాదనమొనర్చి, ధర్మాచరణ మొనర్చుచుందురు. ఒక్కొక్కప్పుడు మీరుగృహత్యాగమునుగావించి, వనములలో

నుండి వా నప్రస్థధర్మమును బాలించుచుందురు. కందమూలాదులమీఁదనే జీవించెదరు. పంచాగ్నిలోఁ దపించెదరు, శీతోష్ణములను సహించి, అగ్ని హోత్రములొనర్చుచుఁ దపోనిరతులగుచుందురు ఒక్కొక్కప్పుడు దాసినీగూడ త్యజించి అవధూత వేషమును వేసికొందురు. దండి, ముండియై తిరుగుచు బరమ హంస వృత్తిని దగ్ధింపఁజేతురు. మీరుయేరూపములతోఁ దిరుగుచుందురో యెవ్వరికినిఁ దెలియదు. నీగతి విధులనెవ్వఁడును స్వయముగఁ దెలియఁజాలఁడు. మీ కృపచే నెవనికి మీరు తెలియఁదలఁచితిరో వారే తెలిసికొనఁగలరు. స్వామీ! నా యోచన మొక్కటికలదు. నా వంటి యజ్ఞానులును రాజ్యమదోన్మత్తులగు రాజులయెడల మీరు కృపఁజూపవలయును. వారు మీ యెడలఁజేసిన యపరాధములను, మీ కృపాళు స్వభావకారణమున క్షమింపవలయును.”

శుకుఁడు పరీక్షిత్తుతో నిట్లనెను:- “రాజా ! ఈ విధముగఁ బరమ ప్రభావశాలియు, బ్రహ్మర్షియునగు జడభరతుఁడు సింధు సోపీర దేశపు రాజగు రహూగణునకు మిక్కిలి కరుణావశమున నాత్మతత్త్వమునుగూర్చి సారాతి సారోపదేశము నొసంగి, రాజులద్వారా సత్కృతుఁడై, పూజితుఁడై పరిపూర్ణ సమద్రిమువలెఁ దన మనస్సును నిందియములను శాంతి పఱచికొని యీ పృథివీయందు స్వచ్ఛందుఁడై చరింపసాగెను. రహూగణ మహారాజును గృతార్థుఁడై తన దేశమునకుఁ బోయెను. ఆతఁడు జడభరతుని యుపదేశమును శ్రద్ధాసహితముగ వృద్ధయమున ధరించెను. ఆతఁడా సత్సంగ పోభావ

ముచే నవిద్యావశమున నేర్పడిన దేహాత్మబుద్ధిని యథార్థమగు జ్ఞానముద్వారా నాశము కావించి బ్రహ్మభూతుడయ్యెను. కాలాంతరమున జడభరతుడును నీద్విజచరమ శరీరమును ద్యజించి తన సత్స్వరూపమందు లీనమయ్యెను. రాజా ! నేనత్యంత సంక్షేపముగ నీ భరతుని పుణ్యమయ చరిత్రమును నీకు వినిపించితిని. ఇకనిప్పుడు చెప్పుము, ముందునీ కేమి చెప్పవలయునో.”

(శ్రీ) నూతుండిట్లనెను:- “మునులారా ! నాగురుదేవుని ముఖమునఁ బరీక్షిస్తూహారాజు భరత చరిత్రమును విని అత్యంత ప్రసన్నుడై రాబోవు ప్రసంగమును సాగించుటకు భరతుని వంశప్రశ్నమును జేయసాగెను.

రాజర్షి గయ చరిత్రము

383

శ్లో॥ గయో నృపః కః ప్రతియాతి కర్మభిః
యజ్వాభి మానీ బహు విధర్మగోష్ఠా
సమగతశ్రీః సదసత్పతిః సతామ్
స త్యేవకోఽన్యో భగవత్కలామృతే ॥

(శ్రీ) భాగ. గీ. స్కం. ౧౫ అ. ౯ శ్లో॥

సీ॥ భర్మమార్గంబున ధారుణీ జనులను ప్రేమతోఁబోషణ ప్రేషణోప
లాలనకాసన లక్షణాదులచేతఁ బోషించుచును యజ్ఞములను యజ్ఞ
పురుషు నీశ్వరుఁ జిత్తమననిల్పి సేవించి స్వాంతమందున్న యీశ్వరునిఁగాంచి
యఖిల జీవతతికి నానంద మొసఁగుచు నిరభిమానమై ధరిణి నేతె

అ॥ సత్యమందు మిగులు సత్యేవయందును
 ధర్మమందు మజ్జ కర్మమందు
 గయుఁడు వసుధరౌనఁ గంజాక్షుఁడే కాని
 మానవుఁడుగాఁడు మానవేంద్రీ॥

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

సత్కులములొ నుత్పన్నమగుటచేతనే మానవుఁడు
 కులీనుఁడని పిలువఁబడుచున్నాఁడు. పూర్వకాలమునఁ గులీనత
 యందు మిక్కిలి శ్రద్ధయుగచెడువారు. కులీనుఁడు నిర్గుణుఁడై
 నను వందనీయుఁడుగ నెన్నుచుండెడువారు, అకులీనుఁడు గుణి
 యాగాఁక కులాగతాచారాను సారముగ వాని గుణములకుఁ
 బ్రశంసకలదు, కాని యాతఁడు కులీనగుణవంతునివలె నాదర
 ణీయుఁడుకాఁడు. సత్కులమందును గూర్మును, దుష్టులును
 బుట్టినఁ బుట్టుదురుగాక, అయినను సామాన్యముగఁ గులాగత
 గుణములు కొంచెమో గొప్పయోవచ్చితీరును. అందుకనియే
 రాజు పుత్రిఁడు రాజగును. మంత్రిపుత్రిఁడు మంత్రియగును.
 వైద్యుని పుత్రిఁడు వైద్యమునేచేయును. కలికాలమున
 నీయాచారము పాపవృద్ధివలన నిలువలేదు. కాకున్న ధర్మాత్ముల
 వంశావళిని విన్నను ననంతమాహాత్మ్యము కలదని చెప్పఁబడు
 టెందులకు?

పరీక్షిత్తహారాజు వి న య ము తో నిట్లడిగెను:-
 “స్వామీ! మీరు స్వాయంభువ మనువంశమును వర్ణించు
 చుంటిరి. మనవునకుఁ బ్రియవ్రత, ఉత్తానపాదులను నిద్దరు
 పుత్రిలుండి రంటిరి. ఉత్తానపాదుని వంశమును ధృవునిదగ్గఱ

నుండి దత్తుని నటకు వంశాభివర్ణనమును గావించితిరి. తర్వాతఁ బ్రియవ్రతునకు అగ్నిధాది యేడుగురు పుత్రిలుండిరనియు వారు సప్తద్వీపముల కధిపతులై రనిచెప్పితిరి. అగ్నిధామహారాజు నకు నాభి, కింపురుష హరి వర్షాది తొమ్మిదిమంది పుత్రిలుద యిందిరి. వారి పేరులతోడనే నవవర్ణములు ప్రసిద్ధములయ్యెను గదా ! నాభికి స్వయముగ సాక్షాత్భగవంతుఁడగు ఋషభ దేవుఁడవతరించెను దానిని మీరు వర్ణించితిరి. ఋషభదేవు నకు భరతాది నూర్గురు పుత్రిలుదయించిరి. అందఱలో భర తుఁడు జ్యేష్ఠుఁడును శ్రేష్ఠుడును. భరతునిప్రసంగమున మీరా తనిమూఁడుజన్మముల కథనుజెప్పితిరి భరతుఁడు హరిణమయ్యెను. హరిణమునుండి జడభరతుఁడయ్యెను. జడభరతునకును రహూ గణ మహారాజునకును జరిగిన సుందర ఆధ్యాత్మిక సంవాదమును గూడ యీప్రసంగమున నభివర్ణించితిరి. ఇప్పుడు కేను భరతుని తర్వాత మనుపుత్రిఁడగు ప్రియవ్రత మహారాజయొక్క వంశ వర్ణనమును వినఁగోరుచున్నాను. భరతునితర్వాత నాతని వంశ మందింకెవరు ప్రతాపశాలురగు రాజులుదయించిరి. రాజు లెందఱో యుండియుండవచ్చును. వారితో మాకుప్రయోజన మేమి ? వీరిలో భగవద్భక్తులెవరో వారి చరిత్రలను వినిపింప వలయును.”

ఇది వినఁగానే శుకుఁడు మిక్కిలి ప్రసన్నుడై రాజును బ్రశంసించుచు నిట్లనెను:- “గాజా! నీవు యదార్థమగు శ్రోతవు. శ్రోతయొక్క విశేషత యెట్లుండవలయుననఁగా నాతఁడు కథాప్రవాహమునఁబడి పోగూడదు. కథయొక్క పుట్టుకను

విస్మరింపనూరాదు. కథలో నెన్ని శాఖోపశాఖలు బయలు వెడలి నను మూలమును బోసీయరాదు. నీకు కథాప్రసంగమంతయును జ్ఞాపకమున్నది. మంచిది, ఇంక నేను భరతుని తర్వాత వంశవర్ణమును గావించెదను. మనువంశ మనంతమైనది దేవతులును నేలకొలది సంవత్సరములు వర్ణించినను బూర్తికానిది; కాని నేను నీకత్యంత సంక్షేపముగ నిర్దేశము మాత్రము కావించెదను. వీరిలో విశేష జ్ఞానులు, కర్మకాండులు, భగవద్భక్తులు గలరు. వీరి సంబంధమున గొంచెముగ సాధారణముగ విస్తరించెదను. కాకున్న నామనిర్దేశము చేయుచుఁ బోయెదను. ఇంక సావధానముగ వినుము."

భరతునకు సుమతి, రాష్ట్రభృత్, సుదర్శన, ఆవరణ, ధూమ్రకేతు అను నైదుగురు పుత్రులు పుట్టిరి. ఈ విషయమును నేనిదివఱకే భరతచరిత్ర ప్రసంగమునఁ జెప్పియే యుటఁజిని. ఈ యైదుగురిలో సుమతిశ్రేష్ఠుఁడు, ఆతఁడును ఋషభదేవుని వలె అవధూత దిగంబరుఁడయ్యెను. కలియుగములోఁ బ్రచారమగు జైన సంప్రదాయము రాజర్షి సుమతినే జీవ లేక అర్హుత్ గా భావించి పూజించెదరు, సుమతి జీవుడు దేవాజిన్నామకుఁడగు ఋతుఁడునయించెను. దేవజిత్తునకు దేవద్యుమ్నుఁడు, ఆతనికిఁ బరమేష్ఠి, పరమేష్ఠికి ప్రతీహుఁడు పుత్రుఁడయ్యెను. ఆతఁడు గొప్పధర్మాత్ముఁడును, ఆత్మవిద్యావిశారదుఁడనయ్యెను. ఆతఁడు స్వయముగ జ్ఞానియేకాగ్ర జ్ఞానోపదేష్టయును, ఆచార్యుఁడును. ఆతఁడనేకుల కాత్మవిద్యోపదేశమును గావించి, స్వయముగ శుద్ధచిత్తుడై స్వయముగ సాక్షాచ్ఛి

మన్నా రాయణుని సాక్షాత్కారమొనర్చుకొనెను.

ఆ ధర్మాత్ముడగు బ్రతీహనుకు సువర్చలయను బత్ని యందు ప్రతిహర్త, ప్రస్తోతుడు, ఉద్ధాతలను ఋతులు దయించిరి. వారు కర్మకాండయందు నిష్ణాతులైరి. యజ్ఞాది కర్మలదత్వంత నిపుణుడని ప్రసిద్ధినిజెందెను. వారిలోనందఱ కంటె శ్రేష్ఠుడగు బ్రతీహర్త స్తుతియను రాజపుత్రిని వివాహమాడెను. ఆమె గర్భమునుండి అజ, భూములను నిద్దరు నుతులుదయించిరి. పెద్దరాకుమారుడగు నజుడూర్ధ్వరేతుడై బ్రహ్మచారియయ్యెను. అందువలన భూముని వంశమే విస్తృతమయ్యెను.

భూముని భార్య ఋషికుల్య. ఆమె గర్భమునుండి ఉద్గీర్ణుడను ఋతుడుదయించెను. ఉద్గీర్ణునకు దేవకుల్యయను బత్ని యందు ప్రస్తావుడుదయించెను. ప్రస్తావునకు విభుడు, విభునకు పృథుషేణుడు, ఆతనికి నక్తుడు, నక్తునకు ద్రుతియను బత్ని యందు ఉదారకీర్తియు, పరమయశస్వియు రాజుని ప్రవరుడగు గయడుదయించెను. ఆతనికిర్తి యింతవఱకును బ్రపంచమున వ్యాపించియున్నది. ఈ తడు గొప్ప కర్మిష్ఠియు, దాతయు, నుదారుడును, మహామనస్వియునయ్యెను. ఈతడు తన సర్వస్వమును యజ్ఞయాగాది శుభకర్మలందు వినియోగించి సదుపయోగమొనర్చెడువాడు. ఆతడు తన ప్రజలను నౌరషపుత్రిలవలె బోషణ, లాలన, పాలన, ప్రీణన, మనోరంజనము నొనర్చెను. ఆతడు నిరంతరము యజ్ఞయాగాదులందు నిమగ్నుడై యుండెనుగాని స్వయముగ నాయజ్ఞములచే

సాంసారిక కామనలనుంచు కొనెడువాఁడుకాడు. చేసిన దంతయు నాక్షణముననే కృష్ణార్పణమనెడువాఁడు. “నాయీ యజ్ఞాది కర్మలచే సర్వాంతర్యామియగు శ్రీ కృష్ణుఁడు ప్రసన్నుఁడగుఁగాక ! ” అని యీ విధముగ నిష్కామకర్మ మొనర్చుటచే నాతని యంతఃకరణము నిర్మలాదర్శమువలె స్వచ్ఛమయ్యెను. ఆతఁడు సదా సత్పురుష, సాధు, మహాత్ములను జ్ఞానులను భగవద్భక్తులను నవ్యగ్రీభావముచే జరణసేవ లొనర్చుచుండెను. సాధుసజ్జనులను శ్రద్ధతో సేవించిన, వారి సేవలకు సంతృప్తులై సాధువులు తమవద్దనున్న సర్వశ్రేష్ఠవస్తువును బ్రసాదించెదరు. సాధుపురుషులవద్దనున్న సర్వశ్రేష్ఠమగు నిధియేమి? త్రైలోక్యపావనమగు సుమధుర మనోహర భగవన్నామము” రాజర్షియగు గయఁడును సాధువుల వలన భగవన్నామమునుబొంది, నామకీర్తన మొనర్చుచు, ధ్యానము చేయుచుండెను. ఆమూలమున నాతనిచిత్తము విశుద్ధమయ్యెను. ఇప్పుడాతనికి దేహాది అనాత్మ పదార్థములందు ఆత్మబుద్ధిలేదు. ఆతని యహంభావము తొలఁగిపోయెను. ఆతఁడు యథార్థమగు నాత్మస్వరూపమును దెలిసికొని, దానిని బ్రహ్మరూపముగ ననుభవించుచుండెను ఇంతటి జ్ఞానియు ధ్యానియు, విరక్తుఁడు నయ్యు నాతఁడు కర్తవ్యమునకు వశీభూతుఁడై సాంసారిక భోగములంది సుమంత్రై నస్పృహ లేకయే రాజ్యకార్యములను మిక్కిలి సావధానముగఁ జేయుచుండెడువాఁడు.

రాజర్షియగు గయఁడొక్క యజ్ఞమునుగాదు అసంఖ్యాకములగు యజ్ఞముల నొనర్చెను. కృత, త్రేతాది యుగము

లలిదు యజ్ఞసమయమున దేవతాగణము స్వయముగ సాక్షాత్తుగఁ దమతమ స్వరూపములతోవచ్చి, యజమానుఁడొసంగిన హవిర్భాగములను దివ్యశరీరములతోఁ బంక్తిలోఁగూర్చుండి గ్రహించెడువారని వినికెడి. ఒకసారి గయుఁడొక గొప్ప సోమయాగము నొనర్చెను. ఆ యజ్ఞమందు సోమలతలోని రసమును ద్రావెదరు. ఈ లత కలియుగములో లుప్తప్రాయమగును. అన్యయుగములందది యుండును. దీని సమ్మెడు బ్రాహ్మణుఁ డధముఁడుగ నెంచబడెడువాడు. ఈ లతయొక్క విశేషమేమనఁగా అమావాస్యనాఁడు దీనియందొక పత్రమైననుండదు. పాడ్యమినాఁడొక యాకువేయును. విదియనాఁడు రెండును, తదియనాఁడు మూడును ఇట్లు ప్రక్షిప్తము పెరుగుచు పూర్ణిమకు పద్మనైదు పత్రములు వేయును. తర్వాత నొక్కక్కటి రాలిపోవుచుండును. అమావాస్యకు అన్నియు రాలిపోవును. సోమవికేతలగు విప్రులు దీనిని మంత్రముల ద్వారా కోసి యమ్ముదురు. దీనినినొక్కి రసము తీయదు. అది దీపిగను, మత్తుగను నుండును. దాని నధికముగ సేవించుచో మానవుఁడు సురాపానము చేసినవానివలె మత్తుఁడగును. గయుని యజ్ఞమందు సోమరసమెక్కుడుగఁ దీయఁబడినది. దాని చసక పానపాత్రలందు నింపి విధ్యుక్తమగు మంత్రములతో దేవతల నాహ్వానించి వారికీయఁబడినది. ఆ యజ్ఞమందు దేవేంద్రుఁడు సంతోషమున నున్మత్తుఁడగునంతగ సోమరసమును భానముచేనాఁడని వినికెడి.

ఆ యజ్ఞములందు యజ్ఞపతియగు వాసుదేవుఁడు ప్రత్య

క్షమై రాజర్షి యొసంగిన హవిర్భాగమును గ్రహించెను. భగవంతుఁడు నిత్యతృప్తుఁడే అయిన నుపచారముచే యజ్ఞములలో నాతఁడు తృప్తుఁడై సంతోషించినచో దేవతలు, మానవులు, పశుపక్ష్యాదులు, కీట, పతంగ, తిర్యక్, జలచర, స్థలచర, నభచర, తృణ, వృక్ష, లతాగుల్మదులన్నియును దృష్టిజెంది సంతోషించును. రాజర్షియగు గయుఁడు భగవంతుని కళావతారము.

దక్షుని పుత్రికలును, ధర్ముని పత్నులును, సమస్త లోక మాతలునగు, శ్రీధృ, మైత్రీ, దయ, శ్రీమొదలగువారు గంగాయమునా సరస్వత్యాది పుణ్యసరిత్తులతో స్వయముగ రాజ్యాభిషేక మొనర్చిరి. ఆరాజర్షియగు గయుని మహాత్మ నెవరు వర్ణింపఁగలరు? పృథివి ఆతని రాజ్యమందుకొరిన సమస్త వస్తువులను బ్రసాదించెడిది. ఇంద్రుఁడవసరము వచ్చినపుడంతయు వర్షమును గురిపించుచుండెను. వాయువు సమయానుసారముగ శీతోష్ణ మంద తీవ్ర సుగంధితుఁడై వీచుచుండెను. వృజలు తమ తండ్రివలెను, దేవతలవలెను, ఇప్టదేవతవలెను సన్మానించెడువారు. ఆతఁడు సమస్త కర్మలను ఫలేచ్ఛలేక నిష్కామ భావముతోఁ జేయుచున్నను నాతని సమస్త కోరికలు నెఱవేరుచుండెను. ఆతఁడు కోరిన వెంటనే కోరికలు నెఱవేరెడివి. ఆతని శస్త్రము లమోఘములు. ఆతని బాణములు విశ్వవిజయములు ఆతఁడేయుద్ధమునకుఁ బోయినను విజయమును బొంది పచ్చెడువాఁడు. ఆతనికి పృథివిలో శత్రువుల నెడు వారెవ్వరను లేకుండిరి. అందరును విత్తులే. రాజులం

బును దా నలంకరించెను

విను మిందా) వరజుడయిన విష్ణుని మాడ్కిన్ ॥

(శ్రీమదాంధ్ర) భాగవతము.

పౌరాణిక కథలకుఁ బ్రాచీన పరిపాటి యేమనఁగా-
నేవిషయమును వర్ణించినను యథాశక్తిగఁ బూర్ణము కావిం
చెదరు; ఏలననఁగా- నాప్రభువు బూర్ణుఁడు. యథాశక్తియని
యేల ననవలసి వచ్చినదనఁగానే వస్తువును యధార్థముగని
బూర్ణముగ వర్ణించుట నేటి వఱకును జరుగలేదు, జరుగఁ
బోదు. పూర్ణముగ వర్ణింపఁబడుచో దానిలో నింక మిగులు
నది యుండదు, మన పాత్రలోని పాలు త్రాగిన యెడలఁబాత్ర
ఖాళీయగును, కొంచెమైనను మిగులదు; కాని బ్రహ్మ సంబం
ధమునఁ బూర్ణములోఁ బూర్ణమును దీనివేసినచోఁ బూర్ణమే
మిగులును. అది యెన్నటికిని నపూర్ణము, నిశ్శేషమును గాదు.

శుకదేవుఁ డిట్లనెను:- “రాజా! నేను నీకు రాజర్షి
గయుని చరిత్రమును వినిపించితిని. ఇప్పుడు గయమహారాజు
నుండి తర్వాత ధర్మాత్ముఁడగు మనుపుత్రుఁడగు బ్రియవ్ర
తుని వంశమును వినుము. గయని ధర్మపత్నియగు గయంతి
యందు చిత్రరథుఁడు, సుగతి, అవరోధనుఁడును ముగ్గుతు
పుత్రులుడయించిరి. చిత్రరథుని భార్యయగు ఊర్ణయందు
మహారాజును సామ్రాట్టును నతఁడుదయించెను. సామ్రాట్టు
నకు ఊర్ణయను బిడ్డయందు మరీచియను సుతుఁడుదయిం
చెను మరీచికి బిందుమతి యను నామెయందు బిందుమంతుఁ
డను దేబస్వి పుత్రుఁడుదయించెను. బిందుమంతునకు సురభు

యాను ప్రీతుండు మధువను రాజర్షియుడయించెను. మధువు నకు సుమనయను ధర్మపత్నియందు వీరపుత్రుడను సుతుడుదయించెను. వీరవ్రాతనకు భోజయను భార్యయందిరువురు పుత్రరత్నములుదయించిరి. వారు జగత్తులో మంధు, ప్రమంధులను బేరఁబ్రసిద్ధులైరి. మంధు సత్యయను భార్యను బాణిగమాణ మొనగ్చుకొని ఆమె వలన ధర్మపూర్వకముగ భౌవనుడను జక్రవర్తి పుత్రునిఁగనిరి. భౌవనుడు దూషణవలనఁ ద్వష్టయు, త్వష్టకు విరోచన వలనఁ బరమ యశస్వియును. దేజస్వియును, భగవద్భక్తుడునగు బుత్తుడు విరజుడను వాఁడు పుట్టెను. ఆవిరజునకు విఘాచియను పత్నియందు శతజిదాది నూరుగురు పుత్రులును, నొక కన్యయుఁగలిగెను. విరజుని తర్వాత నీవంశములో నింకను జాలమంది రాజులుదయించిరి; కాని విరజుడందులో నద్వితీయుడు. రాజర్షియగు విరజుడే వంశములో జివర పరమ ధార్మికుడును, శ్రేష్ఠమగు గీర్తికలవాడును బ్రసిద్ధ చక్రవర్తియయ్యెను. రాజా! నేనత్యంత సంక్షేపముగ రాజర్షియు మనుపుత్రుడగు బ్రియవ్రాతని వంశమును వర్ణించితిని. ఇప్పుడింక నేమి వినఁగోరుచున్నావు?”

శుకుని యీ సుఖకర వచమును విని పరీక్షిత్తు ఇట్లనెను:- “ప్రభూ! మను వంశచరిత్రము నంతయుఁ బూర్ణవిస్తారముగ వినవలయునని నాకోరిక. ఈపృథివియంతయును బూర్వమొక్కటియేననియు, బ్రియవ్రాతుడు తన తేజోమయ విమానము నెక్కి యేడుసార్లు పరిక్రమ మొనర్చెనని యిది వలకు చెప్పి

తిరి. దానివలననే సప్త సముద్రములును, సప్త ద్వీపములయ్యె
నని నేనాద్వీపముల సమగ్ర వృత్తాంతమును వినఁగోరుచు
న్నాను. ఆ ద్వీపములలోఁ బ్రియవ్రతుని వంశజులెవరెవరు
రాజ్యమొనర్చిరో, వారి వృత్తాంతమునంతయును సవిస్తార
ముగఁ జెప్పుడు.”

నైమిశారణ్యమందు సూతుఁడు శౌనికాది మునులతో
నిట్లనెను:- “మునులారా! పరీక్షిన్మహారాజిట్లడుగఁగా నా గురు
దేవుఁడగు శుకమహర్షి సప్త సముద్రములు, సప్తద్వీపములు,
నవఖండములు, భూలోక స్థానములు, భువర్లోక, స్వర్గలోక
ములోని నక్షత్ర, తారాసూర్య, చంద్రాది గ్రహములను,
క్రిందనున్న అతల, వితలాది సప్తలోకముల వృత్తాంతమును
జెప్పెను. మునులారా! ఈ కథా ప్రసంగమందు నేను వాటి
నన్నిటి వృత్తాంతమును జెప్పను. మునులారా! వీనియొక్క
విస్తార వర్ణనము వీలైనచో భూగోళ, ఖగోళ ప్రకరణమునఁ
జెప్పెదను. నేను రాబోవు కథను వర్ణింప నాజ్ఞయిండు.”

శౌనకుఁడిట్లనెను:- “సూతా! మాకీ నీరస విషయమందేమంత
పట్టుదల యేమియును లేదు మీయిష్టము. కథను గలుపుటకీ
విషయమును సంక్షేపముగనే చెప్పుడు.”

అంత సూతుఁడిట్లనెను:- “మంచిది స్వామీ! వినుఁడు.
మను పుత్రుఁడగు ప్రియవ్రతునకు అగ్నీధుఁడు, ఇద్మజి
హ్వుఁడు యజ్ఞబాహువు, మహావీరుఁడు, హిరణ్యరేతుఁడు,
ఘృతపృష్ఠుఁడు, సవనుఁడు మేధాతిథి, వీతహోత్రుఁడు. కవి
యను బదుగురు పుత్రులుండిరని యిదివఱకే చెప్పితిని. వీరిలోఁ

గవి. మహావీరుఁడు, సవనుఁడు వీరు ముగ్గురును మూర్ఖులకు కేత
 స్కులగు బ్రహ్మచారులు, పాకు గృహస్థాశ్రమమును స్వీక
 రించలేదు. ద్వైతము లేక సృష్టిలేదు. వంశములేక వేషము
 లేదు. అదే విధముగ భార్యలేక వంశవృద్ధిలేదు. అందువలన
 వీరి వంశము వృద్ధిపొందనులేదు. వీరే దేశమునకును రాజులును
 గాలేదు వీరెన్నటికిని నశింపని అఖండరాజ్యమును బొందిరి.
 ఇంక నేడుగురు మిగిలిరి, వీరేడుగురును గ్రమముగ సత్తద్వీప
 ముల కధిపతులైరి. జంబూద్వీపమునకు అగ్నీధుగ్రేడు రాజ
 యైనను, ప్లక్ష ద్వీపమునకు ఇధ్మజిహ్వాఁడును. శాల్మలమునకు
 యజ్ఞబాహుఁడును, కుశద్వీపమునకు హిరణ్యరేతుఁడును,
 కౌంఞ ద్వీపమునకు ఘృతపృథ్వుఁడును, శాకద్వీపమునకు
 మేధాతిథియు, పుష్కర ద్వీపము వీతహాత్తుఁడును రాజులైరి
 అగ్నీధుని వంశవర్ణనమును జేసియేయుంటిని. ఇప్పుడు మిగిలిన
 ఆఱుగురు సోదరుల వంశవర్ణనమును వినుము, ఒక్క విషయ
 మును జ్ఞాపకముంచుకొనుఁడు. మానవోత్పత్తి కేవలము
 భారత వర్షమందే. భారత వర్షమందు తప్ప మిగిలిన నాఱు
 ద్వీపములు, ఎనిమిది ఖండములందు యోగులు తప్ప మానవు
 లేవరును భౌతిక సాధనములతోఁ బోజులరు. ఇవి భౌమ
 స్వర్గముని యెన్నఁబడినవి. వీనియందట్లే ఉపాసనలొనర్చెదరు.
 సాధారణముగ వర్ణాశ్రమ వ్యవస్థ సామాన్యముగఁగలదు;
 కాని యీ ద్వీపములలోనికి మానవులు స్వర్గశేష సుఖముల
 ననుభవింపవచ్చు చుందురు. వీరికి వేలకొలది సంవత్సరముల
 ఆయుస్సు ఉండును వీరు దేవతలవలె విషయ సుఖముల నను

భవించెదరు. ఈ ద్వీపములందు జీవన చింతయుండదు. నదులు, వృక్షములు సమస్త జీవనోపయోగ సామగ్రిని స్వయముగఁ బ్రసాదించును. ఇచ్చట వృద్ధావస్థయుండదు. ఎక్కువ సంతానముండదు. స్త్రీలు జీవితములో నొక్కసారియే గర్భధారణ మొనర్చెదరు. సారాంశమేమనఁగా—నీ ద్వీపములందు స్వర్గసుఖములన్నియునుండును. అచ్చట యుగములకల్పన లేదు త్రేతా యుగమువలె సర్వదా కాలముండును, స్లక్ష ద్వీపాధిపతియగు నిర్భ్ర జిహ్వానకేష్ఠుడు పుత్రులుదయించిరి. వారు శివ, యవన, సుభద్ర, శాంత, క్షేమ, అమృత అభయులనువారు. ఇర్భ్ర జిహ్వామహారాజు తన ద్వీపము నేడు భాగములుగ నొనర్చి, తన యేడ్గురు పుత్రులపేర నొసంగెను. ఈయేడు ఖండములు వీరెపేర విఖ్యాతినిఁజెందెను. శాల్మలీద్వీపాధిపతి మనుపుత్రుఁడగు యజ్ఞబాహువు, ఆతనికిని నేడ్గురు పుత్రులుదయించిరి. వారు సురేచన, సోమనస్య, రమణక, దేవవర్ష, పారిభద్ర, ఆప్యాయన అవిజ్ఞాతులనువారు వీరి తండ్రియును వీరనామములచే దన ద్వీపమునుగూడ ఏడు ఖండములుగ నొనర్చెను. వారి నామముతోడనే అవి విఖ్యాతినిఁ జెందెను కుశద్వీపాధిపతి మనుపుత్రుఁడగు హిరణ్యరేతుఁడు. ఆతనికి వసు, వసుదాన, దృఢకుచి, నాభిగుప్త, సుత్యవ్రత, వివిక్త, వాసుదేవులను యేడ్గురు పుత్రులుదయించిరి. వారును దమ ఖండమును నేడుభాగములు నొనర్చి, ఆ యేడ్గుర పేర్లచే సప్తవర్షములు ప్రసిద్ధములయ్యెను

కౌంచద్వీపాధిపతి మనుపుత్రుఁడగు ధృతపృష్ఠుఁడు

సంయోగవశమున నాతనికిని ఆమ, మధురహ, మేరుపృష్ఠ, సుధామ, భ్రాజిష్ట, లోహితాన్త, వసస్పతియను నేర్లు పుత్రులుదయించిరి. వారి తండ్రి యాజ్ఞచేదమ ద్వీపమును నేడు భాగములుగ నొనర్చి, వారివారి నామములచే వర్షములను స్థాపించిరి. శాతద్వీపాధిపతి మనుపుత్రుడగు మేధాతిథి, ఆతనికిని బురోజవ, మనోజవ, పవమాన, ధూమాగ్రీవ, చిత్రరేఖ, బహురూప, విశ్వాధారులను నేర్లు పుత్రులుదయించిరి. వారిపేరట శాతద్వీపమందు నేడు వర్షములు విఖ్యాతములయ్యెను. చివరవాడగు వీతహోత్రుడు పుష్కరద్వీపాధిపతి ఆతనికి రమణక. ధాతకి యను నిర్దరుపుత్రులుదయించిరి. వారిద్దరిపేర్లతో నాద్వీపమునకు రెండువర్షములేర్పడెను. ఇప్పటికిని ఆ ద్వీపములందు వారేరాజ్యమొనర్చుచున్నారు. వారిపుత్రపౌత్రులునుండిరి. మునుగా రా! ఈ విషయము నాకు తెలియదు. నాకు గుర్తున్నంతవఱకు వారే రాజులుగ నుండియుందురు,

జంబూద్వీపాధి పతియగు నగ్నిధునినకు నాభి, కింపురుష, హరివర్ష, ఇలావ్రత, రమ్యక, హిరణ్యమయ, కురు, భద్రాశ్వ, కేతుమాల అను తొమ్మిదిమంది పుత్రులుదయించిరిని నేడివఱకే చెప్పియుంటిని. వారిలో నాభియే యీనాభీవర్షమునకు రాజయ్యెను. చివరకు భరతుని ప్రస్తావమున భరతవర్షము, భరతఖండమను పేరబ్రసిద్ధినిజెందెను. ఆనాభి వంశచరిత్రమును నేను చెప్పియేయుంటిని. జంబూద్వీపమునకుఁ దొమ్మిది ఖండములు. ఈ ద్వీపమన్నిటికిని మధ్యనున్నది. మిగిలిన నాఱుఖండములును, అఱుగముద్రములచే జట్టుకొనబడిన, ఒకదాని

తర్వాత నొకటి యీ విధముగనున్నవి. ఈ జంబూద్వీపముం దును నన్నిటికిని మధ్య ఇలావృతవర్షమున్నది. ఈ యిలావృత ఖండమందు దివ్యసువర్ణమయమగు మేరుపర్వతముకలదు. అది పృథివికి క్రిందకునున్నది, స్వర్గము, ధ్రువలోకమువఱకు వెళ్ళి పోయినది. ఈ సుమేరువుయొక్క యెనిమిది శిఖరములందు అష్టదిక్పాల పురములున్నవి. కమల మధ్యమునఁ గర్ణికార ముండి, చుట్టును దళములున్నట్లు, ఇలావృతఖండము మధ్యము నను, మిగిలిన నెనిమిది చుట్టును దాని నానుకొనియుఁగలవు. భారతవర్షముగాక మిగిలిన నెనిమిది ఖండములు భూస్వర్గములు.

అంతశౌనకుఁడిట్లుడిగెను:- “సూతా ! ఈ చర్మ చక్షు వులతో మేమీ మిగిలిన నెనిమిది వర్షములను సుమేరు పర్వత మును జూడఁజాలకున్నాము. ఆ ఖండములును, ఆ వర్షము లును నున్నవని మేమెట్లు నమ్మవలెను. మాకు లవణసముద్ర ముతప్ప ఇత్తు, సురా, సర్పి, దధి, క్షీర, జల సముద్రములు కనఁబడుటలేదు. ఇవిదూరమున నుండుఁగాక. ఈ యెనిమిది ఖండములు జంబూద్వీపము నానుకొనియున్నవి. వీనిలోనికిఁ బ్రవేశింపవలయుననిన నీద్వీపములకుఁ బోవుటకు భారతవర్షము నుండి మార్గమేమియునులేను. భారతవర్షమే కనఁబడును, మిగి లినద్వీపములు కనబడవని నీవనుచో సముద్రమున కావలనున్న తెల్లగనున్న దన్యూదేశములందును, చీనాది దేశములును భారతదేశమునకు వేతై నవిగదా ! ఇవి యే వర్షములలోనికి వచ్చినవి.?”

అంతసూతుఁడిట్లునెను:- “మహాభాగా ! ఈ విషయ

మును గుఱించి విస్తారపూర్వకముగ వర్ణనము భూగోళ, ఖగోళ సంబంధమునఁ జేసెదను. నేడుకనఁబడు ద్వీపములు ఉపద్వీపములును, మానవులు చేరఁగలిగినంతవఱకు కనఁబడునవి అన్నియును భారతవర్షాంతర్గతములే. మనకుఉప్పనీటితోఁగనబడునదిసముద్రముకాదు, సాగరము. మహాసముద్రముచాలాదూరముననున్నది. అటువదివేలమంది సగరపుత్రులు తమ యాగాశ్వము నస్వేషించుట్టకె నాల్గువైపులను ద్రవిరి, అందువలన దీనిసంబంధము మిగిలిన అష్టవర్షములభూమితోఁ బూర్తిగా విచ్ఛేదముచేసినది. ఇప్పుడు భారతవర్షమునకు నల్గువైపులను సాగరమేర్పడెను అందువలన పడిపండ్రొండు గొప్పగొప్పద్వీపములేర్పడి, వానిలో సముద్రముమీఁద బ్రతుకు నివాస, ఆభీరులు వర్ణాశ్రమేతరులు నివసించుచుండిరి, ఆద్వీపములందధికముగ శీత ముండుటచే నచ్చటివారి చర్మము తెల్లగినియ్యెను. కొందఱు పచ్చగనుండిరి. వాస్తవమున నివియన్నియును భారతవర్షమునకు సంబంధించిన ద్వీపోపద్వీపములే. ఏలననఁగా వీనిలో వర్ణాశ్రమస్థులు నివసించక పోవుటచేఁ గన్యాకుమారినుండి హిమాలయ ప్రదేశము వఱకే భారతవర్షమునఖ్యాతి యేర్పడినది. అనఁగా వర్ణాశ్రమధర్మముగల భారతవర్ష మన్నమాట, కలియుగమందీ దన్యులే రాజులయ్యెదరు, వీరే తమభౌతికబుద్ధిచే భౌతికావిష్కరణమొనర్చి తామే సమస్తవిషయములలోఁ బండితులమనిచెప్పుకొనుచుందురు. ఈ యనాధ్యులబుద్ధియెంత సంకుచితముగానుండుననఁగా వీరు మహాభారతేతిహాసమునకుఁ బూర్వపుచరిత్రము సంగీకరింపరు, వీరు భారతవర్షమునే ప్రపంచమనుచు నీయితి

హాసమునే కృత్రిమరూపమునఁజెప్పెదను. స్వామీ ! ఇదియుగ
 ధర్మము. ఇందెవరి దోషమును లేదు. ఇప్పుడిక ముందు నేను
 మరలఁ బ్రసంగానుసారముగ దృష్టిసారించెదను సత్యము, కల్ప
 నమునుగూర్చిన విషయమున్నది చాలమంది అద్వైతవేదాంతా
 చార్యులీదృశ్య జగత్తును ద్వికాలములందును నున్నదని అంగీక
 రింపరు. వారిమతమున నీ దృశ్యజగత్తు ఇదివఱకు లేదు, ఇప్పు
 డుండలేదు, ముందుండఁబోదు. ఇది వంధ్యాపుత్రుని వలెను,
 శుక్తి రజతమువలెను, రజ్జు సర్ప భ్రాంతివలె మిథ్యగానున్నది.
 స్వామీ! ఈ పూర్ణ ప్రపంచమే కల్పితమైనప్పుడు, మాయా
 భేదమైనపుడు, ఈ ద్వీపఖండములును, వర్షాదులును గల్పిత
 ములు కాకపోవునా? ఈనదీ, నద, నగ, నీరథి, నగర గ్రామా
 దులు సత్యములగుచో ద్వీప, ఖండ, సముద్రాదులును సత్య
 ములే. ఈజీవుఁడు తనకర్మములద్వారా నానాయోనులలో భ్ర
 మించుచు సుఖ దుఃఖము లనుభవించును ఎనుఁబదినాల్గు లక్షల
 యోనులలో భ్రమించుచుండును ఒక్కొక్కప్పుడు స్వర్గము
 నకుఁబోయి భోగములనుభవించును ఒక్కొక్కప్పుడు నరక
 మునకుఁబోయి నానా యాతనల ననుభవించును. నరక స్వర్గ
 ములనుండి బయటకువచ్చి భూమిపై జన్మించును. ప్రారబ్ధ
 కర్మానుసారముగ నానా యోనులలో భ్రమించుచుండును.
 దీనినే సాసార చక్రమందురు. భూ ర్భువ, స్సువ, మహా, జన,
 తప, సత్యలోకము లూర్ధ్వలోకములు. అతల, వితల, సుతల,
 తలాతల, మహాతల, రసాతల, పాతాళములను నేడును నధో
 లోకములు. ఈ పదునాల్గు లోకములు ఒక బ్రహ్మాండమగును

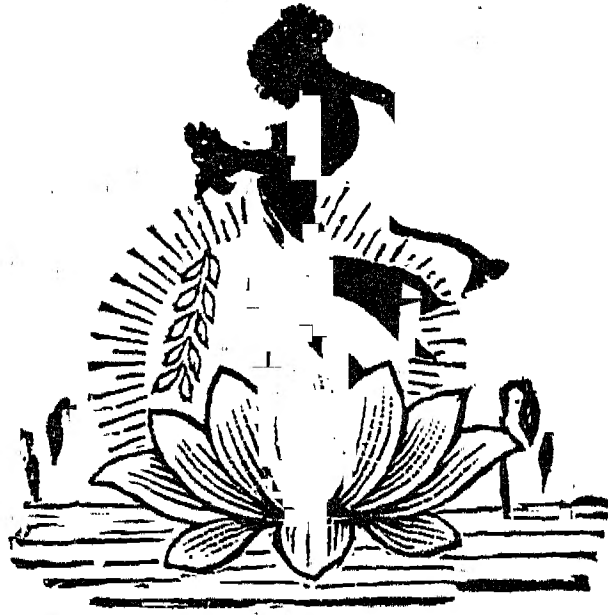
ఇట్లసంఖ్యాకములగు బహ్మండములీ విశ్వమందు వ్యాపించియు
న్నవి. పృథివీయందెనిమిది ఖండములు, ఆఱు ద్వీపములు భూ
స్వర్గములు. క్రిందనున్న భూవివర స్వర్గము అనఁగాఁ బాతాళ
స్వర్గమందురు, ఈ క్రింది లోకములలో స్వర్గమునకంటెను
నధిక సుఖమున్నది. భూలోకమునకుఁబైన దివ్య స్వర్గమున్నది
ఇవిగాక భూమికి క్రింద చాల నరకములు కలవు. వాటిలోఁ
బాపులు పాపము ననుభవించెదరు.”

ఇది విని శౌనకుఁడిట్లడిగెను:- “సూతా! నరక మేమిటి?
ఈ లోకము వాస్తవమున నున్నదా? లేక భయపెట్టుటకై
కల్పింపఁబడినదా? ఇవియున్నచో నివి యెచ్చటనున్నవో
చెప్పుడు.”

ఈమాటను విని సూతుఁడు నవ్వి యిట్ల నె ను:-
“స్వామీ! ఈ విషయమును బరీక్షిస్తూహారాజు మాగురుదేవుఁ
డగు శుకమహర్షిని అడిగినాడు. అ పోసంగమును నేనిప్పుడు
నీకు వర్ణించెదను. మీరందఱును దత్త చిత్తులరై యీ ధర్మ
మర్మము నెఱింగించు నీయావశ్యక విషయమును శోవణ
మొనర్పుడు ”

పూర్తి

రామా ముద్రాక్షరశాల, బాపట్ల

శాశ్వత మహారాజ పోషకులు - రు. 101

- 1) శ్రీ ప్రభువత్తజీ బ్రహ్మచారి గారు, బృందావనము
- 2) శ్రీ అవనూతేంద్ర సరస్వతీస్వాములవారు
- 3) శ్రీ సత్యజ్ఞానానందేంద్ర సరస్వతీస్వాములవారు
- 4) శ్రీ ఈశ్వర రామస్వామి గారు, వంకాయలపాడు
- 5) శ్రీ పాలడుగు సుబ్బారావు, జయపురము
- 6) శ్రీ బాచు లక్ష్మీనాంచారయ్య గారు, V. కొత్తపాలెం
- 7) శ్రీ రాగం ఆంజనేయులు గారు, గుంటూరు
- 8) శ్రీ మావులేటి ఈశ్వరరాజుగారు, గుండుగొలను
- 9) శ్రీ మొవ్వ గోవిందు గారు, రావిపాడు
- 10) శ్రీ ముందుండి వేంకటాజుగారి భార్య సత్యవతమ్మగారు, పాలకొండేరు
- 11) శ్రీ కె. రామచంద్రారావు, విశాఖపట్టణము
- 12) శ్రీ బి. నాగరాజుగారు, విశాఖపట్టణము
- 13) శ్రీ యస్. గురువులుగారు, విశాఖపట్టణం
- 14) శ్రీ యమ్. వి. సూర్యప్రకాశంగారు, గుంటూరు
- 15) శ్రీ పి. సి. సి. రంగరాజుగారు, విజయనగరం
- 16) శ్రీ డా॥ కె. రాజేశ్వరిగారు, విశాఖపట్టణం
- 17) శ్రీ కంబంపాటి వెంకటప్పయ్యగారు ,,
- 18) శ్రీ డి. వి. యస్. ఆర్. కృష్ణయ్యగారు ,,
- 19) శ్రీ డా॥ బెండపూడి పేరారాజుగారు ,,
- 20) శ్రీ హరి లక్ష్మీపతిగారు, శ్రీ కాకుళం
- 21) శ్రీ దాసు ఆదినారాయణగారు విశాఖపట్టణం
- 22) శ్రీ ఘంటా బ్రహ్మయ్యగారు, తెనాలి
- 23) శ్రీ దంటు కృష్ణమూర్తిగారు, విశాఖపట్టణం
- 24) శ్రీ వి. ఆర్. శర్మగారు, ,,
- 25) శ్రీ డా॥ పి. నీలాద్రీరావుగారు, ,,
- 26) శ్రీ చెరువు లక్ష్మీనకశింహంగారు, ,,
- 27) శ్రీ సి. వి. రమణమూర్తిగారు ,,
- 28) శ్రీ జె. ఎస్. ప్రకాశరావుగారు, బొంబాయి
- 29) శ్రీ దల్లియు. వి. రామారావుగారు, విశాఖపట్టణం
- 30) శ్రీ కడియాల వెంకటరావుగారు ,,
- 31) శ్రీ వి. ఆర్ శర్మగారు, ,,
- 32) శ్రీ గజ్జల లక్ష్మీనరసింహారావుగారు అండ్ పూర్ణచంద్రారావు, బందరు.